risc mai mult decît viața

PER HANSSON

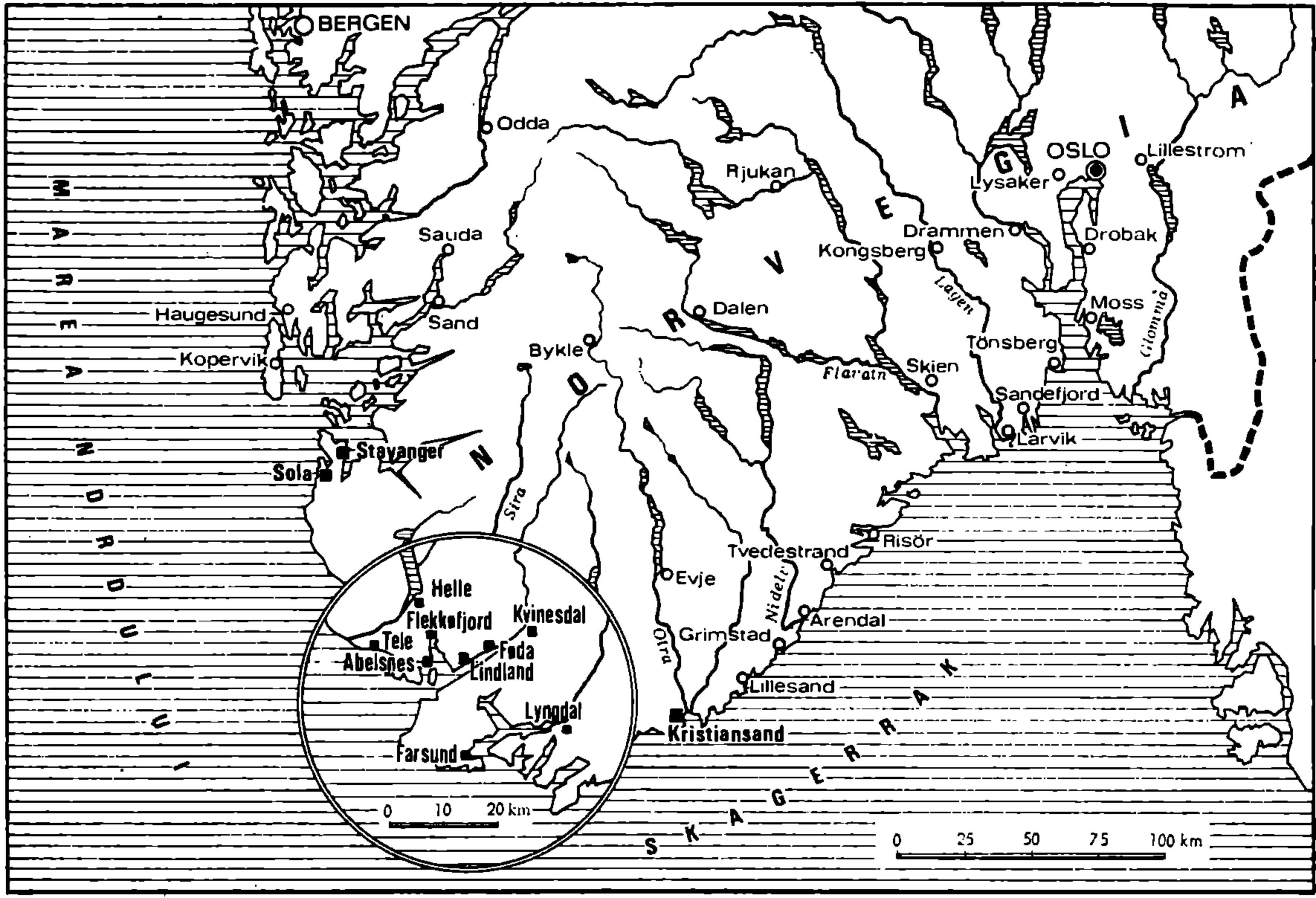
BERGEN
Odda
Rjukan
OSLO
Lillestrom
Lysaker
Drammen
Drobak
Kongsberg
Sauda
Haugesund
Sand
Dalen
Moss
Tönsberg
Kopervik
Bykle
Skien
Sandefjord
Larvik
Stavanger
Sola
Risör
Tvedestrand
Evje
Arendal
Grimstad
Lillesand
Kristiansand
Helle
Flekkefjord
Kvinesdal
Tele
Abelsnes
Feda
Lindland
Lyngdal
Farsund
0 10 20 km
0 25 50 75 100 km
NORWEGIAN SEA
SKAGERRAK

riscînd mai mult decît viața

Per Hansson

NORVEGIA ÎN TIMPUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Lupta pentru apa grea este, desigur, unul dintre cele mai cunoscute episoade din istoria Rezistenței norvegiene; scufundarea ferry-boatului care transporta spre Germania cei 600 de litri de apă grea fabricați în Uzina de la Rjukan a fost, după însăși opinia generalului nazist W. Erfurt, cel mai reușit act de sabotaj din cursul celui de-al doilea război mondial. Mai puțin cunoscută este o altă performanță a îndepărtatei țări scandinave: dintre toate statele care au sucombat, în cele din urmă, sub șocul de foc și fier al Wehrmachtului, Norvegia a opus cea mai îndelungată rezistență — prin lupta ei de 62 de zile — agresiunii hitleriste. Superlativul acesta închide în sine bravura și suferința unui popor care n-a voit să-și plece fruntea nici cînd invadatorul s-a făcut stăpîn pe pămîntul Norvegiei. În acei ani de luptă subterană, urmașii mîndrilor vikingi au scris cu sîngele lor o pagină de eroism care umbrește adesea isprăvile de arme ale strămoșilor războinici din evul mediu. În rîndurile de mai jos încercăm să facem o relatare succintă a istoriei Norvegiei în timpul celui de-al doilea război mondial, pentru ca cititorul să dispună de contextul istoric în care se integrează faptele narate în cartea de față.

* * *

În septembrie 1939, o dată cu începerea ostilităților în Europa, Norvegia se declară neutră. Eforturile guvernului

prezidat de Johann Nygaardsvold de a menține țara în afara conflictului aveau însă să eșueze ca urmare a rolului pe care Norvegia îl deținea în cadrul aprovizionărilor Germaniei cu minereu de fier. După cum se știe, o parte însemnată din producția de minereu de fier a minelor suedeze de la Kiruna și Gällivara era exportată în Germania — ale cărei rezerve proprii nu depășeau 2 milioane de tone — prin portul suedez Lulea și prin cel norvegian Narvik. În timp ce Lulea era închis navigației aproape șase luni ca urmare a înghețului, Narvikul prezenta marele avantaj de a nu fi blocat de ghețuri în tot cursul anului, astfel că portul norvegian avea o însemnătate vitală pentru producția de armament a Reichului. Securitatea acestui „drum al fierului", de la Narvik la Hamburg, constituia, așadar, una dintre principalele preocupări ale comandamentului german. Atîta timp cît guvernul de la Oslo rămînea neutru, cargourile germane care transportau prețiosul minereu nu se expuneau la mari primejdii: între Narvik și Skagerrak — deci cea mai mare parte a drumului — ele navigau în apele teritoriale norvegiene, fiind astfel la adăpost de atacurile flotei britanice; de la Skagerrak la Hamburg, ele se aflau sub protecția navelor de război germane.

Încă din prima lună a războiului, Winston Churchill, devenit primul lord al Amiralității, și-a însușit propunerea lui Fritz Thyssen — industriaș german care, după o strînsă colaborare, intrase în conflict cu naziștii și emigrase — ca flota britanică să intercepteze drumul fierului. Ideea avea să cîștige un partizan și în persoana primului ministru francez, Paul Reynaud. După numeroase consultări și diverse proiecte anglo-franceze, la 28 martie 1940, Consiliul suprem aliat a hotărît minarea simultană, la 4 și 5 aprilie, a apelor norvegiene (operația Wilfred) *și a Rinului (operația* Royal Marine), *precum și ocuparea unor puncte de pe coasta Norvegiei în zilele de 6-7 aprilie (planul R-4). Hotărîrea, adoptată la Lon-*

dra, nu a căpătat aprobarea guvernului francez, preocupat de eventualele represalii ale aviației germane, astfel că, după noi discuții, cele două acțiuni au fost separate, urmînd ca operația Wilfred *să fie realizată la 7 și 8 aprilie. De altminteri, încă la 16 februarie, din ordinul impetuosului ministru britanic al marinei, distrugătorul* Cossak *pătrunsese în fiordul Joessing și eliberase pe prizonierii englezi aflați la bordul petrolierului german* Altmark (*acest vas transporta marinari britanici luați prizonieri în urma acțiunilor cuirasatului* Admiral Graf Spee), *fără ca marina norvegiană să deschidă focul.*

În timp ce la Londra și Paris se căutau mijloacele cele mai potrivite de a întrerupe fluxul minereului suedez spre Germania, comandantul flotei germane, amiralul Raeder, îl avertizase pe Hitler, încă de la 10 octombrie 1939, asupra urmărilor grave pe care le-ar putea avea pentru efortul de război al Reichului ocuparea Norvegiei de către aliați. Aflat în strînse legături cu Alfred Rosenberg, șeful serviciului de relații externe al partidului nazist, Vidkun Quisling, fost ministru de război al Norvegiei și șeful partidului de extremă dreaptă Reunirea națională, a solicitat o întrevedere amiralului Raeder ; în cursul convorbirii, care a avut loc la 11 decembrie, Quisling a prezentat debarcarea anglo-franceză în Norvegia ca iminentă ; cu prilejul audienței pe care Hitler i-a acordat-o la 14 decembrie, el l-a asigurat pe führer de colaborarea adepților săi în cazul unei intervenții germane. În aceeași zi, sub impresia declarațiilor lui Quisling și a avertismentelor lui Raeder, Hitler a ordonat un studiu aprofundat al situației Norvegiei, în urma căruia, la 27 ianuarie 1940, generalul Keitel a semnat directiva de elaborare a operației de ocupare a Norvegiei, denumită convențional Weserübung. *În urma incidentului* Altmark, *pregătirile pentru invazie s-au precipitat, planul operației fiind încheiat la 1 martie. Comanda a fost încredințată generalului Nikolaus von Falkenhorst.*

Paralel cu pregătirile de agresiune ale comandamentului hitlerist, s-au desfăşurat în Norvegia acţiunile coloanei a V-a progermane, coordonate de Quisling, care la plecarea din Germania primise o importantă sumă de bani în acest scop. Printre complicităţile pe care el şi le-a asigurat în armată, cea mai importantă a fost, desigur, aceea a comandantului portului Narvik.

Preparativele germanilor nu au rămas necunoscute celor interesaţi: un personaj neidentificat pînă astăzi a furnizat unele date privitoare la pregătirile pentru ocuparea Danemarcei şi Norvegiei ataşatului naval suedez; colonelul Hans Oster din cadrul Abwehrului, adversar al regimului nazist, a comunicat informaţii despre acelaşi plan ataşatului militar olandez Sas. Datele furnizate de Oster au fost transmise norvegienilor şi englezilor, care nu le-au acordat însă atenţia cuvenită.

De la 2 aprilie, cînd Hitler a decis ca Operaţia Weserübung *să înceapă la 9 aprilie, evenimentele s-au succedat cu repeziciunea unor imagini de film: la 7 aprilie, ora 3 dimineaţa, primele nave germane se îndreptă spre Norvegia; în aceeaşi zi, la orele 9,48, avioane britanice descoperă navele germane. Informat despre mişcarea acestora, dar fără să le cunoască destinaţia, amiralul Th. Phillips, adjunctul lui Churchill, ordonă ca trupele corpului expediţionar deja îmbarcate pentru realizarea planului R-4 să fie debarcate, iar* Home Fleet, *sub comanda amiralului Forbes, să atace navele germane. La 8 aprilie, ora 7, anglo-francezii anunţă minarea apelor norvegiene (trei zone: Stadtlandet, Bud, Vestfjord), iar la 8,20 are loc prima ciocnire navală între englezi şi germani; în cursul aceleiaşi zile, submarinul polonez* Orzel *scufundă un cargou german, ai cărui naufragiaţi declară că urmau să debarce în Norvegia. La Oslo nu mai puteau exista dubii în privinţa scopului urmărit de navele de război germane care navigau în apropierea coastei norvegiene. A doua zi, 9 aprilie,*

la orele 4,30, ambasadorul german la Oslo, Curt Bräuer, a remis o notă ultimativă prin care cerea guvernului norvegian să nu se opună intrării forțelor armate germane pe teritoriul național. Ultimatumul german a fost respins; radio Oslo a anunțat: „Nu vom ceda; bătălia a și început". În timp ce trupele germane debarcau la Oslo, Kristiansand, Bergen, Trondhjem, Egersund și Narvik, regele Haakon al VII-lea împreună cu membrii guvernului și ai parlamentului s-au refugiat la Hamer. Norvegia a ales calea onoarei, deci a luptei. Efectivele armatei norvegiene se reduceau la 6 divizii, iar forțele aeriene dispuneau de 183 de aparate, dintre care doar 8 erau avioane de vînătoare. Instrucția soldaților se mărginea la cunoștințele căpătate în cele 84 de zile cît dura „școala de recruți". Voința de luptă era însă nestrămutată. Încă din primele ore ale invaziei germane, rezistența armatei norvegiene s-a făcut simțită: astfel, tunurile fortăreței de la Oskarsborg și torpilele bateriei de la Kabelm au scufundat crucișătorul Blücher, pe care se afla însuși comandantul forțelor germane, Falkenhorst.

În sprijinul armatei norvegiene a venit un corp expeditionar anglo-francez, care a debarcat la Namsos, Aandalsnes și Narvik. Cu puțin înainte, ambasadorul german, care încercase, în cursul unei întrevederi cu regele Haakon al VII-lea, să convingă factorii de conducere norvegieni să revină în capitală, întîmpinase un nou refuz. Forțele armate norvegiene, ale căror rînduri sporiseră prin mobilizarea generală, au găsit un comandant calm și hotărît în persoana generalului Otto Ruge. Alături de trupele anglo-franco-polone, ele s-au distins în luptele pentru Narvik. Situația critică în care s-au aflat unitățile germane, conduse de generalul E. Dietl, în urma acțiunilor aliate de la Narvik a declanșat și cea dintîi criză de comandament la Berlin. Pradă unei crize de nervi, Hitler a dat inițial ordinul ca trupele lui Dietl să se refugieze pe teritoriul suedez. Ofensiva germană începută la 10 mai pe frontul occidental avea să lipsească forțele aliate care luptau

în nordul Norvegiei de roadele eforturilor lor. Față de situația critică din Belgia și Franța, la 24 mai s-a hotărît retragerea corpului expediționar din Norvegia. La 7 iunie 1940, regele Haakon și membrii guvernului au părăsit țara, refugiindu-se în Anglia. Lupta armatei norvegiene lua sfîrșit.

Făcînd bilanțul acestor zile de luptă, Trygve Lie, viitorul secretar general al O.N.U., pe atunci membru al guvernului, nota în memoriile sale că la capătul celor două luni de război Norvegia era ocupată, iar armata sa silită să depună armele ; în schimb, conducerea țării — regele, guvernul, parlamentul — reușise să scape și să ducă cu ea rezervele de aur ale Băncii Naționale și cea mai mare parte a flotei comerciale.

Pămîntul Norvegiei se afla acum sub călcîiul de fier al Wehrmachtului. În primele zile ale invaziei, germanii instalaseră un guvern-marionetă, prezidat de trădătorul Quisling. De fapt, în spatele acestuia se afla un „mini-partid" (National Samling, Reuniunea națională), care la alegerile din 1936 nu izbutise să obțină decît 1,86% din voturi. Ostilitatea fățișă a populației l-a silit pe ocupant să se dispenseze temporar de serviciile compromițătoare ale lui Quisling ; în timp ce acesta a fost numit într-un post secundar, întreaga putere a fost încredințată unui comisar al Reichului, Terboven, devenit un fel de proconsul nazist. În februarie 1942, Quisling a redevenit prim-ministru, iar numele său a început să deseneze pe toți trădătorii intrați în slujba ocupantului fascist. La 25 septembrie 1940, toate partidele politice din Norvegia au fost dizolvate, cu excepția organizației conduse de Quisling, iar regele a fost declarat detronat. Un regim de teroare și de represalii sîngeroase s-a instaurat în țară.

Încheierea ostilităților nu a însemnat însă și sfîrșitul luptei poporului norvegian. Soldatului în uniformă i-a luat locul luptătorul din Rezistență ; lupta împotriva invadatorului fascist intra într-o nouă fază. Cei mai buni fii ai Norvegiei s-au angajat în această bătălie, conștienți că aveau de înfruntat un

adversar puternic înarmat și excelent instruit. Dar nici forța militară, nici lagărele și închisorile, nici torturile și execuțiile nu i-au putut face pe norvegieni să abandoneze bunul lor cel mai de preț : libertatea. În apelul lansat la 10 august 1940 de secretarul C.C. al P.C.N., H. Kristiansen, era sintetizat țelul fundamental al tuturor norvegienilor : „Poporul norvegian vrea să trăiască ca popor liber într-o țară independentă". În întreaga țară a început să se organizeze mișcarea de Rezistență. Norvegia dispunea de condiții favorabile pentru desfășurarea acțiunilor împotriva ocupantului : un litoral întins, ale cărui fiorduri ofereau numeroase căi de acces, greu controlabile de către inamic, un teritoriu acoperit de munți și păduri, excelente adăposturi pentru luptătorii din Rezistență, în sfîrșit, o lungă graniță cu Suedia neutră, unde cei urmăriți se puteau refugia pentru a ajunge apoi în Anglia sau pentru a reveni mai tîrziu în Norvegia.

Acțiunile Rezistenței norvegiene — ca, de altminteri, ale tuturor luptătorilor din țările ocupate de fasciști — s-au integrat în marea încleștare care a opus fascismului și militarismului larga coaliție a forțelor democrației și libertății. Lupta Rezistenței nu poate fi, așadar, desprinsă din cadrul general al celui de-al doilea război mondial, cu a cărui desfășurare ea s-a aflat strîns asociată. Victoriile aliaților au dat impulsuri noi Rezistenței, iar furniturile de arme și utilaj tehnic, mai ales aparatură radio, i-au permis să se opună cu succes mașinii de război hitleriste. În această gigantică bătălie, în care s-au angajat deopotrivă militari și civili — soldații și „luptătorii din umbră" —, contribuția la victorie a Uniunii Sovietice a fost masivă și decisivă.

După acte izolate sporadice — atacarea santinelelor, tăierea firelor telefonice etc. —, Rezistența norvegiană a început să se manifeste tot mai viguros. La începutul lunii septembrie 1941, la Oslo, 40 000 de muncitori au declarat grevă ; feldmareșalul Keitel constata în directiva adresată la 13 septem-

brie 1941 generalului Falkenhorst că „atitudinea ostilă a populației norvegiene față de germani a căpătat o amploare intolerabilă". În ciuda măsurilor represive luate de autoritățile de ocupație, actele de sabotaj au devenit tot mai numeroase: la 1 februarie 1942 a fost incendiat Teatrul Național din Oslo în timpul unei adunări a partizanilor lui Quisling; a doua zi, exploziile unor bombe în două gări din Oslo au ucis un mare număr de soldați germani; la 21 august 1942 a fost aruncat în aer sediul poliției din Oslo. În întreaga țară, exploziile și lumina incendiilor demonstrau în chipul cel mai clar că poporul norvegian continuă lupta. Acțiunile patrioților norvegieni pentru sabotarea producției de apă grea, fabricată în Uzina de la Rjukan, sînt prea bine cunoscute tuturor pentru a mai fi înfățișate pe larg aici. Ocupanții și colaboraționiștii au crezut că pot frînge spiritul de rezistență prin arestări și execuții. În primăvara anului 1942, ca represalii, germanii au incendiat o așezare pescărească de peste 300 de locuințe și au dus în lagăre de concentrare întreaga populație (bărbații între 16 și 67 de ani au fost duși în lagărul de la Sachsenhausen). La 28 februarie 1943 a fost executat O. Lie, secretar al C.C. al P.C.N.

Mișcarea de Rezistență s-a desfășurat în cadrul mai multor rețele, dintre care cea mai cunoscută era „Organizația militară" (Milorg), ai cărei membri se recrutau mai ales dintre ofițerii armatei norvegiene, dizolvate de ocupant. Mai tîrziu, Milorg, împreună cu alte organizații de Rezistență înființate de conducătorii partidelor de centru și de dreapta, a constituit Frontul patriei (Hjemmefront). Adepții Frontului patriei considerau că, în așteptarea eliberării de către forțele aliate, Rezistența norvegiană trebuie să se limiteze la culegerea și transmiterea informațiilor despre efectivele și deplasările trupelor germane. Partidul comunist — interzis încă de la 16 august 1940 — s-a pronunțat pentru desfășurarea unor acțiuni armate care să lovească în dispozitivul militar german și să

saboteze efortul de război al Reichului. Din inițiativa P.C.N. s-a constituit un Consiliu al libertății, care s-a adresat în repetate rînduri Frontului patriei în vederea unificării mișcării de Rezistență sau măcar a coordonării acțiunilor diverselor rețele și organizații. Toate aceste tentative s-au soldat cu tot atîtea eșecuri.

În ciuda divergențelor, mișcarea de Rezistență a înregistrat succese tot mai importante : mari uzine — ca Uzina electrotehnică din Oslo — care produceau material de război au trebuit să-și întrerupă temporar activitatea din cauza actelor de sabotaj. În urma ofensivei Armatei Sovietice dintre 7 octombrie și 1 noiembrie 1944, în regiunea Petsamo-Kirkenes a fost distrusă Armata 20 germană, iar trupele sovietice au eliberat nordul Norvegiei. Se apropia ora mult așteptată a eliberării întregii țări. Intensificarea acțiunilor grupelor de Rezistență în primăvara anului 1945 a dezorganizat sistemul de comunicații al trupelor germane și a paralizat producția de armament. La 7 mai, comandamentul trupelor germane din Norvegia a capitulat. Terboven s-a sinucis ; Quisling a fost arestat, iar mai tîrziu judecat și executat. Trădarea își primea pedeapsa cuvenită ! Pagubele pricinuite Norvegiei de ocupația germană au fost imense : 19,7 miliarde de coroane norvegiene, adică de 25 de ori bugetul anual mediu din anii antebelici. Flota norvegiană a pierdut în cursul războiului jumătate din tonajul ei. Numai în nordul Norvegiei au fost distruse circa 500 de întreprinderi. Cu aceeași dîrzenie cu care știuse să-l înfrunte pe dușman, poporul norvegian a pornit să-și refacă țara greu încercată. Rănile războiului sînt astăzi vindecate, dar amintirea celor care au luptat și au căzut pentru patrie rămîne neștearsă.

Cartea lui Frithjof Saelen Numai cei bravi *(București, Editura Meridiane, 1968) a făcut cunoscută cititorului român figura comandantului Leif Larsen, care, refugiat în Anglia și repartizat la baza din insulele Shetland, a izbutit ca la sfîr-*

şitul războiului să deţină recordul distincţiilor militare printre marinarii flotei britanice.

Cartea de faţă ne prilejuieşte întîlnirea cu un alt erou al Rezistenţei norvegiene, Gunvald Tomstad. Spre deosebire de Leif Larsen, Gunvald a rămas în Norvegia şi a trebuit, în interesul Rezistenţei, să joace rolul unui partizan înfocat al lui Quisling şi al „noii ordini" naziste. Per Hansson, autorul cărţii, a relevat drama personală a acestui tînăr, constrîns la o dublă existenţă, greu de îndurat. Gunvald a trăit în mediul abject al torţionarilor germani şi autohtoni şi în cel sublim al luptătorilor din Rezistenţă. În amîndouă aceste medii, tensiunea sa interioară ajungea la limita maximă.

Cartea lui Per Hansson se înfăţişează ca o carte de aventuri, bogată în suspense-*uri. Dar dincolo de întîmplările relatate, care vor strînge, desigur, inima cititorului, autorul a ştiut să releve un adevăr fundamental : nazismul a însemnat o primejdie de moarte pentru toate popoarele şi împotriva lui s-a ridicat un zid pe care l-a cimentat voinţa de libertate şi de pace. Nici un risc, nici un sacrificiu nu au fost prea mari sau prea grele pentru ca fascismul să fie doborît. Oamenii descrişi de Per Hansson ar fi rămas poate nişte anonimi ai istoriei, dar faptele lor — şi acest lucru este subliniat de autor — capătă o semnificaţie şi o rezonanţă istorică prin caracterul şi consecinţele lor. Cartea lui Hansson se termină cu un happy-end. Dincolo de satisfacţia datoriei împlinite, Gunvald suferă şi astăzi trauma dublei sale existenţe din anii de război. Istoria sa este un avertisment : războiul nu cruţă pe nimeni, războiul trebuie împiedicat ! Preocupat să urmărească cît mai atent activitatea lui Gunvald, autorul a sporit dimensiunile eroului său, dîndu-i proporţiile unui uriaş a cărui umbră acoperă în paginile cărţii aproape întreaga Rezistenţă norvegiană. Per Hansson nu şi-a propus, desigur, să scrie o istorie a mişcării de Rezistenţă din ţara sa, dar adesea cele întîmplate la ferma din Helle apar desprinse din cadrul is-*

toric în care s-au petrecut. Rostul rîndurilor de mai sus este de a împlini această lacună.

Prin ororile sale, fascismul a adus o ofensă tragică demnităţii umane. Şi umanitatea, adevărata umanitate, s-a apărat prin oameni ca Larsen sau Gunvald. Vecine sau îndepărtate, popoarele lumii ameninţate sau victime ale agresiunii fasciste s-au găsit solidare de aceeaşi parte a baricadei. Amintirea luptelor comune oferă astăzi un fundament trainic pentru prietenie şi colaborare.

Dr. FL. CONSTANTINIU

Cartea de față prezintă viața unui tînăr care, pînă în ziua cînd germanii au atacat Norvegia, a dus un trai pașnic de țăran pe coasta de sud a țării sale.

Cele trăite de el în timpul războiului pot părea atît de fantastice, încît unii s-ar putea îndoi de veracitatea faptelor.

Autorul a consacrat o perioadă de mai bine de un an contactelor cu persoanele care au lucrat cu el, verificînd cît se poate de temeinic cele mai mici amănunte.

În timpul ocupației, Gunvald Tomstad a purtat pe umerii lui o povară care pe oricine l-ar fi lăsat însemnat pentru toată viața dacă, bineînțeles, ar fi avut norocul să supraviețuiască. El a fost nevoit să joace rolul abject al unui trădător pentru a putea ajuta pe aliați. Nici un specialist nu-l învățase pe tînărul norvegian să joace acest joc primejdios. A fost un diletant în cea mai grea dintre meserii, dar în istoria războiului puțini sînt aceia care au izbutit să joace atît de perfect timp de luni și ani de zile un dublu rol, în împrejurări atît de grele.

Oameni curajoși care au lucrat cu el au pierit, și el însuși s-a antrenat metodic pentru a înfrunta moartea. Această carte va face poate să fie mai bine înțeles riscul teribil pe care și l-au asumat fiii cei mai buni ai poporului nostru în lupta pentru libertate și va contribui la o mai bună înțelegere a situației actuale a invalizilor noștri de război.

Numeroşi sînt bărbaţii şi femeile despre care s-ar fi cuvenit să vorbim, deoarece ei l-au ajutat în această muncă pe Gunvald şi pe tovarăşii săi. Desigur că ei îmi vor ierta faptul de a fi pus în centrul acestei povestiri pe inegalabilul „Tom" şi pe colaboratorii săi cei mai apropiaţi...

Oslo, august 1965

PER HANSSON

Mîinile sale, încleştate pe binoclu, începură să tremure şi pentru cîteva clipe el închise ochii, înainte de a-şi plimba din nou privirea avidă peste întinsul albastru al mării. Acum avea certitudinea absolută că nu era vorba nici de un miraj, nici de vreo halucinaţie datorită nenumăratelor ceasuri în care visase să vadă ceea ce chiar în această clipă izbutise să întrezărească.

Oamenii din jurul celui înarmat cu binoclu pălăvrăgeau veseli despre serata ce urma să aibă loc la el şi acesta făcu un efort pentru a nu mai privi marea.

Ceilalţi nu se mirau că-l vedeau privind-o, dar dacă ar fi fixat prea îndelung un punct bine determinat, aceasta putea să pară ciudat şi apoi văzuse suficient pentru a transmite cuvintele care vor declanşa o dramă de proporţii gigantice.

Era socotit vesel şi nepăsător, şi totuşi gîndul unei morţi cumplite îl chinuia mult mai mult decît pe oricare dintre tovarăşii săi.

O porni în direcţia oraşului şi, pentru că toată lumea îl lua drept un chefliu simpatic, lansă în mod automat o butadă. Veselia generală mai urcă cu cîteva grade şi rîsul lui molipsitor se amestecă cu rîsetele celor din jur, în timp ce creierul său redacta febril textul mesajului pe care urma să-l transmită în taină.

Grupul păşea agale, căci era cald, şi omul cu binoclu îşi încordă muşchii pentru a-şi înfrîna o dorinţă nebună de a fugi. Se gîndea, fără cea mai mică remuşcare, că ceea ce văzuse adineaori prin binoclu va costa viaţa a sute, ba poate chiar a mii de oameni.

Era pe la mijlocul celui de-al doilea an de război şi nenumăraţi oameni mureau departe de casele lor. Omul cu binoclu, căruia îi plăcea atît de mult să dea pe gît un păhărel şi să rîdă, era el însuşi în prima linie a unei bătălii nevăzute, în care viaţa îi era în joc zi şi noapte.

Grupul ajunse în centrul oraşului şi omul cu binoclu născoci un pretext pentru a rămîne cîteva minute singur în biroul său. Concepuse textul pe drum şi-l notă în grabă, cu o mînă fermă, pe un petic de hîrtie. În momentul cînd îşi ajunse din urmă oaspeţii, hîrtia se şi afla în buzunarul unui om grav, cu o caschetă de şofer pe cap.

În timp ce iscoada bea al treilea pahar de whisky cu tovarăşii săi, un autocar demara pentru a urca cu greu panta unor drumuri înguste şi abrupte. Omul cu pumnii solizi care ţinea volanul nu citise cuvintele de pe bilet, el nu făcuse decît să-l strecoare în ascunzătoarea obişnuită. Şi, chiar dacă acest om grav, în uniformă de şofer uzată, ar fi citit mesajul şi ar fi aflat că pentru a-i cunoaşte conţinutul cartierul general al forţelor aliate ar fi dat orice, tot nu i-ar fi fost cu putinţă să conducă mai repede.

Dacă autocarul ajungea cu zece minute mai devreme în micul orăşel de pe coastă, nimeni n-ar fi văzut în asta ceva suspect. Dar, tocmai pentru că agenţii şi curierii reţelei se străduiseră întotdeauna să se conformeze ritmului lent şi monoton al vieţii cotidiene, Siguranţa germană trecuse zilnic pe lîngă cele mai importante verigi ale Serviciului de informaţii fără să le recunoască.

Cea de-a treia persoană căreia urma să-i fie remis peticul de hîrtie era instalată în dosul tejghelei unei băcănii de provincie, la cîteva zeci de kilometri mai la vest de locuința omului cu binoclu. Și acest al treilea, tînăr de constituție atletică, aparținea tipului de om care inspiră o încredere oarbă oricui, fără ca măcar cei în cauză să se întrebe de ce. El băgă peticul de hîrtie în buzunar și ieși pe ușă fără să fi lepădat halatul lui alb de vînzător.

Al patrulea curier era o tînără fată. Părea foarte candidă și, într-adevăr, așa și era. Ea vîrî biletul în ciorapul său și-l strînse de coapsă pentru a-l face cît mai puțin vizibil în cazul în care ar fi percheziționată pe parcurs.

Un drum îngust abrubt, cu nenumărate serpentine, ducea la ferma care reprezenta cea de-a cincea verigă. Tînăra fată se miră văzînd un număr neobișnuit de ofițeri și soldați inamici în vale, dar nu era în suficientă măsură la curent cu jocul la care participa pentru a se speria cu adevărat. Nici ea nu a citit textul de pe bilet, iar faptul că i se controla buletinul de identitate era ceva cotidian și banal. Privirile germanilor întîrziară asupra picioarelor sale — bărbații se uită întotdeauna la picioarele unei femei —, dar nimeni n-o reținu pe fată. Ea părea destinsă și inocentă și apoi nu fugi, ci, dimpotrivă, intră în cursa pe care germanii credeau că au întins-o !

Hîrtia a ajuns la cea de-a cincea verigă. Doi tineri citesc cele paisprezece cuvinte și, fără a zăbovi o secundă, încep să cifreze. Ei lucrează cu atîta înfrigurare, încît abia bagă de seamă că o subunitate germană traversează curtea cu un echipament special. Puțin le pasă. De mai multe ore, acești doi oameni știu deja că posturi de ascultare inamice au încercuit casa.

Acela pe care birourile de la Londra îl numesc „Tom" deschide un cufăr vechi și scoate un emițător. Îl instalează într-un dulap din perete și tovarășul său cheamă „Home Sta-

tion“ („Postul britanic“). În așteptarea legăturii scrîșnește din dinți. Anglia răspunde. Primele cuvinte cifrate cu semnificația „Navă de linie“ parvin la Londra.

Omul cu manipulatorul își păstrează sîngele rece, el nu bate mai tare ca de obicei, dar în urechile lui „Tom“ casa pare să răsune de lovituri de ciocan. El face de gardă în fața ușii podului. Pistolul-mitralieră îi este îndreptat în direcția scării și este decis să tragă pînă la ultimul cartuș pentru a-și acoperi tovarășul.

„Probabil germană“ se recepționează în acest moment la Londra. Un iz de lemn vechi și de praf plutește în pod. O tînără fată stă de pază la parter. Țăcănitul manipulatorului trosnește sec ca fulgerul. „Tom“ ține degetul pe trăgaci și arma sa este reglată pentru tragere automată.

„A depășit Kristiansand“ parvine acum la Londra. În cazul cînd inamicul s-ar apropia, „Tom“ este hotărît să mănture scara cu gloanțele sale. Omul din dulap lucrează calm, cu fața leoarcă de sudoare. Se află exact sub mansarda expusă la soare începînd de dimineață. „Tom“ nu se gîndește la propria-i viață — în orice caz nu prea mult. El tremură pentru tînăra fată care-i servește drept curier și la această oră el își dă seama că nutrește față de ea sentimente mult mai puternice decît față de oricare altă femeie.

„Direcția vest“.

Din nou el aude manipulatorul, care acum pare că bate în timpanul său ca într-o tobă. Dar telegrafistul oftează ușurat. Chiar de nu ar mai avea răgazul să transmită ultimele cuvinte, „escortată de trei distrugătoare“, britanicii au aflat esențialul: „navă de linie“.

Țăcănitul încetează brusc și tăcerea provoacă un asemenea șoc, încît tînăra fată de la parter, omul cu automatul și cel cu manipulatorul își mușcă buzele pentru a nu scoate un strigăt.

Din toate direcţiile, specialişti în goniometrie captează semnale atît de apropiate, încît reacţia detectoarelor ajunge la maximum. Spionul trebuie să se afle în imediată vecinătate, germanii se agită în curte, cu pistoalele în mîini.

După ce englezii au înregistrat cele paisprezece cuvinte „Navă de linie probabil germană a depăşit Kristiansand direcţia vest, escortată de trei distrugătoare", cei doi oameni au primit ordinul de a ţine contactul cu Home Station din oră în oră. Omul cu manipulatorul şi cel cu automatul nu au făcut nici un comentariu, ci au schiţat doar un zîmbet palid, puţin amar. Într-o oră, după toate probabilităţile, vor fi morţi...

Dar la cartierul general nimeni nu are timp să se gîndească la soarta a doi tineri necunoscuţi aflaţi într-o căsuţă de pe malul celălalt al Mării Nordului. Acest mesaj, parvenit din podul lui „Tom", va fi punctul de plecare al urmăririi înverşunate a marii nave de linie germane *Bismarck*, atuul lui Hitler în războiul maritim şi ameninţare cumplită pentru liniile de aprovizionare ale Marii Britanii. Winston Churchill pune neîntîrziat în stare de alarmă aparatele de control de pe coasta Atlanticului. Totul este mobilizat pentru a-i veni de hac acestei nave de război, mîndrie a führerului şi inamicul numărul unu al aliaţilor. Anglia angajează în această urmărire opt nave de linie, două portavioane, patru cuirasate, şapte crucişătoare, douăzeci şi unu de nave de vînătoare şi şase submarine — în total 48 de unităţi ale marinei şi un număr de avioane cu bazele pe uscat...

Tinerii de pe coasta de sud a Norvegiei care izbutiseră să prevină Anglia au început să practice cea mai grea meserie din lume, ca diletanţi, cu un an şi jumătate înainte. Un specialist, cunoscător al metodelor Gestapoului i-ar fi prevenit că numele de „Tom" era prost ales pentru Tomstad.

Era, de asemenea, supărător faptul că germanul care-i urmărea, Hauptsturmführerul SS Rudolf Kerner, pe lîngă mi-

grena sa cronică, avea două idei fixe în cap : să facă carieră cît mai repede posibil și să-l vadă pe Adolf Hitler stăpîn absolut al întregii lumi. În calitatea sa de șef local al SD-ului (*Sicherheitsdienst)* [1] era omul care nu pierdea nici o ocazie de a se răzbuna pentru înfrîngerile sale anterioare, printre care se număra și un eșec cum nu se poate mai umilitor. Și acest nazist fanatic era cu atît mai primejdios cu cît permanenta lui migrenă îl făcea să fie agresiv ca un tigru rănit.

[1] Serviciul Siguranței.

Povestea a început la Flekkefjord, într-o noapte întunecoasă de la sfîrşitul lunii ianuarie 1941. Un vînt rece îi reţinea pe orăşeni în casele lor, în dosul perdelelor de camuflaj. Nu se auzeau decît cizmele patrulelor germane bătînd caldarîmul şi vîntul marin, care mătura urlînd străzile înguste. În piaţa oraşului, el sfîşia afişe enorme înfăţişînd nişte „supraoameni" blonzi, reprezentanţi ai rasei germanice, care invitau tineretul norvegian să intre în organizaţiile naziste.

În pofida nopţii lugubre, doi oameni se îndreaptă cu pasul repede şi sigur spre han. Cunosc bine cartierul, în care locuiesc din fragedă copilărie. Sînt tineri amîndoi. Johannes Seland a fost redactor la ziarul din Farsund pînă în ziua cînd germanii au interzis apariţia acestuia. Al doilea se numeşte Tor Njaa şi este proprietarul unei băcănii.

Odd Starheim îi aşteaptă la han. Cu cîteva zile înainte, un submarin englez l-a lăsat în larg, în dreptul coastei norvegiene, la care a ajuns străbătînd un sfert de milă într-o barcă pneumatică.

Conversaţia se lungeşte la nesfîrşit. A bătut miezul nopţii, nu se mai aude decît vîntul, care zguduie casa din temelii. Şi totuşi s-ar putea ca în camera alăturată o persoană să nu doarmă, stînd cu urechea lipită de zid. Cei trei vorbesc cu voce scăzută, aproape în şoaptă. Înainte de a se despărţi, ei au şi schiţat în linii mari planul unei vaste organizaţii clan-

destine. Au desemnat oamenii care vor avea sarcini importante de îndeplinit.

Johannes Seland, agent chiar din primul an al războiului, va fi şeful grupului reţelei Kristiansand. Ei îşi pun mari speranţe într-un văr al lui Starheim, comandantul de vas Kjell Soeyland, în prezent salariat la biroul portului Stavanger. Funcţia de curier, extrem de primejdioasă, este încredinţată lui Kaare Austad, director al unei fabrici de produse lactate, acum instructor de teren al Federaţiilor tineretului liberal, excelent camuflaj pentru o activitate de curier şi de agent. Băcanul Tor Njaa va îndeplini funcţia de „cutie de scrisori". Dar unde să fie amplasată baza de operaţii ? Johannes Seland, care-l cunoaşte din copilărie pe Gunvald Tomstad, fermierul din Helle, ştie că acesta este un pasionat al electronicii. Ferma sa, situată în partea cea mai de sus a văii, este destul de izolată. În ce-l priveşte pe Tor, el ştie că Tomstad posedă un emiţător de fabricaţie proprie şi arde de dorinţa de a-l folosi.

Trei tineri în cămăruţa unui han — pe plan uman trei tipuri cu totul diferite, dar strîns legaţi prin dorinţa de a duce o luptă pe viaţă şi pe moarte împotriva ocupanţilor şi trădătorilor. Au încredere în ei şi în proiectele lor ; şi totuşi chiar cel mai optimist dintre ei este departe de a bănui importanţa pe care o va avea această întîlnire nocturnă pentru strategia aliaţilor...

În zilele următoare, ei aveau să recruteze o serie de oameni devotaţi. Sarcinile erau multiple : să-i informeze pe aliaţi cu privire la ceea ce se petrece în porturi, la convoaie, la navele de război de orice fel, la construcţia de fortificaţii, la amplasamentul tunurilor, la terenurile minate şi la aerodromuri. Era, de asemenea, necesar să fie depistaţi denunţătorii şi organizaţiile germane de camuflaj, într-un cuvînt, trebuia dus un război tăcut şi invizibil în însuşi lagărul inamicului. Odată descoperiţi de Gestapo sau de quislingii zeloşi, aceşti oameni nu se

puteau aştepta să fie ocrotiţi de cineva ; erau conştienţi că cel mai mic pas greşit îi va duce la tortură şi la execuţie.

Micul grup care a organizat această vastă reţea în sudul Norvegiei a dat dovadă de un instinct sigur în alegerea colaboratorilor. În ciuda condiţiei modeste a acestor tineri, ofiţerii din Serviciul secret englez aveau să spună într-o zi că ei „au creat organizaţia poate cea mai eficientă din întreaga Norvegie ocupată din primii doi sau trei ani ai războiului".

În această seară a lunii februarie 1941, Tor Njaa urcă povîrnișul ce duce spre Helle. Cerul este întunecat, e o vreme ideală pentru cine nu vrea să fie văzut. Și totuși Tor Njaa se ține departe de drum. Nu vrea să-și asume nici cel mai mic risc de a se întîlni cu cineva, oricine ar fi.

Gunvald se află în grajd. Sosirea lui Njaa la asemenea oră înseamnă vești importante.

Ei traversează curtea și intră în casă. Njaa îl întreabă pe Gunvald dacă este singur. Acesta îi răspunde afirmativ, dar Njaa ține să se asigure personal că e într-adevăr așa. Apoi verifică dacă ușile și ferestrele sînt bine închise și dacă nu cumva camuflajul are vreo deficiență. Odată terminată treaba, el își pune încetișor rucsacul pe masă și-l deschide cu băgare de seamă.

Gesturile sale par atît de solemne, încît Gunvald rămîne nemișcat, într-o tăcută așteptare. Njaa scoate din rucsac un post emițător nou-nouț. Cu coada ochiului urmărește reacția lui Gunvald.

Vede niște ochi scînteind de bucurie și presupune că emițătorul englezesc este cauza acestei bucurii. Dar Njaa se înșală. Acest emițător nu e ceva deosebit față de cel construit de tînărul fermier, însă de multă vreme Gunvald arde de dorința de a intra în Rezistență și iată că, în sfîrșit, ocazia s-a ivit!

Imediat el își dă seama de privirea scrutătoare care-l fi-

xează și din instinct înțelege la ce se gîndește vizitatorul său. Gunvald pipăie emițătorul, răsucește butoanele, astfel încît Njaa să aibă impresia că acest obiect îl entuziasmează.

Proprietarul băcăniei scoate un briceag verde, pe care Gunvald îl examinează cu atenție. Apoi Njaa pune la loc briceagul în buzunar spunîndu-i lui Gunvald să remită emițătorul aceluia care-i va arăta acest briceag.

Chiar a doua zi Gunvald are prilejul să revadă briceagul verde. Omul care-l aduce se numește Ola Svendsen și pare că intenționează să se instaleze pentru cîtva timp la fermă. Emițătorul este montat la repezeală. Ola Svendsen transmise indicativul său la o oră convenită și recepționează răspunsul. Legătura între Helle și Home Station de la Londra a fost stabilită...

La început cei doi tineri se examinară cu luare-aminte. Gunvald, înzestrat de la natură cu pătrundere de psiholog, își făcuse adesea înainte de război o distracție din analiza semenilor săi. Motivele care-i îndemnau să acționeze îl interesau mai mult decît înseși acțiunile lor și tînărul dădea dovadă de mult fler și de răbdare cînd era vorba să descopere la cineva — ca și la el însuși, de altfel, — cauza profundă a unui cuvînt sau a vreunei acțiuni. Dar acum nu mai era vorba de o simplă investigație de diletant. Cu metodă și tact el îl chestiona pe Ola Svendsen pentru a-și da seama de motivele și atitudinea acestuia. O singură întrebare fu pusă fără ocolișuri: „De ordinele cui asculți?" Răspunsul fu scurt și precis: „De ordinele guvernului norvegian de la Londra".

La rîndul lui, Odd Starheim — sau Ola Svendsen — îl studia pe Gunvald cu aceeași atenție, și amîndoi ajunseră la concluzia că există premisele unei fructuoase colaborări între ei. Starheim era impresionat de cunoștințele tehnice ale lui Gunvald, care-și învăță foarte repede rolul de telegrafist independent.

Marea diferență de temperamente dintre cei doi nu le reducea întru nimic eficacitatea. Activitatea de la Helle era de o extremă importanță. Oricît aveau să se străduiască agenții locali, jocul lor primejdios nu va avea mare valoare dacă informațiile nu vor parveni imediat la Londra.

Un lanț de agenți se întindea acum de-a lungul coastei, de la Stavanger la Oslo, și rețeaua se ramifica tot mai mult spre vest.

S-ar fi zis că toți acești agenți așteptaseră cu nerăbdare clipa cînd vor putea să-și servească țara. Într-adevăr, ploua cu raporte, iar cele mai importante erau imediat transmise în Anglia.

Ferma din Helle era ca centrul unei pînze de păianjen cu nenumărate fire și poziția ei strategică era bine aleasă. Toate vapoarele treceau în mod obligatoriu prin Lista, unde se apropiau de uscat pentru a se pune sub protecția bateriilor de coastă și a avioanelor germane.

Dar nu se auzea decît rareori vorbindu-se despre nave scufundate, ceea ce pînă la urmă puse răbdarea agenților la grea încercare. Nu puseseră ei oare, cum s-ar zice, prada în bătaia tunurilor marinei aliate ? Dar, vai, vapoarele comerciale controlate de germani, cele care transportau trupe, ca și marina de război a lui Hitler continuau să navigheze de-a lungul coastei, ca și cum englezii n-ar fi auzit și n-ar fi înțeles nimic. Faptul era penibil mai cu seamă pentru cei doi oameni de la Helle, care cunoșteau importanța informațiilor furnizate și știau că aproape nu trece vas în dreptul coastei fără ca Home Station să nu fie informată imediat despre tonajul, tipul și direcția acestuia.

La comandamentul aviației britanice nu puțini erau cei care resimțeau aceeași amărăciune văzînd cum informațiile emițătorului clandestin din Norvegia rămîn nefolosite. Dar în ce-i privește ei cunoșteau cauza tragică a acestui fapt.

În primăvara anului 1941, Anglia ducea aproape singură lupta contra lui Hitler. În numeroase puncte ale globului, englezii luptau pe viață și pe moarte împotriva unor forțe superioare, iar asupra Marii Britanii pericolul invazici plana în fiecare clipă, ziua și noaptea...

Ferma din susul văii a devenit în scurt timp un centru de informații vital și, o anumită perioadă, ea a fost sediul singurei legături fără fir între mișcarea de rezistență din Norvegia și lumea liberă. Pînă și rapoartele militare si civile din Extremul Nord au trecut prin podul fermei de la Helle pe cînd se pregătea intervenția forțelor norvegiene și britanice la Svolvaer.

Kaare Austad era curierul principal al rețelei. Își găsise o nouă ocupație, care-l obliga să ia contact cu coaforii din orașe și sate : cumpăra de la ei păr pentru o fabrică de fetru. Posesor al unui permis în regulă, Austad putea lua astfel legătură cu toți agenții dintre Oslo și Bergen. Aproape pretutindeni el învăța rapoartele pe dinafară și le dădea foc înainte de a-și continua drumul. Mesajele din împrejurimile orașului Kristiansand au fost aproape toate duse la Flekkefjord de către Arne Moen, șoferul unui camion al întreprinderii de transporturi. Băcanul Tor Njaa era „oficiul poștal central".

Curierii și agenții importanți intrau în băcănia sa și-i strecurau un petic de hîrtie în timp ce tîrguiau un erzaț oarecare. Noaptea îl găseau în magazia de mărfuri sau la primul etaj. Njaa locuia împreună cu mama sa.

La rîndul lui, Njaa transmitea rapoartele la Helle, întotdeauna după căderea nopții și făcînd mari ocoluri. În eventualitatea unei arestări era important ca vecinii să nu știe nimic despre vizitele sale la Gunvald.

Dar într-o bună zi cei doi de la Helle au hotărît să încredințeze acest rol unei tinere fete.

Sofie Roervik, vînzătoare la magazinul de produse lactate din Flekkefjord, îl cunoscuse pe Gunvald cu un an înainte de izbucnirea războiului. Helle, situat la poalele munţilor, era punctul de plecare al plimbărilor ei duminicale.

Într-o frumoasă zi de iarnă a anului 1941, Sofie găsi în bucătăria fermei pe un necunoscut care îşi bea cafeaua. El se prezentă : Ola Svendsen din Lista.

Gunvald îi lăsă singuri sub pretextul că are treabă în grajd, iar necunoscutul şi Fie, cum i se mai spunea tinerei vînzătoare, ieşiră în curte pentru a se bucura de razele soarelui. Pălăvrăgeau fără grijă şi nu o dată au izbucnit în rîs. Dintr-o dată şi cu totul pe neaşteptate, Ola Svendsen spuse : „Sînt urmărit de poliţia germană". Roşie de mînie, Fie îi răspunse cu glas sever: „Nu vorbi despre asemenea lucruri ! Nici măcar nu mă cunoşti".

Necunoscutul o privi fix, foarte grav şi răspunse : „Ba da, cred că te cunosc destul de bine".

Cînd intrară în casă, Fie era mai mult nedumerită decît supărată. Iar faptul că Ola Svendsen era căutat de Gestapo n-o împiedica de fel pe tînăra fată să treacă pe la Helle ori de cîte ori timpul era prielnic pentru plimbare. Nu bănuia că cei doi bărbaţi o studiau cu luare-aminte şi-şi împărtăşeau impresiile după plecarea ei.

Ei se informară, de asemenea, cu privire la relaţiile ei şi la comportamentul ei în oraş şi, fără ca ea să-şi dea seama, i-au pus la încercare sinceritatea şi stăpînirea de sine. O găsiră candidă şi încrezătoare, precum şi de o sinceritate absolută. Avea deci calităţile necesare pentru a îndeplini rolul de curier între Tor Njaa şi fermă. Într-o zi, ei au pus-o la curent cu ceea ce trebuia să ştie pentru a înţelege riscul pe care şi-l asuma, şi Fie se declară de acord să-i ajute asigurînd ultima etapă decisivă între „cutia de scrisori" şi postul emiţător.

Putea, la fel ca toată lumea, să intre în prăvălia lui Tor Njaa. El, la rîndul său, putea s-o întîlnească la magazinul de produse lactate sau să pălăvrăgească cu ea pe stradă, întîlnind-o din întîmplare.

Ea era vînzătoare, el era negustor, și dacă tînărul Njaa stătea de vorbă cu domnișoara Roervik, aceasta nu avea de ce să mire pe nimeni. În felul acesta, ei îi fură încredințate majoritatea rapoartelor pentru Helle.

A venit iar primăvara și livada din Helle era în floare. Anemonele albastre și păpădiile răsăreau peste tot, iar în depărtare marea își schimba culoarea, trecînd de la cenușiul aproape negru al iernii la albastrul-verzui al primăverii. O briză călduță stîrnea un foșnet în frunzișul stejarilor impunători din curte, iar drumul ce ducea spre fermă se acoperi cu un covor mătăsos de mîțișori de salcie.

Dar în primăvara aceasta nimic nu încolțea și nu creștea mai impetuos decît ura, teroarea și suferința.

Urlînd din ce în ce mai tare, Hitler își anunța victoriile, și de data aceasta spunea adevărul. Armatele germane se revărsau ca un puhoi peste mari întinderi ale globului. Și în acest uriaș val de soldați înveșmîntați în verde puteai distinge niște dîre negre — unitățile SS-iștilor fanatici, care, la ordinul führerului, striveau tot ce era viață, de la sugarul din brațele mamei pînă la bătrînul care abia se putea ține pe picioare.

În țările ocupate, Gestapoul își organiza în mod febril rețeaua de agenți și provocatori. Pentru a extirpa orice rezistență, inamicul trebuia să recurgă la quislingi, și acești denunțători plătiți, legați direct de organizația lui Himmler, vindeau viața compatrioților lor.

Cel mai neînsemnat murmur împotriva nazismului expunea pe cel în cauză la tortură, iar cea mai mică bănuială ducea la lagărul de concentrare. Gestapoul și trădătorii îi hăituiau pe

cei ce îndrăzneau să sfideze ordinul de supunere totală față de cel de-al III-lea Reich, dar mai ales îi vînau cu străşnicie pe patrioții care dețineau emițătoare clandestine.

Gunvald și tovarășii săi își dădeau seama că goniometrele se înmulțeau în împrejurimile Flekkefjordului, dar nu găsiseră încă nici un mijloc de a fi informați cu privire la activitatea Siguranței. Erau nevoiți să accepte incertitudinea destinului.

Emițătorul din Helle avea sarcina să transmită rapoartele către Anglia pînă în clipa cînd germanii ar sparge ușa fermei. Pentru cazul cînd nu ar mai exista nici o posibilitate de fugă, oamenii aveau fiecare cîte o capsulă cu otravă în buzunar. Trebuiau să se bucure de fiecare zi cîștigată într-o țară invadată de trupe inamice și de specialiști ai Abwehrului, ajutați de provocatori și trădători.

Micul grup de tineri care purtau răspunderea organizației era compus din oameni ca și noi, iar frica nu le era străină. Dar niciodată ca nu-i paraliza. Dimpotrivă, primejdia îi stimula în căutarea unor metode din ce în ce mai îndrăznețe și mai riscante. Erau îngroziți la gîndul că dușmanul ar putea repera postul lor din Helle fără ca ei să aibă cea mai mică șansă de a para lovitura. Într-un cuvînt, era oare cu putință să fie derutat SD-ul, care încerca să repereze locul de unde se emitea ?

Trebuia găsit un asemenea mijloc de a combate inamicul care să-i facă nevăzuți pentru germani și quislingi chiar în plină zi. Concepură deci un proiect fantastic, care avea să însemne pentru unul dintre membrii grupului asumarea unei poveri aproape supraomenești.

Gunvald fu solicitat s-o poarte ! Nici unul dintre tovarășii săi n-ar fi refuzat acest risc suprem, dar el era cel mai indicat, deoarece ferma lui juca rolul principal și pentru că el era înzestrat cu tăria sufletească necesară îndeplinirii unui asemenea rol : *Gunvald trebuia să devină nazist !*

În plină zi, el urma să se strecoare în tabăra inamicului pentru a duce acolo o luptă secretă și solitară, inducîndu-i în

eroare pe germani și smulgîndu-le informații privitoare la cele știute de ei despre Rezistență. În felul acesta va putea preveni pe unii patrioți amenințați să fie arestați și va avea posibilitatea de a dezvălui activitatea trădătoare a quislingilor. Dar scopul principal era camuflarea emițătorului de la Helle !

Gunvald Tomstad avea să devină Iuda Tomstad. El, care se ferise întotdeauna de a displăcea cuiva, care nu suportase nici măcar ideea unei inimiciții, el care întotdeauna întindea primul mîna și căruia nimeni, nicicînd, nu-i întorsese spatele, numai el, dintre toți, avea să-și asume rolul de trădător.

Dacă și-l va juca bine, avea să fie înfierat și urît de toată lumea, iar un eșec avea să-l coste viața. O replică stîngace, o mimică greșită erau suficiente pentru a trezi bănuielile Gestapoului...

Tatăl lui Gunvald murise la trei luni după naşterea fiului său. Tipograful Aksel Tomstad nu avea decît 34 de ani cînd închisese ochii pe vecie, ochi cu care privise viaţa în faţă cu un optimism şi o sete de cunoaştere ieşită din comun.

După o văduvie îndelungată, mama lui Gunvald traversase Atlanticul în 1927 cu fetele sale, Elly, de şaisprezece ani, şi Kitty, de paisprezece ani, pentru a-şi cîştiga existenţa în Lumea Nouă.

Fiul ei, în vîrstă de nouă ani, nu o întovărăşi pînă la cheiul din Flekkefjord. Plîngînd în hohote, el urmări din vîrful unei stînci din Helle vasul alb al cărui fum negru părea să fluture ca un văl de doliu. Băieţelul a trebuit să rămînă la Helle, la bunicii săi dinspre mamă, Gunleiv Seland şi Karen Tonette.

Bunicul, de meserie dulgher, nu construia niciodată nimic dacă nu era încredinţat că cele făurite de el vor dăinui pe puţin o sută de ani. Îşi cîştiga pîinea cu sudoarea frunţii. Cu o mînă sigură apuca ciocanul şi barda, întocmai cum stăpînea plugul şi grapa. Îşi petrecea rarele clipe de răgaz în camera sa, unde cu un zel nepotolit lucra la un *perpetuum mobile*.

Nu se îndoia de posibilitatea de a construi o maşină care să nu se oprească niciodată. Desena noi şi noi schiţe şi adesea, în orele de seară sau noaptea, simţea cum se avîntă spre înaltul stelelor, sigur că în minutul următor va găsi soluţia căutată...

Pe cînd Gunvald împlinea şaptesprezece ani, puterile bunicului începură să slăbească de la o zi la alta şi într-o seară el nu mai putu să urce ultima porţiune de pantă abruptă ce ducea spre fermă. A fost adus acasă şi ajutat să se culce. Pînă şi în pat el continuă să lucreze cu ardoare pentru a găsi mişcarea perpetuă. Ideea lui Gunleiv era să ajungă la utilizarea perfectă a principiului pendulului şi, în vreme ce cancerul devora încetul cu încetul celulele trupului său, el construia noi figuri geometrice. Nepotul aproape că nu se despărţea de bunic. Ochii şi glasul lui, atît de tineri, exprimau o încredere înflăcărată în proiectele bătrînului de cîte ori discuta cu el despre vreun nou detaliu. Gunvald ştia că drumul spre moarte îi va părea mai uşor lui Gunleiv datorită faptului că se apropia de eternitate gîndindu-se la al său *perpetuum mobile*. Petrecură astfel multe zile în cămăruţa bătrînului. Amîndoi sperau într-o minune: Gunleiv — să-şi vadă maşina realizată, iar Gunvald — să-l vadă pe bolnav ridicîndu-se din pat.

Patul acesta era acoperit cu piese pentru maşină şi cu foi mari de hîrtie pe care desena bătrînul. Guvald îl ajuta cum putea. Se întîmpla ca bunicul să fie epuizat şi să nu-şi poată mişca mîinile. Dar creierul lui lucra febril şi atunci tînărul trebuia să mînuiască creionul pe filele mototolite, adăugînd într-o parte un cilindru sau ştergînd un pendul în altă parte.

Gunleiv îşi ruga uneori nepotul să aducă vioara şi s-o învîrtească foarte repede prin cameră. Lui Gunvald i se părea că aude melodii cînd aerul făcea să vibreze corzile sau să răsune cutia de rezonanţă a instrumentului. Amîndoi îşi aminteau atunci de serile cînd bunicul cînta dansuri şi marşuri necunoscute, ce nu aveau să prindă niciodată viaţă pe vreun portativ.

Bunica se bosumfla şi pleca în grajd de fiecare dată cînd vioara era desprinsă din cui. Ea se trăgea dintr-un străvechi neam de ţărani care nu luau cuvintele Scripturii despre „desfătările păcatului" drept simple clişee duminicale, ci drept o lege

imperioasă, valabilă de la primul pas nesigur al pruncului pînă la ultima suflare a muribundului.

Între crizele sale, bătrînul vorbea despre strămoşii săi îndepărtaţi şi despre timpurile viitoare, despre minunata societate a albinelor şi despre ponii tăcuţi ce dormeau somnul iernii în faţa ferestrelor casei. Dar toate acestea pentru a reveni la invariabilul său *perpetuum mobile*. Gunleiv respingea teoriile de pînă atunci, prezenta noi proiecte, iar Gunvald era entuziasmat de aceste călătorii în lumea imaginară a bunicului. Tînărul era în aşa măsură stăpîn pe sine, încît reuşea să vadă totul cu ochii bătrînului şi, jucîndu-şi rolul la perfecţie, dăruia bolnavului fericirea de a crede că *perpetuum mobile* al său este la un pas de realizare.

Deşi în vîrstă de numai şaptesprezece ani, nu avusese vreodată prieten mai credincios decît bătrînul şi-l iubea pe muribund, care pînă în ultima lui clipă conştientă visa să rezolve o problemă insolubilă cu ajutorul unor şuruburi vechi, al unor penduluri de fabricaţie proprie şi al unor capete de sfoară.

În această cămăruţă, amîndoi mai aşteptau miracolul. Dar bolnavul îşi pierdea din ce în ce puterile şi într-o zi de februarie el încredinţă nepotului său ultimele lui idei în legătură cu realizarea unui *perpetuum mobile*.

Apoi fu dus la locul de veci, şi tînărul deveni stăpînul fermei...

Gunvald trăise fericit la bunicii săi şi nu dusese lipsă de spaţiu pentru jocurile lui copilăreşti. Patruzeci de hectare de platou înalt, de landă acoperită cu bălării, de mlaştini şi de păduri făceau parte din ferma de la Helle. Acesta nu era un pămînt care să renteze, dar el oferea destul spaţiu, destul cer pentru a da oamenilor posibilitatea să gîndească şi să înţeleagă că nimic nu valorează mai mult decît libertatea.

Ferma, care poseda şi trei hectare de pămînt cultivat, era situată la capătul unei văi, chiar în locul unde se întîlnesc peisajele zîmbitoare ale Sudului cu stîncile abrupte ale Vestului.

După moartea bunicului, Gunvald, simţindu-se deodată singur, se dărui cu ardoare muncii. Contractă un împrumut pentru a-şi continua şcoala şi se angajă ca ucenic la tipografia ziarului la care lucrase tatăl său.

El plantă numeroşi pomi fructiferi şi se specializă în apicultură. Dar „structura socială" a stupilor îl interesa mult mai mult decît cantitatea de miere recoltată. Studierea albinelor îi furniza argumente pentru discuţii politice şi religioase, subiectele lui preferate, pe care le reducea întotdeuna la problema esenţială a păcii. În rarele lui momente libere, el citea cărţi despre electronică şi într-o zi realiză visul copilăriei sale: îşi construi un post de radio. Mai tîrziu, în 1939, îşi construi un post emiţător pentru a intra în legătură cu oamenii din toată lumea. Din fericire, nu se grăbise să-l înregistreze şi nu ceruse

un certificat de radio-amator. Astfel că nu era înscris în registrele P.T.T. cînd au năvălit germanii, la 9 aprilie 1940...

Şi atunci a fost conceput proiectul fantastic care avea să arunce asupra unuia dintre ei o povară poate supraomenească.

Într-o zi din primăvara anului 1941, Gunvald cobora drumul în pantă abruptă ce ducea spre Helle. Vecinii şi cunoscuţii pe care-i întîlnea îl salutau şi-l opreau pentru a mai schimba o vorbă-două. Printre altele se discuta despre trădătorii din oraş şi cineva care asculta radio Londra, cutezanţă ce putea să-l coste viaţa, îi comunică ştiri din Anglia.

Acest tînăr blond, cu faţa deschisă era simpatizat de toată lumea. Oamenii se uitau zîmbind la ochii lui albaştri, puţin visători, şi se amuzau pe seama modului său de a se exprima, lent şi aproape demodat. Gunvald îi saluta pe toţi şi nu se grăbea de fel.

Pentru ultima oară era tratat cu căldură. Chiar de mîine, mulţi dintre aceştia aveau să-l evite, iar şi mai mulţi — să-l urască. Gunvald încetini pasul: îşi punea întrebarea dacă era el într-adevăr capabil să joace rolul odios al lui Iuda. Şi cît timp va putea să joace un rol dublu fără ca quislingii şi germanii să observe? În ultimă instanţă avea oare să creadă şeful local în această bruscă conversiune la crezul naţional-socialist?

În orăşel toţi oamenii se cunoşteau între ei şi nimic din trecutul lui Gunvald nu putea să explice adeziunea sa la R. N.[1]

Mama lui se întorsese din America în ajunul războiului. Văzînd casa în care locuia, Gunvald se opri, gînditor şi tulburat. Ea se recăsătorise cu un om cumpătat şi muncitor, şi fiul se bucura de fericirea mamei.

El trecu şanţul, se aşeză pe o piatră şi reflectă îndelung la desperarea ce avea s-o cuprindă aflînd de „trădarea" lui. Cînd

[1] Reuniunea naţională — mişcare norvegiană pronazistă.

se ridică, mersul lui era acela al unui bătrîn şi, cu inima grea, îşi urmă încet drumul spre oraş pentru a-şi lua în primire „Crucea solară", insigna aleasă de Quisling.

Şeful naziştilor norvegieni din regiune era instalat în clădirea primăriei. Cu buzele strînse şi fruntea încreţită, cu un aer grav, el studia un document primit de la superiorul său, Vidkun Quisling. Apoi se întoarse pe jumătate în fotoliu, admiră pe fereastră frumoasa zi de primăvară şi se reinstală cît mai confortabil în fotoliul său. Ochii i se plimbară peste lungul şir de fotografii care-i înfăţişau pe foştii primari ai oraşului.

El era acela care le succedase, dar nu se simţea nicidecum înrudit cu oamenii politici de tipul lor. Noua ordine avea nevoie de oameni tari, plini de voinţa de a domina, de şefi adevăraţi, gîndi el şi în aceeaşi clipă îşi dădu seama că îi venise o idee profund naţional-socialistă. Se cuvenea să noteze aceste cuvinte înainte de a le fi uitat...

Şeful local al R.N., primar al oraşului, în fruntea singurei mişcări politice legale ! Cu atît mai rău pentru aceşti jalnici oameni politici de dinainte de ocupaţie. Acum persoană importantă era el şi numai el. În curînd îi va vedea tîrîndu-se în genunchi şi implorînd sprijinul şi prietenia sa !

Se monta singur pentru a se bucura din plin de puterea lui. Marele şef purta uniforma gărzii şi nu-şi luase jos brasarda. Cu un gest energic scutură de pe mînecă un fir de praf care se lăsase aproape de locul unde era prinsă „Crucea solară".

Uniforma îi stă bine, nu-i aşa ? Fără îndoială că da ! Fiind singur pe întreg etajul, s-a dus la vestiar pentru a se privi din cap pînă în picioare în oglindă. Hm ! trebuia să recunoască că era cam trupeş, dar avea umerii laţi şi nu-i lipsea un aer impozant. Hermann Göring nu era nici el zvelt, ceea ce nu-l

împiedica să se bucure de un enorm succes la Hitler, la femei și la soldați.

Șeful își privi cu atenție fața ce se înălța din uniforma neagră, ridică brațul cum o cerea salutul regulamentar și, încîntat de ceea ce văzuse în oglindă, se întoarse în biroul său în pas de gîscă. Trăia într-o epocă măreață. Germania repurta victorii pe toate fronturile, năruirea definitivă a democrațiilor era o chestiune de cîteva luni. Viitorul îi apărea magnific, *fabelhaft*, adăugă el... excelent acest cuvînt german, acest *fabelhaft*... De-ar izbuti numai să cîștige mai multe adeziuni la mișcarea național-socialistă !

Făcuse eforturi uriașe pe plan local pentru a spori numărul aderenților la partid, amenințase, făgăduise marea cu sarea, dar nu realizase mare lucru.

Șeful se cufundă iar în citirea documentelor sosite de la minister, și această lectură îl captivă într-atît, încît abia dacă auzi o bătaie în ușă. Era tînărul Tomstad, din Helle, care intră și se înclină politicos.

Gunvald presupunea că va fi întîmpinat cu mare mirare și că vor fi căutate motivele subitei sale simpatii față de R.N. Căci Gunvald nu urmărea nici o revanșă. Nu solicitase nici un post care să-i fi fost refuzat, nu căutase să se pună în valoare. Nici viața părinților săi nu putea oferi explicația unui suflet bolnav.

Trebuia deci să invoce vreun motiv plauzibil pentru primar. Gunvald știa că anumite persoane sînt foarte înțelegătoare pentru orice formă de oportunism. El se înclină a doua oară pentru ca omul care trona în fotoliu să se poată umfla în pene de puterea și măreția sa. Apoi spuse fără ocolișuri : „Am studiat cîteva cărți despre R.N. și aș dori să devin membru al partidului".

Șeful nu-și revenise încă din surprinderea și bucuria ce puseseră stăpînire pe el cînd Gunvald continuă, puțin nervos,

împiedicîndu-se în cuvinte : „Aţi putea ajuta un om în dificultate să facă rost de stofă pentru un costum ?“

Radios, întrecîndu-se pe sine în amabilitate, primarul— aproape că strigă : „O să ai pînă peste cap dacă asta îţi face plăcere !“. Cu un gest patern, el îl pofti pe Gunvald să ia loc într-un fotoliu şi-i spuse cordial : „Să începem prin a completa formularul de înscriere. Ştii bine că noi nu primim pe oricine în R. N., dar, bineînţeles, cînd este vorba de dumneata nu e decît o simplă formalitate“.

Şeful nazist îl copleşea cu politeţea. Plin de bucurie, se temea totuşi ca acest excelent candidat să nu ezite în momentul decisiv. Gunvald completă imediat formularul sub privirea binevoitoare a şefului, care gîfîia de atîta amabilitate...

La întoarcere drumul i se păru foarte lung ; Gunvald se gîndea la necazurile ce aveau să se abată asupra lui. Chiar de mîine, el va fi considerat cel mai demn de dispreţ din oraş, va fi detestat, va fi privit cu ură.

Gunvald îşi cunoştea firea, nu era un om „dur“. I se întîmpla să se simtă parcă jupuit de viu cînd se temea că va displăcea cuiva. Iar acum trebuia să înfrunte un dispreţ necruţător fără a se putea apăra vreodată spunînd adevărul. De aici încolo, minciuna avea să fie arma sa, din minciună avea să trăiască şi, după toate probabilităţile, din ea avea să i se tragă moartea.

Dar ştia că cu cît va fi mai dispreţuit, mai ţintuit la stîlpul infamiei, mai urît, cu atît postul din Helle va fi mai în siguranţă. Cu cît vecinii îl vor scuipa mai mult în obraz, cu atît va fi mai în siguranţă legătura lui cu lumea liberă.

Gîndul la mama sa era pentru el crucea cea mai grea. Să-şi ştie fiul mort ar fi fost pentru ea o durere mai uşor de suportat decît vestea că el se numără printre trădători. Ea, care întotdeauna se mîndrise atîta cu acest unic fiu, avusese atîta grijă pentru onoarea sa şi care acum era de un patrio-

tism fanatic, ca toți aceia care au trăit vreme îndelungată în străinătate.

Dar era cu neputință să-i dezvăluie jocul său dublu. Nimeni în afara micului cerc intim nu trebuia să fie la curent cu aceasta. Pentru a juca cu succes acest rol fantastic, va trebui chiar să se folosească de desperarea și rușinea ei ca de un paravan, da, va trebui să se străduiască s-o facă să-l urască, s-o împingă să strige prietenilor și cunoscuților: „Nu mai am fiu!" După ce toată lumea îi va fi întors spatele lui Gunvald, dorindu-i moartea, emițătorul clandestin va continua poate să mai transmită cîteva luni, și numai emițătorul conta...

A doua zi, zvonul străbătu străzile orășelului mai repede ca vîntul de primăvară. În ajun primarul își informase familia despre această importantă izbîndă a partidului și vestea se răspîndise peste tot. Femeile șușoteau pe la garduri sau de la o fereastră la alta, bărbații înjurau cu scîrbă și mînie; puteai vedea cetățeni respectabili scuipînd cu dispreț în plină stradă. În întreg orașul, abia dacă erau doisprezece naziști, astfel încît orice nou membru al R.N. reprezenta un eveniment tulburător pentru populație. Și nicicînd scandalul nu fusese mai mare decît atunci cînd s-a aflat că Gunvald Tomstad devenise quisling. Mai mult ca oricine, fermierul din Helle era socotit printre oamenii a căror trădare părea de neconceput.

Aceia care întotdeauna îl cred pe aproapele lor plin de păcate declarară că se așteptau de mult la așa ceva. Acest tînăr Tomstad păruse întotdeauna cam ciudat cu aerul lui profesoral și gustul lui nemăsurat pentru lectură și filozofie. „Și gîndiți-vă la bunicul său, care căuta mișcarea perpetuă! Nu l-ați uitat, nu-i așa? Gunvald avea de la cine să-și moștenească apucăturile".

Dar cel mult unul din zece vorbea în felul acesta. Toți ceilalți se străduiau in zadar să găsească o explicație. Ținuta morală a tînărului fusese întotdeauna ireproșabilă. Înainte de război

se angajase în mod activ în lupta pentru apărarea păcii şi nu-şi tăinuise nicicînd aversiunea faţă de nazism şi de ocupanţi. De asemenea, nimeni nu-l văzuse vreodată dînd dovadă de brutalitate sau nedreptăţind pe cineva.

Cîţiva patrioţi cinstiţi s-au dus la Helle pentru a-l sfătui să se cumineţească. Ar fi vrut ca demersul lor să rămînă secret. Cîteva vorbe schimbate cu un quisling sau cu un german erau de ajuns ca să fii inclus în rîndul trădătorilor. Dar ei socoteau de datoria lor să-l salveze pe Gunvald de o adevărată catastrofă. Unii îşi ziceau că suferă negreşit de o tulburare mintală şi ar fi vrut să-l trimită la un medic.

Într-o bună zi îi veni rîndul bătrînului său învăţător. Cînd ajunse sus, gîfîia de oboseală. Gunvald îl iubea la fel cum îşi iubise bunicul şi de aceea îi era aproape la fel de greu să-şi joace noul rol în faţa acestui bătrîn pe cît îi era de greu să-l joace în faţa mamei sale. Omul cu părul alb nu putea să înţeleagă o atît de îngrozitoare schimbare la dragul lui Gunvald. Cu privirea înceţoşată de mîhnire şi consternare şi fără să fi ajuns la vreun rezultat, el părăsi pînă la urmă casa.

În picioare în faţa ferestrei, Gunvald îl însoţi cu privirea pe vizitatorul care se îndepărta, arzînd de dorinţa de a-l chema şi a-i spune adevărul. Dar nimic nu putea apăra mai bine postul său emiţător decît singurătatea şi o ură generală. Şi Gunvald păstra tăcerea...

Toţi se întoarseră plouaţi, iar unii cuprinşi de atîta amărăciune, încît nu izbutiră să tacă. Ei au spus în oraş că Gunvald Tomstad este cel mai primejdios nazist pe care-l întîlniseră vreodată.

De aici încolo vizitele la Helle aveau să fie rare. Prietenii şi cunoscuţii se ţineau la distanţă, vecinii îi întorceau lui Gunvald spatele de îndată ce se arăta. Pînă şi vecinul său cel mai apropiat, Sigvald, nu-l mai saluta. Acest ţăran bătrîn nu dorea să vorbească nici măcar despre starea timpului cu un trădător.

Să meargă în oraş după cumpărăturile necesare era pentru Gunvald o cumplită încercare. Simţea cum privirile oamenilor i se înfig în spate asemenea unor săgeţi otrăvite, se întîmpla să plece capul parcă pentru a se feri de nişte pietre. Dar nimeni nu zvîrlea încă aceste pietre. Mai tîrziu îi fu dat să afle că patrioţii nu se mulţumeau numai să-i dorească moartea, dar se şi pregăteau să atenteze la viaţa sa.

Cînd Gunvald îşi întîlnea prietenii de odinioară, adică pe fiecare al doilea om din ţinut, el se uita într-o parte pentru a-i scuti pe ceilalţi să-şi întoarcă privirile sau să afişeze o ură făţişă.

Armatorul Viggo Axelssen servea reţeaua ca agent în portul Kristiansand. Avea reputaţia unui băiat de viaţă, căruia prea puţin îi păsa de ziua de mîine şi de război.

De la o vreme, el începu să suscite o impresie penibilă, amestecată cu dispreţ, căci era văzut în societatea ocupanţilor germani. Şi nu numai în aceea a militarilor : se vorbea în oraş că participa chiar la beţiile Gestapoului. Şi nu erau calomnii !

Încă de la începutul ocupaţiei, Siguranţa germană confiscase proprietatea vecină cu a lui Axelssen, iar el, fără a se gîndi să-şi cruţe reputaţia, căutase prietenia duşmanului.

Dar acest om, aparent superficial şi nepăsător, era angajat la maximum în luptă. Dînd pe gît la pahare şi făcînd pe măscăriciul pînă-n zori, bunul comerciant lucra în mod inteligent pentru ţara sa. În scurt timp germanii îl găsiră pe Axelssen fermecător, deşi uneori cam obraznic. Acest simpatizant, naiv şi cu desăvîrşire inofensiv, era pe drept cuvînt o cunoştinţă foarte plăcută într-o ţară unde locuitorii se uitau la ei ca la nişte agresori şi asasini. În calitate de furnizor al marinei, el avea acces liber în port, unde era cunoscut ca prieten al Gestapoului. Astfel încît comandantul portului nu resimţea nici o nelinişte văzîndu-l pe „simpaticul Viggo“ pălăvrăgind prietenește în birourile sale. Primii săi paşi Axelssen şi-i făcuse pe cheiuri şi pe vapoare ; de asemenea mai şi navigase. Cînd „din întîmplare“ privirea sa se plimba o clipă peste hărţile

sectoarelor minate și ale rutelor convoaielor agățate pe pereți în biroul comandantului, ochiul lui expert sesiza pe loc esențialul.

Acest chefliu bonom și prietenos intrase încă de la începutul anului 1941 în rețeaua Rezistenței care acoperea coasta între Stavanger și Oslo. El era „omul cu binoclu" care într-o zi de la sfîrșitul lunii mai 1941 îl descoperise pe *Bismarck* și cele trei distrugătoare.

Viggo Axelssen știa că transmisese la Helle un raport de cea mai mare importanță, dar era departe de a bănui că se afla în joc atuul lui Hitler și că cele paisprezece cuvinte reprezentau prologul uneia dintre cele mai dramatice urmăriri și bătălii din istoria războaielor navale.

Exista și un altul care nu bănuia: neamțul cu migrenă cronică, Hauptsturmführerul SS Rudolf Kerner.

În ziua în care Viggo Axelssen expedia la Helle raportul său cu privire la cea mai mare navă de linie din lume, Rudolf Kerner umbla agitat prin biroul său. De cîte ori suna telefonul, el sărea la aparat și asculta, masîndu-și în același timp cu mîna stîngă fruntea, care-l durea.

Oamenii săi îl țineau la curent cu acțiunea de reperare a unui emițător clandestin în interiorul unei zone strict delimitate, nu departe de Flekkefjord. Kerner a angajat în această operație nu numai mașinile sale cu radiogoniometre rotative, ci și numeroși soldați bine echipați, căci mașinile nu pot trece oriunde. Lăsînd la o parte orice altă activitate, Hauptsturmführerul a dat ordin să fie ținut la curent din minut în minut. A mai dat ordin ca Gestapoul să aresteze sau să controleze pe toți bărbații care locuiau în acea vale și să le percheziționeze casele, ducînd la bun sfîrșit această operație de mare anvergură. Pentru Gunvald cauza unei asemenea activități febrile era lesne de înțeles, dar poliția nu a bătut încă la ușa sa. Pînă în această zi, ea l-a considerat pe „țăranul național-socialist" din Helle un admirator fanatic al lui Hitler și al Reichului,

într-un cuvînt o consolare în acest ţinut, unde toţi norvegienii erau nişte imbecili cu mintea rătăcită.

De mai multe ore, germanii au împînzit valea, astfel încît Gunvald şi Starheim se mirară văzînd-o pe Fie trecînd barajul pentru a le remite raportul lui Viggo Axelssen. Dar înfăţişarea ei e atît de candidă şi apoi nu se duce ea la un nazist bine cunoscut ? Afară de asta, Kerner a dat ordin să fie arestaţi toţi bărbaţii. Nu a spus nimic despre femei, iar ordinul e ordin.

În timp ce raportul este transmis către Home Station din încercuirea a nenumărate goniometre duşmane, în vale situaţia ajunge la paroxism. Kerner este informat prin telefon că acţiunea se desfăşoară favorabil şi dă ordin şoferului său ca maşina să fie gata de plecare. Hauptsturmführerul intenţionează să se ducă în persoană la Flekkefjord de îndată ce agentul sau agenţii străini vor fi fost prinşi.

Gunvald caută cu desperare un mijloc pentru a-l îndepărta pe Starheim înainte ca Gestapoul să fi pătruns în casă. El personal mai are o mică şansă de a scăpa şi de astă dată. A şi ajuns un membru foarte respectat al partidului şi de cîteva săptămîni este în cele mai bune relaţii cu Lappe şi Lipicki de la Gestapo, care vin adesea la Flekkefjord. Dar cum va putea explica şi justifica prezenţa lui Starheim ? Era suficient ca Siguranţa să controleze buletinul său de identitate şi să ceară informaţiile de rigoare în oraşul indicat ca loc de naştere.

Gunvald traversează curtea şi pătrunde în vechea fierărie. Apoi, după ce scrutează atent orizontul, îi face semn lui Starheim, care pîndeşte la uşă. Acesta vine la el, iar Gunvald îl ascunde în lada de cărbuni, în spatele uriaşelor foale.

Observînd tot timpul curtea, Gunvald discută cu glas scăzut situaţia cu Starheim.

Ei apreciază posibilităţile de a scăpa prin fugă, se străduiesc să-şi păstreze calmul, căci ştiu că panica i-ar condamna

la eşec. În spatele fermei se întind platouri muntoase, dar soluţia aceasta ar fi cea mai primejdioasă. Germanii mişună în regiune : dacă ar da peste un bărbat singur, nefericitul n-ar avea nici o şansă să evite arestarea şi interogatoriul.

Starheim nu va scăpa decît luînd-o pe drumul mare ce duce spre oraş. Trebuie să plece în plină zi, cu un tupeu atît de mare, încît germanii poate că-l vor lăsa în pace. Fie îl va însoţi la trecerea prin faţa posturilor fixe de control din vale. Ei mai aşteaptă un timp să se potolească surescitarea provocată de goniometre. Gunvald îi explică lui Fie că va trebui să joace rolul unei îndrăgostite la nebunie pe tot parcursul drumului. Este nevoie să pară atît de pătimaşă, încît aceasta să-i amuze şi să-i fascineze pe germani. Lui Odd Starheim nu este cazul să-i dea instrucţiuni. De modul în care-şi va juca rolul depinde viaţa sa. În sfîrşit, cei doi pleacă, duios înlănţuiţi, atît de îmbătaţi de dragoste, încît par surzi şi orbi la tot ce se întîmplă în jurul lor.

Ei înaintează foarte încet ; drumul cu numeroase cotituri pare fără sfîrşit. Germanii holbează ochii. Sînt tineri, e luna mai, anotimpul iubirii. Unii interpelează perechea rîzînd, dar nu spun nici „*Halt !*“, nici „*Achtung !*“. Soldaţii adresează vorbe de încurajare acestor îndrăgostiţi înfocaţi, unul dintre ei îşi permite chiar să spună cîteva cuvinte fără perdea, ceea ce face ca întregul grup să izbucnească în rîs.

O scară stă sprijinită de zidul grajdului lui Gunvald. El ia o bidinea, o căldare cu vopsea şi se urcă pe treapta cea mai de sus a scării, un excelent post de observaţie şi un bun camuflaj. Repede cîteva urme de bidinea pe zid şi... să nu uităm... nişte pete pe hainele sale. Zăreşte în depărtare rochia de culoare deschisă a Fiei. Ea şi Starheim mai au o şansă. El zugrăveşte de zor şi după fiecare mişcare a bidinelei aruncă o privire înapoi pînă în clipa cînd perechea dispare după o cotitură, departe, departe în josul văii...

Cîteva minute mai tîrziu, nişte soldaţi şi un om din Gestapo

intră în curte, și Gunvald îi salută cu entuziasm și cordial. De cîteva săptămîni a fost numit șeful ideologic al gărzii și iată că germanii îl recunosc. Într-adevăr, ei l-au văzut pe acest tînăr țăran participînd la niște întruniri în oraș și au rămas încîntați de profunda înțelegere de către el a ideologiei național-socialiste.

Mîinile lui Gunvald tremură, dar bidineaua nu stă o clipă locului, și el afișează un zîmbet larg, încrezător.

Au venit oare pentru a-i face o percheziție ? Germanii se opresc chiar la picioarele scării, unul dintre ei ridică brațul și-l arată pe Gunvald. El salută, zîmbește și ceilalți fac la fel. Dar, vai ! acum n-au timp să pălăvrăgească cu Toinstad, iar Gunvald le face semne de prietenie cu capul pînă cînd ultimul spate în uniformă dispare dincolo de liziera pădurii.

Însă tînărul e departe de a se simți în siguranță. Germanii au reperat postul cu destulă precizie și, negăsindu-l nicăieri în altă parte, este inevitabil ca pînă la urmă să vină la el să-i facă o percheziție și să-l interogheze. Gunvald coace în gînd un plan cu ajutorul căruia speră să-i deruteze pe germani, dar trebuie să aștepte căderea nopții pentru a-l pune în aplicare.

El pune pe foc ibricul pentru cafea, aranjează mai bine pe perete fotografia mare a lui Vidkun Quisling și nu uită să plaseze cît mai la vedere uniforma sa de membru al gărzii. Fiecare detaliu poate avea importanța sa în minutele și orele ce vor urma. Portretul șefului cel mare pe perete și uniforma de nazist pot impresiona pe oamenii din Siguranță care ar nutri oarecare suspiciuni în privința lui.

Uniforma de nazist ! El o privește, și un zîmbet amar îi îmbătrînește și-i înăsprește fața. Intenționase să rămînă un membru pasiv al R.N., dar de-abia se înscrisese în organizație că și începuse să plouă cu posturi de încredere. Era cu neputință să le refuze fără să pară suspect și să piardă din creditul de care se bucura pe lîngă quislingi și germani. Acum el înțelege cît de important este să-și mențină reputația de nazist

fanatic. Dintre germanii care traversaseră curtea, doi știau că Gunvald este șeful tineretului nazist, și Gestapoul era îndreptățit să creadă că asemenea sarcină nu se încredințează oricui.

Gunvald își duse ceașca cu cafea în camera de zi, de unde putea supraveghea curtea. Tic-tacul pendulei bunicului răsună ca vocea plăcută a unei vechi cunoștințe. El îl ascultă avid, căci nicicînd singurătatea nu i-a părut atît de apăsătoare. Fără a-și părăsi postul de observație, așteaptă întoarcerea Gestapoului. Tic-tacul pendulei anunță secunde și minute, dar Gunvald nu știe dacă va mai fi în viață cînd va bate ora următoare.

Cu ajutorul arătătorului și al degetului mare, el scoate dintr-un buzunar al vestei sale o capsulă mică de cauciuc, pe care o pune pe masă alături de ceașcă ; această capsulă a devenit consolarea sa, sprijinul său. E plină cu cianură de potasiu și-l va ucide în cel mult nouă secunde. Cu puțin noroc, poți muri chiar în trei secunde...

Odd Starheim îi dăduse această capsulă cu otravă chiar în ziua cînd sosise la Helle. Și din clipa cînd intrase în R.N., spre a-și începe periculosul joc dublu, Gunvald se antrenase sistematic pentru a înfrunta moartea.

Oamenii lipsiți de imaginație nu știu ce e frica atîta timp cît o acțiune riscantă se desfășoară conform previziunilor lor. Ei sfidează viitorul și adesea privesc cu un dispreț mai mult sau mai puțin fățiș pe cei care manifestă teamă. Dar în momentul cînd acești oameni se pomenesc într-o situație în care suferința și moartea par singura și fatala ieșire ei reacționează în general ca niște animale orbite de frică și, pradă panicii, nu mai au nici o șansă de scăpare. Un om ca Gunvald era împins de inteligența sa să trăiască în imaginație cele mai groaznice încercări la care se putea aștepta în cazul în care emițătorul ar fi fost descoperit. La început avusese viziuni de coșmar în stare de veghe și a fost nevoie să învingă succesive valuri de teamă. Metodic și cu multă voință, el s-a călit din

punct de vedere psihic, obișnuindu-se cu gîndul de a suferi și muri. Fără ca vreodată să trișeze, el alunga ispita de a se amăgi, preferînd să privească situația în față pentru a se adapta mai bine la ea. Ar fi fost atît de ușor să cedeze gîndului consolator al unei ieșiri neașteptate, dar el se temea mult de asemenea tertipuri. Își pretindea sieși o acceptare necondiționată a acestei morți, care-l pîndea la fiecare oră. Avea impresia că urmează o linie neagră dreaptă care, fără a se abate măcar cu un milimetru, traversa un peisaj cu nenumărate răscruci de drumuri, unde pancarte fascinante încercau să-i capteze privirea : „Nici o primejdie", „ Te vei descurca cu siguranță", „Ești prea șiret ca să te lași demascat", „Nu te vor ucide", „Să treci frontiera Suediei", „Să treci marea și să ajungi în Anglia". Trebuia să avanseze fără a pierde vreodată din ochi linia dreaptă, fără a atipi măcar o clipă, pentru a nu fi iarăși prins în chingile fricii firești de moarte.

În primăvara aceasta i se întîmplase adesea să iasă în curte ca să simtă cum căldura blîndă a soarelui îi încălzește spatele și ceafa, să vadă animalele care pășteau pe pajiște, păsările și insectele. O minunată beatitudine îl cuprinsese. Își întindea mădularele cu o lene voluptuoasă. Simțea că fiecare fibră a trupului său iubea viața. În asemenea clipe el își mobiliza toate resursele sale spirituale pentru a privi drept în față primejdia și a recunoaște că era oricînd mult mai aproape de moarte decît de viață. Izbutise aceasta datorită tinereții, căci tocmai atunci cînd ai cel mai mult de pierdut accepți cu mai multă ușurință să pleci din rîndul celor vii.

Ceasurile se scurg și Gunvald e tot singur în camera de zi. De atîta timp se gîndește la moarte, încît în curînd va domina acest gînd fără prea mult efort. În clipa aceasta resimte un fel de neprețuită liniște, dar o asemenea liniște necesită o izolare mintală strictă și, aidoma apei care devine stătută cînd e nemișcată, sufletul lui Gunvald riscă să stagneze.

El mîngîie cu vîrful degetelor capsula cu otravă, o așază pe vîrful limbii. Trebuie să muște pentru ca otrava să se reverse în trupul său. Dinții săi au apucat capsula ; Gunvald se simte stăpîn peste propria-i viață, și acest gînd semeț îi dăruiește o scurtă clipă de exaltare.

Se lasă noaptea, și pe coline se văd din cînd în cînd semnalele luminoase ale germanilor, care tot mai caută emițătorul. Noapte de mai. În curînd se va împlini un an de la acea noapte de iunie în care el a făcut alegerea fatală fără de care nu s-ar afla aici ținînd o capsulă cu otravă în gură...

Pînă în ziua cînd hitleriștii au atacat țara sa, Gunvald fusese pacifist, avînd convingerea fermă că nonviolența este singura cale posibilă spre înțelegere și pace trainică. Dar a venit războiul și dușmanul a cotropit pămîntul patriei sale.

„Dacă cineva te lovește peste obrazul drept, întoarce-l și pe cel stîng". Poți întoarce obrazul o dată, de două ori, dar ploaia de lovituri nu va înceta pentru atîta lucru. Nu e cu putință să faci apel la conștiința omului violent, nu ți-ai atrage decît disprețul său. Dușmanul avea să lovească oamenii pînă ce îi va omorî, iar apoi avea să strivească sub cizma sa pe cei fără apărare. Îți rămînea fie să te tîrăști în genunchi, fie să mori...

Într-o noapte, cu aproape un an în urmă, Gunvald azvîrlise cu un gest brusc plapuma, sărise ca ars din pat, își trăsese pe el o pereche de pantaloni și ieșise în curte. O noapte ca aceasta. Gunvald se apropie de fereastră și văzu luminile germanilor licărind pe coline. Apoi se reinstală în vechiul lui balansoar și gîndurile i se reîntoarseră la cele petrecute anul trecut.

Ieșise în curte înainte de revărsatul zorilor și privise îndelung la toate cîte îl înconjurau. Văzu fiordul, marea îndepărtată și munții care alcătuiau un fundal, respiră mireasma pajiștilor amestecată cu mirosul buruienilor și al pădurii. Nicicînd nu-și privise ținutul natal astfel, nicicînd nu păși în picioarele goale pe acest pămînt, cu un sentiment de pro-

prietate atît de puternic, încît trupul lui părea că aderă la glie. Vechile borne şi bariere nu mai aveau nici un sens. Ţara întreagă îi aparţinea. Dar Gunvald nu-şi împreunase mîinile pentru a proslăvi, ci îşi încleştase pumnii cu atîta putere, încît unghiile i se înfipseseră în carne. Şi în această clipă, cînd noaptea ceda locul zilei, el făcuse o opţiune şi alesese calea luptei împotriva nazismului prin toate mijloacele.

De îndată ce răsărise soarele, el o pornise în pas alergător prin munţi. Fugi, fugi fără a se opri, căci lunga şi dureroasa perioadă de îndoieli luase sfîrşit. Trecuse printre stînci cenuşii, traversase mlaştini şi lande. Ramurile de răchită îi biciuiau sau îi mîngîiau faţa şi trupul. De ce n-ar continua fuga aceasta nebunească la nesfîrşit? se întreba el, lăsîndu-se pînă la urmă să cadă pe covorul de muşchi.

„Eternitate". „Mişcarea perpetuă a bunicului său". El ridică ochii spre cerul matinal, gîndindu-se la oamenii de geniu, la originalii şi la demenţii care, în decursul secolelor, au perseverat în efortul lor neobosit şi zadarnic pentru a găsi această mişcare perpetuă. Îşi aminti că-l străfulgerase un gînd: poate că la fel era şi lupta oamenilor pentru libertate şi pace veşnică; desigur că era o luptă zadarnică, dar ar fi imposibil să trăieşti fără această speranţă desperată...

Orologiul bunicului bate miezul nopţii, douăsprezece bătăi slabe şi desuete, pe care Gunvald le numără. N-a aprins lumina şi se uită la colinele din faţă. Apoi urcă în pod, scoate emiţătorul din ascunzătoarea lui şi-l pune într-un rucsac. Închide fără zgomot uşa de la intrare şi porneşte pe cărări bine cunoscute de el care duc spre munte.

Cînd aude trecînd nu prea departe patrule germane, el se tîrăşte pe pămînt, iar cînd ele se apropie, acest tînăr de 23 de ani rămîne nemişcat pînă în clipa cînd dispar.

El se îndreaptă spre ferma Solland, care se află la o distanţă de şase sau şapte kilometri de Helle. Cunoaşte aici

fiecare palmă de pămînt și evită cu abilitate atît pe germani, cît și cursele întinse de natură. Ajuns aproape de Solland, el se cațără pe un stîlp electric și branșează emițătorul la curentul de joasă tensiune. Apoi ia manipulatorul și transmite un șir de cuvinte fără nici o noimă.

Noaptea e luminoasă și privirile îi alunecă pe lacurile argintii, pe pădurea atît de verde, atît de proaspătă, care pare să desfidă solul arid. Manipulatorul nu se oprește nici o clipă și Gunvald folosește obișnuita lungime de undă a lui Home Station.

El știe că oamenii Abwehrului nu se odihnesc nici o oră atît ziua cît și noaptea, și iată că specialiștii germani captează semnale ce vin dintr-o nouă direcție.

Gunvald revarsă un val de mesaje „nebunc" pentru a fi sigur că dușmanul a înregistrat emițătorul în această poziție și că manevra sa tactică a reușit.

A doua zi, germanii trec pe lîngă Helle și se îndepărtează în munți. Terenul este cercetat cu de-amănuntul în apropiere de Solland. Sînt dărîmate gardurile și zidurile de piatră, cablurile electrice sînt tăiate, în speranța de a găsi antene ascunse. Nu este precupețit nici un efort pentru a descoperi emițătorul.

În timp ce hitleriștii depun un suprem efort cu goniometrele lor, iar Gunvald doarme la Helle, odihnindu-se după ultimele evenimente atît de dramatice și obositoare, forțele navale engleze și roiuri de avioane îl urmăresc pe *Bismarck*... Vor avea de străbătut mai bine de 3 000 de mile marine pentru a putea angaja lupta și, la șase zile după recepționarea raportului expediat de la mica fermă a lui Gunvald, mîndria lui Hitler, cea mai mare navă de linie din lume, se scufunda în Atlantic. Această navă, care constituia o primejdie de moarte pentru liniile de aprovizionare vulnerabile ale Angliei, se scufunda în valuri asemenea unui Leviathan mutilat...

Înainte ca Gunvald să fi devenit nazist, mama lui urca adesea pînă la fermă ca să-l vadă, dar el izbutise să-i ascundă existența emițătorului.

Și totuși era intrigată de prezența lui Ola Svendsen, noul argat. În primul rînd pentru că ar fi fost mult mai practic să angajeze o femeie ; în al doilea rînd, Ola părea cam străin de munca sa și, în sfîrșit, era foarte neprietenos.

Într-o după-amiază, intrînd în bucătărie, a rămas foarte surprinsă la vederea unor mîini pe marginea unui chepeng care se închidea încet. Gunvald și Ola erau în curte, și la fermă nu locuiau decît ei doi. Ea nu puse nici o întrebare, nu făcu nici un comentariu și nimeni n-o lămuri că doi membri ai Rezistenței din Oslo se ascundeau în acea zi la fiul ei. Dar pentru ea era ceva cu totul firesc ca fiul ei să participe la o acțiune ilegală, explicație plauzibilă și suficientă a ceea ce putea părea misterios la Helle.

Apoi veniră zilele cînd oameni profund răscoliți răspîndiră vestea că „Gunvald Tomstad se făcuse nazist".

Mama fu ultima care a aflat, după cum le este adesea dat rudelor mai apropiate. Se simțea deja foarte prost chiar și înainte de a fi aflat acest lucru. De la o vreme constata că oamenii se opresc din vorbă la apropierea ei, atît pe stradă cît și în prăvălii, ceea ce era pe cît de neînțeles, pe atît de jignitor. Cînd intra în casa unor prieteni, mai întîi o întîm-

pina o tăcere apăsătoare. Apoi pălăvrăgeala relua pe teme din cele mai banale, într-un mod mai curînd febril. Începuse să facă nopți albe. Ce făcuse ea oare atît de rău sau de rușinos? Desigur că pe socoteala ei se vorbeau lucruri atît de îngrozitoare, încît nimeni nu îndrăznea s-o pună la curent. Ea își scrută trecutul, cîntări fiecare cuvînt, fiecare frază de care-și aducea aminte. Pe cine oare jignise grav fără să vrea? Dar nu găsea nimic care să explice de ce i se întorcea spatele. Ideea acestui delict necunoscut o făcea să intre în panică. I se întîmpla să se întrebe dacă nu cumva suferă de vreo boală contagioasă despre care știau toți, afară de ea.

Zvonurile cu privire la Gunvald circulau cu tot mai multă insistență. Ele au declanșat o furtună de acuzații și de mînie atît în oraș cît și în împrejurimi.

În sfîrșit, știrea că fiul ei e nazist ajunse pînă la mamă. Prima ei reacție a fost un refuz categoric de a crede. Era prea adînc rănită. Dar cel puțin acum înțelese schimbarea care o tulbura atîta de cîteva săptămîni încoace. Numeroși prieteni nu mai rosteau niciodată numele lui Gunvald în prezența ei. Îl ignorau, ca și cum n-ar fi existat niciodată. Alții nu-și puteau ascunde compasiunea și tot spuneau: „Negreșit că e bolnav la cap, asta nu-i a bună".

În prima zi ea adoptă o atitudine de apărare: „Mie nu mi-a suflat o vorbă, iar eu îl cunosc mai bine decît oricine". Apoi își aminti de chepeng, de misteriosul Ola Svendsen, dar un instinct sigur o făcu să ghicească cît de primejdios ar fi să vorbească despre ceea ce Gunvald nu-i spusese nimic.

A doua zi, ea îl apără cu mai puțină convingere. Căci erau mulți oamenii cinstiți care vorbeau despre nazismul lui Gunvald. Ea nu avea curajul să-i pună întrebări, căci se temea de răspunsul lui.

În cea de-a treia zi urcă pînă la Helle să vadă dacă Gunvald s-a schimbat și, cu această ocazie, să mai deretice puțin prin casă. Fiul ei era în pădure și ea, înarmată cu o

căldare și punîndu-și un șorț de pînză groasă, se apucă să spele podeaua în camera comună. Sub divan mîna ei dădu peste un obiect de formă pătrată, o ramă. Îl întoarse și, stupefiată, văzu chipul amenințător al lui Vidkun Quisling. Palidă și tremurînd, ea se ridică, se apropie încet de balansor și rămase nemișcată pînă la întoarcerea lui Gunvald.

Cu un glas pe care neliniștea îl făcea de nerecunoscut, ea îl întrebă : „De ce ai un portret al lui Quisling sub divan ?". Gunvald plecă atît de jos capul, încît ea nu-i mai văzu decît șuvițele blonde. Pusese fotografia sub divan pentru a o scuti pe mama sa cît mai mult timp cu putință de a vedea chipul trădătorului pe acești pereți venerabili.

Tăcerea fu îndelungată. În sfîrșit, el ridică capul și o privi drept în ochi.

Privirea tînărului exprima durere adevărată. Apoi făcu un efort să rîdă și spuse : „Cu toată marea mea stimă pentru Quisling, prefer să-l pun sub divan decît să te văd disprețuindu-ți prea mult fiul".

Ea nu strigă, nu-i făcu reproșuri, ci doar îl imploră să iasă din R.N.

Folosind un pretext oarecare, Gunvald se duse în bucătărie. Cînd se întoarse era palid, iar privirea îi era aspră. El declară că R.N. era mișcarea ce-i convenea și că într-o zi ea avea să fie mîndră de un fiu care înțelesese din timp ce anume putea servi cauza Norvegiei. Mai debită cîteva fraze despre Hitler și Quisling, în timp ce mama lui, cu fața ascunsă în mîini, se legăna în fotoliu. Nici nu-și dădu seama cum a ieșit de acolo și cum a ajuns acasă. În picioare în fața ferestrei, Gunvald o privea cum se îndepărtează, cu spatele încovoiat. Știa că plînge.

Un zid de gheață se ridică între oraș și mama lui Gunvald. Vechile prietene „uitau" s-o invite. În prăvăliile a căror clientă era de mulți ani nu se mai găsea niciodată ce căuta, iar pe stradă unele persoane făceau ocoluri pentru a o evita. Ea

înțelegea oarecum situația ; își dădea seama că, deși nimănui nu-i era frică de ea personal, toată lumea se temea să nu povestească anumite lucruri auzite în localitate acestui fiu atît de primejdios. Oamenii își ziceau că este mai bine să fie ținută la distanță, chiar dacă astfel, cu toată părerea lor de rău, o vor jigni. Și ea nu știa ce să mai răspundă în rarele ocazii cînd vreo persoană bine intenționată își exprima regretul de a fi aflat că fiul ei „se dezaxase". Cum să nu-i recunoști trădarea ? Nici o explicație nu era posibilă. Nu mai putea nici măcar să se amăgească după ce-l auzise pe Gunvald spunînd că crede în Hitler și în Quisling. Cum de fusese posibilă o transformare atît de totală și de rapidă ? Din ce motive acest tînăr sănătos și cinstit se alăturase trădătorilor ? Această întrebare o obseda zi și noapte, nu se putea gîndi la nimic altceva, dar, cu toate acestea, păstra în inima ei o foarte slabă speranță că va găsi într-o zi o explicație convenabilă.

Într-o după-amiază, pe cînd se plimba singură — nimeni nu mai voia să se compromită — văzu venind spre ea o siluetă cunoscută. Omul purta uniformă. Nu mai era decît la o distanță de cîțiva pași cînd înțelese că era fiul ei. Gunvald în uniforma gărzii ! În clipa aceasta se risipi și ultima îndoială de care se cramponase cu desperare. Va să zică era într-adevăr un trădător ? Făcu în fugă cîțiva pași și-i strigă în față : „Tu, Gunvald, în această uniformă ! Ai fi putut să ne cruți de asemenea rușine".

Gunvald se opri, o privi cîteva clipe, nesfîrșit de lungi, înainte de a-i răspunde pe un ton ciudat : „Totul pentru Norvegia, mamă".

Apoi adăugă pe un ton mai aspru : „Trebuie să fii în pas cu vremea, știi asta". Ei se despărțiră fără să-și spună o vorbă.

Urcușul abrupt nu i se păruse niciodată atît de anevoios mamei lui Gunvald. Ea fu silită să se oprească de nenumărate ori pentru a se odihni. Gunvald în uniforma gărzii... Gunvald !

îl văzuse cu propriii ei ochi, dar parcă tot nu-i venea să creadă.

Ce epocă ciudată. Oamenii se ucideau unii pe alții și toată lumea găsea drept și necesar ca unii să ucidă, iar alții să fie uciși. Existau familii unde tatăl și fiul se înfruntau cu arma în mînă. Vechi prieteni acum se urau ; bogați și săraci fraternizau pe neașteptate, politicieni de carieră nu mai găseau nici un motiv de neînțelegere.

Dar oameni cărora înainte abia dacă li se dădea atenție începuseră deodată să se poarte ca niște stăpîni și reprezentau un mare pericol. Purtau „Crucea solară" pe reverul vestonului ; pînă și pantofii și îmbrăcămintea lor civilă aveau ceva militar în ele. Erau numiți în posturi de polițiști, primari, prefecți, miniștri, redactori-șefi, directori, erau denunțători și călăi. Se tîrau la picioarele ocupanților, dar aveau drept de viață și de moarte asupra compatrioților lor, deoarece serveau „noua ordine" și pe șeful marelui Reich, Adolf Hitler.

Iar alți oameni, care înainte de război trecuseră neobservați, luptau și mureau fără a se pleca în fața nazismului. Numărul fermelor în care nu mai erau decît văduve și orfani creștea, dar casele lor erau aureolate de o măreție pe care moartea n-o aduce decît rareori și niciodată în timp de pace.

Țara însăși se schimbase ; era mai frumoasă, mai scumpă decît înainte de război. O descopereai cu o privire nouă în fiecare zi, dimineața, la amiază, seara și noaptea. Munții care adăposteau orașul se înălțau mai drepți, mai puri, iar marea care murmura de-a lungul cheiurilor avea glas mai dulce, mai prietenos decît oricînd.

Datorită unei prudenţe extreme şi unui incontestabil talent actoricesc, Gunvald păstra controlul asupra situaţiei, dar, prizonier al propriului său joc, era din ce în ce mai prins în mrejele diabolicei organizaţii a naziştilor. Avea un cazier judiciar nepătat, era fermecător, inteligent şi „arian" ca un cap de afiş de-al lui Goebbels. Oamenii de la putere, purtînd cruci solare sau cruci încîrligate, şi-l disputau pe acest tînăr ţăran din Helle şi după numai cîteva săptămîni el a devenit omul de încredere al trădătorilor şi al ocupanţilor celor mai periculoşi şi mai lipsiţi de scrupule.

La început a fost şeful secţiei R.N., apoi şef al falangei Tineretului naţional-socialist şi şef al presei partidului din Flekkefjord şi împrejurimi. Nu-i vizita decît pe trădători, pe „gestapovişti" şi pe ofiţerii germani şi era detestat. Simpla lui prezenţă în oraş sau la ţară declanşa o ură atît de mare, încît pînă şi aerul părea încărcat.

Şi totuşi mai era un om care nu putea să creadă că Gunvald Tomstad a devenit mai rău decît dracul. Chiar după ce-l văzuse în uniforma gărzii, acest prieten din copilărie refuza să creadă în nazismul fanatic al fermierului din Helle. Şi cînd toată lumea îi întorcea lui Gunvald spatele dorindu-i moartea, el venea cu fidelitate la Helle pentru a-i arăta încrederea şi sinceritatea sa.

Gunvald rămînea surd la toate îndemnurile acestuia. Chiar atunci cînd vechiul lui tovarăş îi jură că oamenii aveau să-l ierte dacă va ieşi din partid, fermierul din Helle rînji şi răspunse că nu doreşte nici o iertare. Convingător şi entuziast, el declară că s-a dăruit cu trup şi suflet genialului Quisling, asigurînd astfel Norvegiei locul ce i se cuvine în cadrul celui de-al III-lea Reich. Nimic nu putu însă să zdruncine încrederea acestui prieten perseverent şi încrezător, care se încăpăţîna să găsească o explicaţie extraordinară nazismului lui Gunvald. El avu ideea stupidă şi extrem de primejdioasă de a-l fila pentru a aduce dovada că nu este un quisling mizerabil ; odată dovada găsită, avea s-o azvîrle în faţă tuturor acelora care-l bîrfeau pe Tomstad. Într-o seară, urmărindu-l pe Gunvald, îl văzu cu propriii lui ochi intrînd în casa lui Tor Njaa, acest antinazist intransigent, al cărui patriotism era cunoscut de toată lumea. Iată-l, în sfîrşit, în posesia dovezii de netăgăduit că el era singurul care nu se înşelase în privinţa lui Gunvald Tomstad.

Fără să bănuiască cîtuşi de puţin, prietenul curios şi sincer devenise o primejdie teribilă pentru emiţătorul Rezistenţei. O întîmplare fericită îl puse la curent pe Gunvald chiar în ziua ce urmă acestei vizite. Situaţia era critică. Să-i spună adevărul acestui om naiv şi pisălog reprezenta un risc prea mare, dar Gunvald nu putea accepta ideea de a-şi neutraliza prietenul înainte de a fi încercat alte mijloace. Să-l expedieze în Suedia cu sau fără voia lui ar necesita o lungă pregătire şi ar ridica probleme aproape insolubile.

Gunvald analiză situaţia cu un calm care-l uimea. Creierul îi lucra repede şi bine. Înţelese că nu va fi în stare să înlăture singur această primejdie şi că va trebui să facă apel la una dintre foarte puţinele persoane la curent cu dublul lui joc. Pălăvrăgind amical cu oamenii din Gestapo, Gunvald fu tulburat constatînd eficacitatea lor şi existenţa unei reţele de denun-

țători anonimi. Fiecare persoană inițiată reprezenta o primejdie înzecită pentru grupul celor din Rezistență.

Fie va ști oare să acționeze ? Johannes sau Gudmund vor fi în stare să îndepărteze primejdia ? Sau, poate, Ola Eide ?

Gunvald sări de pe scaun, își puse uniforma gărzii, care servea și ca uniformă a poliției, și o porni cu motocicleta. Trebuia să ajungă la Ola Eide înainte de închiderea biroului, să intre acolo în plină zi pentru a face să circule zvonul că bietul Eide are din nou neplăceri cu quislingii.

Eide, iată omul de care avea nevoie !

Acesta era urît de trădători aproape tot atîta cît era urît Gunvald de către patrioți. Șeful principal al R.N. nu-l putea suferi pe Eide, o ură veche, care de la o vreme ajunsese la paroxism. În timpul întrunirilor, Gunvald se amuza uneori făsînd să-i scape numele lui Ola Eide. De îndată toată sala intra în efervescență, furia creștea tot mai mult, nu se mai contenea cu enumerarea „păcatelor" sale.

La drept vorbind, lucrul era întru totul de înțeles. Ola Eide își începuse activitatea de luptător în Rezistență la 9 aprilie 1940 „prădînd" un depozit de benzină. Sub nasul germanilor, el ascunsese 150 de butoiașe, care ulterior aveau să constituie o resursă importantă pentru mișcarea de rezistență. Deoarece făcuse o călătorie în Germania chiar în ajunul războiului, Eide a putut vedea nazismul de aproape. Mai bine ca mulți alții, el a înțeles din primul moment necesitatea de a lupta.

Iată deci omul curajos și de nădejde pe care Gunvald l-a ales pentru a înăbuși în fașă zvonurile despre vizita sa la Tor Njaa. Lui Eide nu i-au trebuit multe explicații pentru a înțelege ce era în joc și ce trebuia făcut.

A doua zi dis-de-dimineață, el plecă spre Flekkefjord. Dacă mai era cineva care să se îndoiască de primejdia ce o reprezenta un trădător ca Tomstad, Eide își luă sarcina să-l lămurească. Fusese primar al comunei vecine pînă în ziua cînd

naziștii au pus mîna pe putere. Fiind iubit și respectat de toți, ceea ce spunea el devenea literă de evanghelie.

Gunvald i-a spus : „Nu te da în lături de la nimic pentru a mă face urît la maximum“, și Eide începu să propovăduiască în salonul de coafură, la tutungiu, în cafenele și pe la colțuri de stradă. Peste tot spunea, în cel mai mare secret, că lumea trebuie să se ferească în mod deosebit de Gunvald Tomstad, care lucra pentru Gestapo și-i denunța pe norvegieni îndată ce găsea prilejul.

Timp de trei zile, el se străduí să-i îngrozească pe oameni, atît la oraș cît și la țară. Cei ce-l ascultau spumegau de furie aflînd cît de ticălos este Gunvald Tomstad. Într-adevăr, Eide aflase că nazistul din Helle țesea intrigi murdare pentru a-l pierde pe Tor Njaa, acest mare sportiv iubit de întreg orașul. Da, Eide știa să povestească... dar, firește, trebuia păstrat secretul... că Tomstad fusese văzut dînd tîrcoale casei lui Njaa în plină noapte, desigur în dorința de a afla dacă Njaa participă la vreo activitate ilegală. Eide își dădea toată osteneala cînd întîlnea vechi prieteni de-ai lui Gunvald și mai ales cînd era vorba de oameni inteligenți, mai mult sau mai puțin informați cu privire la Rezistență. Aceștia ar fi putut ghici că nu e lucru curat la Helle. Era de ajuns ca Eide să discearnă puțin scepticism în ochii lor ca el să născocească pe loc noi dovezi ale incalificabilei trădări a lui Gunvald, numindu-l denunțător brutal și agent al Gestapoului. Unii începură să facă planuri pentru suprimarea lui, iar prietenul din copilărie, naiv și prea binevoitor, fu repede redus la tăcere.

La cîteva zile după ce Eide a întreprins acest turneu cu scopul de a-l defăima pe monstrul de Gunvald, acesta s-a dus la oraș pentru a asista la o întrunire a R. N. Ajuns în dreptul parcului, el văzu cum o fetiță se împiedică și căzu plîngînd în hohote. Uitînd de uniformă și de rolul său de denunțător cinic, Gunvald veni în fugă să ajute copilul. Ușurel, el o ridică pe

fetiță, dar cînd aceasta zări fața bunului samaritean se opri brusc din plîns și-l scuipă în obraz.

Uneori dimineața, în fața curții sale erau împrăștiate cuie. Prima oară Gunvald căzu în cursă ieșind cu automobilul pus la dispoziția sa de către Gestapo, dar începînd de atunci verifica întotdeauna atent drumul înainte de a-și risca mașina sau motocicleta. Dar îi era cu neputință să pareze toate loviturile și într-o zi fu la un pas de accident.

În timpul nopții, o mînă necunoscută deșurubase roata din față a motocicletei sale. Piulița părea la locul ei și, nebănuind nimic, Gunvald ieși din curte și începu să coboare panta. Deodată roata se desprinse și el se pomeni proiectat peste ghidon. Se alese doar cu spaima și cu cîteva răni ușoare, dar, dacă accidentul s-ar fi produs la un viraj, și-ar fi putut pierde viața. Cu picioarele puțin tremurînde, se așeză pe marginea drumului. Nu era furios. Într-un fel grotesc, comic se bucura văzînd că niște norvegieni necunoscuți, dar activi fac tot ce pot pentru a suprima un om pe care-l socoteau un denunțător...

Mama nu fu în stare să rupă orice legătură cu fiul ei. Dar pentru a urca pînă la Helle trebuia să treacă prin faţa fermelor din vale şi se simţea străpunsă de priviri pline de ură. Nu schimba prea multe cuvinte cu Gunvald şi se străduia să nu vorbească niciodată despre ceea ce o frămînta zi şi noapte : cauza acestei trădări.

În pofida tuturor dovezilor de vinovăţie a acestui fiu, care era ruşinea familiei, ea se îndoia din nou de nazismul lui fanatic. Ambianţa casei avea ceva ce nu concorda cu vorbele şi comportamentul lui Gunvald. Deşi îşi zicea că o mamă este întotdeauna mai oarbă decît alţii cînd este vorba de greşelile copilului ei, ea se crampona de fapte mărunte greu de explicat. În timpul vizitelor sale vedea adesea trădători şi oameni din Gestapo. Ei devorau produsele fermei în timp ce discutau zgomotos cu fiul ei, care se arăta un nazist mai înfocat chiar decît invitaţii săi.

Se întîmpla, de asemenea, ca, venind pe neaşteptate, să nu întîlnească în casă nici quislingi, nici germani. De mai multe ori auzise zgomote neobişnuite în pod : parcă ar fi fost un ceasornic mare care se ambala, se oprea, apoi îşi relua imediat tic-tacul. Dar în pod nu existase niciodată un ceasornic şi, făcînd menajul, ea nu văzuse vreodată ceva asemănător. I se mai întîmpla uneori să audă paşi uşori şi prudenţi de în-

dată ce trecea poarta fermei, și nimeni nu-i explica ce se petrece.

Slăbise și nervii îi erau zdruncinați. Cînd lucra la Helle, trebuia mereu să se odihnească și într-o zi rămase mult timp stînd pe scaun și privind o grămadă de fotografii vechi : Gunvald copil, apoi școlar și adolescent. Pozele făceau să reînvie trecutul. Ea închise ochii pentru a-l evoca mai bine pe acest fiu, de care fusese cîndva atît de mîndră.

Ușa se deschise, dar ea ținea mai departe ochii închiși. Recunoscu pașii lui Gunvald, care se apropia de fotoliul ei. Cînd deschise ochii, îl văzu aplecat asupra ei și, pentru prima oară după atîta vreme, privirea îi era fermă și încrezătoare. Îi luă mîna și rosti : „Orice s-ar spune despre mine, orice faptă ticăloasă m-ai vedea săvîrșind, trebuie să știi, să știi numai tu, că îmi servesc țara și că duc această activitate josnică pentru că cineva trebuie să plătească prețul libertății".

De multă vreme mocneau în el aceste cuvinte, dar, revăzînd astăzi chipul mamei sale măcinat de durere și ochii ei, care arătau că plînge nopți în șir, Gunvald nu mai fu în stare s-o vadă suferind mai departe.

Iată, i-a spus adevărul ! Mută de emoție, ea îi strînse mîna atît de tare, încît el simți o durere. Apoi se ridică și murmură : „Sînt fericită că-ți sînt mamă, Gunvald".

Bucuria o orbi timp de cîteva zile ; ea nu mai vedea primejdiile, apoi însă neliniștea o cuprinse din nou. Suferea, firește, dar această teamă și această suferință erau suportabile. Știa acum că fiul ei duce un joc în care miza era viața în orice clipă, atît ziua cît și noaptea. Bineînțeles că nu-i spusese nimic despre activitatea lui clandestină, dar nu se îndoia nici o clipă că Gunvald are un emițător în casă. Totul devenise dintr-o dată atît de lesne de înțeles. Încă de copil, Gunvald fusese un pasionat al electronicii, și emițătorul său era gata încă înainte de război. Ciudatul tic-tac din pod nu mai avea nimic misterios. Dar acest zgomot avea să devină coșmarul ei

și ziua și noaptea. De mai multe ori i se păruse că aude emiţătorul în timp ce erau quislingi în casă, iar uneori ţăcănitul îi răsuna în urechi oriunde se afla.

Nemţii nu-i îngăduiau să uite de emiţător nici măcar o singură zi. Săptămîni şi luni în şir, ei continuară reperarea aparatului clandestin. Unii dintre ei purtau goniometrele în niște căldări mari, pentru ca oamenii să creadă că merg la cules fragi și mure, iar cînd acestea nu mai erau, germanii se prefăceau că culeg ciuperci. Uneori ei operau pe faţă, cu maşini speciale înzestrate cu un detector rotativ pe acoperiş. Se învîrteau în jurul casei sale, mergeau de-a lungul gardului grădinii, ascultau, gesticulau, îşi făceau însemnări şi arătau cu mîna clădirile din jur. Ea nu se apropia de fereastră, dar din fundul camerei urmărea, cu sufletul la gură, tot ce se petrece.

Într-o zi, nemţii au fost deosebit de zeloşi şi, după ce au reperat postul cîteva minute, micul grup se opri. Şeful lor ridică degetul arătător, ameninţînd înspre Helle.

În cea mai mare grabă, ea încălţă niște pantofi de cauciuc, ieşi fără zgomot pe uşa din dos şi o luă pe drumul cel mai scurt, de-a dreptul prin cîmp. Încă cu mult înainte de a ajunge la Helle, i se părea că aude ţăcănitul. Cu cît se apropia, cu atît zgomotul devenea mai puternic şi pînă la urmă manipulatorul răsuna ca un mare clopot în întreaga vale. Dar nu erau decît bătăile inimii sale, pe care şi le auzea, şi cînd intră, cu respiraţia tăiată, în fermă îl găsi pe Gunvald dormind ca un copil. De mai multe zile nici un raport n-a pornit din Helle spre Home Station.

Astfel a trăit săptămîni şi luni de zile. Ea în dosul perdelelor casei sale, iar nemţii încercuind-o zi şi noapte cu goniometrele lor. Apăsîndu-şi mîinile pe inimă, ea îi vedea cum avansează cu pas hotărît către Helle, apoi schimbă brusc direcţia pentru a se îndrepta din nou spre casa lui Gunvald. Aceste cizme militare bine lustruite, care nu încetau să răsune

în jurul casei sale, o aduceau uneori în pragul unei crize de nervi. I se părea că vede urechile soldaților luînd proporții uriașe, crescînd mereu, pentru a capta în cele din urmă gîndurile ei cele mai intime.

Campania dusă de Ola Eide în scopul de a acoperi dublul joc al lui Gunvald avea să aibă și ea urmări pentru mamă. Întregul ținut îl socotea acum pe fiul ei cel mai mizerabil dintre trădători, cel mai primejdios din sudul Norvegiei sau poate chiar din întreaga Norvegie, după cum spuneau unii. Astfel nu mai era de ajuns s-o eviți pe mama lui și să te oprești din vorbă la apropierea ei. Oamenii preferau să uite că au cunoscut-o și au iubit-o.

Cîte unii, care nu înțeleseseră încă la ce primejdie se expun exprimîndu-și cu glas tare gîndurile, îi spuneau, clocotind de mînie, cît de odios îl găseau pe acest trădător.

Și ea învață să vorbească la fel ca ei, ocărîndu-l în fel și chip. Spunea chiar că este nebun de legat. Pînă la urmă fu în stare să declare pe un ton bine calculat: „Gunvald Tomstad nu mai este fiul meu. Dacă-mi vorbiți de el, vorbim amîndoi despre un străin!". După ce-și renegă astfel fiul de mai multe ori, ea deveni ceva mai puțin suspectă...

Paal Eiken, un fermier din Lyngdal, participant la Rezistență, se număra printre puținele persoane inițiate, și în toamna anului 1941 Gunvald îl însărcină să-i găsească o menajeră de încredere. Nu mai putea face față muncilor din gospodărie. Activitatea sa ilegală și numeroasele sarcini pe care i le încredințau naziștii îi luau prea mult timp.

Paal Eiken rugă pe unul dintre prietenii săi, predicatorul Fredrik Groevan, să aleagă o fată tînără care să știe să vadă totul și să audă totul fără să spună ceva și să fie totodată destul de inteligentă pentru a-și juca rolul cum trebuie.

Predicatorul îi cunoștea pe toți cei ce locuiau în fermele din împrejurimi. Făcînd parte el însuși din Rezistență, știa și el din experiență proprie care erau calitățile pe care trebuia să le aibă persoana ce avea să meargă la Helle. Se duse deci la Oeysteinsland, satul în care a copilărit, și îi propuse Estherei, o fată de 24 de ani, să se angajeze la Gunvald. Fredrik Groevan se bucura de stima generală, și în unele familii de credincioși prezența sa dădea oamenilor impresia că se apropiau puțin de cer. Acesta era și cazul familiei din Oeysteinsland. Din moment ce Groevan dorea ca Esther să se angajeze prin împrejurimile Flekkefjordului, mama ei, care era văduvă, nu făcu nici o obiecție.

Fără a fi prea religioasă, Esther se încredea în Groevan ca în cuvîntul Bibliei și nu puse nici un fel de întrebări în

legătură cu viitorul ei patron. Recomandația lui Groevan era o garanție suficientă. El nu suflă o vorbă despre situația cu totul excepțională de la Helle, ci îi spuse numai pe un ton foarte ciudat :

— Acest Gunvald Tomstad, la care vei lucra, este un foarte bun prieten de-al meu.

Cîteva zile mai tîrziu, Esther își făcu modesta valiză de carton și părăsi căsuțele cenușii din munții ei. Nimeni n-o aștepta la gară la Flekkefjord. Fata nu se miră de loc. Esther era obișnuită să se descurce singură și, schimbînd valiza din-tr-o mînă în alta, nimeri pînă la urmă ferma. Cu cît se apropia mai mult, cu atît era mai intrigată, căci atunci cînd îi ruga pe trecători s-o îndrume constata că interlocutorii ei, la început foarte binevoitori și serviabili, îi răspundeau cu o voce glacială îndată ce aflau că merge la Gunvald Tomstad. Ajungînd la poartă, Esther ezită o clipă înainte de a intra. Dar nu putu să nu admire livada întinsă, frumoasa privelițte asupra văii și marea, care se vedea în depărtare. Iar cînd Gunvald îi ieși în întîmpinare, acest tînăr zvelt, cu ochii de un albastru intens îi plăcu pe dată. Și-l închipuise mai în vîrstă, și cînd colo el trebuie să fie de o seamă cu ea.

Groevan nu-i spusese că Gunvald este nazist, dar după o oră Esther a înțeles acest lucru. Fu mai curînd uimită decît speriată. Ea se gîndi că dacă Tomstad este nazist, trebuie să existe motive pentru asta, căci Groevan îi subliniase în mod expres : „Tomstad este un foarte bun prieten de-al meu". În orice caz se decise să observe cele din jur timp de cîteva zile, înainte de a se hotărî dacă va rămîne sau nu la Helle.

Fără ca ea să-și dea seama, Gunvald o studia atent pe menajera sa și ajunse la concluzia că această tînără fată era tocmai bună pentru sarcina care o aștepta. Se îmbrăca puțin cam demodat, purta coc și ochii ei de un cenușiu-albăstrui îi întîlneau pe ai lui fără să exprime nimic. Inspira încredere,

era muncitoare şi, spre marea bucurie a lui Gunvald, destul de taciturnă.

El nu-i spuse mare lucru ; se rezumă doar să-i arate casa şi grajdul, precum şi camera de la primul etaj în care ea avea să stea. Nu-i vorbi nimic nici despre război, nici despre nazism, şi Esther îşi scoase rochia de oraş pentru a o îmbrăca pe cea de lucru. Nu reacţionă în nici un fel cînd l-a văzut prima oară pe Gunvald primind oameni din Gestapo şi ofiţeri germani. Dar într-o dimineaţă ea intră în grajd, unde Gunvald îşi ţesăla calul, şi-i spuse pe tonul cel mai banal : „În patul tău este un obiect care nu mă priveşte".

Gunvald dormea întotdeauna cu un pistol sub pernă. De data aceasta uitase să-l ia de acolo. Tînărul nu făcu decît un semn cu capul că a înţeles. Nu se străduia cîtuşi de puţin să ascundă ceva de Esther, instinctul îi spunea că ea ghicise situaţia şi că nu-l va denunţa. Aparent nu era nici măcar mirată de ţăcănitul din pod. Ea îşi stăpîni curiozitatea pînă în ziua cînd ghici că sus era un emiţător, cu ajutorul căruia Gunvald şi prietenii săi ţineau legătura cu Anglia.

În primele luni, vizitele la Helle au fost numeroase. Norvegienii veneau pe furiş, pe înserate sau în plină noapte. Ei vorbeau cu glas scăzut. Germanii şi quislingii veneau în plină zi sau spre seară şi vorbeau cu voce tare, fără nici o teamă. Oameni din Gestapo, oameni din Rezistenţă, ofiţeri germani, agenţi aliaţi şi quislingi, toţi sub acelaşi acoperiş în această fermă !

În faţa patronului său, Esther nu lăsa să-i scape vreun cuvînt afectuos sau de încurajare. De altfel, nu vorbea aproape niciodată cu nimeni. Dar cînd erau numai ei la fermă el îşi lepăda masca. Ea îi vedea adevăratul chip, atît de chinuit, şi încerca, cu oarecare stîngăcie, să-i exprime compasiunea, spunîndu-i că războiul se va termina într-o lună-două. După cîtva timp însă avea să se ferească pînă şi de o asemenea frază, căci constatase, spre marea ei mîhnire, că simplul cu-

vînt „război" era suficient pentru ca chipul lui Gunvald să recapete imediat o expresie forţată de speranţă şi entuziasm. El juca teatru chiar şi faţă de ea.

Cam pe atunci începu el să petreacă nopţile în pădure, în parte pentru a dormi liniştit, dar mai ales pentru a putea fi el însuşi cîteva ore, în întunericul adînc, sub vreo ieşitură de stîncă...

Veni şi Crăciunul, zile dureros de lungi pentru proscrisul din Helle. Şi totuşi nu era singur la fermă. Esther refuzase să petreacă sărbătorile în sînul familiei sale. Tăcută şi rezervată ca întotdeauna, ea veghea asupra lui Gunvald. Cu toate că-i era recunoscător pentru fidelitatea ei, ar fi preferat să rămînă singur. Îşi alesese un rol pe care trebuia să-l joace pînă la ultima lui suflare. Esther, în schimb, fusese tîrîtă fără ştirea ei într-o junglă de intrigi, de falsitate şi de minciuni. Ea nu avea nici un motiv să facă sacrificii mai mari decît cele pe care le făcuse deja. Dar hotărîrea ei era irevocabilă...

Pentru prima oară de cînd bunicul construise casa, nu s-a făcut aici pom de Crăciun şi nici el, nici ea nu se gîndiră la cadouri. În seara de Crăciun Esther s-a culcat devreme, iar Gunvald a coborît în oraş.

Putea circula în voie în acest ajun de sărbătoare, nu era nici ţipenie de om pe afară, şi el se plimba pe străzi pentru a auzi cum se cîntă după perdelele de camuflaj, visînd la atmosfera de căldură şi unire care domnea în spatele acestor ziduri. Rătăci ore în şir. Apoi urcă înapoi la Helle. Aşezat în fotoliul său, se gîndea la alte seri de Crăciun, la lupta pe care o ducea, la viitorul lui atît de imprevizibil.

A doua zi, Esther îl găsi adormit în fotoliu. În cursul nopţii încercase să facă bilanţul tinerei lui vieţi, să cîntărească situaţia prezentă fără a se îndulşoşa de propria-i soartă, fără a exagera ceva. Gunvald putea constata că pentru a-şi servi ţara trebuise deja să plătească scump. Nu i se va părea oare acest preţ prea ridicat dacă nu va ieşi curînd din impasul ac-

tual ? Se gîndea cu amărăciune la încercările lui zadarnice de a relua contactul cu Home Station. Oare emiţătorul nu mai era bun ? A demontat şi verificat de mai multe ori instalaţia, dar nu a descoperit vreun defect care să poată explica întreruperea legăturii. Ceva nu era în regulă la englezi sau ei uitaseră de emiţător ?

Şi totuşi Helle indicase poziţia lui *Bismarck*. Viggo Axelssen, Arne Moen, Tor Njaa, Fie, Odd Starheim au condus prima etapă a giganticei vînători, care a culminat cu scufundarea celei mai puternice nave de linie din lume.

Englezii îşi aminteau, fără doar şi poate, de emiţător, dar de ce se întrerupsese legătura ?

În 1942, într-o noapte de ianuarie, Odd Starheim a fost paraşutat dintr-un avion englez şi a aterizat cu bine într-un loc pustiu pe înălţimile Sirdal. Avionul lansase şi nişte containere destinate oamenilor din armata secretă. El le îngropă în zăpada adîncă. Luînd cu el doar puţin bagaj, se îndreptă direct spre Helle, unde îi dădu lui Gunvald un emiţător nou, un cod nou şi un indicativ nou. Ei montară postul, şi Home Station răspunse imediat. Legătura Helle—Londra era restabilită !

De data aceasta Starheim urma să rămînă trei luni în Norvegia. Cea mai mare parte a timpului el locuia la Gunvald, dar făcea şi numeroase deplasări între Oslo şi Stavanger pentru a restabili contactul cu diferiţi agenţi şi a îndeplini unele misiuni ce-i fuseseră încredinţate de autorităţile militare de la Londra. Şi, în timp ce-şi desfăşura activitatea, nutrea un plan fantastic, care cerea îndrăzneală. Voia să pună mîna pe o navă, cea mai mare cu putinţă, care ar fi fost de mare folos aliaţilor, şi s-o aducă într-un port englez...

Această idee era încă în fază de proiect cînd el şi Gunvald primiră altă misiune. La acea dată englezii experimentau o nouă metodă pentru a localiza un punct determinat înaintea unui bombardament. Starheim adusese din Anglia două „cutii" conţinînd mici emiţătoare automate care-i puteau dirija pe aviatori.

Starheim şi Gunvald au ascuns una dintre aceste „cutii" la circa trei kilometri de Flekkefjord, iar a doua în josul văii Sceyland. Pentru englezi era un teren de experienţă perfect. Traversînd Marea Nordului, ei se puteau îndrepta direct spre punctul crucial şi, atît înainte cît şi după operaţie, Londra avea să fie informată de postul din Helle.

Starheim şi Gunvald au plasat „cutiile" în aşa fel încît să ofere avionului cele mai mari şanse de a lovi depozitul de benzină de la Svege. Ei au transmis la Home Station că totul este gata pentru seara zilei următoare.

După ce trimise acest raport, Gunvald izbuti cu greu să adoarmă. Va veni într-adevăr avionul ? De aproape un an, tînărul transmitea nenumărate rapoarte către Home Station. E drept, *Bismarck* fusese scufundat, ceea ce constituia o extraordinară încurajare pentru reţea, dar de cîte ori postul din Helle nu-i prevenise pe englezi cu privire la transporturile de trupe germane sau la trecerea de convoaie încărcate cu mărfuri de importanţă capitală pentru ducerea războiului fără ca aliaţii să încerce a scufunda aceste vase ! Gunvald făcuse aceeaşi experienţă de nenumărate ori semnalînd noi fortificaţii şi deplasări de trupe.

Va veni într-adevăr avionul, îl va vedea el oare ieşind din noapte exact deasupra clădirii indicate şi făcîndu-i astfel dovada strălucită că dublul lui joc conta realmente în lupta pentru libertate ? Seara era rece şi senină. Englezii n-ar fi putut în nici un caz invoca starea timpului dacă ar fi renunţat la această acţiune. Gunvald se tot apropia de fereastră pentru a privi cerul înstelat. El şi prietenul său puteau prevedea cu precizie direcţia pe care avea s-o urmeze avionul, căci în regiune existau două lacuri care serveau drept puncte de reper pentru avioanele ce se apropiau. După cîtva timp, nici unul, nici celălalt nu mai puteau sta locului. S-au dus amîndoi la un prieten a cărui vilă era situată mai sus de depozitul de benzină. Tor Njaa şi Kaare Austad, curierul reţelei, veniră

și ei și, cu nasurile lipite de geam, cei cinci tovarăși scrutau orizontul. Din cînd în cînd, cîte unul din ei ieșea în curte pentru a ciuli urechile. Cu cîteva minute înainte de miezul nopții, zgomotul unui avion umplu valea. Împietriți locului, nebuni de fericire, ei auzeau exploziile și vedeau cum se ridică spre cer o coloană de foc. Operația a decurs după cum fusese prevăzut. Gunvald se simțea în așa măsură în legătură cu lumea liberă, încît avea impresia că se înalță către tovarășii necunoscuți care zburau acum deasupra mării. Nicicînd nu avusese o dovadă mai strălucită, mai stimulatoare a hotărîrii de rezistență a compatrioților săi. Îndată ce a auzit prima explozie, întreaga populație a orășelului a ieșit în stradă nu pentru a căuta să se adăpostească, ci pentru a-și manifesta bucuria delirantă. În sfîrșit, aliații își arătau colții pe pămîntul norvegian. Era poate începutul invaziei! Toată lumea alergă spre cheiul vămii, și în cîteva minute atmosfera creată te putea face să crezi că te afli în plină sărbătoare națională. Sute de persoane vedeau arzînd depozitul fără a se gîndi nici o clipă la propria lor siguranță, la căminele, la fabricile și prăvăliile lor. Puțin le păsa de ceea ce ar fi putut mistui flăcările. Rămîneau pe loc, strigînd de bucurie și dorind ca aviatorii de deasupra lor să reverse iarăși o ploaie de gloanțe și bombe peste depozitele și forturile germane. Norvegia nu era dată uitării, nu era pe vecie paralizată de Wehrmacht și de Gestapo. În timp ce exploziile se succedau și flăcările se înălțau către cer, populația striga : „Ura !" și cînta : *Domnul să-l aibă în pază pe bunul nostru rege.*

Germanii, care nu subestimau primejdia, la început căutau să se adăpostească. Acum însă veneau în fugă pentru a risipi această mulțime dezlănțuită. Comandantul orașului, scos din sărite, decretă pe timp de o lună interzicerea de a se circula după ora stingerii pentru a pedepsi populația care-și manifestase atît de zgomotos bucuria.

A doua zi, cînd Gunvald, într-o impecabilă uniformă a gărzii, făcu o vizită prietenilor săi, naziştii şi ofiţerii germani, ei vorbeau cu toţii despre evenimentele din noaptea trecută. Erau îngroziţi nu pentru că fuseseră atacaţi, ci pentru că nu înţelegeau cum reuşise un avion în plină noapte să lovească depozitul de benzină cu atîta precizie. Nu numai că depozitul era perfect camuflat, dar şi solul era complet acoperit de zăpadă, ceea ce făcea ca ţinta să fie şi mai invizibilă.

Quislingii locali se simţeau prost în zilele care urmară, dar s-au consolat pînă la urmă declarînd sentenţios că Germania lui Hitler este invincibilă şi victoria finală este asigurată. Şi ce consolare era să auzi pe străzi cîntecul lui Horst Wessel : *Denn wir fahren...*

Gunvald avu din nou multă bătaie de cap. O serie de rapoarte au fost expediate către Home Station şi unele dintre ele au atras după sine acţiuni imediate din partea Angliei.

Kjell Soeyland, un om liniştit, mereu cu zîmbetul pe buze, era agentul principal din portul Stavanger. El culegea totodată informaţii de cea mai mare importanţă pentru reţeaua locală. El ţinea la curent Londra, via Helle, cu toate noile lucrări de fortificaţii şi, datorită muncii sale în port, putea întotdeauna să indice importanţa şi ora plecării convoaielor...

Marele aerodrom de la Sola prezenta, firește, o deosebită importanţă pentru aliaţi. Ei erau informaţi cu regularitate despre construirea de noi piste şi mari ateliere.

În ianuarie 1942, germanii urmau să inaugureze nişte hangare uriaşe. Soeyland şi agenţii său au mirosit că acolo va avea loc o mare concentrare de avioane şi echipaje. Kaare Austad transmise informaţia lui Njaa, iar Fie o duse la Helle, de unde Gunvald, chiar în aceeaşi zi, îi înştiinţă pe englezi. Imediat, bombardierele se avîntară peste Marea Nordului şi reuşiră una dintre cele mai spectaculoase acţiuni, distrugînd noul hangar gigantic, atelierele şi o mulţime de avioane.

Kjell Soeyland lucra în tăcere, fără a lăsa ceva pe seama hazardului şi fără a cocheta vreodată cu norocul. Într-o zi, în martie 1942, el află de la un ziarist că un pilot a observat o navă de linie în larg, în dreptul insulei Karmoey. Era *Tirpitz*, fratele lui *Bismarck*, cu un deplasament de 45 000 de tone şi puternic înarmat. Soeyland nu-şi putea părăsi lucrul înainte de sfîrşitul zilei. Şi totuşi informaţia trebuia să ajungă neîntîrziat la Helle. După numai o oră, soţia sa lua trenul spre Flekkefjord.

Pentru omul singuratic de la Helle, ura şi dispreţul oraşului erau mai uşor de suportat în această zi. Dar Gunvald ar fi fost şi mai fericit dacă ar fi ştiut că raportul său, abia ajuns la Londra, a şi avut drept rezultat decolarea a 25 de avioane care se duceau să repereze nava de linie în punctul indicat. Şi cîtă nevoie de încurajare avea pe atunci !

Ca să-şi acopere emiţătorul, el trebuia să se arate din ce în ce mai util şi mai serviabil faţă de germani şi quislingi, şi nici un nazist nu era atît de urît ca el. Populaţia avea puţine lucruri asupra cărora să-şi îndrepte furia. Ca pretutindeni în ţară, oamenii persistau în hotărîrea lor de a nu adera la R. N. Zadarnic făceau quislingii cele mai ademenitoare făgăduieli şi proferau cele mai cumplite ameninţări. Numărul trădătorilor rămînea neînsemnat. La întrunirile lor nu erau în general prezenţi decît zece pînă la cincisprezece membri. Cei ce aveau copii îi luau cu ei pentru a umple băncile goale şi a arăta camarazilor lor că tinerii trebuie educaţi cît mai mult posibil în spiritul „noii ordini".

Gunvald îi studia pe membrii R. N. cu un viu interes. O analiză psihologică aprofundată a quislingilor îl ajuta să prevadă reacţiile acestora şi făcea să-i crească astfel şansele de a-şi continua jocul său dublu. Îşi dădu seama că atunci cînd se înscriau persoane mai în vîrstă, motivele lor erau următoarele : lipsa de inteligenţă şi de judecată, dorinţa de a cîştiga bani uşor, eşecurile anterioare, răzbunarea sau teama obiş-

nuită a oamenilor vrednici de milă, care nu îndrăzneau să se opună lui Quisling și ocupanților. Acești oameni nu aveau nici un chef să moară pentru „führer". Singura lor preocupare era să obțină maximum de avantaje și totodată să evite pedeapsa care i-ar putea ajunge în cazul cînd Hitler, contrar tuturor așteptărilor, ar pierde războiul.

De aceea, recrutarea de membri era principala problemă ce se punea la toate întrunirile. Prea puțin conta ce metode trebuiau folosite pentru recrutarea de noi aderenți. Unicul obiectiv era creșterea numărului lor. Cu cît vor fi mai mulți, cu atît va fi mai grea răfuiala cu fiecare în parte dacă pînă la urmă Germania ar fi zdrobită.

În timpul întrunirilor se discuta și despre patrioți, și atunci puteai vedea răbufnind instinctele de răzbunare cele mai josnice și mai veninoase. Nu se spunea niciodată : cutare ar trebui arestat. Pînă și oamenii de la țară învățaseră de la naziști cum să recurgă la metafore pentru a săvîrși acte abjecte și brutale. De cele mai multe ori se spunea că cutare trebuie „îndepărtat", ceea ce însemna că trebuie arestat, expulzat, izgonit, astfel încît persoana lui supărătoare să nu mai fie văzută.

În fine, quislingilor le stătea în putere să facă orice — orice rău ; era suficient să șușotească cîteva cuvinte la urechea unui bun prieten german și, în general, problema „îndepărtării" era ușor rezolvată. Dar, cum întotdeauna trădătorii se suspectează unii pe alții, nici chiar în sînul comitetelor partidului, reduse numericește, nimeni nu îndrăznea să vorbească sincer.

Gunvald constată la ei o mare ușurare cînd Quisling înfăptui lovitura de stat de la castelul din Oslo. Vedea cum membrii R. N. interpretează acest act prin excelență de trădare ca pe o dovadă hotărîtoare că acum Quisling și-a asumat întreaga răspundere în fața prezentului și a viitorului. El a legalizat R. N. și pe membrii partidului.

Nu același lucru se putea spune despre membrii tineri, care, de cele mai multe ori, aveau o încredere oarbă în Hitler și în Quisling. Fuseseră antrenați de către părinți și prieteni sau, uneori, erau domici de aventuri și de camaraderie. Aceștia erau cinstiți în sinea lor cînd tunau și fulgerau împotriva „bolșevicilor" și a patrioților. Ei credeau că slujesc dreptatea, și germanii făceau cu ușurință din ei unelte primejdioase.

Nu fără un fel de umor amar vedea Gunvald cît de ușor de sedus sînt tinerii. Fără a reflecta, ei înghițeau balivernele lui Goebbels pe care el le servea în timpul conferințelor ce le ținea în calitatea sa de șef ideologic al gărzii.

Toralf Johansen, un tînăr funcţionar de birou în vîrstă de 24 de ani, era prietenul intim al lui Tor Njaa ; încă din toamna anului 1940, ei au creat o reţea a Rezistenţei. În februarie 1941 Johansen fu însărcinat să înfiinţeze o organizaţie militară clandestină la Flekkefjord şi în împrejurimi. În cursul primăverii, el alese un mic grup de oameni, selecţionaţi cu multă grijă, care urmau să alcătuiască nucleul armatei secrete.

Fiind şeful acestei organizaţii militare, Johansen era bine informat cu privire la Rezistenţă, dar nu avea cunoştinţă de jocul dublu de la Helle, aşa încît fu cît pe ce să aibă un şoc întîlnindu-l într-o zi pe Gunvald în uniforma de gală a gărzii la prietenul său Tor Njaa. Johansen, care se afla în rîndurile luptătorilor din Rezistenţă, îl detesta pe nazistul de la Helle şi se temea de el mai mult ca de oricare altul, iar pe deasupra în seara cînd a avut loc această întîlnire el se întorcea dintr-o misiune deosebit de primejdioasă.

Gunvald îl privi zîmbind pe şeful armatei secrete, care părea uluit. Cu toată inteligenţa şi calmul său, lui Johansen i-au trebuit cîteva minute pentru a înţelege că nici el, nici prietenul său nu căzuseră într-o cursă.

Această întrevedere fu atît pentru Gunvald cît şi pentru Johansen de cea mai mare importanţă. Scurt timp după aceea, reţeaua lor a suferit pierderi grele şi Toralf Johansen deveni

colaboratorul lui Gunvald în cea mai importantă dintre mi cini : asigurarea libertăţii emiţătorului. Nu era departe zi cînd Johansen, cu pistolul încărcat, avea să-l privească pe Gunvald, în aparenţă mereu calm, manipulînd acest emiţă tor în „camera obscură" de la fermă sau sub vreo stîncă din muntele învecinat.

La cîteva zile după întîlnirea de la Njaa, un mesaj din Helle îl invită pe Johansen să vină noaptea la ţărm, lîngă Tele, şi să semnalizeze pseudonimul lui Gunvald, „Tom", în direcţia mării. Noapte de noapte el rămase aici împreună cu doi to varăşi pentru a intra în legătură cu nava ce urma să vină din Anglia avînd la bord agenţi, arme şi radiouri. Sub un vînt glacial, ei semnalizară ore în şir, scrutînd tot timpul orizontul cu ochii lor înroşiţi, care-i dureau. Sperau să primească răspunsul „Ola", pseudonimul lui Starheim.

A fost o grea încercare pentru sistemul lor nervos. Cei trei patrioţi se aflau exact în calea navelor controlate de germani. Trebuiau să ţină seama de posibilitatea ca inamicul să capteze semnalele lor. După fiecare serie îi cuprindea teama că vor fi descoperiţi şi se aşteptau mai curînd la focuri de armă decît la semnale luminoase. Uneori li se părea chiar că aud şuieratul proiectilelor.

Pe puntea navei căreia Johansen şi ceilalţi doi patrioţi îi adresau zadarnic semnale stătea un tînăr voinic, care nu lua degetul de pe trăgaciul automatului său. Un avion german mitralia cu furie în jurul său ; aşchii îi zburau pe lîngă urechi şi grenade cădeau în mare sau se spărgeau de carcasa vasului.

Tînărul se numea Tor Hugo van der Hagen. Ales în Anglia pentru o misiune specială, el urma să colaboreze cu Gunvald Tomstad şi, totodată, să creeze noi reţele ale armatei secrete. Tor Hugo nu-l văzuse niciodată pe Gunvald, dar înaintea plecării sale colonelul Malcolm Munthe din Serviciul secret i-a dat numele şi adresa fermierului din Helle. Trebuia să se pună

cu totul sub ordinele acestui „Tom", despre care colonelul îi vorbise cu cel mai mare respect. Dar pentru moment Tor Hugo nu avea timp să se gîndească nici la Tomstad, nici la Helle. Împreună cu întregul său echipaj, el își apăra viața în larg, în dreptul coastei pe care o părăsise la bordul unui vas de pescuit în toamna anului 1941 pentru a ajunge în Anglia.

Dacă Tor și oamenii săi ar fi avut timp să se gîndească la altceva decît să tragă asupra avionului, era firesc să simtă că moartea aproape îi și apucase de beregată. Dar Tor Hugo nu avea cîtuși de puțin impresia că viața sa îi stătea într-un fir de ață. În această clipă era ca o fiară încolțită, mai primejdios încă, deoarece furia sa era dublată de o lucidi-tate rece.

Părăsiseră un port din arhipelagul Shetland pe un vas de pescuit de 35 de picioare lungime. După ce au străbătut cu bine Marea Nordului, se apropiau de coasta norvegiană, unde, conform planului, trebuiau să se amestece cu flotila de vase de pescuit heringi și să ajungă la Egersund. Planul lor era bine conceput, germanii n-ar fi observat nimic, dar calculele lor aveau lacune. Astfel, cînd se pomeniră în apropierea coas-tei, nu exista pe acolo nici un vas de pescuit, ci numai gheață cît vezi cu ochii. Vasul din insulele Shetland era, așadar, sin-gur în aceste ape, unde gheața făcea imposibil pescuitul. Da, atît de îngrozitor de singur, încît germanii aveau să fie intrigați.

Căpitanul lăsă totuși trei zile și trei nopți micul vas în-tre ghețurile plutitoare, în largul farului de la Egeroey, spe-rînd să găsească o posibilitate de a se strecura. Era dintre aceia care nu renunță la un plan îndată ce se ivesc primele dificultăți.

Germanii, care fortificaseră întreaga coastă, scrutau fără încetare marea, care-i despărțea de englezi. Astfel, tinerii de la bord știau că desfid cu impetuozitate destinul. Cînd căpi-tanul văzu că dușmanii încep să semnaleze vasul său, înțe-

lese că jocul era pierdut. Forțînd motorul la maximum, el se străduí să iasă din apele pline de gheţuri. Au ajuns în marea deschisă cu vasul vibrînd sub presiunea excesivă a motorului, după care s-au îndreptat spre vest, în linie dreaptă, nutrind o slabă speranţă de a scăpa de primejdie.

Iluzia ţinu un sfert de oră, apoi un avion german se năpusti asupra vasului. Fără să dea nici un avertisment, avionul veni direct în picaj, pentru a ucide, pentru a scufunda. Proiectilele şuierau în jurul echipajului. La bord este scoasă în grabă o puşcă-mitralieră *Bren*, cu care se înarmează Tor Hugo, în timp ce un altul trage cu o puşcă-mitralieră *Louis*. Fără a ezita, oamenii ripostează. În picioare pe punte, în vreme ce avionul şuieră şi împroaşcă foc, ei trag cît pot de repede ; încarcă, ţintesc... Pistoalele şi puştile trosnesc ; arma lui Tor Hugo latră, iar puşca-mitralieră *Louis* tuşeşte.

Avionul descrie un cerc şi revine pentru a ataca din nou. Dar de astă dată germanii sînt mai prudenţi. Nu numai că i-a surprins violenţa ripostei, dar au văzut oameni în salopete şi pulovere rămînînd calmi sub ploaia de gloanţe şi grenade.

Nu izbutesc să scufunde vasul. Poate că au tras de la prea mare distanţă. Aviatorul german vrea să termine. Cu toată viteza, avionul se năpusteşte direct asupra punţii. Bastingajul este smuls, cabina este găurită ca o strecurătoare şi un om este rănit. Dar restul echipajului şi Tor Hugo continuă să tragă ; motorul mai funcţionează ; căpitanul suceşte cîrma dintr-o parte într-alta pentru a evita ploaia de proiectile.

Deodată se lasă o tăcere impresionantă. Dîre groase de fum se degajă din avionul german. Timp de cîteva secunde, într-o tăcere mormîntală, acesta se leagănă deasupra apei, apoi ridică botul şi cade în apă cu coada perfect vertical, întocmai ca un înotător de profesie.

Motorul vasului mai funcţionează, el bate şi ei se îndreaptă spre vest. Viteza este foarte mică şi vasul nu a reuşit să se îndepărteze prea mult cînd are loc atacul următor. Din nou oamenii de la bord trag, cu toată rapiditatea şi precizia de care sînt în stare, împotriva unei ţinte care se deplasează cu o viteză de cîteva sute de kilometri pe oră. Dar acest avion german este mai puţin indiscret, mai puţin sigur de victorie decît cel care zace deja pe fundul mării ; el păstrează o distanţă prudentă de cinci pînă la şase sute de metri. Majoritatea proiectilelor trec pe deasupra vasului sau departe de el, dar cîteva se înfig în cocă, care este deja destul de avariată. Oamenii de la bord continuă totuşi să tragă cu aceeaşi înverşunare.

Ei nu se mai gîndesc la ei ; ştiu doar că un avion împroaşcă gloanţe şi grenade fără a se opri o clipă. Numai căpitanul, care face slalom pentru a deruta tirul germanilor, a văzut vijelia ce se apropie. El cîrmeşte drept înainte fără a ţine seama de duşman. Vrea să se cufunde în acest zid de zăpadă înainte ca proiectilul fatal să lovească vasul. În felul acesta mai are o mică şansă de a se reîntoarce în Anglia.

Norocul fu de partea sa ; vasul izbuti să scape şi, ciuruit de gloanţe, gata-gata să se scufunde, se reîntoarse în insulele Shetland. Această faptă eroică a fost obiectul celei mai mari admiraţii, iar experţilor britanici care au examinat minuţios vasul le-a venit foarte greu să înţeleagă de ce puntea şi corpul său erau acoperite cu proiectile neexplodate.

Această expertiză se dovedi pînă la urmă foarte utilă şi foarte satisfăcătoare. Muniţiile proveneau din Cehoslovacia, unde muncitorii sabotau pe cît puteau producţia destinată hitleriştilor. Bazîndu-se pe aceste rezultate şi pe altele, aliaţii şi-au dat seama că circa 70% din grenadele provenind de la vechile uzine cehoslovace fuseseră „manipulate“ în aşa fel încît să nu poată exploda.

Cei trei oameni care la Flekkefjord petrecuseră nopți la rînd pe țărm au aflat, în sfîrșit, via Helle, că vasul pornit din Anglia, neputînd răzbate pînă la coasta norvegiană, s-a întors în insulele Shetland.

Supărat, Tor Hugo se plimba din nou prin Londra. El elabora cu nerăbdare alte planuri pentru a-l întîlni pe „Tom" la Flekkefjord, pe acest Tomstad, despre care chiar și ștabii Serviciului secret vorbeau cu o stimă ieșită din comun.

La cartierul general al Gestapoului de la Kristiansand, un om torturat a lăsat să-i scape numele de „Tom". Germanii aflaseră pseudonimul lui Gunvald !

Omul din serviciul Siguranței, foarte mîndru de faptul că l-a arestat pe acela care în culmea suferinței strigase „Tom", era Sturmscharführerul Lipicki, considerat un foarte bun prieten de-al lui Gunvald. Lipicki se simțea de minune la Helle. Povestea într-una că și el este fiu de fermier și în timpul vizitelor sale se îndopa cu produsele fermei, delectîndu-se mai ales cu excelentul lapte nesmîntînit.

Iată-l pe Lipicki părăsindu-și biroul de la Kristiansand. Îmbrăcat într-o uniformă bine ajustată pe corp, periată cu grijă, el se urcă, cu un aer arogant, în mașina care-l așteaptă. Are în jurul a treizeci de ani, e blond, de o statură cu puțin sub cea mijlocie. Își întreține culoarea blondă a părului, expunîndu-l cît mai des la soare. Ticălosul de Lipicki vrea să fie „un arian pur" nu numai cu inima, dar și ca aspect. Omul din Gestapo este grăbit și, dînd ordin șoferului său să-l ducă la Helle, nu vrea să țină seama de viteza legală. El verifică rezervele de cartușe și se instalează comod. „Tom" — rostește el de cîteva ori cu glas tare. Șoferul îl privește mirat și întrebător, dar ofițerul nu dă nici o explicație. „Tom" — „Tom" — „Tom"...

Lipicki este un nazist fanatic. Are aproape toate însușiri-

rile necesare pentru a face carieră în partid și pentru el numai cariera contează. De multă vreme, Lipicki turbează de ciudă că a fost trimis într-un fund de provincie în Norvegia. Cît de mult ar fi preferat să rămînă acasă la el — la Berlin — sau să fie trimis în vreo altă capitală europeană, de pildă, Paris sau Amsterdam, unde negreșit că vînătoarea de evrei mai continuă, orașe unde superiorii i-ar aprecia zelul, perseverența excepțională și viclenia pe care o arată în timpul interogatoriilor. Ca astăzi, de exemplu, cînd a izbutit să smulgă pseudonimul „Tom" !

În calitate de călău, Lipicki dă dovadă de imaginație, fără a se folosi vreodată de degetele lui scurte și groase. Are predilecție pentru metoda căldurii radiante. Victima sa, legată fedeleș, este întinsă pe podea în așa fel ca să nu se poată îndepărta de radiator. Instalat confortabil în fotoliu, el studiază personal efectul razelor care atacă fața sau alte părți ale corpului dezgolite — o metodă foarte eficientă, de pe urma căreia a tras nu o dată mari foloase. Curios lucru, adversarul cel mai mut, cel mai îndărătnic devine uneori conciliant cînd pielea, înroșită și plină de bășici, începe să plesnească. Vîrful nasului reprezintă un fel de punct culminant pentru Lipicki; făcînd apel la simțul umorului care-l caracterizează, el rîde atît de tare, încît aproape că se sufocă. Și se gîndește la toate. Cînd cel torturat pare extenuat, el îl acoperă cu un pardesiu ud. Da, Lipicki știe cum poți să ajungi un om mare în cel de-al III-lea Reich.

Nerăbdător, îl roagă pe șofer să meargă mai repede. De altfel, „îl roagă" nu este corect spus, căci el înjură, urlă. Lipicki i-a urît întotdeauna pe oamenii bine crescuți, și proasta lui lipsă de cultură nu l-a deranjat niciodată. În noua Germanie, Germania lui, eficacitatea și brutalitatea contează mult mai mult decît examenele. Din cînd în cînd el încearcă totuși să se stăpînească, să asculte de glasul rațiunii. Cum este cazul astăzi. Nu trebuie să se lase dominat de proasta lui dis-

poziție, căci, înfuriindu-te, acționezi pripit. El recunoaște în silă că colegul său din SD Sturmscharführerul SS Friedrich Albert Lappe, secretar al poliției, și el unul de-ai casei la ferma din Helle, obține rezultate foarte bune recurgînd la metode de interogatoriu mai puțin brutale. Dar oare nu el, Lipicki, a descoperit numele de „Tom" datorită radiatorului său electric ? „*Schnell, Mensch !*" — urlă el la șoferul său.

Frînele scrîșnesc și mașina se oprește în fața fermei din Helle. Lipicki intră în casă, dar nu-și găsește aici prietenul.

— Gunvald este în grajd, spune Esther, morocănoasă ca de obicei.

— *Heil Hitler !* — urlă Lipicki văzîndu-l pe Gunvald, care întinde brațul drept și răspunde : „*Heil, heil !*".

Lipicki e întotdeauna grăbit și Gunvald nici n-a avut timp să-și facă o părere asupra obiectului acestei vizite, cînd omul din SD începu să-i povestească că a obținut informații foarte importante de la un arestat.

— Pe onoarea mea, în curînd vom descoperi acest emițător clandestin ! Lipicki se umflă în pene.

Gunvald continuă să-și țesale calul, dar glasul lui este ceva mai puternic ca de obicei cînd întreabă : „Ai găsit urme ?"

Lipicki își mîngîie pistolul și răspunde : „Numele «Tom» e firul care ne va duce la spion și la emițător".

Mîna lui Gunvald s-a oprit pe spinarea calului ; el strînge mai tare țesala și întreabă : „Tom ?"

Nu-l ascultă decît pe jumătate pe Lipicki, care se laudă cu metodele sale eficace de interogatoriu, datorită cărora a putut afla acest nume atît de prețios pentru Gestapo.

Știe oare Lipicki totul ? Studiază el acum reacțiile interlocutorului său ? Se joacă el de-a șoarecele și pisica înainte de a da cărțile pe față ? Gunvald nu și-a luat cu el pistolul în grajd. El continuă să-și joace rolul. Privirea și chipul său exprimă cea mai mare admirație, cel mai mare respect, dar simte că nu va mai rezista multă vreme. Se apropie de ușă,

dînd impresia că-şi frămîntă de zor mintea pentru a-l ajuta pe Lipicki să descopere cine se ascunde sub pseudonimul de „Tom". Stînd în picioare în prag, el dă jos cîteva fire de păr de cal de pe cămaşa sa şi mîna îi coboară pînă-n talie. Gunvald apucă între arătător şi degetul mare capsula cu otravă şi, subit, îşi recapătă calmul. A inventat o explicaţie, o manevră care-i poate da puţin răgaz şi devia atenţia lui Lipicki.

— Tom — repetă el de cîteva ori, gînditor. — Dar n-a spus cumva arestatul „Ton" ?

Lipicki savurează numele de Ton. N-ar fi imposibil. Arestatul era atît de epuizat, în aşa hal, încît nu vorbise prea clar. Cu cît Lipicki se gîndeşte mai mult, cu atît este mai convins că a auzit „Ton" şi nu Tom. Nerăbdător, cu obrajii încinşi, el îl priveşte întrebător pe Tomstad, şi Gunvald adoptă tonul lent şi nesigur al acelora care se muncesc să rezolve o problemă dificilă.

— Ei bine — spune el —, dacă prizonierul a zis Ton, e posibil să existe aici vreo legătură cu ferma Tonstad din Sirval.

Dintr-un salt, Lipicki a şi ieşit în curte. Bate din picior, nerăbdător să pornească din nou. Trebuie să se ducă imediat la Sirval pentru a pune mîna pe banditul care are un emiţător. Gunvald trebuie să-l însoţească, este absolut necesar. Lipicki dă ordine şi se felicită în sinea sa că a cultivat prietenia cu acest tînăr ţăran idealist, credincios nazismului. Căci Tomstad este cu adevărat un naţional-socialist. Niciodată nu i-a inspirat Gunvald mai multă încredere decît în această clipă, cînd îi indică drumul spre un agent mizerabil al anglo-saxonilor.

Ei trec pe la biroul poliţiei naziste de la Flekkefjord înainte de a se îndrepta spre ferma Tonstad. Lipicki ţine să fie foarte bine înarmat şi să aibă cu el tot ce-i trebuie pentru reuşita acţiunii. Dar numai Gunvald trebuie să-l însoţească. „*Mein Gott !*" Această operaţie îi va aduce poate o avansare ! Aşezat alături de german, Gunvald se întreabă ce atitudine

să adopte la sosire. Nu se teme, ci mai curînd gustă umorul negru al situației, căci în acest moment el se lansează, sub conducerea Gestapoului, în propria lui urmărire !

Mașina lui Lipicki gonește cu toată viteza, dar acesta strigă tot timpul : „*Schnell, schnell !*“

La propunerea lui Gunvald, trec mai întîi pe la judecătorul nazist al văii. Tînărul l-a mai văzut de cîteva ori la întrunirile R. N. și, fidel sistemului său, a făcut totul pentru a cîștiga încrederea acestui om. Gunvald își zicea că marea simpatie a judecătorului față de șeful ideologic al gărzii îl va ridica în ochii lui Lipicki și va risipi eventuala suspiciune că ar fi vrut să deruteze Gestapoul.

Sub conducerea nazistului norvegian, ei o iau direct spre ferma Tonstad, unde Lipicki îi supune pe cei de acolo unui interogatoriu sever. În același timp sînt scotocite cele două etaje ale fermei și dependințele, fără a se găsi ceva compromițător.

Gunvald emite presupunerea că „secătura“ de la Arhive a aruncat un nume oarecare pentru a-și salva pielea. Lipicki și cu el se montează reciproc, tunînd și fulgerînd la adresa bandiților politici care, cu minciunile lor, expun pe niște bieți țărani nevinovați la tot felul de nenorociri.

Judecătorul era cu totul de părerea lor ; el găsi că Gunvald prezintă just situația și cînd acesta declară că nici o pedeapsă nu e destul de aspră pentru acești patrioți descompuși, Lipicki îl aprobă printr-o înjurătură.

Ochii germanului erau negri de furie și dezamăgire. Crezuse că a găsit firul care-l va conduce la o operație de anvergură și la o carieră strălucită, și cînd colo nimic, absolut nimic ! O pistă pierdută. În aceste clipe el pare ieșit din minți, și Gunvald se gîndește la omul lipsit de apărare de la Arhive, care va plăti foarte scump furia lui Lipicki.

Împreună cu alți patru cetățeni respectabili, redactorul Gudmund Seland fusese desemnat ca „ostatic al orașului" de către germani și în fiecare dimineață, la ora 10 și 30 de minute precis, el trebuia să se prezinte la poliția nazistă. Dar, întocmai ca în zilele de pace, ziaristul știa ce se petrece pe plan local și-l ținea la curent pe prietenul său Gunvald, de care populația fugea ca de un lepros.

Casa lui Seland reprezenta un fel de supapă de siguranță psihică pentru Gunvald. În timpul nopții el se ducea uneori la prietenul său. Dacă era necesar, făcea mari ocoluri, oprindu-se sub copaci și la toate cotiturile, pentru a ciuli urechile și a se asigura că nimeni nu-l urmărește. Numai după ce lua toate aceste măsuri de precauție, sărea gardul grădinii ca o pisică.

De îndată ce se instala pe canapea, urma un adevărat potop de cuvinte. Gunvald, nevoit întotdeauna să-și controleze cele mai neînsemnate inflexiuni ale glasului și orice expresie a chipului său, găsea aici un refugiu, unde putea să-și arunce masca. Seland nu punea niciodată întrebări. Abia dacă îi adresa cîteva cuvinte de încurajare acestui om încordat, al cărui chip tînăr, uscățiv părea ceva mai liniștit cînd se reîntorcea la Helle.

Într-o seară Gunvald apăru la Seland în uniformă de gală. Venea de la Kristiansand și avea cu el un pachet învelit cu

grijă într-un ziar editat de quislingi. Zîmbind în timp ce-l desfăcea, îl întrebă pe Seland dacă ghicește ce conține. Era un emițător mic, care-l transformă pentru o clipă pe Gunvald într-un copil fericit că poate face cîteva experiențe noi. Venise să ceară sfatul prietenului său, redactorul, cu privire la o conferință ideologică pe care urma s-o țină a doua zi cu ocazia unei întruniri a R. N. Voia să plece de la o idee literară oarecare. Împreună au ales o carte despre decăderea imperiului roman. Gunvald își elaboră conferința comparînd sfîrșitul democrațiilor cu descompunerea Imperiului roman. A doua zi îi putu povesti lui Seland că auditoriul a manifestat un entuziasm delirant.

De la această întrunire, Gunvald aducea o veste importantă. Ministrul Riisnaes, consilierul lui Quisling, anunțase că va veni să țină o conferință la Flekkefjord. Riisnaes era omul de încredere al führerului, și naziștii din orășel vedeau în această vizită un excelent prilej de propagandă în favoarea partidului lor.

De aceea, zilele care au precedat sosirea sa au fost foarte agitate. Ministrul avea să participe la o reuniune a unui comitet restrîns, dar conferința sa în marea sală a orașului trebuia să fie punctul culminant al vizitei oficiale. Afișe, scrisori și anunțuri în ziare țipau despre importanța istorică a acestei zile. Totuși șeful secției locale a partidului nu era sigur că toate locurile vor fi ocupate.

Ajutat de poliția nazistă, el transmise ordine severe tuturor funcționarilor din oraș și din ținut. Prezența lor la conferință era obligatorie. Cei ce nu se vor supune acestei dispoziții aveau să fie înscriși pe lista neagră întocmită de naziști și să-și piardă postul, fără a mai vorbi de amenzi și de pedepsele cu închisoarea. În pofida acestor amenințări, sala era aproape goală în momentul cînd urma să soscască ministrul, cu toate că trădătorii își aduseseră și copiii.

Șeful secției era mai stacojiu ca de obicei. Se gîndea că

Gunvald Tamstad în perioada cînd a devenit membru al Reuniunii naționale și am de încredere al Gestapoului. Naziștii, rasiști înverșunați, vedeau în acest țăran bland cu ochi albaștri un „superarian", iar marea lui sobrietate și „devotamentul dezinteresat" față de Quisling și Hitler inspirau o încredere absolută trădătorilor norvegieni și chiar germanilor

Ferma din Helle, care timp de doi ani a fost „baza rețelei de informații, poate cea mai eficientă din întreaga Norvegie ocupată", era situată în munți, dominînd orașul Flekkefjord. Suprafața cultivabilă nu era prea mare, dar exista aici destul spațiu și destul cer pentru o le da oamenilor posibilitatea să gîndească și să înțeleagă că nimic nu valorează mai mult decît libertatea

Emițătorul era folosit în „camera obscură", și din micul pod al unei modeste ferme norvegiene a plecat primul raport cu privire la *Bismarck*, otuul lui Hitler în rözboiul său maritim și primejdie de moorte pentru liniile de aprovizionare ale aliaților.

Gunvald a realizat chiar el această fotografie, în timpul războiului, cu ajutorul unui declanșator automat. Clișeul a fost pus la loc sigur și scos la iveală după război

Bertha Tonette, mama lui Gunvald, părăsită de prieteni şi de vechile cunoştinţe, suferea de o profundă însingurare, căci în arăşel toată lumea se temea de „fiul ei diabolic". Dar într-a zi Gunvald, nemaiputînd suporta să-şi vadă mama atît de nefericită, îi povesti de ce devenise un „trădător". Din acea clipă ea fu ceva mai puţin acolită, căci acum putea servi cauza lui Gunvald spunînd peste tot că „nazistul din Helle" nu-i mai este fiu

Sofie Roervik era vînzătoare în lăptăria din Flekkefjord. Gunvald şi Starheim au pus-o la încercare fără ca ea să bănuiască şi apoi au rugat-o pe „Fie" — cum îi spunea toată lumea — să le servească drept curier. Ea acceptă fără să ezite şi adesea era ultima verigă în lungul lanţ prin care treceau rapoartele clandestine. Fie şi Gunvald au hotărît să se căsătorească dacă vor supravieţui

Esther Johansen Oeysteinsland era menajeră la Helle. Predicatorul Fredrik Groevan, care lupta curajos împotriva nazismului, a ales-o pe această tînără fată dintr-a fermă de munte pentru a îndeplini o sarcină extrem de grea şi de primejdioasă. Tăcuta Esther se dărui în întregime rolului său de servitoare neştiutoare şi uneori puţin „ţicnită", şi nici chiar colaboratorii lui Gunvald nu izbutiră să-şi dea seama cine era ea în realitate

Sus : Trădătari, spiani, patrioți, fugari și oameni din Gestapa se perindau prin camera de zi de la Helle, unde „șeful ideologic al gărzii și calaboratarul Gestapaului" îi servea cu lapte, iar Esther cu prăjituri

Jos : Un saldat german cu cai de-ai Wehrmachtului ; comandantul orașului i-a trimis lui Gunvald pentru a-l ajuta după ce calul „odiosului nazist" a fost ucis în grajd

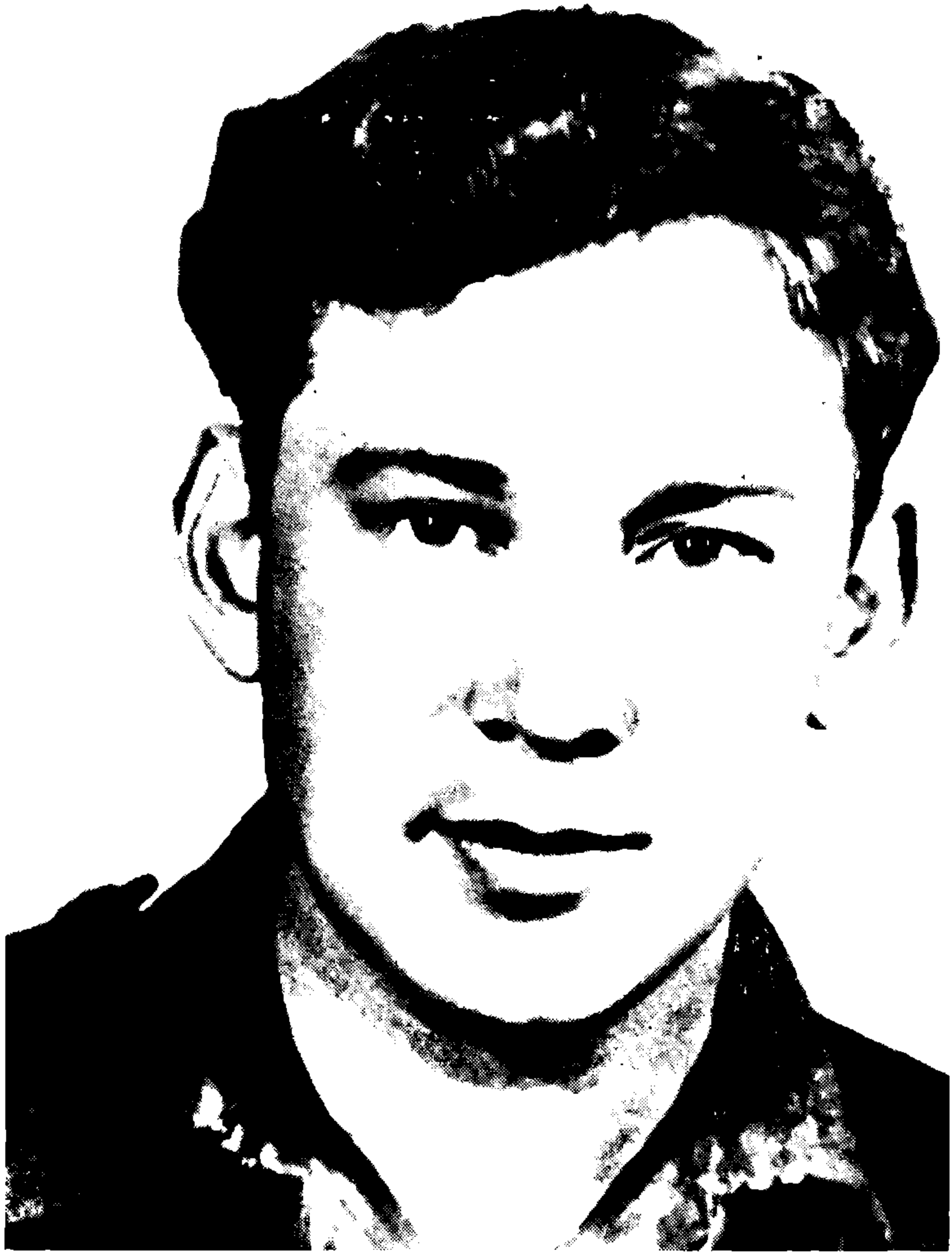

Tor Hugo van der Hagen, din compania „Linge", juca rolul de argat la ferma din Helle. Acest tînăr curajos și de o forță herculeană s-a luptat cu avioanele germane ; fu cît pe-aci să nimerească cu parașuta pe turla unei biserici și scăpă de urmărirea unor importante forțe germane ascunzîndu-se în spatele unei căderi de apă. A locuit la Helle cîteva luni și a participat la „operația Carhampton", cea mai catastrofală din istoria dramatică a companiei „Linge"

Se pare că moartea nu-l voia pe Gunvold... Cînd îi fu cu neputință să-și continue jocul lui dublu, fu urmărit de inamic în tot sudul Norvegiei. Pînă la urmă reuși să ajungă în Anglia, unde „Tom" a fost numit locotenent și a avut o convorbire de neuitat cu regele Hoakon

în raportul său către Quisling ministrul va pune acest eşec pe seama lipsei de energie şi de competenţă a echipei R.N.

Furios şi îngrozit în acelaşi timp, el se hotărî să dea o lecţie de pomină acestor pretinşi patrioţi. Dacă nu veneau de bunăvoie, va schimba placa şi-i va face să vină într-un mod mult mai puţin plăcut...

Un soldat intră, luă poziţie de drepţi, strigă „*Heil, heil !...*" şi anunţă că Flekkefjordul era aproape pustiu. Nu mai era nimeni pe stradă, pînă şi beţivul oraşului şi cîţiva vagabonzi îşi părăsiseră cartierul lor general din piaţă. Pe străzile învecinate nu puteai vedea acum decît cîţiva nazişti şi pisici. Şi asta chiar în momentul cînd ministrul trebuia să urce strada pentru a-şi face o intrare demnă şi de neuitat. Trebuiau luate măsuri imediat. Poliţia nazistă şi garda au primit ordin să se ducă pe la casele oamenilor, să-i aresteze şi să-i aducă la conferinţă. Şeful gărzii, Gunvald Tomstad, era desemnat să preia comanda acestei vînători de oameni cît mai repede şi să indice persoanele care aveau nevoie de o bună predică naţional-socialistă.

Să-i sileşti pe oameni să vină la conferinţa ministrului era o gafă nemaipomenită, iar Gunvald se pricepu să dea amploare urmărilor ei dezastruoase. Printre numele indicate de el figurau şi acelea ale unor oameni cu atitudine naţională oarecum şovăielnică şi în a căror convertire se putea spera. Dar faptul că au fost aduşi cu brutalitate în marea sală de conferinţe a avut asupra lor un efect contrar. Ei au pierdut pînă şi foarte puţina simpatie pe care o mai aveau faţă de partid şi de ocupanţi. Dar cetăţenii au văzut o dată în plus cît de primejdios este nazistul din Helle.

Seara Gunvald solicită o permisiune de circa o oră. Era dezolat, avînd în vedere că avea să fie prezent acolo un ministru de-al lui Quisling, dar la Helle o vacă era pe cale de a făta.

Datorită excelentei lui motociclete izbuti să ajungă la fermă în cîteva minute. Miza era mare : viaţa sau moartea. Nu pentru el, ci pentru un grup de patrioţi care în acest moment participau la una din cele mai strălucite şi uimitoare lovituri din tot cursul războiului.

Gunvald scoase în grabă emiţătorul din valiză, şi el, de obicei atît de calm, chemă cu mîinile tremurînde Home Station : slavă domnului, i s-a răspuns !

În uniforma gărzii, cu bandulieră şi cu casketă de quisling pe cap, agentul nostru dublu a transmis ştirea că pachebotul *Galtesund* se află în mîinile lui Odd Starheim şi se îndreaptă spre Aberdeen. Acest tînăr de douăzeci şi cinci de ani îşi realizase planul său temerar. Şi acum, din ordinul lui, Gunvald cerea o escortă de avioane pentru nava răpită.

Mesajul fusese cifrat încă de dimineaţă şi Gunvald, fără a zăbovi, încălecă motocicleta şi se întoarse la ministru pentru a discuta despre viitorul partidului şi despre lupta împotriva duşmanilor Germaniei.

Odd Starheim s-a urcat pe bordul lui *Galtesund* la Flekkefjord chiar în seara cînd ministrul perora în oraş, nu departe de chei. Ceilalţi participanţi la această lovitură i s-au alăturat la Kristiansand şi la Mandal. La început ei s-au comportat ca nişte călători obişnuiţi. Dar cînd vaporul ajunse în larg în dreptul lui Rekefjord, patrioţii şi-au scos pistoalele şi au capturat prin surprindere atît echipajul, cît şi pe pasageri, care au trebuit să traverseze Marea Nordului împreună cu ei.

Zeii vremii le-au fost favorabili. Furtuni de zăpadă reduseseră vizibilitatea la minimum şi, fără a avea un singur rănit, ei au adus vasul la Aberdeen.

Luni Gunvald era ca de obicei pe recepţie şi Home Station îi transmise cîteva mesaje, dar cel care anunţa sosirea cu bine a lui *Galtesund* îl încîntă mai mult decît toate celelalte.

După „lovitura *Galtesund*“, Gunvald și prietenii săi au conceput noi proiecte pentru a menține legătura cu Home Station, distrăgînd totodată de la Helle atenția goniometrelor.

Andreas Lohne, excelent membru al rețelei, a dus pe ascuns unul dintre emițătoare în direcția Grimstad, apoi în direcția Kristiansand. El folosea mereu același procedeu și respecta cu scrupulozitate zilele și orele de apel obișnuite ale lui Gunvald. În felul acesta dădu mult de furcă experților germani, care au fost certați zdravăn de către Siguranță. Gunvald se simți un timp ceva mai liniștit la el acasă.

Kaare Austad își muta și el din loc în loc emițătorul și în deplasările sale dădea dovadă de o temeritate fantastică. Arătîndu-se întotdeauna politicos și pronazist, el a știut să-și cîștige simpatia ofițerilor însărcinați cu transporturile, și aceștia îi permiteau adesea să însoțească camioanele militare. Sistemul funcționa de minune, și pînă la urmă el își cumpără un scaun pliant pentru a se instala mai comod cînd era între soldați. Dar era atîta înghesuială, încît trebuia să țină pe genunchi valiza cu emițătorul ; nu o dată s-a întîmplat ca un german amabil și politicos să-i țină bagajul o parte din drum. Pînă acum masca sa de colector de păr pentru o fabrică de fetru îl ferea de orice bănuială. Austad străbătuse distanța

Stavanger-Oslo de nenumărate ori pentru a centraliza rapoartele agenților săi. Era abil și foarte prudent, dar pînă la urmă prea multe persoane cunoșteau adevărata lui activitate.

Hauptsturmführerul SS Rudolf Kerner, în vîrstă de 42 de ani, este deosebit de aferat în ziua de 30 aprilie. A aflat numele adevărat al unui om care are probabil cunoștință despre emițătorul clandestin din sud și șeful Siguranței nu mai vrea să-și asume nici un risc. Acest emițător misterios îl obsedează de mai bine de un an, și a primit din cauza lui de la Berlin numeroase note neplăcute. Trebuie cu orice preț să descopere acțiunea de subminare care amenință securitatea Reichului.

Astăzi Rudolf Kerner crede că, în sfîrșit, și-a atins scopul. Îl cunoaște pe vinovat : Kaare Austad ! Viggo Axelssen, băiat de viață și mare prieten al Gestapoului, a fost chemat cu cîteva zile înainte ca să-l ajute. Autoritățile naziste au mare încredere în el. Cînd Axelssen se prezintă la postul de poliție la 30 aprilie, pentru a primi ordine, este imediat trimis la gară. Trebuie să pîndească cu atenție și să dea alarma îndată ce va vedea o anumită persoană. Cînd șeful poliției îi arată fotografia omului despre care era vorba — Kaare Austad ! — pentru o clipă Viggo își pierde sîngele rece. Agentul din port știe că Austad este deja în drum spre Kristiansand. Sînt numai cîteva ore de cînd a primit o telegramă cu rugămintea să-i rețină un loc pentru acea zi pe vaporul de Flekkefjord. Axelssen nu întrevede decît o singură șansă pentru a-l salva pe Austad. Trebuie să-l împiedice să ajungă la Kristiansand. Dar Austad e deja în tren ; fără să bănuiască nimic, el se repede înspre o capcană din care nimeni în lume n-ar putea scăpa. Kerner a și postat numeroși germani în civil pe peroane, în sala de așteptare și la ieșire.

Axelssen intră în gară, îl cheamă la telefon pe prietenul său inginerul Rolf Ellingsen şi-l roagă să vină neîntîrziat la el pe peron.

Pe Axelssen îl trec năduşelile ; este hipnotizat de orologiul gării. De fiecare dată cînd minutarul avansează cu un minut, tot cu un minut se apropie şi moartea sigură a lui Austad.

Trenul de Stavanger soseşte, iar Ellingsen încă nu a venit ! Axelssen ridică din nou ochii spre cadranul cel mare cînd simte deodată că cineva îl bate uşurel pe umăr. Nu poate vorbi mult, dar prietenul a înţeles imediat. El sare în trenul care merge spre est. Trebuie neapărat să fie oprit Austad, care se apropie, instalat liniştit într-un compartiment.

Conductorul anunţă plecarea spre Oslo. Locomotiva şuieră şi scoate abur, cuplajele ruginite scrîşnesc. Axelssen se gîndeşte la telegrama pe care a primit-o dimineaţa de la Austad. Provine din gara Kongsberg şi, cu toate că acum întîrzierile sînt frecvente, cel ce a expediat-o nu poate fi departe de Kristiansand.

Rolf Ellingsen ştie că nu-i rămîne decît o singură şansă de a dejuca planurile Gestapoului : această şansă se află în gara Nelaug, unde trenurile dinspre est se încrucişează cu cele care vin din vest. Dar este nevoie ca al său să se oprească primul. Nervii lui încordaţi înregistrează bătaia fiecărei învîrtiri de roată.

Trenul lui Austad e deja în gară cînd vagoanele pentru Kristiansand sînt trase la peronul din Nelaug. Trenul de Oslo rămîne nemişcat şi Ellingsen, fără să ţină seama de interdicţiile formale, traversează cîteva linii şi se urcă într-un vagon pe care scrie „Oslo-Kristiansand".

Străbate repede culoarul şi-l zăreşte, în ultimul compartiment, pe Kaare Austad. Privirile lor se întîlnesc, iar Ellingsen îi face semn să iasă.

Compartimentul este atît de tixit, încît trebuie să treacă un timp pînă ce Austad izbuteşte să se ridice şi să se cațăre pe banchetă pentru a-şi da jos toate valizele şi cutiile. Ellingsen îl aşteaptă, tremurînd de frică ca fluierul conductorului să nu anunțe plecarea. În sfîrşit, îl ia pe Austad de braț, îl trage după el şi-l coboară pe peron.

Îi spune fără ocol : „Germanii te aşteaptă la Kristiansand". Austad dă din cap şi iese imediat din gară...

Tor Njaa a aflat chiar acum de primejdia ce-l amenință pe Kaare Austad, prietenul său din copilărie ; nu mai are decît un singur gînd : să-l salveze. Încă nu știe că curierul rețelei a izbutit să sară din tren în ultima clipă și se teme ca acesta să nu cadă în cursa ce-l așteaptă la Flekkefjord, la părinții săi, a căror casă, situată la periferia orașului, este deja discret supravegheată de germani.

Pe bicicletă, Njaa se apropie de vilă, parcurgînd drumurile învecinate în speranța nebunească de a-și putea pune prietenul în gardă înainte ca dușmanii să-l atace.

Austad nu-și face apariția, dar ocupanții încep să se intereseze de acest ciclist atît de grav, înalt, care este văzut cînd ici, cînd colo.

Cîteva ore mai tîrziu, Gestapoul bătea cu brutalitate la ușa comerciantului pentru a-l aresta.

Operația era condusă de Friedrich Albert Lappe, un om inteligent și bine crescut, exact contrariul lui Lipicki. În afară de gradul său în SS, el avea funcția de secretar al poliției, titluri universitare și o îndelungată experiență. Lappe lucra foarte metodic.

Față de majoritatea norvegienilor era amabil și înțelegător. Da, chiar și cu cei pe care de-abia i-a arestat se putea arăta simpatic și stăpîn pe sine. Unii cedau tentației de a se destăinui acestui german, bine crescut și cult. Avea o influență

liniştitoare asupra oamenilor care vedeau poarta închisorii închizîndu-se în urma lor. Herr Friedrich Albert Lappe îi depăşea pe patrioţi în şiretenie, îi făcea să-i dezvăluie activitatea lor ilegală şi nu considera tortura singurul mijloc pentru a-i descoperi pe duşmanii Germaniei.

Afară de aceasta avea şi gusturi artistice. În orele sale libere, cînd nu se ducea la prietenul său Gunvald Tomstad, la Helle, colinda oraşul, căutînd tablouri de valoare prin case particulare şi magazine. Nu pentru a le fura, ci pentru a le examina şi a propune discret un preţ în cazul cînd proprietarul părea dispus să le vîndă.

Sturmscharführerul SS Lappe nu este în posesia nici unei dovezi împotriva tînărului frumos şi musculos care stă în picioare în faţa sa, în biroul lui. Dar — după cum am mai spus — Lappe este şi psiholog, gîndeşte foarte raţional şi-şi simte adversarii, oricît ar încerca aceştia să se prefacă. Îşi spune că dacă Tor Njaa nu cunoaşte, poate, o mare parte din cele ce se petrec în Rezistenţă, acest norvegian încăpăţînat trebuie să ştie în orice caz *ceva*. Am mai spus-o, Lappe nu este de loc partizan al torturii ; în afară de aceasta, arestatul nu pare să fie dintre cei care se lasă înfrînţi de suferinţele fizice.

Dar metodele Gestapoului sînt multiple, şi cînd Lappe a venit să-l aresteze pe comerciant şi-a dat seama de marea afinitate dintre mamă şi fiu. Fără ca Njaa să-l audă, el dădu ordin să fie arestată doamna Njaa şi acum el aşteaptă cu nerăbdare efectul psihologic pe care acest fapt îl va avea asupra fiului. Cîteva clipe mai tîrziu, Tor Njaa vede cum nişte mîini brutale o împing pe mama lui în birou. Lappe nu s-a înşelat. Legăturile dintre mamă şi fiu sînt foarte puternice. Lappe va simţi pe propria lui piele că a avut prea multă dreptate, căci chiar în clipa cînd Njaa îşi văzu mama brutalizată de oamenii acestuia, o furie nebună îl făcu să uite de toate planurile sale de pasivitate şi prudenţă. Cu un pumn

formidabil, el îl trînti pe omul Gestapoului la pămînt. Nimeni nu știe cîte secunde sau minute a rămas Sturmscharfiihrerul lungit pe podea, dar cei doi germani care o aduseseră pe doamna Njaa nu s-au atins de norvegian. Nu mai aveau în fața lor un om normal, ci un titan răzbunător, care la primul gest ar fi sfărîmat totul în jurul lui. Ei sînt foarte disciplinați. Firește, ar putea face uz de arme, dar nu li s-a repetat oare de nenumărate ori că un dușman mort nu mai poate vorbi ? Cînd ceața purpurie care împăienjenea ochii lui Njaa s-a risipit, el întîlni privirea mamei sale. Ochii ei nu exprimau nici o teamă, ci doar mîndrie și recunoștință. Apoi ea se întoarse spre germani, înălțînd capul.

A doua zi dimineața, Gunvald află de arestarea lui Njaa, o veste care-l umplu de mîhnire și de spaimă. Toți oamenii din grup reacționară la fel ca el. Tor Njaa reprezenta în ochii lor șeful ideal care urma neabătut o singură cale, urcușul greu, fără compromisuri, care duce spre libertate. Admirația și încrederea lor în acest om erau atît de mari, încît faptul că-l știau în mîinile Gestapoului nu le inspira nici o teamă pentru propria lor securitate. Erau convinși că nici o tortură, oricît de crudă, nu-l va face pe acest uriaș să-i trădeze.

Gunvald se agață de speranța într-o evadare. De-abia a aflat de arestarea lui Njaa, că a și început să făurească planuri pentru eliberarea tovarășului său. Njaa se află încă la închisoarea din Flekkefjord, și Gunvald își petrece o bună parte a dimineții în biroul prietenului său Lappe, care poartă pe obraz urmele foarte vizibile ale pumnului încasat în ajun. Gunvald cunoaște mai bine ca oricare altul inteligența lui Lappe și de aceea o ia foarte pe departe pînă să întrebe la ce oră va fi transferat arestatul la cartierul general al Gestapoului de la Kristiansand. După ce a aflat, în fine, ora aproximativă a plecării, el se hotărăște să-l elibereze pe Njaa într-o landă pustie dintre cele două orașe.

Planul său este simplu. Trebuie oprit automobilul, lichidați oamenii Gestapoului, iar mașina cu cadavrele lor trebuie răsturnată într-unul din numeroasele lacuri care se află de-a lungul drumului. Gunvald este pe cale de a organiza capcana cînd află că arestatul, legat burduf, a și părăsit Fiekkefjordul.

Lappe și-a schimbat părerea și a grăbit plecarea. De cînd Njaa l-a trîntit la pămînt, nu a încetat o clipă să caute explicația acestei reacții violente. Nu este sigur că vederea mamei a fost suficientă pentru a declanșa o asemenea furie. Într-un cuvînt, pe Lappe îl interesează atît de mult Njaa, încît ține să-l conducă personal și cît mai repede la șeful Gestapoului. De aceea nu a așteptat mașina care trebuia să vină de la Kristiansand să-l ia pe arestat.

Dar Gunvald nu poate renunța la speranța de a-l elibera pe Njaa. La rîndul său, el pleacă la Kristiansand, unde i se adresează lui Viggo Axelssen, care are relații prețioase pînă și la închisoare. Axelssen îi face cunoscut lui Njaa că este posibilă organizarea unei evadări. Munca de pregătire a lui Axelssen a fost îndeplinită atît de repede, încît Njaa ar fi putut ieși din închisoare plimbîndu-se.

Dar tînărul șef al Rezistenței nu vrea să evadeze. El persistă în a crede că germanii, neavînd nici o dovadă a vinovăției sale, îl vor pune curînd în libertate, ceea ce-i va îngădui să-și continue misiunea sa importantă de la Flekkefjord. Poate că ezită și la gîndul urmărilor pe care le-ar putea avea pentru mama sa această fugă. Njaa cunoaște bine metodele naziștilor și nu-și face nici un fel de iluzii. Știe că vîrsta mamei sale nu va fi nicidecum o piedică în calea represaliilor la care aceștia vor găsi de cuviință să recurgă.

Njaa este torturat, dar nici interogatoriile cele mai sălbatice nu-l frîng pe acest om. Tovarășii săi aflați în libertate nu-și pot imagina decît în parte suferințele pe care le îndură,

dar încrederea lor în puterea lui de rezistență rămîne nezdruncinată.

Gunvald, care este la curent cu metodele germanilor, știe că Njaa riscă să fie trimis într-un lagăr de concentrare dacă nu va fi ucis în timpul interogatoriilor.

Mai există o posibilitate de a-l elibera înainte de a fi prea tîrziu. Gunvald și Axelssen, care sînt obișnuiți să înfrunte primejdiile mari, se adresează către Home Station cu rugămintea ca aviația britanică să bombardeze Arhivele, cartierul general al Gestapoului din Kristiansand! Autoritățile norvegiene din Anglia ar putea să pună la dispoziția aviatorilor un plan amănunțit al orașului și al clădirilor. Gunvald speră să-i incite pe englezi s-o facă, indicîndu-le o zi cînd în clădire se vor afla un număr neobișnuit de mare de oameni de-ai Siguranței. Există, firește, riscul să fie uciși și unii dintre cei arestați, dar aceștia, fiind închiși în beciuri, au mai multe șanse de a supraviețui, mai cu seamă dacă vor fi folosite bombe de calibru mic. În zăpăceala generală care va urma, Njaa și alți prizonieri vor reuși să scape. Dar propunerea lui Gunvald nu a fost acceptată. Aviatorii englezi aveau destul de furcă pentru a-și apăra patria de aviația lui Göring, iar barajul antiaerian al importantului port Kristiansand făcea prea dificilă bombardarea unei ținte foarte precise.

Tor Njaa este dus într-un lagăr de concentrare german...

În primăvara anului 1942, Gunvald primi o scrisoare recomandată de la autorităţile naziste din Oslo. Era chemat să servească în calitate de soldat în unităţile SS germane.

Se găsea din nou într-o situaţie foarte dificilă. Helle *trebuia* păstrată ca bază de emisiune. Dar aceasta era cu neputinţă dacă nu locuia la fermă şi nu-şi menţinea poziţia de quisling fanatic. Cum ar putea continua să joace acest rol într-un mod convingător dacă nu va găsi o explicaţie acceptabilă pentru a nu pleca pe Frontul de est împreună cu SS-iştii nemţi ?

Ca întotdeauna cînd era în încurcătură, Gunvald se instală în balansoar, avînd impresia că uşoara legănare îi favorizează meditarea. Dintr-o dată începu să se gîndească la povestea pe care o spune pastorul în *Perr Gynt*, la tînărul care şi-a tăiat un deget pentru a nu pleca la război. Gunvald şi-ar putea provoca un accident. Nu dorea, firește, să se rănească serios, ci intenţiona doar să se îndrepte încet cu motocicleta spre o piatră mare de pe marginea drumului şi să cadă pe cît se poate mai puţin neplăcut. Pe urmă avea să simuleze leziuni grave şi, pentru mai multă siguranţă, să ia contact cu medicul-şef de la Farsund, Lund Pettersen. Acest patriot încercat l-ar îngriji după accident, declarîndu-l inapt pentru serviciu şi dovedind acest lucru cu ghipsul de rigoare, cu un certificat medical şi poate chiar prin mersul în cîrje.

A doua zi dimineaţă Gunvald îşi pune proiectul în aplicare. După ce s-a asigurat că „accidentul“ său nu va avea martori, el face să demareze motocicleta şi se îndreaptă încet către locul ales, unde se izbeşte de piatra cea mare. O clipă mai tîrziu, el şi motocicleta sa, cu roţile învîrtindu-se nebuneşte, vin de-a dura pe panta abruptă.

Gunvald şi-a ales prost piatra. Împotriva tuturor aşteptărilor, aceasta s-a dislocat şi s-a rostogolit la vale împreună cu motocicleta şi cu omul.

Puţini sînt acum trecătorii care o iau pe drumul ce duce spre Helle, şi nazistul detestat de toată lumea va zăcea leşinat multe ore pînă să fie anunţat spitalul. În sfîrşit, o ambulanţă vine să-l ia pe Gunvald. Mîini puţin prietenoase duc brancarda.

O fractură gravă şi cîteva răni la cap şi la ceafă, iată rezultatul căderii sale într-o avalanşă de pietre.

Nu i se poate refuza un pat la spital, dar foarte curînd el îşi dă seama că medicul-şef şi personalul nu-i iubesc de loc pe nazişti, şi mai cu seamă pe cel considerat de toţi un denunţător în serviciul Gestapoului. I se dă să mănînce, dar atîta tot, iar raţia lui este totdeauna minusculă şi servită cît se poate de puţin politicos. În zilele cu soare, ceilalţi bolnavi sînt duşi pe o terasă, însă nimeni nu mişcă un deget pentru a-l scoate pe Gunvald din camera sa. Ceea ce este cel mai rău e faptul că nici infirmicrele şi nici ceilalţi bolnavi nu vor să-i adreseze vreun cuvînt.

Dar într-o bună zi el primi o vizită. Şeful secţiei R.N. îi aducea un mare buchet de flori şi făcea tot ce putea pentru a-l consola pe Gunvald, care era atît de „desperat“ că trebuia să amîne ziua cînd îşi va putea face „datoria de onoare“ pe Frontul de est. Cîtă amărăciune resimte el stînd în acest pat moale, în vreme ce „camarazii lui de luptă“ mor pentru a salva Europa de bolşevism !

Nicicînd şeful secţici nu a văzut de aproape un asemenea devotament, atîta dorinţă de luptă, iar cînd se reîntoarce la primărie este mai plin de entuziasm decît oricînd.

Gunvald suferă mult din cauza piciorului şi a rănilor de la ceafă, dar nimeni nu se ocupă de el. Suferinţele sale fizice sînt însă neînsemnate pe lîngă îngrijorarea sa. Atîta timp cît va rămînc în spital, nici un mesaj nu va fi expediat către Home Station.

Iar medicul-şef nu se grăbeşte de loc. Îşi spune, desigur, că un nazist bolnav şi descumpănit, zăcînd în spital nu poate face nimănui nici un rău.

Cît despre Gunvald, el nu încetează să se frămînte căutînd o posibilitate de a se reîntoarce la Helle, şi într-o zi vizita lui Fie îl face să întrevadă această posibilitate. Tînăra fată, curieră a reţelei, nu riscă nimic cînd vine să-l vadă pe nazistul din Helle. Ea figurează deja pe lista neagră a colaboraţioniştilor şi a persoanelor periculoase.

În lăptărie ea vede zilnic femeile din oraş preferînd să stea la coadă decît să fie servite de „domnişoara Roervik, care este prietenă cu un trădător...“.

Gunvald îi dă lui Fie un petic de hîrtie pentru Ola Eide. „Fă în aşa fel ca să ies din spital cît mai repede“ — a scris el în bilet.

Sînt cîteva zile de cînd Eide este neliniştit la gîndul că emiţătorul din Helle tace atîta timp cît Gunvald se află la spital. El ghiceşte, de asemenea, că medicul şi infirmierele sînt în stare, fără nici un scrupul, să-l lase pe „odiosul denunţător“ fără un tratament eficace.

Ola Eide primi mesajul lui Gunvald într-o sîmbătă dimineaţă şi după numai o oră se şi afla în biroul medicului-şef, Hoffmann.

— Îl aveţi pe nazistul Gunvald Tomstad în spitalul dumneavoastră — spune Eide.

Medicul dă din cap afirmativ, foarte mirat că de acest Tomstad se interesează un om ca Ola Eide.

Eide continuă fără ocolişuri :

— Tomstad face parte dintr-o organizaţie secretă şi trebuie scos de aici !

— Există deci o asemenea organizaţie ? — întreabă medicul, atent şi prudent.

— Da, şi ea are misiuni importante de îndeplinit — răspunde Eide, şi, fără a-i lăsa timp medicului să-şi exprime rezervele, fie ele chiar şi de ordin medical, continuă bombănind: Vă rog să faceţi tot posibilul ca Tomstad să iasă de aici marţi. Vă dau deci trei zile !

Eide n-ar mai fi avut nevoie să dea un ultimatum. Medicul nu avea dorinţă mai arzătoare decît să lupte împotriva germanilor şi a quislingilor şi, îndată ce-şi reveni din uimire, spuse : „Iau asta asupra mea !".

El se duse imediat la Gunvald, şi Hoffmann era un medic ce-şi cunoştea bine profesiunea.

Marţi Gunvald era din nou la fermă, tot în stare de invaliditate, dar după ce primise suficiente îngrijiri pentru a putea sta la Helle. Nu s-a vindecat niciodată complet de rănile de la picior şi de la ceafă, dar a reuşit să evite plecarea pe Frontul de est, păstrîndu-şi totodată poziţia pe care o avea pe lîngă germani. Legătura dintre Helle şi Home Station avea să mai fie menţinută cîtva timp...

Gunvald avea grijă să nu lipsească de la nici o întrunire a R.N. şi nu lăsa să-i scape nici un prilej pentru a pălăvrăgi cu oamenii din SD şi din poliţia nazistă norvegiană. În felul acesta, el obţinea numeroase informaţii preţioase, care-i permiteau să interpreteze şi cele mai imperceptibile nuanţe într-o discuţie despre patrioţi sau despre Rezistenţă. El sesiza şi cea mai vagă aluzie la cutare sau cutare persoană şi pînă la urmă ajunse să cunoască atît de bine felul de a gîndi şi metodele naziştilor, încît putea să prevadă mai bine decît oricine acţiunile îndreptate împotriva Rezistenţei. Lucra ca un radar ambulant şi de nenumărate ori a avut ocazia să prevină fie o persoană, fie o reţea asupra unei primejdii iminente.

Oameni ca Viggo Axelssen, Ola Eide, Kjell Soeyland şi alţii se simţeau mai liniştiţi pentru că ştiau de cîtă încredere se bucură Gunvald pe lîngă germani. Odd Starheim, în schimb, se întrebase înainte de a pleca spre Anglia la bordul lui *Galtesund* dacă nu cumva Gunvald se afundase prea mult în organizaţiile naziste. Starheim se temea pur şi simplu ca Gunvald, voind să cuprindă cît mai mult, să nu piardă controlul asupra amănuntelor. Ar fi fost de ajuns pentru Gestapo cel mai mic dezacord faţă de concepţia lui Tomstad pentru a-l pierde. Se împlinise un an de cînd tînărul îi ducea de nas pe germani, dînd dovadă de o abilitate genială, dar în întreaga

Europă o serie de exemple alarmante demonstrau eficacitatea organizației lui Himmler.

Starheim l-a sfătuit pe Gunvald să se arate ceva mai pasiv ca membru al R.N., dar tînărul era prizonier al propriului său joc. Îi era cu neputință să dea înapoi și, de altfel, nu vedea nici un motiv ca să bată în retragere.

Încrederea crescîndă a germanilor proteja mai bine baza de emisiune și favoriza contraspionajul său în slujba Rezistenței.

De cîteva zile încoace, situația lui Ola Eide îl neliniștea pe Gunvald. Fără a putea menționa vreun fapt precis, el își dădea seama de ura tot mai mare a celor din R.N. față de Ola. Știa din experiență că aceasta putea fi preludiul unei drame.

Dintre oamenii din SD Gunvald se temea cel mai mult de Sturmscharführerul Lappe. Trebuia să facă uz de tot talentul său de actor în fața acestui om, socotit maestru în arta de a crea o atmosferă de încredere și intimitate. Dar exista un nazist norvegian de care se temea și mai mult. Acest om nu avea încredere în nimeni și-i urmărea pe patrioți cu o viclenie ce nu era egalată decît de perseverența sa ; el nu comitea niciodată vreo prostie și se pricepea să-și ascundă gîndurile. De el hotărî Gunvald să se folosească pentru a se lămuri asupra situației lui Ola Eide.

El îl invită pe quisling la o plimbare cu motocicleta, avînd însă grijă să facă astfel ca roata din spate să se dezumfle cînd vor fi în afara orașului, în apropierea fabricii de fetru. Pînă aici totul merse strună : țanțoș în uniforma sa de membru al gărzii, el intră în uzină, se îndreptă spre biroul directorului și telefonă pentru a cere ajutor.

Eide făcu ochi mari la vederea celor doi naziști care intraseră fără să bată la ușă. Gunvald nu-l prevenise și el nu înțelegea prea bine scopul acestei vizite. Dar, văzîndu-l pe

primejdiosul quisling care-l însoţea pe tovarăşul său, Eide jucă instinctiv rolul care trebuia.

Simulînd la perfecţie o furie reţinută faţă de comportamentul grosolan al lui Gunvald, el răspundea pe un ton dur şi dispreţuitor cînd „nazistul din Helle“ i se adresa. La rîndul său, Gunvald îi vorbea de sus patriotului, fără a-l pierde din ochi pe quisling pentru a putea observa orice reacţie a acestuia. La întoarcere, dispreţuitor şi totodată provocator, el nu încetă o clipă să vorbească de Ola Eide. Dar nu izbuti să afle nimic de la însoţitorul său, care se mărginea doar să aprobe modul necruţător în care acesta îl judeca pe patriot.

Dacă Gunvald nu a obţinut informaţiile dorite, cel puţin atenuase bănuiala primejdiosului quisling că ar putea exista vreo complicitate între Ola Eide şi el.

Dar soarta tînărului din Rezistenţă continua să-l neliniştească. Scurt timp după aceea, Lipicki sosi cu şase oameni pentru a-l aresta pe Eide. După săptămîni de interogatoriu la Kristiansand, Gestapoul nu a aflat nimic interesant de la acesta. Lipicki l-a vizitat în repetate rînduri pe Eide în celula sa, şi într-o zi vizita lui a durat mai mult. Deţinutul a primit ţigări şi Lipicki îi ţinu un discurs despre rasa germanică şi despre misiunea mondială a nazismului.

Eide nu răspundea, dar omul Gestapoului era foarte mulţumit de el şi, înainte de a pleca, îi spuse :

— Dumneata, Eide, ar trebui să lucrezi acum pentru noi.

— Sînt norvegian, răspunse Eide.

— Astăzi este sîmbătă. Mă voi întoarce luni după răspuns, spuse Lipicki la plecare.

În aceeaşi zi, Eide strecura un mesaj unui om de legătură de la Kristiansand pentru a afla dacă Rezistenţa doreşte ca el să accepte.

Încă de duminică a ştiut că se ţinea mult la eliberarea lui, precum şi la intrarea sa în serviciul Gestapoului, situaţie pe care Rezistenţa ar fi putut s-o folosească. Eliberat chiar în

aceeaşi săptămînă, el nu părăsi Kristiansandul decît după o lungă convorbire cu Hauptsturmführerul Kerner, şeful SD-ului. Condiţiile erau grele. Kerner îi cerea un raport săptămînal asupra antinaziştilor şi asupra stării de spirit a populaţiei din regiunea Flekkefjord. Eide trebuia să informeze neîntîrziat Gestapoul despre tot ce va afla.

Dar ce ar putea scrie el în rapoartele sale ? Să vorbească despre munca ilegală era exclus, iar să dezvăluie un amănunt cît de mic cu privire la persoane cunoscute însemna să le expună la o primejdie de moarte. Şi totuşi trebuia să furnizeze informaţii. Eide se consultă cu Gunvald, care era de multă vreme în legătură cu poliţia lui Quisling şi cu Gestapoul, şi fermierul din Helle îi comunică informaţiile pe care el le obţinea de la cele două poliţii. Servindu-se de acestea, tînărul norvegian i-a prezentat lui Kerner cîteva rapoarte detaliate, dar jocul nu putea dura la infinit. Oamenii din Gestapo se plictisiră să tot citească rapoarte asupra unor cazuri pe care le cunoşteau de mult. Lipicki, care încă o dată crezuse că a dat o lovitură de maestru, era din ce în ce mai nemulţumit de informaţiile fără valoare aduse de agentul său particular. În cele din urmă, îi ceru lui Eide să joace un rol activ, de provocator în stil mare, organizînd un grup ilegal care să pătrundă prin „uşa din dos" în adevărata Rezistenţă. Dar nici această acţiune nu a dat vreun rezultat.

Într-o zi, Lipicki îi destăinui prietenului său Tomstad că încearcă de mult să-l folosească pe Ola Eide ca agent, dar i se pare că acesta îşi rîde de Gestapo. Aşa că a doua zi îl va aresta pe Eide din nou şi de data aceasta nu va umbla cu mănuşi pentru a-şi încheia socotelile cu acest norvegian, incapabil şi recalcitrant.

La o oră după această convorbire, Gunvald îl informă pe Eide că trebuie să plece imediat. Şi Eide ştia că Gunvald nu aruncă vorbe în vînt. El fugi de la Flekkefjord la Oslo, de unde a trecut în Suedia, iar apoi a plecat în Anglia.

În ajunul arestării lui Tor Njaa, Tor Hugo fusese paraşutat deasupra Norvegiei, după ce primise a doua oară ordinul de a-l ajuta pe „Tom". Înainte de a părăsi Anglia, el întîlnise într-o tabără secretă alţi patrioţi care urmau să îndeplinească misiuni în patriile lor ocupate. Acest tînăr din Farsund se împrietenise cel mai mult cu doi cehi, aleşi pentru a-l lichida pe călăul patriei lor, generalul SS Heydrich.

Avionul polonez trebuia să-l lanseze cu paraşuta pe Tor Hugo deasupra localităţii Herefoss. Cînd i s-a dat ordinul să sară, Tor Hugo protestă: i se părea că avionul este la prea mare altitudine. Aviatorii, care crezuseră că au văzut lande acoperite cu vegetaţia specifică, au repetat ordinul. Confundaseră norii cu landele, iar acum Tor Hugo se legăna în noapte, atîrnat de chingile enormei lui paraşute. Apoi peisajul deveni mai mare şi el distinse o aşezare. Vîntul l-a dus la zeci de kilometri de locul unde trebuia să aterizeze şi dintr-o dată văzu vîrful ascuţit al unei clopotniţe îndreptîndu-se spre el. Situaţia era atît de absurdă, atît de grotescă, încît el izbucni într-un hohot de rîs desperat. Paraşuta îl ducea spre clopotniţă şi el se şi vedea agăţat de ea; în zori, cînd sătenii vor ieşi din casele lor, vor zări acest nou ornament în vîrful bisericii. Din fericire, o puternică pală de vînt îl făcu să depăşească clopotniţa şi el ateriză destul de bine în cimeşul dintr-o grădină învecinată. Acele fosforescente ale

ceasului său brățară arătau ora două. Tor Hugo se liberă de paraşută şi o ascunse la marginea pădurii.

În cursul dimineții, el ia contact cu rețeaua din Kristiansand. Deocamdată are toate motivele să fie mulțumit. Dificultățile de acum nici nu se pot compara cu cele pe care a trebuit să le înfrunte cu cîteva luni în urmă, cînd încercase să ajungă la Gunvald Tomstad la bordul unei nave care, fiind cît pe-aci să se scufunde sub focul avioanelor germane, a fost nevoită să se întoarcă, îndreptîndu-se spre insulele Shetland.

Tor Hugo, care arde de nerăbdare să-şi înceapă activitatea, încarcă două lăzi cu pistoale şi grenade de mînă în maşina care-l duce la Flekkefjord. Şoseaua principală spre sud este ca întotdeauna supraaglomerată din cauza vehiculelor germane, şi maşina cu pistoalele şi grenadele trebuie să cedeze tot timpul prioritatea camioanelor militare şi coloanelor în marş. Subofițeri şi soldați înconjură de nenumărate ori această maşină norvegiană, care circulă cu documente false, şi nu o dată Tor Hugo duce mîna spre revolverul ascuns sub brațul său. El îşi lasă maşina la marginea oraşului pentru a se duce pe jos la Tor Njaa.

Johannes Seland se află acolo din ajun. Informator prețios cu privire la orice mişcare a inamicului, el a izbutit să-şi îndeplinească misiunea de la începutul războiului pînă acum, dar în momentul de față Gestapoul este pe urmele sale. S-a refugiat la Njaa fără a bănui că această casă este acum locul cel mai puțin sigur cu putință.

Un mesaj este expediat către Gunvald, care sosește, în uniforma gărzii, după căderea nopții. Tor Hugo este nerăbdător să-l vadă pe agentul cutezător despre care ofițerul din Serviciul secret i-a vorbit cu atîta admirație şi pe care şi-l imaginează ca pe un om musculos, cu privirea aspră şi cu maniere dure.

Văzîndu-l pe Gunvald, care tocmai intră, se simte tulburat şi oarecum dezamăgit. Într-adevăr, cutezătorul „Tom" este

blond, mai curînd debil, cu niște ochi albaștri de copil. Pare un profesor de școală duminicală idealist și foarte tînăr.

Pînă și vocea acestui luptător are un timbru dulce și plăcut, ca și cum de multă vreme n-ar mai fi vorbit decît cu copiii sau cu bătrînii. Dar limbajul său este concis și fără echivoc.

— Nu puteți rămîne la Njaa. E primejdios să stați aici. Trebuie să mergem imediat la Helle.

Johannes Seland, care se crezuse aproape în siguranță și care era la curent cu jocul dublu al lui Gunvald, se pregătește și el să părăsească această casă. Gunvald îi duce pe rînd cu motocicleta sa.

Gunvald nu știa nimic precis, dar era suficient ca o mașină transportînd oameni din SD să fi sosit la Flekkefjord, ca Lappe și Lipicki să fi folosit într-un mod neobișnuit telefonul sau ca ei să-i fi întrebat despre cutare sau cutare locuitor al ținutului.

O dată în plus, presimțirile sale s-au dovedit justificate. Chiar în aceeași zi, Lappe avea să-l aresteze pe Njaa, și, dacă Gunvald n-ar fi reacționat atît de rapid, Tor Hugo și Seland ar fi fost și ei arestați. A doua zi Johannes Seland plecă la Lyngdal, de unde, trecînd prin Suedia, izbuti să ajungă la Londra.

Helle era o bază excelentă pentru Tor Hugo. Fără a risca prea mult, el putea să se ducă cu regularitate de la fermă la Lyngdal și la Farsund, unde organiza armata secretă. Flăcăi veinici, aleși pe sprînceană, se antrenau aici, învățînd să mînuiască armele, să organizeze acțiuni de sabotaj și însușindu-și tehnica de luptă, pentru a deveni ulterior instructori în grupe mai importante. Sub numele de Peder Mjaaland, cu un loc de naștere fals indicat pe buletinul de identitate, Tor Hugo juca la Helle rolul de argat. Între Gunvald și el se legă foarte curînd o puternică prietenie, și din multe puncte de

vedere Tor Hugo nu avu motive să-şi revizuiască prima impresie despre „Tom". Gunvald era într-adevăr atît de bun şi de generos pe cît părea, dar Tor Hugo îşi dădu seama şi de faptul că fermierul din Helle era înzestrat cu o voinţă şi o inteligenţă excepţionale şi că nu era omul care să te părăsească în primejdie.

Germanii continuau să caute emiţătorul clandestin şi începuseră să recurgă la avioane.

În timpul emisiunilor cu destinaţia Home Station, Tor Hugo vedea avionul de reperare rotindu-se la mică înălţime deasupra oraşului şi a văii. Era evident că germanii cunoşc orele de emisiune. Avionul sosea cu punctualitate cu cinci minute înainte, astfel încît Gunvald şi Tor Hugo îşi potriveau după el ceasurile. Numai rapoartele cele mai importante au fost transmise în această perioadă. A fost dat ordinul de „a se rămîne în alertă" nu numai din cauza goniometrelor indiscrete ale germanilor, dar şi pentru că numeroşi membri ai Rezistenţei căzuseră în mîinile duşmanului. Însuşi grupul de la Helle se redusese simţitor : Austad, Eide şi Seland au fost nevoiţi să fugă din ţară, iar Tor Njaa se afla într-un lagăr de concentrare, dacă nu cumva şi murise.

În timpul verii, ferma din Helle era deseori vizitată de naziştii norvegieni şi de germani. Ferma avea o poziţie frumoasă în susul văii şi Gunvald avea întotdeauna lapte şi alte lucruri bune de oferit în aceste timpuri de restricţii. Prietenii săi îl apreciau pe noul argat. Lui Peder Mjaaland îi plăcea să pălăvrăgească, era amabil şi, după cît se părea, privea destul de favorabil „noua ordine".

În general, Tor Hugo făcea de gardă în timp ce emiţătorul funcţiona. Într-o zi de vară, cînd în jurul fermei totul părea mort, el se plimba liniştit la marginea pădurii. Dar cînd se întoarse, mergînd cu pas domol, pentru ora emisiunii, el găsi în casă cinci ofiţeri germani ; Gunvald nu era acolo. Germanii de-abia sosiseră şi nici n-au avut timp să se instaleze comod.

E vreme frumoasă, nici o adiere de vînt nu tulbură tăcerea şi poate de aceea Tor Hugo aude atît de limpede manipulatorul lui Gunvald. Toţi trebuie să audă acest ţăcănit. Tor Hugo se gîndeşte că acest zgomot sfîşie, desigur, urechile germanilor, dar pentru moment ei se uită la marea hartă a Frontului de est atîrnată pe perete. Cu ajutorul unui metru, ei apreciază distanţele şi discută despre ziua cînd va cădea Stalingradul. Apoi se aşază, în timp ce ţăcănitul continuă deasupra lor. Fiecare semnal are asupra lui Tor Hugo efectul unei descărcări electrice în sistemul său nervos.

Un german întreabă dacă Tomstad se va întoarce curînd din grajd. Deci ei îl cred acolo. Cei cinci ofiţeri tac din nou; tac, tac. Tor Hugo nu-l poate preveni pe Gunvald. Trebuie să născocească ceva pentru a înăbuşi zgomotul şi a distrage atenţia germanilor. El nu-i pierde o clipă din ochi pe cei cinci ofiţeri şi i se pare că faţa unui locotenent are expresia încordată a omului care ascultă. Tor se ridică, face cîţiva paşi, se împiedică şi cade, răsturnînd în cădere o etajeră cu cărţi. Flăcăul solid, etajera şi cărţile produc un asemenea zgomot, încît cei prezenţi nu se mai aud unii pe alţii. Germanii tresar, apoi izbucnesc în rîs pe seama stîngăciei argatului. Tor Hugo rîde şi el din toată inima, ceea ce face ca situaţia să le pară germanilor şi mai comică. Rîzînd şi pălăvrăgind, ei îl ajută pe băiat să pună la loc etajera şi cărţile.

În acest timp, Gunvald, care a reuşit să termine emisiunea, coboară încetişor, trage repede pe el salopeta sa de grajd şi intră zgomotos în cameră.

Poziţia lui Gunvald pe lîngă quislingi deveni atît de puternică, încît şeful secţiei este destituit, iar conducerea partidului este încredinţată lui Tomstad. El îşi joacă rolul de nazist cu o putere de voinţă supraomenească, îşi riscă viaţa în orice moment timp de săptămîni, luni şi, pînă la urmă, ani. Nu-i este îngăduit să omită nici un amănunt, iar scena pe care joacă este cel mai îngust hotar dintre viaţă şi moarte. Gunvald joacă teatru cu atîta intensitate, încît începe să se teamă de o dedublare a personalităţii sale. Îşi înflăcărează ascultătorii cînd ţine conferinţe despre misiunea mondială a nazismului ; pentru a fi crezut, intră aşa de bine în pielea personajului pe care-l interpretează, încît uneori îi e frică să nu se lase contaminat de gogoşile lui nebuneşti.

Cîteodată dispune doar de cîteva secunde pentru a trece de la ipostaza agentului secret la aceea a quislingului fanatic, iar platoul pe care evoluează este cel mai puţin potrivit pentru acest joc. În vale şi în orăşel, toţi îl cunosc pe Gunvald din copilărie. Lumea îi ştie obiceiurile, trăsăturile de caracter, reacţiile, şi de aceea trebuie să se comporte în aşa fel ca foştii săi prieteni să descopere o legătură între atitudinea sa de dinainte de război şi actualul lui nazism. Îşi desăvîrşeşte rolul pe plan fizic. Şi-a păstrat mersul suplu de ţăran tînăr, ca şi cum strada ar fi o cărare de pădure, dar de cînd a fost numit şeful gărzii a devenit băţos. La Flekkefjord se străduieşte să

adopte o ţinută cît mai marţială, face pe grozavul şi, cînd nu poate evita să întîlnească privirea altuia, ochii săi capătă o expresie aspră şi bănuitoare.

Germanii îl consideră pe Gunvald un tînăr ţăran foarte loial şi puţin candid, iar el face tot ce poate pentru a întări această părere. Nu fumează şi nu bea alcool în prezenţa lor, ceea ce cadrează de minune cu imaginea pe care ei şi-au făcut-o despre acest tînăr membru al gărzii, „foarte idealist şi arian".

Le place să-l audă vorbind despre război şi-l întreabă dacă crede că Norvegia va redeveni independentă. Gunvald îi priveşte atunci atît de deschis, de sincer, încît ei au impresia că citesc pînă-n străfundurile sufletului său nevinovat, şi le răspunde că, de îndată ce Hitler îşi va fi îndeplinit misiunea sa istorică, Wehrmachtul va părăsi Norvegia, lăsînd puterea norvegienilor care vor fi avut o atitudine rezonabilă.

Dacă-l întreabă ce părere are despre Quisling, Gunvald răspunde că primul ministru de la Oslo reprezintă o soluţie provizorie pentru a asigura liniştea în timpul ocupaţiei. Aceste răspunsuri plac ofiţerilor, cărora Quisling nu le inspiră nici o încredere şi care, ca militari de carieră, consideră ocuparea Norvegiei provizorie, ea urmînd să dureze pînă cînd Germania îi va fi zdrobit pe duşmanii ei din rîndurile marilor puteri.

Dar pe diferite fronturi se semnalau evenimente care-i puteau face pe oameni să se îndoiască de invincibilitatea Germaniei. Campania din Rusia n-a fost „marşul triumfal" pe care führerul îl făgăduise diviziilor sale. Britanicii au început să-şi arate colţii în Africa, iar americanii nu erau de fel o adunătură de laşi indiferenţi, care se lasă conduşi de speculanţii din Wall Street.

Gunvald fu invitat într-o zi la comandantul oraşului Flekkefjord. Germanul dorea să aibă o convorbire foarte confidenţială asupra evoluţiei războiului cu un norvegian cu bun-simţ. Îşi preveni aghiotantul că nu voia să fie deranjat şi, discutînd

intim cu Gunvald, ofițerul își exprimă deschis teama că Germania ar putea pierde războiul. Era îngrozit de încrederea oarbă pe care o aveau mulți dintre colegii săi în geniul militar al lui Hitler și, ca bun german, prevedea cu îngrijorare soarta ce avea s-o aibă *das Vaterland* în cazul cînd războiul total s-ar termina pe pămîntul patriei. Gunvald îl asculta în tăcere. Să fie oare o cursă ? Nu, comandantul păruse întotdeauna cinstit și corect ; pentru a-i întinde o cursă lui Gunvald s-ar fi folosit de oameni de paie. Gunvald începu să vorbească, și de data aceasta nu recurse la sforăitoarele fraze naziste, care acum n-ar fi avut nici o greutate. Germanului din fața lui i se împuiase capul cu propagandă ani de zile, dar facultatea de a gîndi i-a rămas integră.

Ofițerul sorbea cuvintele lui Gunvald, care se exprima într-un mod sobru și logic. Recunoștea că victoria definitivă a Germaniei nu era doar o chestiune de zile, dar prin argumente convingătoare el înlătură orice motiv de îndoială în privința capitulării finale a aliaților.

Situația era atît de caraghioasă, încît Gunvald fu nevoit să-și înăbușe o pornire nestăpînită de a izbucni în rîs. El își încleștă mîinile pe brațele fotoliului în care ședea și-și pironi privirea asupra portretului de format mare al führerului, atîrnat pe perete. Iată-l, așadar, pe el, agentul secret urmărit de Gestapo și de comandant de mai bine de un an, metamorfozat în duhovnic al unui șef german, căutînd să ridice moralul acestui războinic și să-i întărească încrederea în victoria finală a lui Hitler...

Quislingul de care Gunvald se temea cel mai mult și care-l însoțise la Ola Eide a venit de multe ori la Helle în vara aceasta. Venea pentru că-l considera pe Gunvald un tovarăș de arme simpatic și demn de toată încrederea, sau pentru că voia să-l țină pe „nazistul din Helle“ sub o oarecare supraveghere ? În aceste cercuri, spionarea reciprocă era ceva curent, o consecință inevitabilă a sistemului politic în slujba că-

ruia se aflau. Avea oare acest quisling antene pe care Gunvald nu le bănuia ?

Venind la Helle, sumbrul personaj o întîlnise de mai multe ori pe Fie, şi într-o zi ea îi mărturisi lui Gunvald că are impresia că este transparentă sub privirile acestui om. Firește, el se ferea prudent să manifeste vreun interes prea indiscret față de ea, dar Gunvald îl surprinse într-un moment cînd o observa pe Fie fără ca ea să-şi dea seama şi ochii lui nu promiteau nimic bun.

Într-o zi Sturmscharführerul Lappe veni la Helle însoţit de un necunoscut : noul şef adjunct al poliţiei din Flekkefjord. Întrucît comuna nu avea şef de poliţie, el reprezenta autoritatea superioară din acest punct de vedere în oraş şi în împrejurimi. Lappe ţinea să-l prezinte lui Gunvald pe acest nou membru al partidului, dar asta nu era totul : voia să ştie dacă Gunvald l-ar accepta ca locatar pe noul şef adjunct.

Mii de gînduri contradictorii îl năpădiră pe tînăr. Dacă era relativ uşor să primeşti în vizită germani şi trădători, era cu totul altceva să ai un quisling permanent în casă, şi mai cu seamă un poliţist care, mai bine ca oricare altul, ar putea mirosi că la fermă se petrec lucruri misterioase.

Gunvald s-a dus în bucătărie pentru a o ruga pe Esther să facă o cafea bună, dar în primul rînd pentru a cîştiga timp de gîndire, fără ca aceasta să i se pară ciudat lui Lappe.

Da, va înfrunta acest risc ! Va avea grijă să nu ia legătură cu Home Station decît în orele cînd poliţistul va fi la birou sau în interes de serviciu în altă parte. Dacă o emisiune va trebui neapărat să aibă loc în timpul cît el este în casă, Gunvald va găsi un pretext pentru a-l face să iasă sau, cel puţin, pentru a-i distrage atenţia de la ceea ce se petrece în pod.

Firește, era primejdios, dar tot ce întreprindea acest tînăr îi punea viaţa în joc. Avea poate de cîştigat cîteva atuuri

în această nouă rundă. Şeful adjunct al poliţiei naziste ca locatar ar reprezenta cel mai perfect camuflaj pentru emiţă tor şi totodată i-ar oferi lui Gunvald noi posibilităţi de a obţine informaţii în legătură cu activitatea Gestapoului.

Prin natura funcţiei sale, şeful adjunct era veriga de legătură între poliţia lui Quisling şi serviciile Siguranţei, deci cea mai bună sursă de informaţii pentru cel ce i-ar cîştiga încrederea.

Gunvald îi pofti pe cei doi vizitatori să servească cafeaua şi declară cu zîmbetul cel mai amabil pe buze că va fi încîntat să-l găzduiască pe şeful adjunct al poliţiei. El intenţiona să-l instaleze la etaj. Într-o cameră învecinată cu podul, unde-şi ascundea emiţătorul într-un cufăr vechi, întotdeauna încuiat.

Locatarul avea în jurul a treizeci şi cinci de ani şi, pentru a face să se uite statura sa scundă, se ţinea cît mai drept cu putinţă. Înainte de a sosi la Sörland fusese un slujitor zelos al „noii ordini" în altă parte a Norvegiei, ai cărei locuitori au răsuflat uşuraţi cînd el a plecat definitiv. Şeful adjunct auzise cuvinte elogioase la adresa lui Gunvald. Lappe nu a fost zgîrcit cu superlativele şi chiar din prima zi, la o ceaşcă de cafea, poliţistul a simţit o mare simpatie pentru Tomstad şi a constatat cu bucurie că simpatia era reciprocă.

Gunvald îşi juca rolul în felul următor : făcea uz la maximum de farmecul lui personal, reţinînd în acelaşi timp tot ce putea descoperi cu privire la caracterul interlocutorului său. Intuiţia sa era remarcabilă şi arareori greşea cînd aprecia punctele slabe ale acestuia, pe care le exploata cu abilitate în partida ce o juca împotriva naziştilor, mizînd în special pe vanitatea omenească. Pentru moment căuta să-l flateze în mod inteligent şi elegant pe poliţist tot aşa cum făcuse şi înainte cu quislingii şi germanii. Noul şef adjunct reacţionă la fel ca ceilalţi : se simţea foarte bine în compania lui Tomstad. Curînd încerca plăcutul sentiment de a fi admirat de acesta, ale

cărui lingușiri erau atît de abile, încît polițistul le lua drept purul adevăr cu privire la persoana sa.

Nu numai la emițător trebuia Gunvald să se gîndească. El prevedea și dificultățile ce s-ar ivi în cazul sosirii pe neașteptate a unor agenți parașutați sau aduși în Norvegia de un submarin sau de o navă, dar avea, desigur, să se descurce cît mai bine cu putință pe măsură ce problemele se vor ridica.

De multă vreme juca pe o miză foarte mare și experiența îl învățase că cu cît trăgea mai multe cacealmale, cu atît mai mult își sporea șansele de reușită. Dar trebuia să dea dovadă de suficientă inteligență și sînge rece pentru a minți pînă la capăt, fără a se trăda vreodată.

Polițistul se simțea de minune la Helle. Avusese o copilărie și o tinerețe triste, pline de privațiuni, și nu era zi ca Gunvald și Esther să nu-l audă rostind fraza lui preferată: „Am terminat cu pîinea neagră". În timpul celor mai severe restricții i se servea la Helle o hrană bună și consistentă, nu auzea decît vorbe plăcute și vedea cum toată lumea caută să vină în întîmpinarea dorințelor sale.

Mesajele continuau să plece spre Home Station din cămăruța situată la același etaj cu camera șefului adjunct al poliției. Oficial era „camera obscură" a lui Gunvald. Îi plăcuse dintotdeauna să fotografieze, și acum își utiliza mai mult ca oricînd aparatul pentru a avea cît mai des pretextul că „developează" clișeele.

Ușa avea o broască solidă, iar cuvertura de lînă, pusă în două, care o tapisa pe dinăuntru amortiza zgomotul. Polițistului i se spunea că Gunvald se teme ca cea mai mică dîră de lumină să nu-i voaleze fotografiile și că trebuie să țină ușa încuiată din cauza lui Esther, care, făcînd menajul, era adesori distrată. Locatarul înghițea deocamdată toate aceste explicații. Pentru a amortiza și mai mult zgomotul, Gunvald înfășura manipulatorul într-o învelitoare de ceainic atunci cînd transmitea rapoartele la Londra.

Poliţistul se plimba prin toată casa şi deveni prieten la cataramă cu Gunvald, cu Peder Mjaaland şi cu menajera. Era din ce în ce mai intim şi pînă la urmă ajunse să fie plictisitor prin nesfîrşitele lui pălăvrăgeli. Se întîmpla chiar ca, fugind de singurătate, să nu-l lase pe Gunvald în pace nici în „camera obscură", dar aştepta la uşă pînă cînd acesta termina „developarea". Gunvald o rugase pe Esther şi pe Tor Hugo să-l ţină la distanţă de uşă şi, pe cît se poate, de casă atunci cînd trebuiau să fie transmise mesaje şi acesta era prezent. Esther îi arată şefului adjunct tot respectul pe care o menajeră îl datorează unui funcţionar, îşi zicea el. Ea ştia că asta îl măguleşte, şi atîta timp cît el se simţea bine la Helle, primejdia era mai mică pentru ei toţi. Uneori îi venea greu să-şi reţină un zîmbet, văzîndu-l cum soarbe tot ceea ce Gunvald proclama drept „adevăruri absolute". Lua micul dejun şi prînzul la formă, şi Esther îl servea în acelaşi timp cu Gunvald şi Tor Hugo. La masă vorbeau întotdeauna despre politică şi dacă argatul, cam sărac cu duhul, nu lua parte la conversaţie, şeful adjunct constata, în schimb, cu plăcere că Peder pare să înţeleagă lupta Reichului german şi locul lui Quisling în istoria Norvegiei.

Totul mergea deci cum nu se poate mai bine, căci poliţistul nazist credea că bunele lui relaţii cu Tomstad ar putea să-l ajute să avanseze.

Într-adevăr, Gunvald avea mult mai multă influenţă decît locatarul său. Cu toate că era membru de partid, şeful adjunct nu era decît un simplu funcţionar, în timp ce lui Gunvald i se încredinţau misiuni politice importante. Printre altele, el era director al presei şi şef ideologic al organizaţiilor de tineret naziste.

Quislingul aprecia, de asemenea, foarte mult relaţiile excelente pe care Gunvald le întreţinea cu SD-ul. Şeful adjunct înţelesese de mult că pentru a obţine locul pe care-l merita în noua Norvegie era mai important să fie în relaţii bune cu

ocupanții decît cu R.N. Entuziasmul său pentru Gunvald se manifestă printr-un sfat discret cu privire la atitudinea pe care trebuia s-o adopte.

Gunvald simți că a sosit momentul să poată din nou exploata naivitatea șefului adjunct, care se lăsă ușor prins în cursă.

Într-o după-amiază, Gunvald se instală în atelierul fermei, unde începu să curețe un motor demontat, pîndind clipa cînd locatarul va ceda dorinței sale de a pălăvrăgi.

De îndată ce acesta își făcu apariția, Gunvald îl întrebă, ca de obicei, dacă a avut mult de lucru la birou. Dornic tot timpul să-și arate zelul față de noua Norvegie, polițistul îi enumeră diversele sale activități din cursul zilei. Nu o dată obținuse Gunvald în acest fel informații deosebit de prețioase în legătură cu activitatea naziștilor și cu planurile germanilor.

El îl ascultă cu respect și atenție pe quisling, care vorbea despre activitatea lui intensă, iar apoi, cu un aer foarte firesc, îi mărturisi că și el este surmenat de misiunile pe care i le încredințează partidul.

— În curînd n-am s-o mai pot scoate la capăt cu muncile de la fermă, continuă el și-l întrebă pe locatarul și prietenul său dacă este posibil să solicite o indemnizație de la R.N.

Ai fi zis că șeful adjunct al poliției aștepta de multă vreme această clipă. Gunvald nici nu isprăvise bine vorba, că îi și spuse pe un ton confidențial :

— Misiunile în cadrul R.N. nu sînt niciodată rentabile. Ar trebui să te apropii mai mult de germani. Un băiat ca tine ar putea cîștiga bani buni dacă ar bate unde trebuie.

— Aș putea într-adevăr să obțin ceva bani ? — întrebă Gunvald cu candoare.

Șeful adjunct coborî și mai mult glasul și, apropiindu-se de urechea lui Gunvald, îi dădu drumul :

— Ai putea primi misiuni speciale de la poliția de Siguranță și bani din belșug.

În înflăcărarea sa, el îi sugeră chiar lui Gunvald diferite camuflaje de care s-ar putea servi pentru a juca un rol dublu ! Apoi, în cîteva cuvinte, îl puse la curent cu toate greutăţile pe care le întîmpini cînd vrei să produci o impresie bună şi să-ţi induci în eroare adversarul : mărturisi chiar că asta se poate plăti cu viaţa. Cu toate că-l ştia pe Gunvald de o cinste ireproşabilă, nu pregeta să afirme că a juca teatru e o chestie de antrenament şi că SD-ul posedă instructori excelenţi.

Gunvald se prefăcu că nu respinge acest îndemn nedeghizat de a deveni provocator şi denunţător de mare anvergură şi declară pînă la urmă că afacerea îl interesează atît din motive legate de convingerile sale, cît şi din motive financiare. De îndată, şeful adjunct, şi mai convingător, îi dădu să înţeleagă că avea un cîmp de activitate imens şi că la dispoziţia sa vor fi puse toate mijloacele posibile.

Întinzînd această cursă, Gunvald se gîndea mai cu seamă la serviciul de curier, rămas în pană după plecarea forţată a lui Kaare Austad. Reţeaua suferise o grea pierdere cînd acesta fusese nevoit să fugă. Acceptînd propunerea şefului adjunct, Gunvald îşi asigura posibilitatea de a călători peste tot şi de a relua contactul cu agenţii Rezistenţei.

Oamenii din SD şi poliţia lui Quisling făcură totul pentru a-i uşura misiunea : să-i vină de hac Rezistenţei norvegiene.

I-au fost puse la dispoziţie o maşină rapidă şi multe arme, dar cel mai important era faptul că Gunvald primi un permis de conducere valabil pentru tot sudul ţării.

Avea sarcina, printre altele, să descopere armele de vînătoare pe care patrioţii le-au ascuns cînd germanii au confiscat toate armele din ţară şi nimic nu-l împiedica să circule în voie. În deplasările sale, el purta adesea uniforma gărzii, şi dacă vederea uniformei nu era suficientă pentru posturile de

control, își arăta legitimația de colaborator al Gestapoului, care-i dădea acces peste tot.

În această perioadă, unii agenți ai rețelei își pierdură reputația, pe care n-aveau să și-o recîștige decît o dată cu sfîrșitul războiului, deoarece vecinii văzuseră un om în uniforma gărzii intrînd la ei în casă.

Activitatea sa de polițist nazist îi crea, de asemenea, lui Gunvald excelente condiții pentru a-i încurca și deruta pe experții în goniometrie.

Cînd s-a întors ultima dată din Anglia, Starheim a adus mai multe emițătoare, iar Gunvald plasase unul la Sirdal și altul la Lyngdal. Lucrînd pentru germani, avea posibilitatea să treacă pe la Torjei Guddal, la Sirdal, și pe la Ole Vegge, la Lyngdal, și astfel, la zeci de kilometri de Helle, să ia legătura cu Home Station. Uneori el ducea un al treilea emițător în mașina poliției pe care o avea la dispoziție, unde îl bransa la baterie. Pentru a-i deruta de tot pe germani, se servea pretutindeni de același cristal. Și, indiferent unde se afla, folosea aceeași lungime de undă. Astfel, cu toate că germanii făceau investigații pe un teritoriu destul de vast, li se întîmpla să audă emițătorul în ținuturi foarte îndepărtate unul de altul și din direcții diferite...

Toralf Johansen a preluat munca lui Tor Njaa, dar, întrucît nu putea asigura funcționarea „cutiei de scrisori", Sverre Sand, salariat al unui magazin de mobile din Flekkefjord, își luă asupra sa această sarcină. Johansen se retrase pe cît era posibil și din activitatea de organizare a armatei secrete. Activitatea de la Helle avea o prioritate absolută, și Johansen găsise un post foarte bun într-o centrală de recuperare a ambalajelor, așa încît călătorea prin toată țara pentru a achiziționa sticle, lăzi și căldări vechi. Pe atunci toate acestea lipseau. În același timp, el deveni colector de ghinde pentru un surogat de cafea. Această îndeletnicire îl făcu deosebit

de eficient în împrejurimile Lyngdalului, unde existau numeroase păduri de stejar şi numeroşi oameni din Rezistenţă.

Fie continua să-şi îndeplinească sarcina de curier, dar se întîmpla uneori ca Johansen, întocmai ca odinioară Tor Njaa, să fie nevoit să urce pînă la Helle. Se ducea acolo după căderea nopţii şi făcea mari ocoluri pentru a se apropia de fermă dinspre nord. Întrucît nu era niciodată sigur dacă Gunvald nu a primit cumva în ziua aceea prieteni quislingi sau germani, el aştepta de cele mai multe ori cîte o oră la oarecare distanţă de fermă pentru a cerceta împrejurimile înainte de a îndrăzni să se apropie.

Într-o zi la Helle s-a recepţionat un mesaj de neînţeles şi a doua zi, la ora convenită, Gunvald rugă Home Station să repete mesajul. I se răspunse că nici un mesaj nu a fost transmis către „Tom" în ultimele 24 de ore.

La germani, experţii în goniometrie lucrau febril. În ajun ei reuşiseră să intre în legătură cu emiţătorul clandestin şi să menţină această legătură. Improvizînd în mare grabă un soi de mesaj, ei nădăjduiseră că acesta va fi interpretat ca un mesaj al aliaţilor prost cifrat.

Acesta era mesajul care l-a tulburat pe Gunvald şi, aflînd că Home Station nu transmisese nimic, se văzu silit să recunoască că germanii îşi bătuseră joc de el. Ascunse în grabă emiţătorul şi coborî în sala comună, de unde zări pe fereastră un grup de germani care cercetau împrejurimile şi se îndreptau spre livada cea mare pentru a face apoi brusc cale-ntoarsă şi a coborî din nou spre dependinţele fermei.

Gunvald îşi scoate pistolul din ascunzătoarea sa şi-l vîră în buzunarul de la pantaloni, sub bluzonul său larg de pînză groasă. Germanii sînt acum la foarte mică distanţă de zidul grajdului. Gunvald verifică dacă încărcătorul este plin şi dacă rezerva e la locul ei în celălalt buzunar. Acum germanii se apropie de casă. Gunvald este tot în sala comună, cu pere-

ții ei din bîrne groase. El așteaptă. Germanii se opresc la picioarele scării, unul dintre ei se apleacă. Gunvald nu poate vedea ce face el la nivelul solului, dar scurt timp după aceasta germanul ține pe braț o pisicuță...

Încă o dată tînărul fermier a scăpat cu bine...

Pentru a proteja mai bine emițătorul, Gunvald organiză un sistem de alarmă cu ajutorul directorului Uzinei electrice din Flekkefjord. Sub canapeaua din sală el montă un „declanșator minimal", un electromagnet susținut de o „ancoră". Dacă tensiunea rețelei electrice scădea, magnetul dădea drumul ancorei și aceasta, la rîndul ei, punea în mișcare sistemul de alarmă. În cazul cînd directorul ar fi aflat că emițătorul lui Gunvald este într-o primejdie iminentă, ar fi făcut imediat să scadă tensiunea întregii rețele electrice și în felul acesta ar fi dat alarma.

Transformatorul din Lyngdal era și el o verigă a acestui sistem de alarmă. Paal Eiken, reprezentantul local al rețelei, a găsit pe cineva care se pricepea să manipuleze tensiunea. La Kvinesdal, Oscar Fjeld putea face același lucru, iar în imediata vecinătate a fermei din Helle, Bjoern Corneliussen, un foarte bun prieten de-al lui Gunvald, primise ordin ca, în caz de nevoie, să arunce un lanț peste firele electrice sau să manipuleze siguranțele astfel ca să provoace un scurt circuit care să cufunde în întuneric întreaga regiune...

Predicatorul Groevan nu greşise cînd o trimisese pe Esther ca menajeră la Helle. Chiar din prima zi ea s-a adaptat foarte bine la rolul ce-i revenea în această dramă, rol pe care l-a jucat cu o mare tărie de caracter. Tînăra ţărancă venită dintr-o fermă din munţi era socotită naivă şi nu tocmai înzestrată de la natură, şi ea se străduia să confirme această părere. În momentele sale libere, cînd era singură în camera ei, ea punea la punct detaliile comediei pe care o juca. Exersa în faţa oglinzii grimase stupide, ţinea gura deschisă prosteşte şi se îmbrăca dintr-adins foarte prost. Cînd făcea drumuri în oraş sau străbătea valea, se amuza luînd o viteză ciudată. Din copilărie se obişnuise să alerge pe cărările de munte şi nu se putea abţine să nu coboare panta cît de repede o ţineau picioarele. Remarca cu bucurie ascunsă că toţi erau uluiţi de rapiditatea sa. Lumea rîdea văzînd-o pe „nebuna din Helle", care fugea de parcă se ţineau lupii după ea. Se spunea că se potriveşte de minune cu patronul ei, nazistul nebun şi furios.

Dar oamenii se temeau de ea. În prăvăliile din Flekkefjord era întot deauna servită prima, în timp ce alţii stăteau la coadă. I se dădea atîta cît i se cuvenea, după bonurile de carteă pe care le avea, şi nici un gram mai mult, iar ea pleca în fugă, spre uşurarea tuturor. Clienţii îi zîmbeau plin de înţeles negustorului, care le răspundea clipind din ochi semnificativ.

Se simţea foare singură. Deşi tînără şi cu o fire mai curînd veselă, nu se afla niciodată în tovărăşia cuiva de vîrsta ei. Dar de cînd păzea emiţătorul simţea că existenţa ei are în sfîrşit un sens, pentru care era gata să-şi dea şi viaţa !

Esther nu se mulţumea numai să-şi joace rolul în faţa quislingilor, a germanilor şi a populaţiei. Pînă şi colaboratorii cei mai apropiaţi ai lui Gunvald nu reuşeau să-şi dea bine seama cine este ea în realitate.

Gunvald a înţeles destul de repede că această tînără ţărancă nu era de fel naivă, dar se ferea să facă în prezenţa ei vreo aluzie la activitatea lui în rîndurile Rezistenţei, mărginindu-se să constate că în situaţiile cele mai primejdioase ea ştia să acţioneze în aşa fel încît să-l protejeze atît pe el, cît şi emiţătorul. Esther însăşi ţinea să fie aşa. Cu cît auzea, ştia şi vedea mai puţin, cu atît era mai bine pentru toţi. Ea tăcea, îşi refula propriile-i dorinţe, văzîndu-şi de treaba ei la bucătărie şi în grajd.

În rarele ocazii cînd erau relativ liniştiţi la fermă şi cînd Gunvald putea primi vizita agenţilor secreţi, tineri din diferite reţele, fetei îi venea nespus de greu că nu putea să stea de vorbă cu cei de vîrsta ei. Dar ea păstra tăcerea şi se retrăgea în bucătărie sau în camera sa.

Esther nu rostea nici cînd cuvintele libertate şi patrie sau fraze despre spiritul de sacrificiu şi despre idealuri măreţe. Ea era asemenea atîtor alţi norvegieni — ţăranii de la munte, pescarii de pe insulele bătute de vînt, muncitorii ce nu avuseseră niciodată posibilitatea să facă politică şi cărora le venea greu să explice cuvinte ca idealist şi patriot. Dar majoritatea acestor oameni, pe care ţara niciodată nu i-a răsplătit din plin, care munciseră din greu pentru a duce o viaţă plină de privaţiuni la ţărmul unei mări capricioase, pe un pămînt sărac, care în timpul iernilor grele erau victime ale furtunilor, avalanşelor, inundaţiilor şi evacuărilor, ştiau mai bine decît mulţi alţii ce reprezintă libertatea şi ce aduc cu

ele oprimarea și punerea sub tutelă a ființei umane. Eforturile lor continue pentru a subzista îi făceau apți pentru această formă de luptă pe care o cerea războiul, căci ei au avut dintotdeauna privirea îndreptată spre pămînt, spre munți, spre mare și cer și știau că moartea este tot atît de firească ca și nașterea și viața.

Esther făcea adesea de gardă cînd emițătorul era în funcțiune și, dacă germanii sau trădătorii soseau pe neașteptate, recurgea la metoda lui Tor Hugo pentru a înăbuși țăcănitul. Ea lăsa ușa bucătăriei deschisă, făcea să cadă căldări și cratițe, scăpa din mîini capace și cești, ca și cum ar fi avut degetele înțepenite.

Gunvald nu avea niciodată nevoie să-i dea sfaturi în privința muncilor de la fermă. Singurele cazuri cînd intervenea erau în legătură cu uniforma lui nazistă. Cerea ca dunga să fie impecabilă și nu admitea nici cea mai mică pată. Ea rîdea pe-nfundate cînd Gunvald proclama că, în calitatea sa de șef departamental al tineretului național-socialist și al Norvegiei viitorului, el trebuie să fie un exemplu.

Niciodată nu vorbeau între ei nici despre denunțare, nici despre moarte. Fiecare dintre ei își făcuse în sinea sa socotelile și acceptase ideea că jocul poate fi pierdut în orice moment. Esther nu se temea de moarte, dar o trecea mereu un fior la gîndul că tortura ar putea s-o facă să-l trădeze pe Gunvald și pe ceilalți. Această idee o chinuia mai ales atunci cînd sadicul Lipicki venea pe la fermă...

Tor Hugo van der Hagen nu se înscrisese în R.N., dar quislingii nu pierdeau nici o ocazie de a face propagandă pentru a-l atrage în rîndurile lor.

Lappe şi Lipicki se interesau şi ei de acest argat. Era un tînăr viguros şi frumos, care ar fi putut deveni foarte util pentru poliţie.

I se întîmpla să lipsească uneori cîteva zile. Dacă era întrebat, Gunvald răspundea că Peder Mjaaland plecase să-şi ajute părinţii săi bătrîni la cositul fînului sau la tăierea copacilor. Tor Hugo profita de aceste absenţe pentru a instrui cadrele armatei secrete.

Cîteodată Gunvald şi argatul său întovărăşeau poliţia nazistă în alte districte unde aceasta avea treabă. De cele mai multe ori era vorba de controlul traficului rutier şi de arestarea norvegienilor care circulau fără autorizaţie germană.

De obicei li se aplica o amendă pe loc, însă Tor Hugo nu era niciodată de acord cu mărimea amenzii. Cînd poliţia cerea 25 de coroane, el sărea în sus şi insista să se aplice o amendă de 50 de coroane. Dacă poliţia cerea 50, el pretindea 100. Aceasta făcea să crească încrederea de care se bucura pe lîngă trădători şi pînă la urmă ei nu se mai fereau să discute în prezenţa tînărului despre patrioţi şi despre Rezistenţă.

Tor Hugo asculta cu deosebită atenţie tot ce se vorbea despre emiţătorul clandestin şi admira înţelepciunea lui Gunvald. Tomstad elaborase mai multe planuri bine gîndite, care aveau drept scop să distragă atenţia Gestapoului.

Într-o duminică dimineaţa, Lappe sosi la Helle împreună cu cîţiva ofiţeri germani şi cu quislingul cel mai periculos. Veneau să-l invite pe Gunvald să petreacă seara în oraş şi au rămas foarte decepţionaţi că nu l-au găsit. Dar oare argatul nu putea să mai lase puţin treaba şi să vină cu ei? Pînă atunci Tor Hugo evitase să coboare la Flekkefjord în plină zi. Cunoştea multă lume în oraş, mai cu seamă printre sportivi, încă de pe vremea cînd juca fotbal, şi unii dintre ei ştiau de fuga sa în Anglia cu un an înainte.

Totuşi acceptă şi-şi exprimă recunoştinţa. Avea ocazia să se afle în cea mai mare intimitate cu Lappe şi cu quislingul şi, dacă vreunul din ei avea să alunece cumva pe panta confidenţelor, ar fi avut prilejul să culeagă informaţii pe care de obicei aceştia le păstrau numai pentru ei.

Îndată ce au ieşit din Helle, Tor Hugo începu să-şi frece ochiul cu o batistă. El înjura şi drăcuia şi-şi freca ochiul atît de tare, încît acesta se injectă de tot. De fiecare dată cînd le ieşea în cale vreo persoană ce-i părea cunoscută, el îşi scotea batista în carouri mari şi se prefăcea că-şi şterge cu un capăt al ei coada ochiului, ascunzîndu-şi în felul acesta jumătate din faţă. Şi astfel, fără a atrage atenţia cuiva, el a ajuns la apartamentul quislingului.

Băutura a curs din belşug şi pînă la urmă germanii s-au înfierbîntat şi au devenit vorbăreţi. Îi numeau pe patrioţii care fugiseră în Anglia şi se dovedeau uimitor de bine informaţi. Un ofiţer l-a dus pe Tor Hugo la fereastră şi i-a arătat două case ai căror locatari fugiseră, fiind luaţi de un submarin englez venit anume cu un an înainte.

Argatul, care-l asculta cu cel mai viu interes, îşi exprimă dispreţul faţă de aceşti fugari iresponsabili şi ridicoli, gîn-

dîndu-se totodată la ziua cînd venise cu maşina să-i ia pe cei doi norvegieni care au traversat marea la bordul aceluiaşi vas de pescuit cu care fugise şi el. Se temea tot timpul ca germanul să nu rostească numele de Tor Hugo van der Hagen, şi cînd Lappe şi ceilalţi începură să vorbească despre cei ce s-au întors în Norvegia după ce-şi făcuseră un stagiu în şcolile de banditism din Anglia, fu sigur că avea să-i fie rostit numele.

Un ofiţer din SS se întoarse brusc spre el şi-l întrebă pe un ton aspru :

— Ce crezi tu despre aceşti oameni ?

— Despre asemenea bandiţi nu poţi crede decît un singur lucru : că trebuie împuşcaţi ! — răspunse argatul pe un ton şi mai aspru.

Expus în permanenţă primejdiei de a-şi vedea jocul dublu dezvăluit, nevoit să-şi schimbe necontenit masca — asta însemna să trăiască pe o scenă unde uitarea unei singure replici putea cauza moartea —, Gunvald juca într-una rolul principal. Luni şi ani în şir el se cufunda în minciună şi falsitate, şi cu cît era emiţătorul mai ameninţat de goniometre, cu cît creştea numărul patrioţilor arestaţi, cu atît se simţea el mai obligat să se arate mai fanatic şi mai servil faţă de germani.

Aceasta însă nu-l împiedica să-şi păstreze calmul şi să-i încurajeze pe Esther şi pe Tor Hugo. Nu spunea niciodată nimic care să poată avea un efect demoralizant asupra lor. Amîndoi aveau mai multă încredere în el decît în ei înşişi şi erau liniştiţi, căci ştiau din experienţă că Gunvald îi va scoate atît pe ei cît şi emiţătorul din situaţiile cele mai desperate.

Tor Hugo se văzu pe neaşteptate expus unei primejdii neprevăzute în ziua cînd şeful secţiei R.N. veni la fermă. El îl recunoscu imediat. Cu puţin timp înainte de război,

el îl servise pe acest quisling la Farsund, în magazinul unchiului său. Şeful secţiei ezită o clipă la vederea sa şi-i examină îndelung chipul. Tînărul avea impresia că citeşte ce se petrece în creierul celuilalt.

— Parcă te-am mai văzut undeva. De unde eşti? — întrebă nazistul.

— Sînt din Aaseral, răspunse Hugo.

— Într-adevăr, am fost la Aaseral, dar, curios lucru, parcă te-am văzut în altă parte, şi în nici un caz la ţară.

— Poate există cineva care seamănă leit cu mine, răspunse, zîmbind, argatul.

Şeful secţiei nu abandonează acest subiect şi revine asupra lui de mai multe ori. Tor Hugo îşi ţine pistolul sub braţ şi este decis să tragă în cazul cînd quislingul i-ar descoperi identitatea...

Trioul de la Helle se temea în permanenţă că ar putea cădea victimă rutinei. Totul a mers bine atît de multă vreme... Au ieşit de multe ori din situaţiile cele mai critice, dar acest noroc continuu nu ameninţa oare să le tocească atenţia?

Erau momente cînd Gunvald şi Tor Hugo se întrebau dacă nu cumva îi subestimează pe oamenii din Gestapo. Atunci începeau să manifeste mai multă suspiciune şi se sileau să-i considere pe Lappe şi pe Lipicki mai primejdioşi decît şerpii veninoşi. Îşi repetau într-una că tortura şi moartea îi pîndesc...

Se culcau întotdeauna cu pistolul încărcat sub pernă şi în timpul zilei făceau în aşa fel încît să-l aibă la îndemînă, lucru pe care prezenţa poliţistului sub acelaşi acoperiş cu ei îl făcea acum mai dificil. Dar ei ţineau foarte mult să nu fie luaţi prin surprindere, fără nici o posibilitate de a se apăra.

Gunvald nu se simţea în largul lui cînd şeful adjunct al poliţiei, plimbîndu-se, trecea prin spatele hambarului cu fîn, unde era un mare depozit de automate şi muniţii. Dar el şi prietenii lui erau cei care conduceau încă jocul. Fără ca poliţistul

să bănuiască, cei trei îi supravegheau fiecare pas și adesea îl dirijau chiar în direcția dorită de ei.

În plus, quislingul avea nenumărate dovezi ale atitudinii evident naziste a lui Gunvald. Văzuse cu propriii lui ochi actele de sabotaj comise de patrioți împotriva fermierului din Helle. Cuiele presărate pe drum, proprietatea sa nu o dată devastată și, într-o dimineață, chiar calul strangulat în grajd.

Comandantul orașului, prieten intim cu Gunvald, îi împrumutase, ca să-l despăgubească, doi „cai germani", cu timpanele găurite, pentru ca bubuitul tunurilor să nu-i sperie. Gunvald se obișnui repede cu acești cai, care nu ascultau decît de hățuri.

Erau perioade cînd Gunvald și Tor Hugo dormeau prost. Asta se întîmpla mai cu seamă cînd goniometrele se apropiau prea mult sau cînd erau arestați patrioți care cunoșteau baza. În asemenea nopți, imediat ce polițistul se culca, ei se îndepărtau de casă. Lungiți pe mușchiul uscat sub o ieșitură de stîncă, departe de oameni, se cufundau, în sfîrșit, într-un somn adînc, fără vise...

Sverre Sand, care le servea drept „cutie de scrisori", urmărea cu uimire crescîndă jocul lui Gunvald cu polițistul și se întreba uneori dacă acesta nu a înțeles cumva totul, căci acum Gunvald a mers atît de departe, încît l-a antrenat și pe Sand.

Polițistul nazist veni într-o zi la prăvălia acestuia pentru a-i propune să devină „agent maritim" la Flekkefjord.

Să rechiziționezi vase de pescuit și alte vase atunci cînd germanii sau quislingii voiau să se plimbe prin fiorduri sau de-a lungul coastei era o îndeletnicire dezgustătoare, dar Sand îl consultă pe Toralf Johansen și acesta îl sfătui să accepte.

Astfel, încă un membru al rețelei ar avea acces la comandatură, și să cunoști numele vaselor rechiziționate era suficient de important pentru ca Sand să suporte această încercare. O dată în plus Gunvald l-a exploatat pe dușman în scopul de a face să crească infiltrarea în rîndurile sale fără a compromite

noi membri ai Rezistenței. Căci Sand era deja „cutie de scrisori", iar sicriele depozitate în fundul prăvăliei sale erau pline cu pistoale-mitralieră engleze și cu grenade.

După mai bine de patru luni petrecute la Helle, Tor Hugo plecă în Suedia, de unde se reîntoarse în Anglia. Gunvald le explică naziștilor că, întrucît părinții lui Peder Mjaaland erau foarte bătrîni, fiul lor a fost nevoit să plece acasă pentru a se ocupa de fermă.

Tor Hugo nu mai era deci acolo. Austad și Seland fugiseră și ei de mult în Anglia, Tor Njaa și alți luptători din Rezistență sau erau morți, sau se aflau în lagăre de concentrare. Gunvald se simțea foarte singur. Dar emițătorul continua să funcționeze, Home Station primea cu regularitate rapoarte asupra convoaielor, fortificațiilor și aerodromurilor, iar mama lui Gunvald, Fie și Esther mai erau în viață.

În septembrie 1942, noi oameni au sosit din Anglia, aduși cu ajutorul submarinelor. Debarcați la Skarpnes, nu departe de Flekkefjord, ei transportau opt geamantane pline cu arme și echipament pentru armata secretă.

Scurt timp după aceea, Gunvald îl înștiință pe Toralf Johansen că o întreagă încărcătură de arme avea să sosească într-un viitor apropiat. Tele urma să fie locul de debarcare și trebuiau să fie trimiși oameni pentru a supraveghea țărmul și a asigura semnalizarea necesară. Sverre Sand și Toralf Johansen fură din nou însărcinați cu această misiune primejdioasă. Dacă gerul era mai puțin cumplit, decît în ianuarie, în schimb primejdia era mult mai mare, căci în această perioadă numeroase vase navigau de-a lungul coastei și, cu excepția vaselor de pescuit, aproape toate erau comandate de germani.

Fie își continua activitatea de curier și, cum ziaristul Gudmund Seland era încă în libertate, Gunvald găsea la el un loc-șor unde să se odihnească o oră-două cînd simțea că nervii săi

sînt pe punctul de a ceda. Rugase familia Scland s-o primească din cînd în cînd şi pe Esther. Aceasta a fost singura casă — afară de cea a mamei lui Gunvald — care a primit-o pe Esther în tot timpul cît ea a stat la Helle. Seland, care preţuia foarte mult ştirile primite de la Londra, o rugă într-o zi să asculte cu atenţie radioul lui Gunvald şi să-i repete cele ce va reţine. Ca de obicei, ea se aşeză timid pe marginea unui scaun, apoi începu să enumere comunicatele militare, comentariile asupra situaţiei de pe fronturi şi ştirile politice. Ziaristul rutinat făcu ochi mari. Ceea ce auzea nu corespundea de fel imaginii ce şi-o făcuse despre Esther, această tînără ţărancă naivă şi puţin originală. Nu-i scăpase nici un amănunt şi reda totul în mod logic şi limpede. Însă îndată ce a terminat relatarea, ea şi-a ales repede o revistă pentru femei şi s-a cufundat într-o poveste oarecare de dragoste, reluîndu-şi obişnuita sa expresie candidă. Tot restul serii nu mai scoase o vorbă şi soţii Seland au lăsat-o în pace. Deodată se sculă, spuse noapte bună şi dispăru ca o umbră în noapte ; cu mersul uşor şi suplu, ea se întoarse la Helle în fugă, fără să gîfîie.

Trei poliţişti au venit la lăptărie pentru a o lua pe Sofie Roervik. A trebuit să-i urmeze imediat şi abia dacă i se: îngădui să-şi pună paltonul peste halatul alb de vînzătoare. „Acum s-a terminat“ — îşi spuse ea în maşină, stînd între doi germani, în timp ce al treilea conducea. Fie fu dusă direct în biroul şefului, fără să fi avut timpul să reflecteze bine la atitudinea pe care trebuia s-o adopte în timpul interogatoriului. Nu-i rămînea decît să se cramponeze de planul elaborat încă cu mult timp înainte şi să jure că habar nu avea de faptul că Gunvald joacă un rol dublu.

Şeful adjunct al poliţiei trebuia să servească drept interpret. El o salută morocănos şi grav, dar ca unul care o recunoştea. O văzuse pe Fie la Helle pe cînd el locuia acolo. O dată

cu apropierea iernii se mutase în oraș. De la Helle pînă la biroul său era un drum prea lung și, în plus, aflase că acesta devenea impracticabil după căderile abundente de zăpadă.

Dar, spre marea mirare a lui Fie, interogatoriul nu avea nimic comun cu emițătorul și cu Gunvald ! În dimineața acelei zile, un german venise la prăvălie să ceară lapte. Fie i-a răspuns, ceea ce era, de altfel, adevărat, că nu a mai rămas nici un strop.

— Și eu ce să beau ? — a spus soldatul, iritat.

— Apă, ca norvegienii ! — i-a răspuns prompt Fie.

Acestei replici i se datora vizita celor trei polițiști germani. Șeful adjunct al poliției se arătă un interpret înțelegător și serviabil, dar, la drept vorbind, nu înțelegea mare lucru din toată povestea asta. Din moment ce Fie era uneori invitata lui Gunvald, era absurd din partea ei să se comporte ca o patriotă și să arate lipsă de respect față de Wehrmacht. Pînă la urmă ajunse la concluzia că trebuie să fi avut un foarte regretabil acces de proastă dispoziție cînd soldatul german a venit să-i ceară lapte și ea scăpă doar cu o mustrare severă. Cît despre directorul lăptăriei, el înțelegea mai puțin chiar decît alții. Nu refuzase el oare să-i mărească salariul acestei domnișoare Roervik, „nițel colaboraționistă“ și prea puțin patriotă, în speranța de a o vedea luîndu-și catrafusele ? Și iată că, din tot personalul său, ea era cea dintîi care avea de furcă cu ocupantul !

Gunvald a părăsit Flekkefjordul spre a se duce la Kristiansand pentru a lua parte la o paradă a gărzii. A fost însărcinat și cu cîteva comisioane pentru poliția lui Quisling. Obosit și deprimat, el nu adresează nici un cuvînt omului de lîngă el, un arestat pe care trebuie să-l ducă la Kristiansand, întrucît tot pleacă într-acolo. Uniforma îi dă lui Gunvald impresia unei piei lipicioase și dezgustătoare și-i tot trece prin cap gîndul s-o ia spre est pentru a scăpa definitiv de emițător și de rolul său de agent dublu. Arestatul de lîngă el n-are nimic grav pe conștiință și probabil că se va întoarce acasă după ce va fi interogat de SD. Dar Gunvald suferă văzîndu-i neliniștea și-și înăbușă propria-i conștiință tulburată, închizîndu-se într-o tăcere dispreţuitoare.

El conduce foarte încet. I se întîmplă chiar să oprească mașina într-un loc unde circulația e mai redusă și să-l invite pe arestat să coboare pentru a-și dezmorți picioarele. E cu neputință să-i propună deschis să evadeze, căci, în cazul cînd omul ar fi prins, Gunvald s-ar vedea demascat. Dar el merge pînă acolo încît deschide amîndouă ușile mașinii și se îndepărtează, astfel ca arestatul să nu-l mai vadă. Cînd se întoarce, celălalt îl așteaptă, la fel de pasiv. Omul acesta nu vrea să evadeze !

Ajuns la Kristiansand, Gunvald îl predă pe arestat și-și face rondul obișnuit prin birourile Gestapoului pentru „a da

bună ziua". Aceste vizite au fost adesea fructuoase. Pălăvrăgind amabil, Gunvald a fost pus la curent nu o dată cu privire la viitoarele controale și arestări, la încercuirea anumitor rețele.

Germanii speră să vină, în sfîrșit, de hac rețelelor din sudul Norvegiei și la Arhive domnește astăzi o atmosferă deosebit de febrilă. Gunvald culege cîteva informații ; el izbutește să-și păstreze sîngele rece cînd află de arestarea iminentă a lui Viggo Axelssen.

Cîteva minute mai tîrziu, tînărul părăsește cartierul general al Gestapoului și, în cea mai mare viteză, străbate orașul în speranța de a ajunge la Axelssen înaintea germanilor. Cunoaște bine drumul, l-a parcurs de multe ori, cînd pentru a discuta cu agentul din port, cînd pentru a se odihni într-un loc relativ sigur. De obicei el îmbrăca un pardesiu peste uniformă, pentru a nu face să crească disprețul și ura pe care trebuia să le îndure prietenul său, dar astăzi Gunvald, așezat la volan, își etalează veșmintele naziste, cizmele sale lustruite, banduliera, cascheta așezată reglementar. Viggo Axelssen nu a fost nicicînd nehotărît și nu ezită nici o secundă. La ora 18 el se vîră în portbagajul lui Gunvald.

Întreg orașul era blocat ! A început o acțiune de mare anvergură, care trebuia să-i dea Rezistenței o lovitură mortală. Au fost mobilizate toată Sicherheitspolizei, toată poliția nazistă norvegiană, întreaga Feldgendarmerie, precum și colaboratorii Gestapoului și cîteva formațiuni militare pentru a-i scoate din ascunzătorile lor pe apărătorii libertății. Casele au fost scotocite din beci pînă-n pod, iar pe străzi și pe șosele au fost cercetate actele tuturor pietonilor și automobiliștilor.

Gunvald nu numai că poartă uniforma gărzii, dar se și află la volanul unei mașini a poliției. E atît de calm și destins, încît îl cuprinde un sentiment vecin cu bucuria. Dimineața a fost nevoit să ducă un om într-o închisoare germană ; în clipa aceasta, el își plătește datoria, și încă din plin. Căci

arestatul de la Flekkefjord va scăpa ieftin, în vreme ce Gunvald îl salvează acum de la o moarte cumplită pe omul pe care-l trece printre rîndurile strînse ale germanilor, prin faţa posturilor lor de control şi a patrulelor lor mobile.

Nu se gîndeşte nici o secundă la el. Reacţionează în mod automat la somaţiile „*Halt !*“ şi „*Achtung !*“ ale soldaţilor care tropăie în zăpada proaspăt căzută şi inima îi este plină de recunoştinţă pentru această primejdie pe care o înfruntă.

Gunvald are un temperament sensibil şi afectuos. Chiar şi cei care nu merită înţelegere fac adesea apel la firea lui miloasă, iar dublul rol pe care-l joacă atît faţă de norvegienii patrioţi cît şi faţă de duşmanii lor aproape că l-a sfîşiat moraliceşte. Dar nu are dreptul să manifeste nici un sentiment personal, trebuie să se arate tot timpul dur şi să nu vadă în oameni decît nişte pioni în jocul lui nebunesc. Uneori rezistă cu greu dorinţei de a-şi arunca masca şi a-şi arăta adevăratul său chip.

Iată, în sfîrşit, o împrejurare în care îşi poate da seama de valoarea teribilului său sacrificiu. Prietenul lui se află în portbagaj, şi numai pentru că Gunvald a acceptat dezonoarea şi a devenit „trădător“ poate acum să salveze încă o viaţă omenească. Este un fapt real şi concret, nu sînt numai nişte semnale misterioase adresate unor necunoscuţi care se găsesc de partea cealaltă a Mării Nordului, femei şi bărbaţi în uniformă, undeva la Londra. Pentru o scurtă clipă, el scapă de dezgustătoarea comedie pe care o joacă în faţa quislingilor şi a monştrilor ce domnesc la Arhive. Îşi poate arăta adevărata sa faţă, poate vorbi cu adevăratul lui glas dacă vrea. Nu mai există nimic în afara omului din portbagaj, nici zăpada, nici întunericul, nici patrulele germane care se ivesc pe la răscruci şi la cotituri.

Chiar şi în această zi îngrozitoare, marcată cu o cruce neagră în întreg ţinutul, uniforma gărzii şi documentele poliţiei naziste sînt absolut suficiente pentru ca maşina lui

Gunvald să treacă toate barajele. Cei doi prieteni sosesc la Greipstad. Viggo Axelssen a ieşit din zona cea mai periculoasă.

De mai bine de 18 luni, armatorul aduce servicii de cea mai mare importanţă ca agent. Şi iată-l acum faţă-n faţă cu prietenul şi salvatorul său, care trebuie să se întoarcă singur la oamenii din SD şi la quislingi, care în orice clipă se pot năpusti asupra sa ca nişte fiare ca să-l sfîşie. Axelssen se uită la tînărul slab în uniformă neagră şi este cuprins de o asemenea milă, încît timp de un minut nu e în stare să vorbească. Cînd, în sfîrşit, îi revine graiul şi poate vorbi pe un ton normal, îl imploră pe Gunvald să abandoneze temporar lupta şi să fugă cu el cît mai este timp.

Gunvald răspunde că mai are multe lucruri de făcut înainte de a pleca în străinătate, apoi face cale-ntoarsă şi se îndreaptă spre Kristiansand. Continuă controalele, percheziţiile, dar el trece fără nici un fel de greutăţi şi intră în oraş. Nu vrea să se ducă să-şi vadă prietenii în noaptea aceasta, nici să ia o cameră la hotel. Socoate că e mai prudent să găsească un loc pustiu, nu prea departe de gară şi să doarmă în maşină.

A doua zi Gestapoul îl caută cu înverşunare pe Viggo Axelssen, şi Sicherheitspolizei spumegă de furie constatînd că armatorul — *der gute Viggo* — a ştiut să-i ducă cu zăhărelul pe germani atîta timp. Cineva trebuie să plătească : comandantul portului şi alţi doi germani sînt spînzuraţi.

Dar cînd vor pune, în sfîrşit, mîna pe misteriosul „Tom“ ! Firește nu va mai trece multă vreme şi-l vor descoperi pe acest spion primejdios şi îndrăzneţ, care pare să se evaporeze în văzduh de fiecare dată cînd Gestapoul crede că l-a înhăţat. S-a întîmplat adesea în împrejurimile Flekkefjordului ca germanii să fie atît de aproape de emiţător, încît impulsurile goniometrelor să atingă maximul. Apoi acelaşi emiţător a fost semnalat la Lyngdal, la Sirdal, în apropiere de Kristian-

sand și în alte părți, și aceste deplasări au ridicat în fața lor nenumărate probleme, dar iată că totuși sînt pe cale de a-l descoperi ! La Arhive, un arestat, pe jumătate inconștient după îndelungate torturi fizice și morale, a rostit numele de „Tom". Nu Ton, nume asupra căruia se concentrase Lipicki după manevra abilă a lui Gunvald, ci Tom, absolut sigur, Tom, Tom, Tom !

Hauptsturmführerul Kerner și-a rugat subalternii să acorde atenție acestui nume. Ar putea, poate, fi pus în legătură cu vreo denumire geografică — poate că e suficient să-l citești de-a-ndoaselea ? —, sau ar putea fi numele unei ferme, al unei familii. Colaboratorii cei mai apropiați ai lui Kerner — oameni ca Lappe și Lipicki — analizează toate posibilitățile. Tom — Toms — Tomme — Tommy — Tomie — Tomsten — Tomstad ?

Tomstad ! Lipicki izbucnește într-un rîs zgomotos. Tovarășul de luptă Tomstad din Helle ! Lappe zîmbește, dar numai cu buzele. De mult bănuiește Lappe că în rîndurile SD-ului există un nemernic bun de spînzurat. Și, dacă această persoană nu face în mod direct parte din poliție, trebuie negreșit să aibă prieteni buni la Gestapo și să fie un agent dublu. De nenumărate ori, acțiuni bine pregătite și ținute în secret împotriva oamenilor din Rezistență n-au dus la nici un rezultat, deoarece aceștia dispăreau în mod misterios în ultimul moment. Și în alte cazuri Lappe se mirase că cercetări pornite bine și conduse bine au ajuns în impas.

Expertul în tortura cu ajutorul radiatorului electric, Lipicki, vede privirea aspră și încordată a colegului său și în zilele ce urmează se gîndește atît de mult la Tomstad, încît nu e în stare să se concentreze asupra altui lucru. I se pare că nici chiar rachiul nu mai are vreun gust...

Numeroși sînt luptătorii din Rezistență care cunosc pseudonimul „Tom", dar puțini cunosc adevărata sa identitate. Gunvald a fost bine acoperit. La un moment dat, un om din

Rezistență a insistat foarte mult să-l vadă, spunînd că posedă informații deosebit de prețioase pe care nu i le va da decît lui „Tom“ personal.

Dar Gunvald nu a vrut să se expună riscului de a se dezvălui. Întîlnirea fu fixată de un altul, și Gunvald se prezentă ca un emisar al lui „Tom“. Deși foarte dezamăgit, interlocutorul său sfîrși prin a spune ce avea pe inimă. Fermierul din Helle aflase încă o dată ceea ce voia să știe fără a da în vileag în mod inutil adevărata sa identitate.

Gunvald era mereu la pîndă pentru a obține noi informații cu privire la planurile germanilor și la starea celor ce fuseseră arestați : mărturisiseră oare sau izbutiseră să tacă în timpul torturii ? Într-o zi, el află că unul dintre colaboratorii săi apropiați, fermierul Oscar Fjeld din Kvinesdal, a fost arestat. Fjeld lucrase în contact direct cu „Tom“ și dacă vorbea baza de la Helle era pierdută.

Gunvald ar fi putut să fugă în străinătate, dar chiar și acum, cînd viața nu-i mai atîrna decît într-un fir de păr, el hotărî să continue jocul său dublu. Emițătorul trebuia să funcționeze pînă în ultima clipă. În fiecare zi agenții rețelei puteau obține cîte o informație de cea mai mare importanță pentru aliați, dar munca lor ar fi fost zadarnică dacă nimeni n-ar fi transmis raportul în Anglia !

Gunvald se reîntoarse la Kristiansand și se duse direct la Gestapo. Înainte de a intra în clădirea Arhivelor, își puse capsula cu otravă în buzunarul de la pantaloni pentru a o putea apuca la nevoie cît mai repede cu putință. Se schimbase oare comportamentul oamenilor din SD ? Plutea oare în atmosfera de pe coridoare ceva ce el nu observase în timpul vizitelor sale precedente ? Încordat, intră în primul birou pentru a spune bună ziua „prietenilor“ săi. După aceea trecu în alt birou, apoi în altul și peste tot căută să aducă vorba despre Kvinesdal, încercînd astfel să-i facă pe germani să vorbească

despre arestat. Dar Fjeld nu era la Arhive, și Gunvald află că fusese transferat la închisoarea locală. Se duse acolo și, datorită legitimației sale de polițist nazist, poarta închisorii se deschise imediat în fața lui. Dar era imposibil să vorbească cu Fjeld între patru ochi ! Un german îl urma pas cu pas pe vizitator. Și totuși trebuia să afle dacă Fjeld a vorbit. El era unul dintre foarte puținii care cunoșteau adevărata identitate a lui „Tom" !

Oare Fjeld își va pierde stăpînirea de sine și va trăda legătura dintre ei cînd Gunvald va intra pe neașteptate în celula sa ? Poate că nefericitul suferise torturi atît de îngrozitoare încît era gata să spună totul ? Gunvald trebuia să țină seama de această teribilă eventualitate, dar în acest caz el însuși n-ar mai fi avut decît cîteva ore de trăit.

Se apropiau încet de secția unde era întemnițat arestatul. Germanul pălăvrăgea într-una și Gunvald nici măcar nu înțelegea cuvintele ; nu făcu decît să mormăie cîteva vorbe de încuviințare neclare. Cîțiva pași încă și se va afla în fața lui Fjeld sau în fața unei ființe care geme și se tînguie, distrusă moralicește și fizicește de neîncetatele bătăi.

Un gardian scoase cheia și deschise ușa micii celule pătrate. Fjeld se ridică cu greutate, întîlni privirea lui Gunvald și strigă ca ieșit din minți : „Nici un cuvînt, mă auziți. Nu voi spune nici un cuvînt !"

Gunvald scuipă cu dispreț, adresă germanului o grimasă semnificativă și părăsi celula. Simțea o nespusă ușurare. Accesul de furie al lui Oscar Fjeld era un răspuns fără echivoc. Gestapoul nu a reușit să smulgă nimic de la arestat și, în loc să reprezinte o primejdie pentru Gunvald, el le arătase germanilor, datorită reacției lui inteligente, că acesta este un nazist detestat de toți, un trădător.

În preajma Crăciunului anului 1942, celulele închisorii locale și de la Arhive erau pline de patrioți. Și printre ei erau unii care știau cine este „Tom".

„Tom. — „Tom". — „Cine este Tom ?" — „Tu îl cunoşti pe Tom !" — „Noi ştim cine este Tom, nu-ţi rămîne decît să mărturiseşti !" — „Noi l-am arestat pe Tom". — „Tom te-a denunţat !" — „Mergem să-l aducem pe Tom, ai să-l vezi cu propriii tăi ochi". — „Ştim că l-ai ajutat pe Tom la emiţătorul său clandestin". Întrebările, ameninţările, făgăduielile, înjurăturile şi provocările, însoţite de lovituri de măciucă, de lanţ, de frînghie, de pumn, de bici, de baston, de ţeavă de cauciuc, de bîtă şi de curea, cădeau ca o ploaie asupra deţinuţilor. „Tom", „Tom", „Tom" ; ei întreabă într-una cine este „Tom".

Iar Gunvald continuă să facă vizite la Arhive şi la închisoarea locală, fie sub pretextul unei sarcini oarecare, fie pentru a pălăvrăgi cu colegii săi, naziştii şi oamenii din SD.

Arestările sînt numeroase şi, intrînd, Gunvald nu ştie niciodată pe cine va găsi în celule sau în camera de tortură. Poate pe prietenii săi cei mai apropiaţi, pe colaboratorii săi cei mai buni, chiar pe Fic, de ce nu ? Căci acum SD-ul lucrează repede, pe zi ce trece tot mai repede, şi Gunvald nu este pus la curent decît cu o infimă parte din această activitate. Lipicki, Lipicki mai ales, este mai puţin vorbăreţ de cîteva zile încoace. E alarmant să constaţi această scădere a încrederii, chiar dacă acesta rămîne foarte prietenos şi într-un anumit fel mai politicos decît oricînd.

Chiar în ajunul Crăciunului 1942, Gunvald se mai duce o dată la Kristiansand. Într-unul din birourile Arhivelor, el dă peste un prieten de la Gestapo, foarte ocupat cu interogarea unui patriot arestat. Gunvald se uită mai de aproape la acesta — îl cunoaşte. Este un om din reţeaua sa. Dar norvegianul nu-l cunoaşte pe Gunvald, probabil că nu-i ştie decît pseudonimul. Patriotul este supus acţiunii radiatorului electric, este culcat pe podea, cu partea de sus a trupului dezgolită, în faţa aparatului incandescent. Sosirea şefului gărzii nu-l

deranjează cu nimic pe omul de la Gestapo. Tortura este un lucru cotidian, banal, şi un quisling, om de încredere al hitleriştilor, trebuie s-o considere ceva firesc.

Intră o femeie, îmbrăcată în uniforma cenuşie a armatei hitleriste. Poartă un coş plin cu podoabe pentru pomul de Crăciun şi arde de dorinţa de a se face observată arătînd ghirlandele, coşuleţele şi stelele strălucitoare. „*Stille Nacht, heilige Nacht...*“ [1]

Omul îl lasă pe arestatul pe jumătate inconştient, priveşte podoabele, stelele de Crăciun, şi chipul lui radiază de o fericire de copil...

Gunvald îl observă pe german şi se simte ca paralizat. Dintre toate ororile pe care războiul i le-a arătat, nimic n-o depăşeşte pe cea de acum — acest chip blajin în faţa stelelor sclipitoare, a ghirlandelor, a coşuleţelor, iar alături de ofiţerul SD norvegianul torturat, care încearcă să se îndepărteze cu cîţiva centimetri de razele ce-i ard pielea, îi pătrund în carne, în nervi, în oase şi măduvă şi în curînd îl vor aduce la nebunia eliberatoare.

Gunvald tremură atît de tare, încît este cît pe-aci să cadă, dar nimeni nu-i dă atenţie.

Apoi omul din Gestapo îşi întoarce încet faţa încă radioasă de la femeie şi de la ornamente şi urlă de furie. Este brusc desfigurat, pare un nebun furios ; dintr-un salt e lîngă victimă şi cu o lovitură de picior o trimite înapoi lîngă radiator.

Gunvald ştie cine îi este adversarul ; el ştie că oamenii care urcă pînă la Helle să mai pălăvrăgească puţin, să bea lapte proaspăt şi să mănînce prăjiturile făcute de Esther ar putea fără să şovăie, numai o clipă mai tîrziu, să-l ucidă după torturi sălbatice. Degetul îi alunecă de-a lungul centurii, simte acolo o mică proeminenţă şi-şi recapătă calmul. Capsula cu otravă e la locul ei, e mereu acolo, tot atît de palpabilă ca şi

[1] „Noapte liniştită, noapte sfîntă“.

mîna sau piciorul său. Ochii şi întreaga sa înfăţişare par să aprobe ceea ce se petrece. Cel mai mic semn de milă l-ar putea trăda, şi de aceea el se arată inuman.

Tînărul a trecut printr-o îndelungată şi dureroasă maturizare, şi-a construit o dublă personalitate, şi adevăratul Gunvald îl priveşte pe Gunvald al anilor de război cu groază şi dezgust. Dar duşmanii nu-l văd decît pe acest Gunvald din timpul războiului. Şi a ajuns la o asemenea uşurinţă de transpunere, încît îşi schimbă caracterul mai repede decît îşi încleştează pumnul.

Îşi cunoaşte bine propriul său temperament şi se teme de viitor. A petrecut nopţi albe întrebîndu-se dacă-şi va putea regăsi vreodată starea normală, dacă va fi cu putinţă să-l ajunge pe acest Gunvald al anilor de război, să se libereze de coşmarul jocului dublu, să nu-l mai ducă cu el, după ce va veni pacea, ca pe o umbră fatală, care l-ar ucide încetul cu încetul. Dacă nu va izbuti s-o facă şi va supravieţui războiului, poate că va avea şi mai mare nevoie de capsula cu otravă atunci cînd a ucide va fi iarăşi o crimă.

Acest dureros joc dublu l-a împins într-un fel de ţară a nimănui pe planul spiritului uman, o ţară plină de primejdii, de ţinuturi necunoscute. Va şti el oare să iasă din ea? Căci unde duce oare acest hotar dintre adevăratul său eu şi eul nou, necunoscut, impus de rolul său de trădător? Şi cît timp va mai reuşi el să-şi stăpînească reacţiile şi sentimentele fireşti înainte de a-şi pierde adevărata identitate, sufletul şi de a se cufunda într-un abis de unde nu va mai putea ieşi niciodată?

Gunvald duce o viaţă nevinovată, banală în acest orăşel liniştit, şi iată că de luni, de ani de zile el se străduieşte să joace rolul unui monstru cu chip de om.

Nu-şi găseşte liniştea decît ararcori, cînd poate părăsi Helle pentru a-şi petrece noaptea singur în pădure. Căci acum

îl sperie pînă și somnul ; se teme să doarmă în cămăruță, pe canapeaua din sala comună și chiar în patul său de la etaj. Se teme să nu vorbească în somn. Tensiunea lui interioară e atît de mare, încît n-o poate stăpîni decît în stare de veghe, datorită unei discipline de fier. Și dacă cineva ar intra în camera sa și l-ar auzi vorbind în inconștiența somnului ? E din ce în ce mai singur...

Și iată că un om, unul dintre cei mai buni oameni ai rețelei, un patriot la curent cu toată activitatea lui Gunvald, este arestat de Gestapo. Dar acest om este înzestrat cu o tărie de caracter excepțională și Gunvald crede că va îndura torturile fără să vorbească.

Activitatea agenților din ținutul Stavanger s-a redus și ea simțitor, căci agentul din port Kjell Soeyland a fost nevoit să fugă. Iar germanii au izbutit să aresteze un număr mare de patrioți... Un clopot de alarmă răsună de multă vreme în urechile lui Gunvald. Dar el continuă să transmită mesaje către Home Station, căutînd totodată să ghicească de cît timp mai dispune încă înainte ca SD-ul să se năpustească asupra fermei din Helle.

Un norvegian eliberat din închisoarea din Kristiansand îi aduce lui Toralf Johansen un mesaj de la fratele său Ingolf, de douăzeci și unu de ani, arestat pentru activitatea sa în cadrul armatei secrete.

Interogîndu-l pe acest tînăr, oamenii din Gestapo nu încetau o clipă să urle : „Cine e Tom ? Cine e Tom ? Cine e Tom ?“ „Tot timpul ne interoghează cu privire la Tom“, iată mesajul pe care l-a primit Johansen de la fratele său arestat.

L-a primit la 25 decembrie 1942, în timp ce clopotele anunțau Crăciunul la Flekkefjord, și s-a dus de îndată la Gunvald pentru a-l informa cu privire la ceea ce se petrece la Arhive. Toralf Johansen avea impresia că Gunvald îl ascultă cu un

calm inexplicabil, dar pentru Gunvald aceasta nu reprezenta o noutate. Ştia că apariţia Gestapoului la Helle nu este, probabil, decît o chestiune de ore. Şi totuşi nu e de loc tulburat, nici măcar agitat. Este atîta timp de cînd s-a obişnuit cu inevitabilul. Dar întreabă Home Station dacă nu s-ar putea trimite un avion pentru a-l scoate din capcană. Răspunsul soseşte a doua zi. Englezii sînt întru totul de acord să trimită un avion îndată ce starea timpului şi a gheţii vor face posibile aterizarea şi decolarea. Dar va trăi Gunvald pînă cînd viscolele iernii se vor potoli şi gheaţa de pe înălţimi va fi netedă şi rezistentă ?

E al doilea Crăciun la Helle fără brad, fără luminări, fără cadouri. Gunvald şi Esther iau masa de seară în bucătărie. Vorbesc puţin de obicei, în ziua aceasta mai puţin poate ca oricînd, dar se înţeleg în tăcere.

Poate pentru că este Crăciunul simte Gunvald cum îl copleşesc toată afecţiunea şi toată recunoştinţa reţinute pe care el le are faţă de tînăra fată. Atîţia alţii au dispărut, însă Esther este tot aici, credincioasă, discretă, fără nici o pretenţie. Ea îşi îndreaptă spre el privirea ei calmă şi hotărîtă şi inima i se strînge văzîndu-i cît de prost arată.

Gunvald este palid şi obosit, la limita epuizării, iar ochii săi albaştri de copil, în care atîta timp Esther citise un curaj tineresc şi o speranţă de neînvins, reflectă acum sutele de zile şi nopţi de suferinţă stăpînită, de tristeţe şi de refulare distrugătoare a adevăratei sale personalităţi. Privirea sa nu mai este aceea a unui om tînăr. Ochii îi sînt bătrîni, îngrozitor de bătrîni şi de obosiţi, ca şi cum, după atîtea cîte văzuseră, ar avea tendinţa de orbire. Esther strînge masa, dar el nu-i dă nici o atenţie. Fata isprăveşte de spălat vasele, iar el şade tot pe acelaşi scaun, nemişcat şi mut, cu aceeaşi expresie înfricoşătoare în priviri...

În ziua de 26 decembrie Gunvald coboară în oraș pentru a lua parte la festivitatea de Crăciun organizată de quislingi. Ca de obicei se arată zîmbitor și vesel în mijlocul membrilor de partid și, cum de data asta sînt prezenți cu toții, ține neapărat să facă o fotografie frumoasă. Naziștii se așază țanțoși în fața obiectivului, iar Gunvald reglează cu mare atenție lumina și distanța. Vrea să obțină imaginile cît mai bune cu putință ale quislingilor pentru a duce cu sine clișeele în Anglia !

Povestea capturării lui *Galtesund* în primăvara anului 1942 a făcut înconjurul lumii libere. Era, în sfîrşit, o ştire încurajatoare într-o perioadă cînd comunicatele aliate, pînă şi în zilele cele mai fericite, spuneau doar că a fost oprită sau întîrziată înaintarea germanilor.

Acest succes i-a deschis pofta lui Odd Starheim ; de multă vreme el urzea un plan şi mai îndrăzneţ. Voia să captureze cîteva vase deodată şi ca loc al acţiunii alese Abelsnes, un port vecin cu Flekkefjordul, unde se formau convoaiele germane. Tor Hugo van der Hagen încă nu ştia că urma să se întoarcă în Norvegia şi să-l revadă pe Gunvald, dar bănuia că se pregăteşte o acţiune de mare anvergură. De luni de zile era supus unui antrenament foarte greu într-o tabără scoţiană. În afara exerciţiilor obişnuite de comando trebuia să-şi însuşească tehnica abordajului şi să înveţe cum se pornesc motoarele vaselor.

În ziua de 1 ianuarie 1943 Tor Hugo este din nou în drum spre Norvegia. Pe baleniera *Bodoe* călătoresc, în afară de echipaj, patruzeci de oameni aleşi pe sprînceană, avîndu-l pe Odd Starheim ca şef responsabil. Acest grup specializat are şi navigatori, şi mecanici cu experienţă, care, după abordaj, trebuie să aducă vasele în Anglia.

În timpul drumului nu a avut loc nici un atac. O singură dată au fost nevoiţi să facă un ocol pentru a evita un convoi

în flăcări. Ating coasta norvegiană în plină noapte, și comandoul format din patruzeci de oameni este debarcat fără dificultăți. *Bodoe* se îndreaptă spre vest, dar nu-i va fi dat să ajungă vreodată într-un port englez. În larg, în dreptul portului Aberdeen, baleniera se lovește de o mină și sare în aer. Numai doi oameni din cei treizeci și cinci de membri ai echipajului reușesc să se salveze.

Odd Starheim îl trimite la Helle, peste culmi, pe Tor Hugo și încă un om din grupul de comando ca să ia contact cu Gunvald. Tor Hugo, care poartă uniformă engleză, știe că riscă să-i găsească pe Lipicki și pe Lappe la fermă la orice oră din zi și din noapte. De aceea o ia spre ferma Soeyland. El și tovarășul său ajung cu bine acolo și, fără a face nici cel mai mic zgomot, străbat ultimii metri ce-i mai despart de casa mamei lui Gunvald.

Ea rămase încremenită cînd îl revăzu pe argatul Peder, dar își reveni repede și-l puse la curent cu situația actuală. Nu știa însă dacă în acel moment erau sau nu naziști la Helle și soțul ei urcă pînă la fermă pentru a tatona terenul și a-l preveni pe Gunvald de sosirea lui Tor Hugo.

Mama îi povestește că fiul ei stă de săptămîni de zile în echilibru pe marginea prăpastiei. În ultimul timp a petrecut cîteva nopți la ea sau ascuns în vreo dependință îndepărtată.

Și ea nu știe dacă Gunvald intenționează să fugă în următoarele 24 de ore, iar cînd el sosește ceva mai tîrziu nu-i spune nimic mamei sale în această privință. Se închide repede în altă cameră pentru a putea sta de vorbă în liniște cu cei doi oameni sosiți din Anglia.

Tor Hugo îi explică în cîteva cuvinte lui Gunvald care este situația și-i transmise mesajul lui Starheim: „«Tom» trebuie să vină cît mai repede la Tele!"

O întîlnire la Tele! Chiar în seara aceasta urma să fugă împreună cu Andreas Lohne, soția acestuia și doi patrioți

din Lyngdal care au fost nevoiți să se ascundă. Unul dintre ei este predicatorul Groevan. Gunvald a făcut deja toate pregătirile la Helle și a strîns o serie de documente care vor fi utile birourilor de informații norvegiene și aliate dacă va pleca în Anglia.

Starheim și Tor Hugo au apărut chiar în ziua cînd Gunvald avea posibilitatea să fugă. Căci el simte că Gestapoul e pe cale să dea o mare lovitură. Poate nu în seara aceasta, poate la noapte sau mîine dimineață sau în timp ce va lua prînzul cu Esther în bucătărie. Ghearele Gestapoului se și înfig în umbra sa, și totuși i se cere să înfrunte noi mari primejdii !

Încă o dată va trebui să întoarcă spatele vieții și să se îndrepte spre moarte.

Ceilalți sosesc din Anglia. Ei au gustat libertatea și, plimbîndu-se prin Londra în frumoasele lor uniforme, au simțit admirația oamenilor cunoscuți și necunoscuți. Unii dintre ei au fost decorați pentru acțiuni pe care le-au săvîrșit în colaborare cu el. Și acum iată-i că se întorc, odihniți fizicește și moralicește, pentru a-i cere să stea în primele rînduri chiar în momentul cînd el are o ultimă șansă de a scăpa de răzbunarea sălbatică a germanilor și a quislingilor.

De ce tot mereu el ? Doar mai există și alții care ar putea fi folosiți !

Dar vai ! Numeroși sînt aceia care au și fost folosiți, folosiți pînă la moarte. Tineri și tinere au făcut sacrificiul suprem înainte de a-și da seama de propria lor viață și de posibilitățile lor.

Gunvald se duce la întîlnirea cu cei ce se pregătesc să fugă din țară. Un camion îl așteaptă. Andreas Lohne, soția acestuia și cei doi oameni din Rezistență au sosit înaintea lui și urmează să plece spre vest, la Aana Sira, de unde un vas de pescuit îi va duce la țărmul opus.

Gunvald este tăcut, nu spune nici un cuvînt, și cînd camionul ajunge în punctul de unde un drum îngust duce spre Tele, el îl roagă pe șofer să oprească pentru o clipă. Coboară din mașină și le spune celorlalți că nu poate să-i urmeze mai departe.

Apoi coboară spre Tele, unde Starheim, Tor Hugo și cei treizeci și opt de oameni se ascund, așteptînd să captureze un convoi german. Camionul își continuă anevoie drumul spre Aana Sira. Andreas Lohne, om calm și ponderat, este, dacă e de conceput acest lucru, mai taciturn ca de obicei. Poate că se gîndește la cele ce i-a mărturisit Gunvald cu cîteva zile înainte, și anume că nu i-ar displăcea să fie arestat de Gestapo, fie și numai pentru a-l putea scuipa în obraz pe sadicul Lipicki, a-i spune cît este de brutal și de bestial, a-l biciui cu adevăruri, chiar dacă după asta Lipicki l-ar omorî cu lovituri de bici.

Gunvald se împiedică de o rădăcină și cade, lungindu-se pe cărarea îngustă de pădure. E atît de preocupat de aprecierea situației, încît abia dacă vede unde pune piciorul. Nu-i place planul lui Starheim și-și pregătește argumente puternice pentru a-l determina să renunțe la el. Și-a și exprimat cîteva obiecții față de Tor Hugo.

Gunvald se gîndește că Starheim subestimează greutățile. Să-i duci pe oameni la locul operației reprezintă deja o mare primejdie și o mare oboseală și el consideră că această primejdie este sporită în mod inutil prin faptul că *Galtesund* a fost capturat exact în același loc, unde de atunci germanii sînt deosebit de bănuitori și de activi. Acum, cînd îl caută pe „Tom", ei sînt și mai bănuitori și au întărit paza peste tot.

Gunvald nu voia să i se opună lui Starheim cu atîta vehemență, încît acesta să fie dezamăgit și furios.

Cei doi oameni s-au îndepărtat puțin de grup. Foarte amical, Starheim caută să-l convingă pe Gunvald de interesul pe care-l prezintă planul său. Dar, spre marea lui mirare,

„Tom", întotdeauna atît de docil și gata să acționeze, nu se lasă convins și persistă în a considera această idee prea riscantă. Au ajuns la un schimb de cuvinte foarte aprins în întunericul nopții de iarnă. Gunvald susținea tot mai insistent că Starheim ar trebui să renunțe la acțiunea lui sau să-și modifice planul, dar celălalt rămase neclintit în hotărîrea sa. Pînă la urmă, enervat de toate aceste obiecții, Starheim nu se mai putu stăpîni și-l acuză pe Gunvald de lașitate. Gunvald știa că aceste cuvinte au fost aruncate într-un moment de furie, provocată de împotrivirea sa neașteptată față de ultima etapă a unui plan pregătit timp îndelungat și în vederea căruia oamenii din grupul de comando au fost supuși în Anglia unui antrenament greu și de lungă durată.

Dar Starheim și ceilalți vin dintr-o țară în care libertatea este respectată. Gunvald nu a părăsit niciodată Norvegia ocupată, unde a fost obiectul urii de moarte a concetățenilor săi și a trebuit să trăiască într-o tensiune care l-a pus la foarte grea încercare. Acuzațiile lui Starheim sînt atît de nedrepte, încît el n-are curajul să răspundă la ele.

Tor Hugo nu aude toate cuvintele, dar ghicește ce se petrece între cei doi prieteni. Nu dorește cîtuși de puțin să se amestece în discuție. Este soldat, hotărît să execute ordinele și să nu-și spună părerea. Dar consideră că Gunvald n-ar trebui să fie implicat în această operație. El știe că tînărul fermier nu are antrenamentul special necesar și, lăsînd la o parte orice alt considerent, apreciază că e mai bine ca „Tom" să profite de posibilitatea de a părăsi Norvegia. Dacă ar fi ucis acum, birourile de informații din Londra ar fi lipsite de o serie de informații prețioase în legătură cu situația militară de-a lungul coastei, cu ceea ce se întîmplă în lagărul quislingilor și cu metodele Gestapoului. Dar Tor Hugo tace, dezolat de ceea ce se petrece între cei doi oameni în liniștea nopții.

Personal, crede că el şi tovarăşii lui vor fi în stare să neutralizeze santinelele şi să taie cablurile ancorelor. În schimb, are îndoieli în privinţa ajutorului englez : va sosi el oare la timp ? Pentru a avea cea mai mică şansă de a aduce vasele în Marea Britanie, este nevoie nu numai de un sprijin de nădejde din partea aviaţiei engleze, dar şi de o serioasă escortă navală. Dar în orice clipă poate să apară o situaţie care să-i oblige pe englezi să trimită toate avioanele şi navele lor de război pe alt front ; este suficient chiar ca zeii timpului frumos şi ai ploii să se arate capricioşi pentru ca lovitura să fie ratată.

Comandoul stătea ascuns de cîteva zile la Tele cînd se anunţă că un convoi a ancorat la Abelsnes. La adăpostul întunericului au plecat cu toţii spre locul ales pentru atac. O parte din drum au mers pe şoseaua naţională, făcînd însă ocoluri în locurile unde existau aşezări.

Deşi pe parcursul a numeroşi kilometri terenul nu era accidentat, ei nu reuşeau să respecte orarul. Sînt printre ei şi marinari, care n-au fost supuşi la antrenamentul îndelungat pe care l-au făcut ceilalţi. Toţi fac un efort suprem pentru a ajunge înainte de a se lumina, dar zorile mijesc deja cînd ei sosesc la Abelsnes.

Elementul surpriză este deci pierdut! Germanii i-ar observa de la distanţă şi Odd Starheim se vede silit să bată în retragere fără a fi încercat măcar să urce pe puntea vreunui vas comercial.

El îi instală provizoriu pe oamenii cei mai epuizaţi în nişte vile de vară, pustii în acest sezon, dar grosul trupei făcu cale-ntoarsă spre Tele. Accelerînd pasul la maximum, sperau să ajungă la ascunzătoarea lor înainte de a se face ziuă albă ; se expuneau unor riscuri enorme.

Pentru a economisi timp şi forţe, comandoul merge acum în pas rapid pe drumul naţional. La ordinul lui Starheim, oamenii au îmbrăcat impermeabile pentru a fi pe cît se poate mai bine camuflaţi. Ei speră că civilii îi vor confunda cu o

trupă germană, iar dacă s-ar întîmpla să se ivească pe neașteptate o formațiune inamică, rămînea o singură soluție : să riposteze, să tragă pînă la ultimul cartuș. În calea lor întîlnesc mereu pietoni și cicliști norvegieni tremurînd de frig, care se duc la lucru, în bătaia vîntului înghețat de ianuarie.

De fiecare dată cînd cel însărcinat cu observarea făcea semn, membrii comandoului intonau : *Denn wir fahren gegen England* [1].

Războiul e în toi și ura e atît de virulentă, încît norvegienii care trec întorc capul furioși sau privesc drept înainte. A-i arunca o privire ocupantului ar însemna să-i faci prea multă cinste.

Grosul trupei ajunge la Tele fără neplăceri. Frînți de oboseală, oamenii se culcă în așteptarea unui alt convoi. Ei se odihnesc și se simt aproape liniștiți. Nu știu nimic despre două accidente care au avut loc în cursul dimineții și care, foarte probabil, îi vor pune pe germani pe urmele lor chiar în aceeași zi...

Patrioții care primiseră din partea lui Starheim ordinul de a tăia firele telefonice în timpul nopții au greșit și au provocat o întrerupere a curentului electric. Paul Bjurstroem, unchiul lui Starheim, salvă situația. Cînd începu să plouă cu plîngeri în biroul său de la centrala electrică, el convinse toată lumea că era vorba de o întrerupere obișnuită, din acelea care se întîmplă din cînd în cînd.

Dar al doilea accident era mai greu de reparat.

Rolf Sunde, un patriot de nădejde, trebuia să-i aducă cu camionul pe oamenii rămași în vilele de lîngă Abelsnes. Plecarea lor se impunea de urgență. Sosirea neașteptată a vreunui pescar, a vreunui trecător sau a vreunui german putea face să explodeze butoiul cu pulbere.

Rolf Sunde încărcă oamenii în camionul său și-i acoperi cu o prelată. Apoi făcu mulți kilometri fără a fi supus vre-

[1] Pornim contra Angliei.

unui control. În pofida frigului, mîinile îi erau ude de sudoare, dar conducea cu foarte mult calm. Cînd oamenii, frînți de oboseală și clănțănind din dinți, coborîră la Tele, se putea crede că a izbutit să-și îndeplinească misiunea încă o dată. Întregul comando era din nou reunit...

Karen Larsen, logodnica lui Toralf Johansen, stătea ca de obicei în dosul tejghelei librăriei Horgen. Servea un client și pălăvrăgeau veseli amîndoi în timp ce ea făcea pachetul.

Nici nu observă că în prăvălie intrase un tînăr atît de grăbit, încît nu închise ușa după el. Dar tresări brusc auzindu-l cum spune cu o voce tremurînd de entuziasm: „Sînt soldați aliați în ținut. Mergînd prin oraș azi dimineață, am văzut un camion acoperit cu o prelată de sub care se zărea un picior în pantalon de uniformă; nu poate fi decît un englez!“

Domnișoara Larsen se încurcă dînd restul. Apoi se întoarse cu spatele la tejghea și, lividă de emoție, se apropie de un raft, prefăcîndu-se că ar căuta o carte. Cînd izbuti, în sfîrșit, să vorbească cu voce aproape normală, ea ceru permisiunea să plece în oraș și porni în fugă spre biroul logodnicului său.

Toralf Johansen, care cunoștea bine orașul, stătu o clipă pe gînduri și-și zise că Sverre Sand trebuie să știe negreșit cine este acest tînăr și că el este omul care poate salva situația. Într-adevăr, după numai o jumătate de oră, Sverre Sand îl și depistă pe limbut și-l făcu să înțeleagă că, dacă mai spune o vorbă despre ceea ce a văzut, poate fi împușcat. Pe loc, băiatul rămase mut ca un pește.

Dar, fără să bănuiască, comandoul din Tele continua să fie expus unei foarte mari primejdii. În timpul retragerii precipitate de la Abelsnes, membrii săi pierduseră obiecte militare mărunte și, cîteva ore mai tîrziu, o patrulă germană a găsit cîteva dintre ele în apropierea portului unde se adunau convoaiele și le-a dus imediat în birourile SD-ului...

Gunvald însoţise grupul de comando pînă la Abelsnes în noaptea atacului ratat. El a fost ghidul soldaţilor în timpul retragerii spre Tele, de unde ajunse pînă la Helle trecînd peste culmi. Voia să găsească o ascunzătoare mai bună pentru depozitul său de arme şi pentru utilajul radioului său şi să stea de vorbă cu Esther şi cu cîţiva oameni din Rezistenţă care ar mai putea continua un timp activitatea clandestină.

Avea, de asemenea, intenţia să treacă pe la Comandatură şi pe la birourile poliţiei pentru a vedea care este atmosfera. Apropiindu-se de germani, el se expunea unui risc enorm, dar socotea că aceasta este absolut necesar. Ştia, dintr-o amară experienţă, că Gestapoului nu i-ar rămîne multă vreme necunoscut un eveniment deosebit petrecut în ţinut. Îi cunoştea bine pe oamenii de felul lui Lappe, Lipicki şi Kerner. De nenumărate ori avusese prilejul să constate cu cîtă inteligenţă şi brutalitate lucrau ei. Cînd se va duce să-i vadă în cursul dimineţii, poate că vor fi deja informaţi cu privire la debarcarea unor forţe străine pe această porţiune a coastei.

Cînd se întorcea de la Abelsnes, Gunvald purta încălţăminte fină, cum poartă sabotorii şi specialiştii în războiul tăcut. Era excelentă atunci cînd voiai să iei prin surprindere nave inamice, dar cu totul nepotrivită pentru marşuri lungi pe terenuri accidentate. Îşi ţinea puşca în bandulieră ca să aibă mîinile libere cînd se căţăra sau cădea.

Culmile erau albe de zăpadă, dar în numeroase locuri vîntul o măturase şi solul gol era acoperit de gheaţă.

Gunvald mai căzu o dată, şi de data aceasta pe spate. Patul armei sale se izbi de pămînt şi detunătura se produse. El simţi cum glontele îi pîrleşte părul de pe ceafă, dar rămase ieafăr şi continuă să se caţăre, să alunece sau să alerge spre Helle.

Aici domnea calmul ; Esther era singură la fermă. Gunvald controlă dacă totul e bine ferit de priviri indiscrete, luă un mic dejun copios, se spălă şi se bărbieri. Ascunse uniforma

militară pe care i-a dat-o Starheim şi-şi trase pe el uniforma gărzii. De cum se lumină, el fu la Flekkefjord, se plimbă pe străzi, în mijlocul oamenilor care-l urau, şi se duse drept la birourile poliţiei. Era teribil de riscant, dar trebuia neapărat să ştie dacă vreo primejdie iminentă ameninţă comandoul din Tele.

Intrînd în birouri, nu constată nici o reacţie anormală şi întrebă dacă nu urmează să i se încredinţeze unele misiuni pentru zilele ce urmează.

„Trebuie să ştiu din dimineaţa asta", spuse Gunvald şi adăugă că va lua parte la un curs de instruire a viitorilor şefi ai gărzii. Nu, nu este prevăzută nici o misiune pentru Tomstad.

Dar Gunvald a văzut. A văzut cîteva capse detonante pe biroul şefului german şi a aflat că nişte patrule le-au găsit în apropiere de Abelsnes.

Cînd privirea sa cade asupra acestor muniţii, ochii lui nu exprimă decît curiozitatea cea mai superficială, dar mintea îi lucrează febril. Trebuie să-i facă pe germani să creadă că e vorba de muniţii paraşutate. Un avion englez care urma să protejeze vasele lui Starheim se apropiase nu de mult de coastă.

Germanii par să accepte această explicaţie şi timp de cîteva ore Gunvald mai speră că grupul de comando din Tele le va putea scăpa. Cu atît mai rău pentru planul lui Starheim, care voia să captureze un convoi întreg al marinei comerciale germane.

Tînărul se întoarce acasă. Zăpada umedă îi stropeşte partea de jos a pantalonilor ; el merge repede, iar străzile sînt aproape pustii. Cerul întunecat prevesteşte ninsoare şi, cu toate că mai este încă ziuă, el vede lămpi aprinse prin case şi prăvălii. Puţinele persoane pe care le întîlneşte se zgribulesc de frig şi grăbesc pasul. E cea de-a treia iarnă de ocupaţie, hainele le sînt ponosite, iar lipsa grăsimilor îi face şi mai sensibili la frig. Se duc la lucru ca şi înainte de război. Mor bă-

trîni, se nasc copii. Oamenii au încetat să mai creadă că pacea va veni săptămîna sau luna următoare. Dar credința în victoria finală e mai puternică decît oricînd : vor fi liberi. Acum urmăresc situația cu calm, nu mai speră în miracole militare. Văd, de asemenea, că ocupanții au hainele uzate, că sînt mai puțin satisfăcuți, mai puțin mîndri. *Denn wir fahren gegen England* mai răsună pe străzile înguste, dar nu mai există forță în spatele cuvintelor. Soldații cîntă în mod automat și cu voce indiferentă. Uneori norvegienii își ascund cu greu un rînjet la auzul acestui cîntec războinic, atît de popular în 1940, iar cînd un subofițer vede pe vreun civil zîmbind batjocoritor, se întîmplă să iasă din rînduri pentru a-l pălmui pe acest om ireverențios. Cei cărora li se întîmplă așa ceva au învățat dintr-o îndelungată experiență că reacția cea mai înțeleaptă este să stai nemișcat, mulțumindu-te să încleștezi pumnii în buzunare.

Cei patruzeci de norvegieni continuă să se ascundă la Tele. Dacă unii dintre ei și-au imaginat „operația Carhampton" ca o aventură rapidă și palpitantă, acum au devenit pe deplin conștienți că șansele de înfrîngere și de moarte sînt cel puțin tot atît de mari ca și cele de succes.

Înainte de primul atac ratat de la Abelsnes, niște soldați cu conștiința perfect împăcată goliseră conținutul unor vintire pentru a aduce homari proaspeți regelui Haakon în Anglia. După întoarcerea lui Gunvald, care-i anunță că germanii au găsit muniții britanice și alte obiecte mărunte lîngă Abelsnes, cîțiva dintre ei se gîndesc că, dînd drumul homarilor vii în mare, aceștia vor avea mai multe șanse de a ajunge la coastele britanice decît ei...

Din momentul sosirii comandoului, Gunvald a petrecut multe ore la Tele. În pofida primejdiei foarte mari, el gusta

aici un sentiment de pace pe care de luni și ani de zile nu-l cunoscuse nici la Helle, nici la Flekkefjord.

Putea, în sfîrșit, să fie el însuși. Putea să poarte uniforma norvegiană și, în cazul cînd catastrofa ar fi fost inevitabilă, să se bată pînă la capăt, cot la cot cu compatrioți bine antrenați și bine echipați. Gunvald petrecea ore întregi ascultînd conversația în șoaptă a oamenilor, privindu-le armele, pătrunzîndu-se de această atmosferă de unitate. Aproape că dorea o luptă deschisă ; după atîtea minciuni, după atîta teatru pe care trebuia să-l joace din cauza rolului său de agent dublu, ar fi simțit o ușurare să se dezlănțuie într-o luptă fățișă.

După părerea lui, lupta era inevitabilă, indiferent dacă o dorea sau nu. Gunvald cunoștea mai bine ca oricine rapiditatea și eficacitatea Gestapoului și, chiar dacă germanii din Flekkefjord ar crede că obiectele de la Abelsnes proveneau dintr-o parașutare, SD-ul avea să verifice totul temeinic.

El se întoarse în oraș de mai multe ori pentru a-și da seama de activitatea inamicului, dar atît germanii cît și quislingii se comportau ca de obicei. Și totuși Gunvald simțea că furtuna avea să izbucnească dintr-o clipă într-alta și, datorită relațiilor sale, găsi un vas de pescuit care putea duce la o oarecare distanță de zona cea mai primejdioasă o parte din membrii comandoului. Trebuia să se gîndească în primul rînd la marinari, slab antrenați pentru traversarea munților acoperiți cu un strat gros de zăpadă, în cazul cînd fuga ar fi devenit necesară.

Soldații din comando, în schimb, puteau suporta eforturi epuizante și eventual ar fi putut fi repartizați în Norvegia ocupată ca instructori și șefi ai grupurilor de sabotaj. Odd Starheim acceptă propunerea lui Gunvald și ei făcură demersuri pentru a-și procura un vas din Sogndal care transporta sare.

Între timp, numărul celor de la Tele crescu subit. Trei pescari veniseră după un cadavru ce fusese zvîrlit pe țărm, dar îl uitară repede pe mort, văzînd dintr-o dată 40 de oameni vii, care îi arestară. Pescarii nu fură cîtuși de puțin bruscați de către bravii lor compatrioți, dar trebuiau să rămînă sub supraveghere, căci Starheim nu voia să riște ca ei să intre în contact cu alte persoane atîta timp cît comandoul va rămîne la Tele.

El merse chiar mai departe cu prudența. Cînd Gunvald sau Toralf Johansen veneau la Tele, cei trei pescari erau legați la ochi. În acest ținut, toți locuitorii se cunoșteau între ei și era mai bine pentru pescari și pentru ceilalți ca aceștia să vadă și să înțeleagă cît mai puțin cu putință.

La 14 ianuarie, două vase germane au ancorat la Abelsnes. Starheim dădu ordin pentru un nou atac, fără a-l aștepta pe Gunvald, care se mai întorsese o dată la Flekkefjord pentru a afla ce fac germanii. Vîntul bătea dinspre larg, iar oamenii din Tele erau înlemniți de frig. Li se părea că aud vîntul urlînd pînă în fundul sufletului lor și cîte unii aruncau din cînd în cînd priviri furișe spre întunecimea pustie din spatele lor. Comandoul fu împărțit în două grupe. Una urma să se întoarcă la Abelsnes pe jos pentru a cerceta terenul și a pregăti debarcarea majorității soldaților, care aveau să părăsească Tele în vasul de pescuit cu care cei trei pescari veniseră după cadavru.

Vasul trebuia să iasă dintr-un golfuleț îngust, aproape barat de o stîncă submarină. Și, cum vîntul bătea dinspre mare, acest golfuleț clocotea de valuri și spumă, iar urletul vîntului sfîșia timpanele. Valurile erau atît de mari, încît, retrăgîndu-se, lăsau fundul golfulețului aproape secat, descoperind alge brune și stînci ascuțite.

Unul dintre cei trei pescari, „prizonier benevol", conducea vasul cu mai bine de douăzeci de soldați la bord. Omul se numea Trygve Tele și știa că singura lui șansă consta în a

calcula cu cea mai mare precizie momentul cînd marea înspumată se va retrage. Atunci va trebui să lase vasul dus de valul care avea să-l ridice deasupra stîncii.

Orbiți de spumă și asurziți de vuietul valurilor, oamenii se cramponau de copastie, dar odată vasul adus în larg, ei aveau impresia că în jur domnesc un calm și o liniște desăvîrșite, în pofida valurilor și a urletului vîntului. Trygve Tele reușise să facă saltul primejdios și îndreptă vasul spre Abelsnes.

Rolf Sunde îi mai ascunsese o dată pe ceilalți sub prelata camionului său pentru a scurta drumul ce trebuia parcurs pe jos.

Fiecare dintre membrii comandoului avea o sarcină bine definită. Unii trebuiau să cerceteze terenul, alții să sustragă bărcile necesare pentru a ajunge pînă la navele pe care intenționau să le captureze.

Cu trei zile înainte, un cercetaș nu observase decît o singură santinelă în fața postului de gardă german și o alta mai aproape de far.

Soldatul care trebuia să lichideze santinela germană a fost ales dintre cîțiva experți în acest domeniu. Fără zgomot, suplu ca o pisică, el se apropie de german, se ghemui, apoi sări spre beregata acestuia. Pentru ca atacul să reușească, ar fi fost nevoie ca omul să fie scos din luptă fără să se tragă nici un foc. Un strigăt cît de slab ar fi fost de ajuns pentru a compromite operația de la bun început.

Norvegianul sări, dar nu ajunse pînă la santinelă. O ploaie de gloanțe se abătu asupra sa. Efectele militare găsite la Abelsnes i-au determinat pe germani să dubleze garda cu două zile înainte !

Norvegianul care ținea pistolul în mînă îl descărcă în direcția inamicului. În aceeași clipă, tovarășii săi traseră și ei. Trei santinele au fost ucise, și cînd alți germani încercară să iasă, îi întîmpină un foc concentrat. Imediat, la bordul

navelor din convoi tunurile începură să tragă. Marina trăgea intenționat pe deasupra postului de gardă, pînă se va fi lămurit ce se petrece pe țărm. Norvegienii aruncară grenade pe horn și în căsuță se făcu liniște. Dar lovitura de forță era ratată. Numai o fugă nebună îi putea salva. Așa încît cei 40 de oameni se năpustiră spre țărm și se înghesuiră cu arme și bagaje în două bărci mici. Valurile treceau peste acestè ambarcații supraîncărcate și toți cei ce puteau mișca brațele scoteau apa din bărci. Vîslașii făceau eforturi supraomenești pentru a îndepărta de plajă bărcile încărcate cu mult peste capacitatea lor.

Noapte întunecoasă sub un cer negru. Talazurile se izbeau de stînci și se spărgeau cu zgomot asurzitor, șerpi de spumă se zvîrcoleau în locul unde prova spinteca apa care clocotea. Rafale de vînt decapitau creasta valurilor și făceau să se inunde bărcile, proiectoarele germane pipăiau necontenit marea dezlănțuită, ca niște degete vorace. Cele două mici ambarcații cînd dispăreau în scobitura valurilor, cînd se înălțau pe creasta lor, părînd o prelungire a acestora. Fără a fi descoperiți, cei 40 de oameni izbutiră să se îndrepte spre malul de est al fiordului Feda.

Vîslele tăiau apa, se cufundau de-a curmezișul sau în gol atunci cînd bărcile se lăsau în scobitura valurilor. Coatele vîslașilor se înfigeau în trupurile tovarășilor lor chirciți, care se cramponau de bănci și gemeau de durere. Dar nimeni nu-i auzea, toți auzeau numai vîntul și marea, cu ochii ațintiți asupra valurilor care se apropiau și asupra proiectoarelor ce formau punți de lumină gălbuie în această noapte de iarnă.

Uzi leoarcă și clănțănind din dinți, ei au ajuns la malul opus, și Starheim dădu ordin ca bărcile să fie umplute cu pietre și scufundate în apa adîncă.

Tor Hugo cunoștea o femeie care făcea menajul unui bătrîn ce locuia prin apropiere. Însoțit de Starheim, el se duse să-i ceară de mîncare. Deși era o gospodărie foarte săracă,

s-au întors totuşi cu o găleată mare cu cartofi, pe care oamenii i-au mîncat pe loc ca să capete forţe înainte de marşul lung ce-i aştepta. Sperau să ajungă la Lyngdal, unde Tor Hugo avea multe cunoştinţe şi unde terenul din jur, accidentat şi pustiu, oferea ascunzători bune. Trebuiau evitate drumurile şi escaladate versante abrupte de munţi, aparent inaccesibile, pe unde nimeni nu se aventura în acest anotimp. Chiar şi băieţii voinici din comandoul bine antrenat aveau să geamă în timpul acestui marş printr-o zăpadă care le ajungea adesea pînă la brîu. Ei băteau pasul pe loc, se căzneau, sărcau, se tîrau, se căţărau. După un timp, pentru fiecare metru parcurs erau nevoiţi să facă mari eforturi şi cel ce mergea în fruntea coloanei trebuia într-una înlocuit. Iată în ce condiţii au trebuit să meargă zeci de kilometri. Au făcut astfel poate 70 sau chiar 100 de kilometri în ziua aceea. Aveau un singur gînd: să ajungă acolo unde nimeni nu-i putea prinde.

Mulţi dintre ei purtau încălţăminte uşoară făcută anume pentru atacurile date fără zgomot. Dar un astfel de marş făcu ca foarte curînd această încălţăminte fragilă ca nişte mănuşi să se rupă, iar uniformele erau mult prea subţiri pentru a-i apăra pe oameni de vîntul îngheţat.

Starheim se arătă neînduplecat: surd la orice vaiet, el îi şfichiuia moraliceşte pe oameni; trebuia să se înainteze mereu. Mulţi se clătinau şi cădeau; unii implorau ca nişte copii o clipă de răgaz; alţii, împleticindu-se, aveau halucinaţii de căldură, de hrană şi de somn. Dar oamenii aceştia epuizaţi fură împinşi fără îndurare înainte, de-a lungul văilor, peste piscuri, peste întinderi netede unde zăpada forma un zid nesfîrşit.

Oprirea ar fi însemnat moartea şi Starheim prefera să-şi vadă soldaţii continuînd marşul cît timp mai exista în ei o licărire de viaţă. Mai departe, tot mai departe, peste pante abrupte, peste platouri biciuite de vînt şi acoperite de gheaţă. Cînd li se acorda o clipă de odihnă, aceşti oameni în zdrenţe,

flămînzi, epuizaţi se prăbuşeau. Un minut era de ajuns pentru ca Starheim să-i vadă pe unii dintre ei adormind în picioare, în zăpada adîncă. Nimeni nu ştie exact cîţi kilometri au făcut, nici cîte ore a durat acest marş. Pînă la urmă, insensibili, fără a mai avea noţiunea de timp şi loc, oamenii ajunseră să înainteze maşinal. Întreaga lor energie fizică şi morală se cheltuia pentru a-şi mişca picioarele încă un pas, încă unul, încă un singur pas. Cu mîinile îngheţate, ei smulgeau din cînd în cînd cîte o bucată din scoarţa unui pin sau brad pentru a o mesteca şi a-şi potoli puţin foamea chinuitoare. O singură dată făcură un popas atît cît să fiarbă o supă din scoarţă de pin, din rădăcini şi frunze de afin scoase de sub zăpadă. Au ajuns, în sfîrşit, la o cabană dărăpănată situată într-o păşune alpină, unde au putut să se odihnească mai mult timp. Toţi, afară de Tor Hugo. Fiind de prin partea locului, a fost imediat trimis la Lyngdal ca să caute alimente şi îmbrăcăminte...

Dacă Gunvald s-ar fi întors la Tele imediat după ce-şi iscodise „prietenii“ germani de la Flekkefjord, ar fi participat la atacul ratat de la Abelsnes şi acum ar fi fost alături de cei care fugeau cu desperare spre Lyngdal.

Dar Gunvald nu prevăzuse că forţele lui Starheim vor încerca să acţioneze chiar în primele 24 de ore şi el petrecu noaptea la mama lui, unde se simţea ceva mai puţin expus decît la Helle, în aşteptarea sosirii inevitabile a Gestapoului.

Şi pentru el fuga era acum singura soluţie rezonabilă. Fiecare oră petrecută la Flekkefjord era o literă adăugată la sentinţa lui de condamnare la moarte. Dar, crezînd că Starheim şi oamenii săi mai sînt tot la Tele, Gunvald se înverşună să-şi joace rolul de agent dublu pînă în clipa cînd comandoul va fi izbutit să se îndepărteze de această regiune.

Aşadar, a doua zi de dimineaţă el îmbracă încă o dată uniforma gărzii pentru a se duce la Comandatură şi la biroul R.N. Trebuie să ghicească dacă germanii ştiu deja despre debarcarea forţelor norvegiene şi aşteaptă un telefon care va însemna viaţa sau condamnarea sa la moarte.

De-abia sosit în oraş, îşi dă seama că a avut loc un eveniment excepţional şi dramatic şi după scurt timp află ce s-a petrecut la Abelsnes în ajun. De mai multe ore, o porţi-

une importantă a coastei norvegiene este în stare de alarmă permanentă. Sverre Sand își anunță „legăturile“ că Comandatura a rechiziționat o cantitate importantă de saltele, pe care magazinul său urmează să le livreze în cursul zilei. E ușor să deduci de aici că dintr-o clipă în alta urmează să sosească trupe germane speciale.

Gunvald aproape că nici nu mai părăsește biroul R.N. El analizează în gînd situația comandoului și caută să ghicească pe ce drum a apucat Starheim cu oamenii săi.

Germanii sînt exasperați. Ei vorbesc despre „bandiți anglo-americani“ și presupun că i-a luat un submarin după atacul ratat. Wehrmachtul își clădește teoria pe informații potrivit cărora bărcile s-ar fi îndreptat spre larg pentru a lua contact cu nave ale marinei britanice și Gestapoul pare, de asemenea, dispus să accepte această explicație.

Gunvald face tot posibilul ca să nu pară nervos și se arată, din contra, mai furios decît polițiștii și ofițerii germani. Pentru a face să pară firească prezența lui îndelungată la birou, el scoate niște documente în legătură cu activitatea partidului și-l cheamă la telefon pe șeful secției pentru o chestiune organizatorică fără importanță. Vrea să afle unde se găsește acesta acum și, din intonația glasului său, să deducă la ce se poate aștepta el însuși. Gunvald bagă de seamă că activitatea germanilor devine din ce în ce mai intensă. Nu are nevoie de explicații pentru a înțelege că au fost instalate baraje pe toate drumurile care ies din oraș și a fost dublată paza la gară, pe cheiuri, pretutindeni pe unde ar putea avea loc o plecare clandestină. Dar Gunvald încă nu știe că cei trei pescari pe care Starheim a fost nevoit să-i aresteze la Tele se află de acum în birourile poliției germane, unde au dat o declarație cu privire la cele petrecute la malul mării.

Conformîndu-se ordinului expres al lui Starheim, ei s-au

prezentat la germani, cărora le-au dat explicația pe care șeful comandoului i-a pus s-o repete de cîteva ori în ajun. Starheim spera ca în felul acesta atît ei cît și alții să fie feriți de represalii. Pescarii au povestit, după cum au fost învățați, că soldații aliați i-au ținut arestați la Tele. Germanii insistau mult să afle cît de numeros este comandoul și în ce direcție a fugit. Pescarii au spus adevărul, și anume că erau circa 40 de oameni, dar că nu știu nimic despre tot ce a mai urmat. Explicația aceasta este acceptată, dar germanii nu se lasă și insistă să afle amănunțit ce s-a petrecut în decursul celor trei zile cît soldații aliați au stat ascunși la Tele. Pînă la urmă, pescarii arată că niște norvegieni în civil au venit să vorbească cu oamenii din comando. Dar îi asigură pe germani că nu le cunosc identitatea, deoarece de fiecare dată cînd veneau ei erau legați la ochi. Germanii nu le dau drumul și elaborează planuri vaste pentru a-i regăsi pe oamenii care la Tele au luat contact cu forțele aliate.

Nici Lappe, nici Lipicki nu au apărut încă la Flekkefjord, dar Gunvald prevede sosirea lor în cursul zilei. Sub comanda șefului SD din Kristiansand, ei sînt de multă vreme responsabilii acestei secții, și faptul că le sînt cunoscute locurile este de cea mai mare importanță pentru vînătoarea organizată în vederea prinderii militarilor aliați și a complicilor lor în această parte a Norvegici ocupate.

Gunvald încearcă să analizeze gîndurile lui Lappe și ale lui Lipicki. Cele petrecute la Flekkefjord și în alte locuri nu puteau să nu le deschidă ochii asupra jocului lui dublu și el își spuse că recentele evenimente de la Abelsnes îi vor împinge pe germani să pună cît mai repede mîna pe el. Dacă lovitura ratată a lui Starheim n-ar fi declanșat aparatul de alarmă german pe mari porțiuni ale coastei, Gestapoul l-ar

mai fi lăsat probabil un timp în libertate pentru a-l fila și a depista astfel rețeaua. Dar Gunvald presupunea că situația devenită acută trebuia să ducă la o arestare precipitată în scopul de a-i smulge informații cu privire la forțele de la Abelsnes și la legăturile pe care le au aliații în această parte a țării. El nu mai părăsește biroul R.N., pîndește telefonul. Pentru a pune mîna pe el, Gestapoul poate folosi diferite metode eficace și discrete și, cunoscîndu-i pe Lappe și pe Lipicki așa cum îi cunoaște, Gunvald bănuiește cam pe care o vor alege spre a-l împiedica să fugă.

La început își spune că cei doi vor veni chiar ei să-l aresteze, căci au prea multe socoteli personale de încheiat cu el. E puțin probabil să încredințeze această sarcină fostului său locatar, șeful adjunct al poliției naziste. Ce încredere se poate avea într-un polițist care a locuit sub același acoperiș cu un agent secret fără să bănuiască nimic ? Afară de asta vor face tot posibilul ca această arestare să rămînă secretă, în scopul de a folosi pentru interogatorii fiecare clipă înainte ca membrii rețelei să ghicească că jocul dublu a luat sfîrșit. Așa, de pildă, dacă vor reuși să-l facă pe Gunvald să participe la o razie în regiune, vor putea să-l ducă direct la Arhive și să-l țină acolo cîteva zile înainte ca Rezistența să afle de sfîrșitul lui „Tom". După cîteva analize succesive ale situației, Gunvald ajunge la aceeași concluzie. Lappe și Lipicki vor veni în persoană și probabil îi vor întinde o cursă ca să rămînă liniștit pînă în clipa cînd vor îndrepta asupra lui pistolul. Ca mijloc de a-l păcăli nimic n-ar fi mai firesc decît un telefon de la Kristiansand prin care să fie invitat să-și țină mașina pregătită pentru o razie sau altă expediție. Dar drumurile sînt proaste în acest anotimp, iar Lappe și Lipicki vor avea nevoie de două sau trei ore ca să ajungă la Kristiansand.

Din cînd în cînd, cîte un quisling sau un german trece prin birou şi Gunvald se cufundă în studierea documentelor partidului, lucrînd cu rîvnă pentru „noua ordine". A primit pînă acum cîteva telefoane în legătură cu întrunirile R.N., cu parăzi ale gărzii şi cu diferite probleme organizatorice. Şeful ideologic al partidului, führerul departamental al tineretului nazist, directorul presei... Gunvald le răspunde tuturora cu o corectitudine desăvîrşită şi spune „*Heil !*" cu o voce entuziastă.

Timpul trece ; este ora 15, ora 16. El stinge lampa şi dă la o parte perdeaua de camuflaj. Oraşul e cufundat în întuneric ; Gunvald deschide fereastra pentru a trage cu urechea : se apropie vreo maşină ? Un freamăt într-un cartier îndepărtat anunţă sosirea de întăriri germane.

De două ore telefonul este mut. Privirile lui Gunvald nu se desprind de la aparat şi la ora 18 fix îl cheamă cineva. Scîrbit, cu faţa crispată, el aude vocea ciudat de ascuţită şi de slabă a lui Lipicki, care, cu maximum de amabilitate, îşi exprimă bucuria de a-l găsi pe Tomstad la birou ! Într-adevăr, pe el îl caută. Gunvald primeşte ordinul de a se întoarce la Helle şi de a pregăti maşina pentru o razie. Germanul adaugă că va părăsi curînd oraşul Kristiansand şi va sosi la Flekkefjord în cursul serii.

După ce a pus jos receptorul, Lipicki se instalează, zîmbind, în maşina sa. Chiar dacă Tomstad e viclean ca diavolul şi presimte primejdia, de data asta l-au dus. Căci Lipicki nu telefonează de la Kristiansand. Lappe şi el au şi străbătut jumătate din drum, ceea ce înseamnă că telefonează din Arendal. Dacă Tomstad le ghiceşte intenţia şi vrea să fugă, va face un calcul greşit crezînd că mai are trei ore înaintea sa. În realitate, Lappe şi Lipicki vor fi la Helle în cel mult o oră. Şi de ce s-ar gîndi Tomstad să fugă tocmai în această

seară ? În orice caz, ei s-au asigurat că va fi acasă și-i va aștepta cu mașina gata de plecare.

Lipicki îl roagă pe șoferul său să accelereze, iar puternica mașină, asemenea unui uriaș coleopter negru, urcă drumul în serpentină spre Kvinesheia.

Gunvald își are mașina în oraș și acum se îndreaptă spre Helle. El se expune la mari riscuri mergînd pe drumul lateral îngust și abrupt. În cel mult două ore trebuie să fi părăsit ferma și valea.

Între timp „Mercedesul" Gestapoului se apropie și Lipicki savurează cu anticipație pumnii pe care-i va trage după o jumătate de oră trădătorului Tomstad.

Da, lui Lipicki i se pare că timpul trece mai repede cînd își imaginează acel *Sonderbehandlung* [1] de care va avea parte spionul. El jubilează la gîndul unui Tomstad însîngerat, urlînd de durere și resimte un soi de voluptate, iar glasul lui ascuțit, puțin strident, este aproape vesel cînd îl roagă pe șofer să meargă și mai repede. Îl va tortura pe Tomstad pînă în clipa cînd acesta îl va implora să-l ucidă, îl va umili pînă cînd, tîrîndu-se pe jos, „Tom" îi va linge cizmele.

Se simte deodată compromis și batjocorit. Nu a vorbit el oare de nenumărate ori superiorilor lui despre prietenul său Gunvald Tomstad, care, tocmai datorită influenței sale, servea cu atîta folos interesele Germaniei ? Și iată că acum toată lumea va putea constata că Tomstad a exploatat poziția și prietenia lui Lipicki în interesul celei mai periculoase activități în slujba inamicului. Acum trebuia să chibzuiască bine ca toată această afacere să nu dăuneze carierei sale. El se hotărăște să povestească superiorilor săi că, deși îl suspecta pe Tomstad de multă vreme, păstrase tăcere din

---

[1] Tratament special. — *Nota trad.*

motive de securitate, căutînd dovezi decisive ale vinovăției acestui trișor abject.

Lappe, intelectualul chibzuit, nu a spus nimic în ziua cînd i s-a părut că Gunvald Tomstad îi păcălea de multă vreme pentru a-și camufla activitatea sa de spion. Ca om logic ce era, analiză cu calm povestea fantastică în care Tomstad jucase rolul principal. Nu putu să nu recunoască că acest joc dublu necesitase o inteligență excepțională, mult curaj și o forță de caracter nemaiîntîlnită. Ca om de meserie, era grăbit să-l interogheze pe Tomstad pentru a putea potrivi la locul lor toate piesele acestui mozaic. Avea chiar un fel de admirație față de Gunvald și spera că acesta va vorbi de bună voie pentru ca oameni de felul lui Lipicki să nu găsească pretext pentru a-și satisface instinctele lor sadice.

Gunvald ascunsese emițătorul și armele chiar de la începutul săptămînii și abia dacă intră în fermă. El îi spuse Estherei : „Jocul a fost descoperit. Gestapoul poate sosi dintr-o clipă într-alta. Trebuie să cîștig timp ; spune că serbez Crăciunul la X..." (un nazist notoriu din Flekkefjord). Esther nu-și pierdu calmul obișnuit. Ea spuse da, adăugînd doar : „Noroc, Gunvald".

Atunci el alergă de-a dreptul prin cîmp spre casa mamei sale pentru a lua niște acte de identitate false și a-i spune cîteva cuvinte înainte de plecarea lui definitivă. Scăpă ca prin minune. De-abia trecuse poarta fermei Soeyland, că și văzu mașini germane urcînd spre Helle.

Lipicki ceruse ca întăriri soldați echipați cu căști, înarmați cu automate și, din camera slab luminată, Gunvald îi văzu trecînd în goană. Mama lui deschisese deja ușa care dădea spre grădină, astfel încît el să poată fugi pe acolo dacă germanii ar fi forțat pe neașteptate ușa de la intrarea prin-

cipală. Faptul că avea în mîini un „Tommygun" îl liniștea, în timp ce la cîțiva pași de fereastră îi exprima mamei sale sentimente pe care și le înăbușise ani de zile. Ea nu spuse nimic, dar cu mîna îi mîngîie părul.

În drum spre Helle, germanii depășiseră acum ferma Soeyland ; dintr-o săritură Gunvald coborî de pe cerdac, o luă pe micul drum de țară și apoi pe drumul mare...

Esther se culcase imediat după plecarea lui. Dacă o vor găsi dormind, germanii vor avea impresia că totul este în ordine. Cînd sosiră, își dădu seama că erau oameni care cunoșteau casa. Ca de obicei lăsase deschisă ușa de la intrare, și germanii au urcat direct în camera lui Gunvald. Era foarte întuneric și, cu pistolul întins, Lipicki se repezi spre patul tînărului. În urma lui venea fostul locatar, șeful adjunct al poliției naziste, pe care Lipicki îl luase în mașină cînd a trecut prin oraș.

Lipicki înjură furios că a găsit patul gol, apoi se năpusti în camera lui Esther. Ea se făcu că se trezește din somnul cel mai adînc și cînd Lipicki o întrebă unde este Tomstad, răspunse cu glas adormit, ca și cum aceasta n-ar interesa-o de loc : „Serbează Crăciunul la X..., la Flekkefjord". Lipicki coborî iute scara și, gîfîind, fugi pînă la mașina care rămăsese destul de departe din cauza nămeților mari de zăpadă.

Germanii nici n-au ieșit bine din casă că Esther a și sărit din pat. Se culcase îmbrăcată și avînd în picioare șosete groase de lînă, care-i îngăduiau să meargă mai repede. Traversă curtea cu iuțeala fulgerului. Ea, căreia i-a plăcut întotdeauna să alerge, o făcea acum pentru a salva viața lui Gunvald și, trecînd peste cîmpurile înzăpezite, ajunse la ferma Soeyland. Instinctul îi spunea că el e la mama sa și ea trebuia să ajungă aici înaintea germanilor : ai fi zis că zboară peste suprafața albă. Ajunsă în fața casei, ea găsi o mătură și bătu cu coada în ușă. O voce speriată întrebă cine e.

—Esther ; Lipicki a venit după Gunvald ! Apoi a făcut cale-ntoarsă şi s-a înapoiat la Helle cu aceeaşi viteză de necrezut. Nu era nimeni în casă ; urcă direct în camera ei şi se vîrî sub plapumă. Abia apucă să-şi ascundă şosetele ude şi să tragă plapuma peste cap că Lipicki se şi întoarse. Dar o găsi din nou pe menajeră culcată şi o lăsă în pace. Avea să se ocupe de ea personal mai tîrziu...

După vreun minut de alergare, Gunvald auzi în spatele său o maşină germană. Se aruncă în şanţ şi o văzu trecînd ca o vijelie. După ce a mai străbătut cîteva sute de metri, văzu o altă maşină germană venind din sens opus. Din nou sări într-o parte, dar nu destul de departe. O roată i-a atins piciorul şi i-a sfîşiat pantalonii. Are acum o rană adîncă la pulpă, dar nici o fractură.

Gunvald fuge şi de fiecare dată cînd apare o maşină sau un pieton se aruncă în zăpada adîncă de la marginea drumului, apoi iar fuge, iar se aruncă în zăpadă ; fuge pentru a-şi salva viaţa, avînd moartea atît în spate cît şi în faţa sa.

Ajunge la şosea şi o ia spre oraş. Maşini ale poliţiei şi patrule apar în fiece clipă. Gunvald continuă să plonjeze în nămeţii de zăpadă şi de fiecare dată scapă ca prin urechile acului. Merge tot timpul pe partea stîngă, de-a lungul apei. La dreapta sa se înalţă stînci ce nu-i oferă nici un adăpost şi nici o posibilitate de fugă în cazul cînd ar fi observat.

La o cotitură se crede pierdut. O patrulă de motociclişti, ivită pe neaşteptate, se năpusteşte de-a dreptul spre el.

Reacţia lui Gunvald este instantanee şi teama îi dă forţe de nebănuit. El sare brusc în stînga, trece peste nămeţii de zăpadă şi peste pietre şi cade în partea cealaltă.

Un trosnet puternic. Gunvald a căzut pe gheață, care se sparge sub greutatea sa, și el face o baie forțată. Apa nu e adîncă și cînd este iar pe pămînt nici nu-și dă seama că e ud pînă la piele.

Înainte de apariția patrulei următoare, el ajunge la o casă situată la marginea apei și se așază pe prispă pentru a-și mai trage sufletul. Într-o clipă, hainele au înghețat pe el. Gunvald n-are încotro : trebuie să încerce să intre în această casă !

El știe cine locuiește aici ; fiul fermierului este un vechi coleg al său de școală, dar de la începutul războiului n-au schimbat o vorbă. Acest Karl Svege era un băiat bun, așa încît Gunvald intră de-a dreptul în casă și ceru să-l vadă pe tînăr. Karl Svege nu rîse cînd „nazistul din Helle“ îi povesti despre rolul lui de agent dublu, urmărit acum de Gestapo. Dar avea și toate motivele să se teamă de o provocare infamă din partea unui nazist înverșunat care ar fi dorit, poate, să arunce alți norvegieni patrioți în închisoare. Mama lui Svege, femeie inimoasă, îi spuse lui Gunvald : „Poți să te reîntorci la Helle. Englezii nu-ți vor face nici un rău. Ai fost un băiat așa de bun înainte de război !“ Faptul că germanii l-ar putea urmări pe nazistul din Helle depășea puterea ei de înțelegere și ca credea că Gunvald are o criză de nervi.

Gunvald insistă pe lîngă Karl Svege. Acesta nu-l putea ține în casă, dar îi îngădui să se ascundă în șura din apropiere, unde fugarul se cufundă în paie. Tremurînd de frig, el își ținea pistolul la îndemînă și cînd o patrulă se apropie de șură, îl și apucă. Germanii s-au oprit afară. Gunvald ridică pistolul, susținîndu-și încheietura mîinii drepte cu mîna stîngă. Hainele înghețate îl făceau să tremure vargă.

Dar germanii nu au intrat. Pe vremea aceasta îngrozitoare, ei au vrut doar să se adăpostească o clipă în spatele zidului.

Despărțiți prin niște scînduri de o jumătate de deget grosime, patrula și agentul așteptau, acest agent pe care curînd germanii aveau să-l urmărească în tot sudul țării.

După ce tremurase de frig, Gunvald are acum frisoane de febră. Încordîndu-și întreaga sa voință, el luptă împotriva bolii, face eforturi supraomenești ca să rămînă treaz, să nu cadă în stare de inconștiență. Dacă ar delira, ar risca să țipe, iar dușmanul pîndea din toate părțile.

Gunvald își pipăi pistolul și oțelul rece dădu o senzație de ușurare mîinilor sale fierbinți. El se sculă clătinîndu-se pe picioare și scoase capul prin ferestruică. Aerul înghețat al nopții îi învioră fața, îl mai calmă și el se întrebă dacă trebuie sau nu să tragă cînd germanii vor pătrunde în șură. Nu căuta să evite lupta, dar se temea ca o rană să nu-l aducă în imposibilitate de a duce la gură capsula cu otravă în cazul cînd dușmanul ar pune mîna pe el. Gunvald hotărî să muște capsula de îndată ce-i va vedea pe germani și să tragă un foc sau două înainte ca otrava să-l fi ucis. Va trage, bineînțeles, dacă acela care va veni va fi Lipicki și dacă-l va putea nimeri. Dacă nu, nu ține să ducă cu sine la moarte alți oameni.

Cît despre Karl Svege, nici el nu poate dormi. Îl obsedează gîndul la omul din șură. E cu putință oare ca Tomstad să nu fie un nazist fanatic ? Sau acest om, atît de detestat, a născocit pur și simplu o nouă cursă diabolică pentru a furniza Gestapoului alte victime lipsite de apărare ? Svege nu se poate elibera de teama că ar fi vorba de o provocare și cu mult înainte de revărsatul zorilor se urcă în șură și-l face pe Tomstad să înțeleagă că trebuie să părăsească ferma. Gunvald nu mai vede acum decît o singură ieșire : să-l roage pe Svege să se ducă să-l prevină pe Toralf Johansen.

Pe loc, Svege pare ceva mai liniştit. Puţini sînt aceia care cunosc amploarea muncii ilegale duse de Toralf Johansen, dar toată lumea ştie că acest om a avut întotdeauna o atitudine patriotică fără compromis. La ora şapte dimineaţa, Karl Svege vine să-i spună că Gunvald s-a ascuns în şura sa şi este bolnav. Johansen ştie foarte bine că paza a fost întărită în oraş şi în împrejurimi după lupta de la Abelsnes şi că Gunvald nu ar putea să circule pe străzi fără mari riscuri. El hotărăşte să recurgă la vechiul truc al perechii de îndrăgostiţi, şi Karen Larsen îl însoţeşte pînă la ferma lui Svege.

Trecîndu-şi braţul pe sub braţul lui Gunvald, Karen se lipeşte de acest prieten, scuturat de frisoanele febrei, şi urcă astfel împreună pînă la şosea. Oraşul e cufundat încă în întuneric şi perdelele de camuflaj nu lasă să răzbată nici o rază de lumină.

Toralf Johansen merge la cîţiva metri înaintea perechii îmbrăţişate. El ţine în mînă o mică lanternă de buzunar întoarsă cu lumina înapoi. De îndată ce va vedea venind cineva, o va face să clipească pentru a le da timp celor doi „îndrăgostiţi" să se ascundă într-un morman de zăpadă sau după colţul unei case. Ei înaintează cu pas rapid atîta timp cît se ştiu mai mult sau mai puţin în siguranţă, dar la cel mai mic semn de primejdie încep să încetinească mersul, lipindu-se unul de celălalt pentru a juca rolul indicat de Johansen. Ajung în felul acesta pînă în centrul oraşului fără ca Gunvald să fi fost recunoscut. Dar e cu neputinţă să se ascundă la Toralf Johansen, care s-a dus în persoană să-l vadă pe Starheim la Tele şi care, în calitate de şef al armatei secrete locale, întreţine relaţii ce expun la cele mai mari primejdii. De aceea, ei au mers mai departe, pînă la casa părinţilor lui Karen Larsen, şi Gunvald izbuti să urce fără a fi observat în camera acesteia de la primul etaj. Înainte încă de a-şi fi scos paltonul, Karen a

aprins focul în sobă, trăgînd cu coada ochiului la Gunvald, care se prăbuşise pe pat. Îşi stăpîni cu greu lacrimile. Capul tînărului se aplecase atît de mult înainte, încît bărbia îi atingea pieptul şi tot corpul îi tremura de febră. Karen avu deodată impresia că în camera ei este un bătrîn.

Dar după cîteva minute Gunvald îşi scoase revolverul din buzunar pentru a-l curăţa şi controla. Se convinsese, de asemenea, că şi capsula cu otravă este intactă ; în timp ce-şi curăţa pistolul, clănţănind din dinţi, vorbea despre fapte mărunte, banale. Nici o lamentare în legătură cu boala şi cu situaţia lui nu se desprindea de pe buzele sale. După o jumătate de oră, Karen îi încredinţă lui Gunvald cheia camerei şi se duse repede la lucru, în dosul tejghelei librăriei Horgen.

Toate unităţile germane erau în stare de alarmă permanentă după lupta de la Abelsnes. Trupe SS şi numeroşi reprezentanţi ai SD-ului au sosit la Flekkefjord şi au îmbrăcat orăşelul în cămaşă de forţă. Drumurile, cheiurile şi mijloacele de comunicaţii erau controlate fără încetare şi, după scurt timp, orăşelul fu cu desăvîrşire izolat de restul lumii.

Gestapoul ceru arestarea întregii populaţii masculine în vîrstă de peste optsprezece ani !

Ajutat de puternice întăriri, de Feldgendarmerie şi de poliţia quislingilor, el efectuă aceste arestări masive în cîteva ore. Maşini, care blindate, motociclete treceau în viteză pe străzi. Răsunau parole, călcîiele băteau caldarîmul, se auzeau exclamaţii de groază, plînsete de femei şi copii şi peste tot urletele : *„Heraus ! Schnell ! Heraus ! Schnell, schnell, heraus !“*

Frizerul a fost ridicat în timp ce servea un client, profesori au fost luaţi de la catedră, cizmarul a fost arestat în atelierul său, negustorul a fost luat de la tejghea şi pînă şi pescarii au fost siliţi să iasă din vasele lor.

Mica închisoare devine arhiplină după numai cîteva minute. Alte localuri sînt transformate în închisori provizorii ; pînă şi micile biserici sînt umplute cu arestaţi.

Sînt închişi sute de oameni şi numai puţini dintre ei bă-

nuiesc pentru ce. În toate casele sînt mame, soţii şi copii înspăimîntaţi. La început paralizate de groază, femeile îşi revin totuşi repede şi se gîndesc să pregătească ceva merinde părinţilor, soţilor şi copiilor. Orice vizită la cei arestaţi este interzisă, dar gărzile postate în faţa bisericilor lasă femeile şi copiii să azvîrle pachete cu mîncare pe ferestre. Nimeni nu vrea să stea singur. Femeile se duc împreună cu copiii lor la rude sau la prieteni, numeroase case rămîn pustii, pe cînd altele sînt atît de ticsite, încît s-ar putea crede că e o zi de nuntă sau de înmormîntare. Cei trei pescari sînt încă deţinuţi la poliţie şi niciodată nu s-au simţit mai prost decît acum. Aceşti oameni înfruntă adesea moartea pentru a-şi întreţine familiile, dar ceea ce se întîmplă acum depăşeşte în oroare tot ce şi-au putut închipui vreodată : iată-i împinşi într-o situaţie îngrozitoare fără putinţa de a se apăra. Căci nu mai sînt ei în primejdie. Nu, aceşti trei oameni reprezintă o primejdie pentru alţii, pentru compatrioţii cinstiţi, poate pentru cei mai buni dintre toţi.

Acum erau puşi să-i denunţe pe civilii norvegieni care veniseră să se întîlnească cu soldaţii aliaţi la Tele. Sub supravegherea Gestapoului, ei se duceau să vadă de aproape sutele de oameni arestaţi în oraş şi în împrejurimi pentru a indica pe acela sau pe aceia care au intrat în contact cu membrii comandoului.

Cei patru poliţişti care-i încadrau le studiau reacţia pe măsură ce arestaţii erau împinşi în sală. Cel care trecea pe lîngă pescari fără să trezească nici cea mai mică bănuială obţinea o ştampilă pe permisul lui de trecere şi numele său era marcat printr-o cruciuliţă pe tabelul de recensămînt. Germanii astupau pînă şi cele mai mici portiţe de scăpare ! Omul care nu voia să se lase în mod docil dus la închisoare nu avea altă

alternativă decît să părăsească ţara, dar şi dacă fugea înfrunta riscul lagărului de concentrare şi al morţii.

Un şir neîntrerupt trecea prin faţa celor trei pescari. Oamenii din Gestapo observau şi expresia feţei arestaţilor, pîndind vreun semn de recunoştinţă sau de teamă, însă orele treceau fără ca pescarii să fi indicat măcar un singur vinovat.

Toralf Johansen se găsea într-o situaţie îngrozitoare ; cînd germanii au venit să-l aresteze prima dată, el a fugit şi s-a ascuns. Îi trebuia un răgaz pentru a cîntări bine ce avea de făcut.

Nimeni nu se putea eschiva de la ştampila de pe permisul de trecere şi de la cruciuliţa de pe tabelul de recensămînt fără ca Gestapoul să tragă de aici concluzia că el se teme să fie confruntat cu cei trei pescari. Şi Johansen avea toate motivele să ia în considerare posibilitatea de a fi recunoscut de ei. Se dusese la Tele de cîteva ori şi ochii lor legaţi nu i-au împiedicat să-i audă vocea. În plus, o singură frază imprudentă putea să le fi dat a înţelege cine era omul îmbrăcat în civil. Şi, chiar dacă pescarii nu se numărau printre cunoştinţele sale înainte de catastrofă, în acest orăşel toată lumea se cunoştea.

Pe de altă parte, dacă ar fugi, Rezistenţa ar rămîne fără şef. Gunvald odată demascat, îi revenea lui în primul rînd misiunea de a consolida organizaţia, ale cărei sarcini aveau să fie acum mult mai greu de îndeplinit fără „nazistul din Helle" în inima reţelei de informaţii !

O oră mai tîrziu, Toralf Johansen se duse la postul de poliţie. Era pregătit sufleteşte pentru orice eventualitate. Soarta arestaţilor îl interesa în cel mai înalt grad. Era sigur că germanii intenţionau să treacă la represalii şi-i ştia în stare să radă oraşe întregi de pe suprafaţa pămîntului şi să trimită

populaţia în lagăre de concentrare. Era de prisos să caute exemple în alte ţări. Recentele evenimente de la Telavaag, lîngă Bergen, au demonstrat brutalitatea ocupantului [1].

Ajuns în faţa celor trei pescari, Johansen simţi cum nervozitatea îi dispare ca prin farmec. Îi privi fără teamă drept în ochi şi omul din dreapta făcu imediat semn că nu-l cunoaşte. Apoi cel din stînga făcu la fel. Pescarul din mijloc îşi aruncă şi el privirea asupra lui Toralf Johansen şi, de asemenea, clătină din cap. Gestapoul puse ştampila pe permisul lui de trecere şi însemnă cu o cruciuliţă numele său pe tabelul de recensămînt. După confruntare au urmat lungi interogatorii, dar cei trei pescari persistau în a afirma că nu au recunoscut pe nimeni în biroul poliţiei. Au jurat că nu au văzut decît oameni în uniformă, iar germanii i-au crezut şi au cruţat viaţa populaţiei...

Între timp, Gunvald era ascuns în plin centru. Se simţea oarecum în siguranţă. Germanii ar găsi că e prea absurd să te ascunzi chiar în inima oraşului şi în orice caz nu ar începe prin a căuta un agent dublu în camera domnişoarei Larsen. Accesele sale de febră slăbeau în intensitate şi el aştepta, din ce în ce mai nerăbdător, întoarcerea lui Karen Larsen şi a lui Johansen pentru a afla cum evoluează situaţia.

În cursul zilei, Sverre Sand intrase în contact cu Toralf Johansen şi i-a prezentat un raport destul de amănunţit cu privire la acţiunile germanilor. Au căzut de acord asupra faptului că Gunvald trebuie scos cît mai repede din oraş, şi

---

[1] În micul port de pescari Telavaag, legătura cu Anglia a fost menţinută pînă cînd un trădător i-a denunţat pe patrioţi. Bărbaţii deportaţi în Germania au murit aproape toţi. Femeile au fost închise într-un lagăr din Norvegia, iar casele au fost incendiate.

îndată ce se înnoptă Karen Larsen și Toralf Johansen își riscară încă o dată viața pentru a-l conduce într-un loc mai sigur.

Vechea comedie a celor doi îndrăgostiți se repetă iarăși! Strîns lipiți unul de altul, Karen și Gunvald au coborît strada principală și au traversat podul în timp ce patrula germană făcea o inspecție rapidă a terenului învecinat, ce ținea de gară. Toralf Johansen mergea la cîțiva metri înaintea lor. Cu o mînă conducea bicicleta, iar în cealaltă ținea o lanternă de buzunar, pe care avea s-o facă să clipească în caz de primejdie. Din toate părțile îi auzeau pe germani tropăind și vorbind, dar la adăpostul nopții întunecoase cei trei prieteni au reușit să străbată orașul și să ajungă la șosea. Johansen îi dădu bicicleta lui Gunvald, care se îndreptă spre Feda, unde locuiau părinții Fici.

Fie nu povestise acasă nimic despre relațiile ei cu Gunvald. Părinții săi ar fi fost furioși să afle că ea se întîlnea cu „nazistul din Helle" și, dacă alții ar fi trăncănit, ea nu avea nici o posibilitate să se apere. În afara unui cerc foarte restrîns, nimeni nu trebuia să știe de jocul dublu!

Dar, întorcîndu-se într-o seară cu un an în urmă de la Lyngdal, unde ducea în rucsacul său un emițător, Gunvald petrecuse o noapte la Lindland și aflase că germanii controlează drumurile din jurul Flekkefjordului. Avea, așadar, nevoie de un adăpost pentru cîteva ore și în plus dorea mult să-i cunoască pe părinții Fiei.

Sub pretextul unei pene de motocicletă, el obținu să fie invitat la ei. Se prezentă sub un nume fals și-și dădu repede seama că atît stăpînul casei cît și soția sa îi urăsc pe ocupanți atît cît le-o îngăduie un spirit profund creștin. Or, în acele vremuri conștiința era elastică sub acest raport.

De data aceasta, vlăguit de febră, Gunvald fu silit să-şi lase de cîteva ori bicicleta pe marginea drumului şi să se întindă pe zăpadă pentru a se odihni, aşa încît ajunse la destinaţie după miezul nopţii. Epuizat şi tremurînd, intră în grădină. Credea că va găsi toată lumea culcată, dar voci liniştite şi vesele răzbăteau din casă pînă la el ; probabil încă o familie care serba Crăciunul.

Trebuia să aştepte, dar, nefiind în stare să se mai ţină pe picioare, se prăbuşi în zăpadă. După un timp, uşa se deschise şi Roervik, tatăl Fici, ieşi afară. Soba era foarte încinsă şi bătrînul simţea nevoia să ia aer. Nu tresări atunci cînd văzu ridicîndu-se cu greu de jos, drept în faţa lui, un om care se clătina pe picioare. Fermier de ani de zile, calm şi senin, trăise astfel încît trecutul lui să nu-i dea nici un motiv de nelinişte. Nu era în obiceiul său să întoarcă spatele unui eveniment neplăcut sau neprevăzut. Fără teamă, dar intrigat, îl văzu pe necunoscut apropiindu-se cu pas nesigur şi-l auzi spunînd : „Gestapoul e pe urmele mele. Pot să mă ascund cîteva ore în podul pentru fîn ?“ Roervik îl privi atent pe Gunvald şi, recunoscîndu-l pe omul sleit de boală, răspunse : „Nu“. Apoi adăugă, cu glas domol, ca în glumă : „Nu vreau să te culci în fîn, ci într-un pat bun la primul etaj“. Şi nimeni dintre invitaţi nu băgă de seamă cînd cei doi urcară scara tiptil...

Gunvald avea să rămînă aici cîteva săptămîni. După căderea nopţii, el se încumeta să iasă pentru a lua aer ; restul timpului rămînea în cameră. Roervik a atîrnat o funie solidă lîngă fereastră, ca măsură de precauţie, pentru ca Gunvald să poată fugi în cazul cînd germanii ar pătrunde în casă. Bătrînul fermier în vîrstă de şaizeci şi trei de ani petrecea ore întregi pălăvrăgind cu Gunvald. Într-o zi, văzîndu-l cum îşi curăţă pistolul, tuşi uşor şi spuse :

„Dacă germanii vin la Lindland, n-ai decît să-i ucizi pe toţi, pînă la ultimul". „E mai bine să n-o fac — răspunse Gunvald —, căci germanii v-ar pedepsi mai sever dacă ar avea loc un schimb de focuri". „Ba nu, trage şi omoară-i pe toţi", repetă bătrînul pe un ton încurajator. Dar doamna Roervik se temea. De cîteva zile circulau numeroase maşini germane pe şosea, prin faţa casei. De fiecare dată cînd se uita pe fereastră, i se părea că vede o maşină neagră a Gestapoului la răscruce, dar pînă la urmă se convingea mereu că nu este decît umbra marelui brad argintiu de lîngă gard.

Gunvald se gîndea de multe ori la şeful adjunct al poliţiei naziste, care locuise la Helle. Acest om o văzuse pe Fie de cîteva ori şi desigur că-şi amintea numele ei. Negreşit că ştia şi de unde venea. De ce nu făcea o razie la Lindland? Se temea el oare de represalii din partea Rezistenţei sau începuse de pe acum s-o scalde pentru a evita riscul unei pedepse şi mai aspre în ziua încheierii socotelilor, care avea să vină inevitabil?

Gunvald era ţinut la curent cu ceea ce se petrece de către Sverre Sand şi Toralf Johansen, care l-au vizitat de mai multe ori la Lindland. Îl informau în legătură cu manevrele germanilor, cu activitatea quislingilor, cu eforturile Gestapoului de a-l găsi pe „Tom" şi pe ceilalţi norvegieni participanţi la lupta de la Abelsnes.

Să rămînă atîta vreme ascuns la Lindland era primejdios, dar Gunvald hotărî să mai stea liniştit cîtva timp. Nu voia să treacă graniţa înainte de a şti că a mai slăbit înverşunarea cu care-l caută germanii. Acum cunoştea situaţia extrem de dificilă în care se afla comandoul la Lyngdal şi asta îl neliniştea mult. Nu dorea să părăsească ţara înaintea lui Starheim şi a oamenilor săi. Poate că mai putea să le dea o mînă de ajutor.

Se simţea, de asemenea, foarte ataşat de Fie. Hotărîseră să-şi unească vieţile dacă Gunvald avea să supravieţuiască. Era alintat la Lindland, dar inactivitatea lui forţată îl făcea să sufere şi zilele i se păreau nesfîrşite. Nemaiputînd sta aşa, el plecă într-o noapte cu bicicleta la Flekkefjord şi de aici la ferma Soeyland, unde s-a dus să caute nişte hîrtii importante şi piese de schimb pentru emiţătorul său, care erau ascunse prin apropiere. În afară de aceasta, dorea mult s-o revadă pentru ultima oară pe mama sa înainte de plecarea lui definitivă. Gunvald a iubit-o întotdeauna cu duioşie, iar acum singurătatea şi primejdia îl făcuseră s-o iubească şi mai mult.

A petrecut noaptea într-o dependinţă destul de îndepărtată, dar a ajuns la Soeyland dimineaţa. Nu se aştepta să întîlnească germani : din momentul plecării lui, ei veniseră deja la mama sa de foarte multe ori. Dar Gunvald nu era niciodată complet liniştit şi de aceea se apropie de fereastră. Şi ce-i fu dat să vadă ? Un grup de germani urcau spre casă. Şansele de a scăpa prin fugă erau minime, aşa încît îşi scoase pistolul şi se îndreptă fără zgomot spre uşa mică ce dădea în grădină.

Gunvald a pîndit clipa cînd germanii aveau să deschidă uşa principală şi totodată a împins-o pe cea care dădea în grădină. Aceasta scîrţîi puţin, dar, cum amîndouă uşile s-au deschis în acelaşi timp, e probabil că duşmanul nu a auzit nimic. Timp de cîteva secunde, o distanţă de cel mult doi sau trei metri îl despărţea de primul german, un om pe care Gunvald îl cunoştea bine : Lipicki. Acesta era acum în bucătărie şi vorbea cu mama lui. Gunvald se lipi de perete şi trase cu urechea. Omul Gestapoului nu se arăta brutal. În orice caz nu striga, dar nici nu părea mulţumit de răspunsurile pe care le primea. Mama lui ridică glasul, adoptă un ton strident pentru ca Gunvald să poată urmări conversaţia. Lipicki repeta într-una : „Unde este fiul dumitale ?“. „Habar n-am“, repeta

mama, care nu se oprea din curățatul cartofilor, pentru a-și ascunde tremurul mîinilor.

Cînd îi auzi pe dușmani părăsind bucătăria, Gunvald ridică pistolul, dar... ei au plecat tot pe acolo pe unde au intrat...

După alte zile de inactivitate petrecute la familia Roervik, Gunvald s-a mai întors o dată la Flekkefjord. Mama sa se îngrozi văzîndu-l din nou. De cîteva zile, vizitele germanilor și ale quislingilor au devenit frecvente. S-ar zice că urmărirea lui Gunvald are prioritate față de toate celelalte probleme. Și ea care-și credea fiul în siguranță în Suedia sau în Anglia !

Gunvald este mereu la fel de calm, dar ea își dă seama că el rămîne parcă înlemnit cînd aude că quislingul pe care-l considera dintotdeauna cel mai primejdios a vizitat-o cu o zi mai înainte. Se simțise terorizată văzîndu-l cum apare, căci nu uitase un vis ciudat pe care l-a avut cu un an înainte : se făcea că acest om i-a trimis o cutie mare cu prăjituri de ziua ei, dar cînd a ridicat capacul cutiei, dinăuntru s-a ridicat un cap de șarpe negru.

Ea interpretase acest vis ca o prevestire rea, și iată că acum quislingul venise s-o vadă !

El s-a comportat cu totul altfel decît oamenii din Gestapo, se arătă plin de milă și avu multe cuvinte de încurajare pentru această nefericită mamă, care nu știa dacă fiul ei este viu sau mort. Și-a exprimat chiar o mare dorință de a-l ajuta pe Gunvald. Bănuia ea oare unde s-ar putea afla el acum ? După ce doamna Soeyland răspunse că nu are nici cea mai mică idee de locul unde s-ar putea găsi fiul ei, el insistă să-l prevină în ziua cînd va avea vreo știre despre Gunvald și adăugă cu o voce tristă : „Mă simt ca un tată pentru fiul dumitale, un băiat atît de bun". Această formă de provocare

îl făcu pe Gunvald să rămînă mut de uimire, dar îi veni inima la loc ascultînd relatarea ultimei vizite a Gestapoului.

Germanii au întrebat :

— Te duceai deseori la Helle?

— Nu, n-am mai fost pe acolo de cînd fiul meu a devenit nazist.

— Dar nu avea fiul dumitale o prietenă ?

— Nu, nici o fată nu s-ar plimba cu un nazist, a răspuns ea.

Iar cînd ea îi povesti cum s-a îmbrăcat ca de sărbătoare şi s-a dus la poliţie pentru a cere să fie ajutată în depistarea patrioţilor care l-au răpit pe fiul ei, Gunvald se ridică şi nu se putu abţine să n-o stringă cu putere în braţe.

Un curier sosi la Flekkefjord pentru a-l ruga pe Toralf Johansen să vină să se întîlnească cu Starheim, care se mai afla în ascunzătoarea lui de lîngă Lyngdal. Însoțit de un oarecare Paal Eiken, Johansen porni la drum.

Germanii pesemne încă nu știau că un grup de soldați aliați se ascundeau în munți, dar dificultățile legate de aprovizionare erau foarte mari și șansele de a păstra secretul scădeau o dată cu creșterea numărului de persoane ce trebuiau inițiate în problemele de aprovizionare și transport.

Cît timp vor mai putea oare patrioții din Rezistență să asigure hrana a 40 de oameni într-o perioadă de raționalizare severă, cînd fiecare fărîmitură de pîine era prețioasă ?

La întoarcerea sa, Johansen îl puse la curent pe Gunvald cu situația, și tînărul începu să caute febril argumente care l-ar putea determina pe Starheim să împartă comandoul în grupuri mici și să părăsească regiunea...

Odd Starheim apelase la englezi, cerînd să fie aprovizionat pe calea aerului. Un avion sosi, dar devie puțin de la direcția de zbor înainte de a lansa containerele, și Tor Hugo, plin de neliniște, le văzu căzînd foarte departe de locul indicat.

— S-ar putea ca germanii să fi reperat avionul și parașutele, îi spuse el lui Starheim și-l rugă să-i dea doi oameni pentru a face o cercetare și a se asigura că nu există vreo activitate a inamicului în regiune.

Cînd cei trei soldaţi au ajuns în punctul de unde se vedea bine toată valea, lui Tor Hugo i se păru că zăreşte proiectoare pe versantul opus. Cei doi camarazi ai săi i-au spus că se înşală, că nu este decît reflectarea lunii pe zăpada întărită. Dar, convins că are dreptate, el le dădu ordin să se întoarcă la Starheim şi să-l prevină că trebuie să fie gata să se evacueze urgent împreună cu oamenii săi din regiune.

După ce-şi verifică schiurile, coborî în fundul văii pentru a culege cît mai multe informaţii cu privire la forţele germanilor şi la activitatea lor. Cu puţin înainte de a ajunge jos, văzu cîteva stînci mari şi-şi scoase schiurile pentru a se căţăra pe cea mai înaltă. Din acest punct, vizibilitatea era perfectă şi el zări nu departe de locul unde se găsea patrule germane care urcau în susul văii. Sări de pe stîncă fără a se lovi, dar nici nu apucă să-şi pună schiurile, că din toate părţile au început să şuiere gloanţe. Norvegianul nostru nimerise chiar în mijlocul unei patrule germane care, de cînd se urcase pe stîncă, îl pîndea în costume albe de camuflaj.

Hugo aştepta lovitura mortală fără a fi paralizat de teamă : atîta timp cît respira, el trăia şi atîta timp cît trăia nu înceta să spere că va mai trăi încă mult timp.

Dar fusese luat cu adevărat pe neaşteptate. În timp ce stătea pe stîncă, auzise scîrţîind zăpada, dar a crezut că nu e decît rodul imaginaţiei sale.

Brusc se lăsă o linişte desăvîrşită ! Nimeni nu mai trăgea şi Tor Hugo, care, asemenea unei pantere, se pregătea să rupă încercuirea duşmană, a înţeles că germanii vor să-l prindă viu. Aveau nevoie de informaţii !

Acest tînăr voinic şi musculos îşi încordă toate forţele pentru a sări în fundul văii, însă în aceeaşi clipă ţeava unui pistol-mitralieră îi atinse pieptul. Dar el îşi făcu vînt şi se năpusti înainte cu toată forţa lui concentrată, iar pumnul său îl izbi ca un ciocan pneumatic pe germanul cel mai apropiat. Arma cade din mîinile germanului şi el se prăbuşeşte greoi

peste soldatul care vine în urma lui. Tor Hugo cade și el, în mod fatal, corpul lui fiind antrenat de lovitura aceasta viguroasă. El se prăbușește peste cei doi germani și toți trei se rostogolesc în zăpadă luptînd. Tor Hugo se desprinde, se ridică primul și o ia la fugă în căutarea unui adăpost de partea cealaltă a masivului bloc de piatră. Din nou nimerește peste un automat și doi soldați. Hotărît lucru, germanii țin să-l prindă viu, căci nici aceștia doi nu trag. Dar ei nu au prevăzut reacția sa. Într-adevăr, el nu face cale-ntoarsă pentru a fugi, ci le sare în față și încă o dată trei oameni se rostogolesc în zăpadă, unde se încinge o luptă înverșunată. Trupul și mintea lui Tor Hugo par să fi fuzionat acum într-o singură masă explozivă, care-i dă puteri înzecite.

Cei doi adversari ai săi sînt buimăciți de loviturile primite, și din nou norvegianul se ridică primul în picioare.

Să fugă prin zăpadă n-avea nici un rost ; pentru ceilalți ar fi fost prea ușor să-l urmărească cu schiurile pînă l-ar istovi. Tor Hugo o ia direct spre rîu. Dacă izbutește să ajungă pînă acolo, va putea să plonjeze și să înoate pe sub apă, făcînd astfel să i se piardă urma.

Între el și rîu exista o cabană mică. El se adăposti acolo o clipă pentru a se odihni puțin și, stînd în spatele peretelui din scînduri ușoare, își scoase pistolul și-l descărcă aproape complet în direcția urmăritorilor săi. Apoi își reluă fuga desperată spre rîu.

Cînd Tor Hugo se cufundă în apa înghețată, aproape că-și pierdu răsuflarea. Plămînii săi păreau să se contracte, un zumzet îi umplu urechile, dar el reuși să-și continue drumul într-o viteză nebună. În locurile unde apa nu era prea adîncă, călca pe fundul rîului, iar cînd îi ajungea pînă la coapse sau mai sus înota. Un clar de lună gălbui lumina mijlocul rîului, și fugarul se apropie de malul stîng.

Din ce în ce mai numeroși, germanii coborau spre rîu și Tor Hugo trebuia să se scufunde într-una pentru a nu fi văzut

de soldaţi. Zadarnic se ferea de lumina lunii, căci rachetele germane luminau terenul ca în plină zi pe o mare suprafaţă. Proiectoare puternice au fost aduse în grabă pe ambele maluri ale rîului şi acum fascicule de lumină măturau suprafaţa apei, pătrundeau în adînciturile malurilor îngheţate, făceau să iasă din întuneric tufişurile acoperite cu ţurţuri de gheaţă.

Tor Hugo mai avea încă forţe destule, dar îşi pierdu orice speranţă de a rămîne nevăzut. La vreo zece metri înaintea sa, rîul se îngusta şi exact în acest loc fusese plasat un proiector care lumina totul de la un mal la altul, astfel încît nici o coajă de nucă ce ar fi plutit pe apă nu ar fi trecut neobservată.

Nişte vîrtejuri îi anunţau apropierea unei mici cascade şi Tor Hugo văzu în aceasta o ultimă şansă de a scăpa, pitit în adîncitura ce se formează la picioarele oricărei căderi de apă. Cînd apa îi ajunse pînă la gît, el îşi umplu plămînii cu aer şi se cufundă, iar cînd picioarele atinseră fundul apei, el se trase înapoi, nu fără greutate, servindu-se de mîini. În interiorul adînciturii, el se propti cu spatele de o stîncă şi-şi lăsă capul pe spate cît putu de mult. Abia atunci respiră ! Tor Hugo era acum ascuns de perdeaua cascadei, care se revărsa la cîţiva centimetri de faţa sa. Căciula lui îmblănită îl apăra puţin de apa care-i curgea pe cap şi el mai avu încă forţa necesară pentru a se ţine în picioare.

Acum germanii cercetau cu de-amănuntul malurile în aval de cascadă şi cîţiva dintre ei urcară spre ascunzătoarea sa. Oprindu-se la marginea apei, ei îşi îndreptară lumina lanternelor direct spre el. Îi vedea prin perdeaua de apă cum vezi printr-un geam într-o zi cu ploaie puternică.

Îşi simţea tot trupul paralizat de frig şi deşi, după un minut, soldaţii au plecat mai departe, avu impresia că ei au stat acolo cu lanternele lor o eternitate. Dar tot nu îndrăznea să se clintească şi stătea nemişcat ca o statuie în apa îngheţată, aşteptînd ca urmăritorii săi să se îndepărteze şi mai mult.

Cînd, în sfîrşit, voi să se mişte, trupul său nu-l mai asculta, şi nici azi nu ştie cum a reuşit să ajungă la mal, unde a rămas un timp inert înainte de a face un nou efort pentru a merge mai departe. Tor Hugo cunoştea regiunea de pe vremea cînd locuia la Gunvald şi se ducea adesea la Lyngdal. Ştia că drumul spre Fjotland nu e departe şi că trebuie să-l traverseze. Deodată fu nevoit să lupte împotriva dorinţei aproape irezistibile de a merge repede. Dar germanii îl pîndeau din toate părţile, sperînd că-şi va trăda prezenţa ; auzea cîteva patrule în imediată vecinătate şi lumina proiectoarelor lor pătrundea în penumbra ce-l înconjura.

Tor Hugo începu să se tîrască, schimbînd continuu direcţia, pentru că auzea tropăit de cizme germane pe direcţia în care pornise. Nu o dată i-au trebuit mai multe minute pentru a parcurge cîţiva centimetri ; uneori era nevoit s-o ia înapoi cît putea de repede, tot tîrîndu-se pe burtă şi pierzînd astfel avansul care-l costase mai bine de o oră de mari eforturi. Ud pînă la piele, epuizat, el se lipea de sol, îmbrăţişînd pămîntul îngheţat, de care gerul îi lipea îmbrăcămintea dacă rămînea cîtva timp nemişcat, ceea ce i se întîmpla adesea, căci soldaţii erau numeroşi, şi de cîteva ori avu impresia că se vor împiedica de el.

I-au trebuit mai bine de şapte ore pentru a parcurge, tîrîş, o sută cincizeci de metri şi mijea de ziuă cînd traversă, în sfîrşit, drumul. Dar rîul făcea o buclă, şi Tor Hugo ajunse din nou la mal, unde era postat cîte un soldat la fiecare 25 de metri. El se tăvăli în noroi şi pe gheaţă ca să se confunde cu peisajul. Rămase mult timp aşa, sperînd să vadă paza reducîndu-se, şi cînd o maşină veni să ia cîte un soldat din doi, el riscă totul pe o carte, se aruncă în rîu şi înotă la suprafaţă pentru a ajunge la malul opus. Epuizat, aproape inconştient din cauza frigului, ieşi din apă şi i se păru că vede ceva mare şi pătrat înaintea sa. Apoi se ridică, clătinîndu-se pe picioare,

și se îndreptă direct spre această umbră, pentru a se prăbuși trecînd un prag, care pentru el nu era decît o gaură întunecată.

Au trecut un minut sau două, și Tor Hugo tot mai zăcea cu fața lipită de podea. Un țăran mai în vîrstă și sora lui stăteau muți în fața trupului său aproape fără viață, uitîndu-se la acest om zdrențăros, murdar, cu părul și sprîncenele pline de țurțuri de gheață. N-au scos o vorbă nici atunci cînd l-au văzut chircindu-se, sprijinindu-se în genunchi și în mîini, apoi apucînd piciorul mesei și ridicîndu-se cu greu în picioare. Tor Hugo vru să vorbească, dar jumătate din cuvintele sale erau de neînțeles. Încercă să explice că se rătăcise după ce-și rupsese schiurile. Țăranul, care rămăsese lîngă fereastră, nu spuse decît atît: „Germanii au tras cu armele și au strigat mult pe aici în noaptea asta".

Sora țăranului a și adus lapte fierbinte pentru necunoscut, iar fratele ei îl dezbrăcă cu mîini neîndemînatice, îi stoarse îmbrăcămintea și o atîrnă în fața plitei încinse. Apoi, luîndu-și căciula îmblănită, îi spuse sorei sale: „Mă duc să văd dacă nu se îndreptă cumva spre noi necunoscuți".

Tor Hugo nu-și dădu seama cît timp a lipsit țăranul, dar mai recîștigase ceva forțe cînd omul intră gîfîind în bucătărie și spuse: „Trebuie să pleci, germanii se îndreaptă spre ferma noastră". L-au ajutat să-și îmbrace din nou hainele, care nu se uscaseră încă bine. În timp ce el se odihnise, sora țăranului le-a mai curățat, iar acum îi spăla fața și mîinile.

Tor Hugo ieși pe ușă clătinîndu-se, apoi se opri o clipă în mijlocul curții pentru a-și regăsi echilibrul. Făcu un efort să raționeze logic, să alunge impresia că ar avea capul și ochii în vată. Dar ceva îl opri să aleagă drumul ce ducea spre dădure și munte. Într-adevăr, era la capătul puterilor și trebuia să-și încleștеze dinții pentru a se menține pe picioare. A merge sus în munți însemna moarte sigură. Ca printr-o ceață, el întrezări șoseaua la capătul drumeagului și, fără să se mai gîndească, ascultă de porunca picioarelor sale, care păreau să

caute calea cea mai ușoară. Merse o clipă pe jumătate inconștient și privirea îi era încă mirată și tulbure cînd se trezi brusc și complet la vederea unei patrule germane care se îndrepta spre el. Tor Hugo nu avea de ales și, șchiopătînd, continuă să meargă drept înainte. Germanii au trecut fără să se oprească ! Nici un agent britanic, nici un sabotor nu s-ar plimba pe șosea atunci cînd tot Wehrmachtul local îl caută. Era evidența însăși, gîndi ofițerul care-și conducea soldații în pas alergător spre ferma pe care Tor Hugo tocmai o părăsise.

Din nou mergea ca prin ceață, dar picioarele îl duceau înainte. Nu avea decît un singur gînd : dorea tutun, și dorința asta ajunsese o obsesie. Era ferm încredințat că, dacă va trage cinci fumuri, aceasta îi va da puterea să facă imposibilul și să supraviețuiască. Dar fără aceste cinci fumuri avea să moară în cinci minute. „Cinci fumuri, cinci minute. Cinci fumuri, cinci minute", mormăia el și, clătinîndu-se pe picioare ca un bețiv, ajunse în fața unei dughene de țară.

Dugheana era arhiplină. Numeroșii germani trimiși în recviziționare în căutarea sabotorilor și a agenților secreți au plecat atît de pripit în toiul nopții, încît nu și-au luat cu ei strictul necesar. Erau serviți de o tînără fată, care izbutea cu greu să numere tichetele cartelelor și se încurca dînd restul. Tocmai a aflat că în noaptea asta germanii au urmărit niște patrioți și soldați englezi parașutați și că Tor Hugo, pe care-l cunoștea, a fost ucis în timp ce încerca să evadeze. Aceasta era dugheana spre care se îndrepta fugarul. El văzu vitrinele legănîndu-se, iar ușa de la intrare umflîndu-se și dezumflîndu-se încet, de parcă ar fi executat un fel de dans al buricului. Știa că este foarte bolnav, dar gîndul că cinci fumuri l-ar face să supraviețuiască nu-l părăsea. Nu-i vedea pe germanii care umpleau dugheana, nu mai vedea nimic, intră clătinîndu-se și îngînă : „Tutun".

Tînăra fată de după tejghea aruncă o privire necunoscu-tului, apoi deschise ochii mari, se făcu lividă și vomită pe tejghea. Germanii au tresărit și s-au dat înapoi cu grimase de dezgust. Revenindu-și, ea își șterse lacrimile, se scuză și spuse că se duce după o căldare, făcînd semn lui Tor Hugo s-o urmeze. Trăgîndu-l după ea în camera din dos, ea îi strînse brațul pentru a se încredința că nu e vorba de o fantomă. Apoi îi îndesă tutun în buzunare și smulse repede din perete un verset biblic înrămat : „Iisus e cu tine", brodat cu litere de aur pe un fond verde. Înspăimîntată, ea îl vîră sub brațul lui Tor Hugo și-l împinse afară fără a-l mai duce prin dugheană.

Tor Hugo era tot pe jumătate inconștient ; mergea ca un automat, fără a mai reacționa la vederea germanilor și ținînd mereu versetul biblic sub braț. După o bucată de drum, își reveni în fire și intră în pădure. Prin apropiere locuia un medic de mare încredere. O jumătate de oră mai tîrziu, Tor Hugo se prăbuși în pragul ușii acestuia, simți cum ceva îi arde gîtlejul și se cufundă într-un întuneric total...

Esther era acum singură la Helle. Ar fi preferat să se întoarcă la mama ei la Oeysteinsland, dar Gestapoul îi dăduse ordin să rămînă la fermă pentru a-i aproviziona cu lapte, smîntînă şi unt pe oamenii din SD care locuiau într-o vilă rechiziţionată la Lilleheia.

Lipicki revenea mereu la Helle pentru a o interoga pe Esther. Întotdeauna apatică, lăsînd impresia că nu înţelege nimic, ea afirma că nu ştiuse că la fermă se petreceau lucruri ilegale.

— Tomstad a dus un joc dublu, e cu neputinţă ca dumneata să nu-ţi fi dat seama, spuse Lipicki. Esther se mulţumi să clatine din cap.

— Tomstad nu era nazist, Tomstad e un spion ! — urlă omul Gestapoului, apropiindu-şi faţa schimonosită de furie de cea a lui Esther. Ea mai clătină o dată din cap, apoi răspunse cu aceeaşi voce calmă, puţin enervantă, pe care o adoptase :

— Nu pot să cred aşa ceva. Gunvald era atît de drăguţ, atît de cinstit. Lipicki ridică pumnul, dar se răzgîndi şi repetă cu glas scăzut, aproape şuierînd printre dinţi :

— Tomstad e un spion, dumneata nu înţelegi nimic din ceea ce spun ! Şi adăugă ca pentru sine : Un spion genial.

Nu izbuti să obţină nimic de la Esther. De fiecare dată cînd o silea să vorbească, ea repeta într-una aceeaşi frază :

„Gunvald era atît de drăguţ, atît de cinstit şi iubea atît de mult R.N.-ul".

Într-o zi, Lappe veni pentru a face încă o percheziţie şi Esther primi ordin să-l însoţească. El căută peste tot, sistematic şi nu-i dădu nici o atenţie menajerei, care îşi păstră cu greu calmul cînd ajunseră la podul pentru fîn. Acesta era mare, şi lui Lappe îi trebui mai mult timp pentru a-l cerceta. Negăsind nimic, Lappe se sprijini de perete şi trase cîteva înjurături. Să-l vadă pe Lappe înfuriindu-se era un lucru atît de neaşteptat, încît Esther nici nu îndrăzni să-l privească. Iar poliţistul se afla chiar deasupra depozitului de pistoale-mitralieră şi grenade. Doar o grămadă de paie şi cîteva scînduri despărţeau cizmele sale de arsenal. Socotind că este oportun să spună ceva, Esther îngînă : „Eu mă ocup de grajd şi de pod şi ştiu bine că nu există nimic primejdios aci".

Lappe nu reacţionă în nici un fel, dar în zilele următoare reveni, recurgînd la cu totul altă tactică. Mizînd pe farmecul lui de bărbat şi pe calităţile sale de psiholog, el începu să-i facă curte lui Esther. Stîngace şi timidă, ea îl respingea, însă nu mai avea nici o îndoială : Lappe era ferm încredinţat că ea îi ascunde ceva. Flirtul nu era decît o nouă viclenie pentru a o face să vorbească, dar ea rămase indiferentă la avansurile lui.

Odd Starheim renunţase la planul său de a captura vase ale inamicului lîngă Flekkefjord. Îl rugă pe Sverre Sand să-l întovărăşească pînă la fiordul Joessing pentru a studia posibilităţile de a realiza o asemenea operaţie acolo.

Comandoul avea încă efectivul complet. Timp de cîteva zile membrii săi îl crezuseră pe Tor Hugo mort, dar doctorul Nissen Meyer, care-l îngrijise, a reuşit să-l aducă înapoi în podul pentru fîn al lui Paal Eiken, unde se ascundeau tovarăşii săi.

Dar patruzeci de oameni nu puteau rămîne multă vreme într-un pod. Pădurile și munții din jur mișunau de patrule germane și comandoul n-ar fi putut ajunge la platourile înalte fără a fi interceptat. Starheim hotărî deci să aleagă drumul cel mai inimaginabil în ochii germanilor : șoseaua națională care cobora spre coastă. Unchiul lui Sverre Sand, Jacob Sand, care era negustor, fu însărcinat cu procurarea hainelor civile. Rafturile magazinului său erau aproape goale în acest al treilea an de război, dar el adună în mod discret haine uzate, indiferent ce anume, și le transportă la Lyngdal în cel mai mare secret. Soldații au îmbrăcat aceste haine peste uniformele lor. Cu ajutorul unui autocar și a două mașini particulare, avînd la volan membri ai Rezistenței, patruzeci de oameni, apucînd în plină zi pe șoseaua națională, au realizat în această iarnă a anului 1943 unul dintre cele mai îndrăznețe, mai de necrezut transporturi din toată perioada ocupației !

În mașini tensiunea era extremă și ciudatele veșminte creau o ambianță grotescă, puțin fantastică. Unii nu erau decît pe jumătate îmbrăcați civil și purtau fără a se ascunde pantalonii și cizmele militare. Alții păreau niște vagabonzi în hainele lor jerpelite. Ținînd un pistol-mitralieră pe genunchi, un soldat era împopoțonat cu un smoching vechi, cu revere de mătase. În fiece clipă, ei vedeau apărînd germani, care în aceste zile se desfășurau cu mari forțe, crezîndu-l pe inamic încă în regiune. Dar germanii urmăreau soldați parașutați, și nu un autocar cu niște pîrliți care plecau să lucreze pe un șantier. Kilometru după kilometru, în trepidația surdă a motorului, autocarul se apropia de coastă, urmat tot timpul de cele două mașini. Soldații aveau cu ei pistoale, grenade și automate ; erau hotărîți să se bată pînă la capăt în cazul cînd o patrulă ar opri vehiculul pentru a-i percheziționa pe pasageri. De nenumărate ori a trebuit să cedeze drumul unor convoaie germane, unor lungi coloane de mașini ale Wehrmachtului, unor cai și oameni ce mergeau pe jos. Norvegienii

își țineau armele pregătite : de fiecare dată cînd drumul redevenea liber, puteau să înainteze mai departe. Au străbătut astfel 70 de kilometri pe șoseaua națională ; păreau o adunătură de zdrențăroși, îmbrăcați ca pentru un dans macabru, avînd moartea drept maestru de ceremonii. Au petrecut noaptea la ferma Oustad din împrejurimile Flekkefjordului, iar a doua zi comandoul a fost împărțit în două : oamenii din Rezistența locală au ajutat o parte din soldați să ia trenul spre Moi și s-au ocupat și de transportul lor mai departe de-a lungul coastei. Foarte curajoși, ceilalți au luat autobuzul care făcea cursa regulată spre Aana Sira, unde au găsit un alt vehicul care i-a dus pînă la fiordul Joessing.

Starheim avea încă șaisprezece oameni cu el cînd, în noaptea de 28 februarie, captură vasul *Tromsoeysund*. Întrucît izbutise să ajungă în Anglia cu *Galtesund*, Starheim era optimist, fiind încredințat că și de data aceasta va fi stăpîn pe situație. În momentul operației, nava era ancorată la Rekefjord. Soldații germani care deserveau tunurile antiaeriene de la bord n-au mai avut timp să opună rezistență. Oamenii din comando îmbrăcară uniformele germanilor morți și cînd nava trecu prin fața fortului Presteskjaer, artileriștii germani își salutară, ca de obicei, „compatrioții".

Tromsoeysund mai navigă cîtva timp prudent de-a lungul coastei, apoi schimbă direcția și se îndreptă spre Anglia. Dar a doua zi în zori un avion „Focker Wulf" reperă vasul și-l scufundă. Nu a supraviețuit nimeni.

Un alt grup, sub comanda locotenentului Karl Vilnes, a găsit un vas de pescuit care l-a readus în Anglia la 13 martie. Dar patru oameni din comando au rămas în Norvegia pînă la noi ordine. Printre ei se număra și Tor Hugo, care nu izbuti însă să reia legătura cu Tomstad...

Gunvald dori să fie lăsat singur în ziua cînd află că *Tromsoeysund* fusese scufundat, dori să rămînă singur pentru a se gîndi la Tor Hugo, la Odd Starhein și la toți ceilalți

tovarăşi ai săi pe care-i credea pierduţi pentru totdeauna. Află ulterior că Tor Hugo a rămas în Norvegia şi s-a ascuns la 1 martie la cîteva zeci de kilometri de Feda.

Gunvald încredinţase codul şi emiţătoarele lui Toralf Johansen, care l-a ales pe radiotelegrafistul Oddvar Veraas drept colaborator. Se găseau întotdeauna oameni gata să intre în luptă pentru a menţine legătura între Norvegia ocupată şi Marea Britanie. Vechea reţea era aproape distrusă. Johannes Seland, Viggo Axelssen, Tor Njaa şi Kaare Austad nu mai erau în Norvegia şi, la rîndul său, Gunvald a trebuit să-şi părăsească ţara. Plecă mai întîi la Kristiansand, unde nişte patrioţi de nădejde i-au procurat un permis de trecere pentru tren şi „mecanicul Andreas Pedersen din Lista" porni spre răsărit. Cîţiva membri ai „bandei din Oslo" l-au dus cu o ambulanţă la Halden, de unde a fost trecut cu vaporul la Stroemstad, pe malul suedez.

Faptul că se afla la adăpost într-o ţară neutră nu-i dădea nici o satisfacţie. Cu cît era mai departe de casă, cu atît inima îi era mai legată de mama lui, de Fie, de toţi aceia cu care ani de zile împărţise primejdiile şi suferinţele. Avea senzaţia că este un trădător aflîndu-se în această siguranţă şi în zilele cele mai întunecate îl vedea în coşmarurile sale pe Lipicki ţintuind-o pe mama sa şi pe Fie în faţa radiatorului electric.

În lagărul pentru refugiaţi de la Kjesaeter, Gunvald fu izolat ca un prizonier, numele său figurînd pe lista naziştilor primejdioşi ; în Suedia, la fel ca şi în Norvegia, era privit cu dispreţ şi dezgust. El continua să nu-şi dezvăluie jocul lui dublu şi aştepta cu răbdare posibilitatea de a intra în legătură cu oamenii care erau la curent cu rolul său. Gunvald era în posesia a numeroase informaţii de cea mai mare importanţă pentru birourile de informaţii ale aliaţilor şi pentru autorităţile norvegiene şi ardea de nerăbdare să afle ce s-a întîmplat cu mama lui şi cu ceilalţi după plecarea sa din Feda.

Într-o zi reuşi, în sfîrşit, să trimită un mesaj printr-un norvegian care urma să părăsească lagărul şi să se ducă la Stockholm.

Scrisoarea ajunse unde trebuia şi scurt timp după aceea o maşină elegantă a ambasadei britanice se opri în faţa lagărului de la Kjesaeter. Funcţionarii ambasadei au întrebat de un norvegian cu numele de Gunvald Tomstad şi, spre marea lor surpriză, norvegienii de treabă îl văzură pe „nazist" tratat cu deosebită politeţe, chiar cu respect de către englezi. Maşina l-a dus direct la ambasada britanică. Nu încăpea nici o îndoială că din partea autorităţilor de la Londra veniseră ordine ca tînărul norvegian să fie obiectul unei atenţii speciale şi să fie apărat împotriva Gestapoului şi altor agenţi germani care n-ar fi scăpat nici o ocazie pentru a-l răpi în Suedia.

Gunvald era, aşadar, tratat cu cea mai mare amabilitate şi el se arăta politicos şi recunoscător, dar mereu distant şi tăcut, afară de cazurile cînd cineva i se adresa direct. I se părea cu neputinţă să mai revină la realitate. În jurul lui era confort, abundenţă, siguranţă ; el abia dacă le observa. Cu gîndul era mereu în patrie, în Norvegia. A dus atîta timp jocul lui dublu, încît trebuia să lupte cu sine însuşi pentru a înţelege că ambasada nu este o ficţiune, un lucru ciudat de care nu se poate lipsi dacă vrea să supravieţuiască.

În Anglia „Tom“ este aşteptat cu nerăbdare şi numaidecît i se asigură un loc într-un avion diplomatic. Se vede că moartea tot nu-l vrea. La aeroport el fu invitat, din greşeală, să urce în alt avion decît cel care trebuia. Elicea se învîrtea deja cînd responsabilul îşi dădu seama de eroare, îl rugă să coboare şi îl instală în avionul prevăzut. Avionul în care se urcase din greşeală a decolat cu cîteva secunde mai tîrziu şi n-a mai ajuns niciodată în Anglia...

Gunvald a fost transferat la secţia foto a Biroului de informaţii al guvernului norvegian de la Londra. Dar nu se simţea bine în birouri. Ar fi preferat un rol mai activ şi fu foarte fericit cînd s-a revăzut cu vechiul lui prieten din reţeaua de la Flekkefjord, Kaare Austad, care acum făcea parte din rîndurile luptătorilor companiei „Linge“. Cei doi tovarăşi începură să făurească planuri de plecare în ţara lor ocupată.

Gunvald avea nevoie să fie încurajat. Gîndul la cei care în ţara lui continuau lupta subterană, îngrijorarea pentru soarta mamei sale şi a Fiei, precum şi sentimentul deprimant că stă pasiv în timp ce alţii luptă îi întunecau zilele. De asemenea observa că unele persoane îl tratau nepoliticos, cu un dispreţ pe care nu reuşeau să şi-l ascundă. Gunvald ghicea că acest lucru era în legătură cu rolul său de agent dublu, dar nu ştia că unii compatrioţi de-ai săi, neinformaţi şi neînţelegători, nu

încetau să repete că li se pare cu totul absurd ca un nazist să fie adus în Anglia și tratat cu amabilitate.

În plus, nu-și revenise încă de pe urma încercărilor prin care trecuse în Norvegia, și cînd Johannes Seland îl întîlni pentru prima oară după 1942 în Hyde Park crezu că vede o fantomă. Știa că „Tom" sosise în Anglia, dar acest Gunvald pe care-l surprinse șezînd pe o bancă din parc nu era decît umbra sa. Era slab, dărîmat și de o paloare bolnăvicioasă. De aceea Johannes Seland a șovăit cîtva timp înainte de a veni spre el. Găsi cu greu cuvintele în primele minute, căci era printre puținele persoane care înțelegeau la ce încercare îngrozitoare fusese supus Gunvald. Îl durea să-l vadă atît de îmbătrînit. Nu avea decît 25 de ani, dar tensiunea în care a fost nevoit să trăiască 24 de ore din 24 timp de mai bine de doi ani făcuse din el un om bătrîn...

O audiență la rege, care i-a fost acordată atunci, avea să fie de mare ajutor pentru Gunvald. Această întîlnire a reprezentat o încurajare și o consacrare care i-au ridicat mult moralul. Haakon al VII-lea își exprimase dorința de a sta de vorbă cu el între patru ochi și au rămas astfel amîndoi multă vreme în spatele ușilor bine închise. Regele voia să asculte o relatare foarte amănunțită cu privire la jocul său dublu, la organizarea rețelei și la infiltrarea sa în R. N. și în Gestapo. La sfîrșitul acestei lungi întrevederi, Haakon al VII-lea îl întrebă care a fost mobilul cel mai puternic al activității sale de agent secret și Gunvald îi răspunse, ca și cum și-ar fi vorbit lui însuși :

— Iubesc atît de mult granitul și platourile înalte de la noi, Maiestatea Voastră, iar gardul micii mele ferme nu mă împiedică să am impresia că toată țara este a mea.

— Cît de mult împărtășesc sentimentul dumneavoastră ! — îi răspunse imediat regele cu multă căldură. Apoi se duse să ia cartea *Haakon al VII-lea*, pe care i-o oferi cu o dedicație, iar prințul moștenitor Olaf adăugă semnătura sa.

Gunvald fu trimis în Scoţia, într-o tabără de antrenament a companiei „Linge“, pentru a face o cură de aer şi de hrană excelentă, dar vara se întoarse la Londra. Se plimba mult prin oraş, privind cu o bucurie de copil hala de vechituri şi vitrinele numeroaselor magazine de articole electrotehnice. Cutreierînd marele oraş, îşi mai potolea nerăbdarea, dar nu avea nici o clipă linişte şi nu pierdea nici un prilej pentru a cere să se întoarcă în Norvegia. În special dorea să reia legătura şi colaborarea cu Tor Hugo, care menţinea contactul cu aliaţii cu ajutorul unui emiţător clandestin, dar de fiecare dată i se răspundea că trebuie să mai aştepte puţin.

Tor Hugo era instalat acum la Kvaas, în apropiere de Lyngdal, unde colabora cu Fredrik Aaraas din Soegne. Misiunea lor principală era să ţină Londra la curent cu mişcările navelor în dreptul acestei porţiuni de coastă, şi ei se aflau aproape zilnic în legătură cu Home Station. Dar în august 1943 îşi dădură seama că germanii au detectat postul lor. Patrule din ce în ce mai numeroase puteau fi văzute în regiune, ceea ce-i făcu pe Aaraas şi pe Hugo să se pregătească de fugă.

Intenţia lor era să se ducă în valea Sir, unde sperau că vor putea continua să transmită în condiţii mai bune.

Dar cei doi norvegieni erau deja încercuiţi de germani, care pîndeau clipa cea mai potrivită ca să se năpustească asupra lor. Zi şi noapte duşmanii supravegheau cu ajutorul binoclurilor lor toate mişcările lui Aaraas şi ale lui Tor Hugo, se jucau de-a pisica şi şoarecele cu cei doi agenţi şi nu aşteptau decît clipa cînd emiţătorul va reîncepe să transmită pentru a-i prinde în flagrant delict. Cei doi patrioţi erau hotărîţi să părăsească baza în seara următoare şi de cîteva zile nu mai foloseau emiţătorul. Ei se străduiau să şteargă orice urmă a îndelungatei lor şederi acolo şi se pregăteau să ia cu ei cît mai mult posibil din materialul lor.

Seara, după cină, pălăvrăgeau, instalaţi în sacii lor de

dormit ; Fredrik Aaraas își ascuțea cuțitul, făcîndu-l să taie ca un brici. În lipsa unei capsule cu otravă, avea să se servească de el la nevoie.

Era ultima zi pe care o mai petreceau în regiunea Lyngdal și discutau între ei dacă ar trebui sau nu să pună în funcțiune emițătorul pentru a preveni Home Station cu privire la plecarea lor definitivă, ceea ce implica o tăcere de cîteva zile. Tor Hugo a auzit un zgomot neobișnuit și se întreba dacă nu cumva se apropie cineva. Dar Aaraas îi răspunse că nervii lui îi joacă o festă și se pregăti să intre în legătură cu Londra. Așteptau un om din armata secretă care trebuia să le servească drept călăuză, și Tor Hugo ieși din adăpostul lor pentru a-i veni în întîmpinare. De-abia a făcut zece metri că germanii îl și înconjurară.

Ei s-au năpustit în primul rînd asupra emițătorului și într-o fracțiune de secundă Tor Hugo a înțeles situația. Vreo doisprezece germani îl prinseseră deja pe Aaraas. Nu-și mai putea ajuta tovarășul ; numai o fugă rapidă i-ar mai fi dat, poate, posibilitatea de a ieși din cursa întinsă de dușman. Tor Hugo fugi și trase, trase și fugi și, încă o dată, moartea nu l-a vrut.

Fredrik Aaraas se afla într-o situație desperată, dar luptă totuși pînă în clipa cînd soldații l-au imobilizat la pămînt, astfel încît el nu mai putea să miște nici măcar un deget. Un glonte îi trecuse prin picior, și germanii i-au dat imediat îngrijiri. Aveau o frică nebună ca prizonierul să nu-și piardă tot sîngele. Gestapoul cerea agenți vii, în cea mai bună stare fizică cu putință, pentru a începe interogatoriile și tortura cu o victimă aproape normală. Odată piciorul lui Aaraas pansat, soldații nu-l mai păziră cu aceeași strășnicie. Chiar și fără a fi legat, omul acesta întins pe spate nu le putea scăpa. Aaraas suferea mult, dar nu-și pierduse cunoștința și, pe pipăite, căută cuțitul pe care-l ascuțise în ajun. Acesta trebuia să se afle pe o ieșitură de stîncă, la îndemîna sa, și, pe neobservate, el întinse mîna.

Iată că l-a apucat! Mîna sa se încleştă pe mîner şi, cît ai clipi din ochi, el îşi apăsă cuţitul pe beregată.

Germanii reacţionară fulgerător şi cuţitul fu smuls din mîinile sale. Furioşi şi înspăimîntaţi, ei se agitau febril pentru a opri hemoragia provocată de o rană care nu era mortală. Viaţa agentului trebuia salvată, căci, dacă murea, propria lor viaţă nu mai atîrna decît de un fir de păr.

Aaraas se prefăcu leşinat, dar din nou mîna sa căuta încet pe jos cuţitul. Milimetru cu milimetru, ea avansa peste muşchi şi el simţi din nou atingerea oţelului rece. Apucă mînerul şi, într-un efort suprem, ridică încă o dată braţul, atît de repede, încît nimeni nu avu timp să-l oprească înainte de a-şi înfige cuţitul adînc în piept.

Fredrik Aaraas a ales calea cea mai cumplită pentru a fi sigur că Gestapoul nu va avea nici o şansă de a obţine informaţii de la el.

Tor Hugo fugea cu moartea pe urmele sale, dar după cîtva timp împuşcăturile ce răsunau în spatele lui deveniră mai rare. Atunci el putu să se gîndească la direcţia pe care s-o aleagă. Trebuia să ajungă la tovarăşii săi din Lyngdal pentru a-i preveni că baza fusese descoperită şi că Aaraas era prizonier. Tor Hugo nu avea timp să caute drumul cel mai uşor; el o luă de-a dreptul prin mărăcinişul des, trecînd prin smîrcuri şi căţărîndu-se pe stînci abrupte. Fără să ezite, sări de pe o pantă rîpoasă, dar nu izbuti să se ridice, deoarece un picior refuza să-l mai susţină. Tîrîndu-se cînd trebuia să urce şi rostogolindu-se cînd cobora, el îşi continuă totuşi drumul şi ajunse în cele din urmă la o casă unde stătu ascuns cincisprezece zile. Suferea mai ales din cauza genunchiului, dar după două săptămîni putea în orice caz să meargă sărind într-un picior. Să rămînă pe loc pînă la completa lui restabilire însemna să pună în cel mai mare pericol viaţa salvatorilor săi şi, încă şchiopătînd, Tor Hugo îşi reluă fuga spre frontiera suedeză. Nu se

putea folosi de mijloacele de comunicaţie obişnuite. Germanii îi cunoşteau deja identitatea şi în toate gările, în toate porturile, ca şi la punctele de plecare a autocarelor erau prezenţi poliţişti şi quislingi care aveau fotografia sa şi cărora li se făcuse o descriere amănunţită a persoanei sale. Patrulele rutiere şi paznicii podurilor aveau, de asemenea, fotografia şi semnalmentele şi era promisă o recompensă de cîteva mii de coroane persoanei care îl va denunţa sau îl va prinde pe fugar.

Tor Hugo îşi procură o bicicletă şi-şi începu lungul drum spre est. La toate răscrucile, ca şi la toate trecerile păzite, el o lua prin pădure, strecurîndu-se prin spatele santinelelor. Drumul dură multe zile, dar reuşi să ajungă în Suedia, trecînd prin Oslo. La numai o săptămînă după aceea, un avion îl aducea de la Stockholm la Londra, unde a fost dus direct la spital. Gunvald a fost unul dintre primii care au venit să-l vadă. Amîndoi au trecut prin grele încercări din clipa cînd s-au despărţit după atacul ratat de la Abelsnes, dar nu au discutat mult timp despre aceasta. Chiar de la prima sa vizită, Gunvald începu să vorbească despre o expediţie în patria lor ocupată : voiau să instaleze un nou emiţător pe pămîntul norvegian...

După fuga lui Gunvald, Esther trebui să rămînă singură la Helle cîteva luni, dar cînd îi muri mama, în toamna anului 1943, Lappe îi permise să se întoarcă acasă. Dar germanii aveau motive serioase să fie foarte atenţi la tot ce se petrece la Lyngdal şi, în timpul uneia dintre numeroasele lor razii, spre sfîrşitul iernii 1944, veniră şi la Oeysteinsland pentru a o aresta pe Esther. Ea crezu la început că este vorba de o simplă întîmplare şi că după cîteva zile va fi pusă în libertate. Dar Gestapoul manifesta mult mai mult interes pentru ea decît pentru mulţi alţi norvegieni arestaţi. De mai bine de un an, germanii se ocupau de cazul „Tomstad" şi cu cît aflau mai multe despre jocul dublu al lui Gunvald, cu atît le părea mai probabil ca Esther să fi participat la activitatea lui de spionaj. Iar cînd oamenii din SD au venit s-o aresteze pe Sofie Roervik şi au aflat că îşi părăsise postul de vînzătoare din oraş cu cîteva zile mai înainte, Esther li se păru şi mai suspectă.

Nimeni n-o prevenise pe Fie de o primejdie iminentă, dar o neliniște surdă pusese stăpînire pe ea, şi cînd Gestapoul veni s-o aresteze ea era deja ascunsă la părinţii ei. Ulterior izbuti să ajungă în Suedia.

Dar SD-ul pusese mîna pe Esther şi şeful de la Kristiansand jurase că o va face să vorbească. Oamenii săi o interogau la orice oră din zi şi din noapte, îi zvîrleau întrebările în faţă ceas după ceas, repetînd aceleaşi fraze, pînă ce

ajungea să nu mai știe ce a răspuns la început. Amenințările și insistența lor o măcinau încet, dar sigur. Torturată moralicește și epuizată, ea se zvîrcolea în patul său și cînd, în sfîrșit, adormea, gardianul venea imediat s-o trezească pentru a o aduce la noi interogatorii. Nu mai deosebea ziua de noapte și simțea că îi scade rezistența. Fuseseră arestate și alte persoane care-l cunoșteau pe Gunvald și în mod inevitabil ele dădeau explicații care se deosebeau în parte de ale ei. „Helle — Helle — Helle — Tomstad — Tomstad — Tomstad". În timpul interogatoriilor, îi fusese dat să audă aceste cuvinte de mii de ori. Oamenii Gestapoului se succedau în fotoliul din fața ei sau măsurau camera în lung și-n lat, vorbind fără încetare de Helle și de Tomstad. Unii rosteau aceste cuvinte pe un ton amabil, alții pe un ton rece de oameni de afaceri, iar alții urlînd sau șuierînd printre dinți.

Trebuia să și răspundă din cînd în cînd și, în culmea suferinței, numea pe cîte cineva care venise la Helle în perioada cînd ea lucra la fermă. Esther era foarte atentă să nu rostească numele celor pe care-i știa antrenați în munca ilegală — cei ce veneau după căderea nopții. În timpul lungilor zile petrecute în celulă, ea a studiat bine situația și și-a reamintit persoanele pe care polițistul nazist care locuise la Gunvald le-a cunoscut.

Nu a capitulat și nu a mărturisit nimic, nici măcar faptul că a înțeles că la Helle exista un emițător. Continua să facă pe fata naivă, puțin proastă. Cînd rostea numele vreunui norvegian, avea mare grijă să adauge întotdeauna numele lui Lappe și Lipicki și ale mai multor quislingi notorii, iar oamenii care o interogau își smulgeau cîteodată părul de furie auzind-o cum repetă mereu aceleași litanii de nume ce nu prezentau nici o importanță.

Ziaristul Gudmund Seland, arestat la rîndul lui și reținut la Archive, o zări într-o zi pe Esther pe coridor și uită pe loc de propriile sale griji. Ea era de nerecunoscut: slăbise

mult, devenise aproape străvezie. Ochii săi întunecați, plini de suferință, fața ei lividă te înspăimîntau. Cînd mai tîrziu fu transferată în închisoarea locală, izbuti să intre în contact cu un gardian care era gata întotdeauna să-i ajute pe deținuți. El se străduí să prevină cît mai repede cu putință persoanele despre care Esther spusese că veniseră să-l vadă pe Gunvald la Helle. Tuturora el le-a transmis sfatul lui Esther de a răspunde : „Îl cunoșteam pe Gunvald de multă vreme și am intrat să-l văd pentru că treceam pe acolo". De fiecare dată cînd gardianul putea să-i spună lui Esther că vreunul dintre ei a fost eliberat după cîteva ore sau cîteva zile de interogatoriu, ea simțea o mare consolare pentru chinurile pe care le îndura.

Simțea însă că se apropie clipa cînd nu va mai putea rezista, și acum nu de germani se temea, ci de propriile ei reacții. Ajunsă la capătul puterilor, le va da oare în cele din urmă informațiile pe care ei încercau să i le smulgă urlînd ?

Într-o zi, cînd obișnuitul pahar de metal a fost înlocuit cu o ceașcă de faianță, ea a spart-o pentru a-și tăia o arteră. Cu ochii închiși, neîndrăznind să-și privească încheietura mîinii, ea se servi de ciobul de faianță ca de un ferăstrău, al cărui tăiș însă lăsa de dorit ; sudoarea îi curgea pe față și pe piept, în timp ce groaza morții o cuprindea cu puternicele sale aripi negre. Dar voința ei învinse teama.

Gardienii au descoperit-o înainte ca moartea să-și fi desăvîrșit opera. Mai tîrziu ea nu avea să fie conștientă de victoria pe care o repurtase asupra ei însăși în clipele cumplite cînd își tăia încheietura mîinii. Dar călăii ei își dădură seama că au în fața lor o făptură care este numai suferință, care a renunțat la tot și înțeleseră că au pierdut.

Într-o zi ea fu expediată, fără vreo altă procedură, la Grini, marele lagăr de concentrare de lîngă Oslo.

Germanii aflau suficiente amănunte într-un loc pentru a-şi întinde tentaculeie spre un altul ; arestările în masă reîncepură la Flekkefjord, unde în noaptea de 30 martie 1944 Gestapoul şi quislingii au pătruns în casa lui Johansen şi i-au ridicat pe Toralf, pe fratele său Sverre şi pe Erling Moi, care din întîmplare dormea la ei. Moi deservea de cîtva timp emiţătorul clandestin de la Kvinesdal şi la început germanii nici nu-şi dădură seama ce lovitură au dat, deoarece ei veniseră numai pentru a-l aresta pe Sverre Johansen.

Toralf Johansen a fost torturat mult timp, dar a îndurat suferinţa fără a spune un cuvînt, sperînd astfel să ferească de duşman cele mai importante verigi ale Rezistenţei. Mai tîrziu a aflat că suferise zadarnic întrucît Gestapoul cunoştea deja răspunsurile pe care încerca să i le smulgă prin tortură.

Cînd Toralf Johansen fu închis într-o celulă la Kristiansand, gardianul închisorii îi spuse : „Iată-te într-o celulă cu tradiţii : ai luat locul unui om care a fost ucis de Gestapo azi dimineaţă".

Era vorba de Paal Eiken, pe care-l uciseseră în această celulă cu cîteva ore mai înainte. Acest ţăran de un devotament fără margini, fără a se gîndi vreodată la el, lucrase pentru Gunvald şi pentru alţii şi apoi înfruntase toate primejdiile pentru a-l salva pe Starheim şi pe oamenii săi.

În ziua de Crăciun a anului 1944, Toralf Johansen fu condamnat la moarte şi-şi aştepta sfîrşitul în închisoarea din Oslo. În timpul nopţii, plutoanele de execuţie treceau zgomotos pe coridoare, şi Johansen auzea cum se trag zăvoarele, se deschid uşile celulelor şi de fiecare dată credea că i-a venit rîndul.

Reţeaua din sud se redusese acum considerabil. Tor Njaa murise într-un lagăr de concentrare, trupul lui Odd Starheim fusese azvîrlit de valuri undeva pe coasta suedeză, Paal Eiken murise în timpul torturii în celula sa, Toralf Johansen era condamnat la moarte, Oskar Fjeld, Gudmund Seland şi Esther

se aflau la închisoare, în timp ce Ola Eide, Viggo Axelssen, Kaare Austad, Johannes Seland, Tor Hugo și Gunvald erau în Anglia, iar Fie reușise să treacă în Suedia.

La sfîrșitul iernii 1944, Gestapoul îl arestă și pe fratele lui Sverre Sand, Oestein, iar Lipicki, fiind prost dispus, se servi de radiatorul electric pentru a-l face pe arestat să spună unde se ascunde fratele său. Dar Oestein Sand îndură tortura și nu vorbi decît atunci cînd crezu că fratele său a fost prevenit. Într-adevăr, Sverre Sand reuși să se salveze în ultimă instanță, pentru a-și continua activitatea în Rezistență pe platourile înalte, în colaborare acum cu trei oameni din compania „Linge"...

Gunvald încercase zadarnic să se înapoieze în Norvegia. Luni în şir, el făuri proiecte şi-şi pregăti plecarea, pe care era nevoit tot mereu s-o amîne. Autorităţile găseau întotdeauna un motiv pentru a-l reţine. Ele considerau probabil că era prea compromis pentru a fi lansat într-o nouă expediţie, iar nervii lui Gunvald erau mult mai zdruncinaţi decît voia să recunoască el însuşi.

În mai 1945, el se întoarse, în sfîrşit, la Stavanger împreună cu un transport de trupe, avînd gradul de locotenent, şi urma să servească în grupul de comando din districtul sud.

Era însărcinat cu o misiune specială, aceea de a-i depista pe membrii Gestapoului, pe quislingi şi pe denunţători. Cîte unii dintre cei mai primejdioşi nu fuseseră încă găsiţi şi mulţi dintre cei care pe ascuns făcuseră „diverse servicii" SD-ului aveau toate motivele să se teamă de Gunvald, care se bucurase de încrederea poliţiei naziste şi a Gestapoului şi era foarte la curent cu metodele şi cu relaţiile acestora. Pe atunci existau temeri, nu lipsite de temei, ca Gunvald să nu fie atras într-o cursă şi asasinat şi cînd, la sfîrşitul lunii mai, el trebui să facă prima sa vizită la Flekkefjord, Kjell Soeyland, agentul din portul Stavanger, fu trimis să-l însoţească.

Soarele strălucea pe cer în ziua cînd Gunvald se întoarse acasă, unde rolul de trădător şi denunţător pe care a trebuit să-l joace timp de doi ani îl făcuse să sufere atîta. Se gîndea

la toți aceia care-l urîseră și se temuseră de el mai mult ca de cel mai fioros dintre asasini și le purta o adîncă recunoștință. Ei i-au arătat că lupta merita să fie dusă, precum i-au arătat acest lucru și quislingii care așteptau acum la închisoare să fie judecați pentru trădarea și faptele lor ticăloase. Dar în primul rînd se gîndea la mama lui și la Fie...

Doamna Soeyland fusese după cumpărături în oraș și se întorcea pe jos de la Flekkefjord, unde toată lumea delira de bucurie că pacea a venit din nou. Abia dacă observă un „Jeep" care venea dinspre vest și se opri lîngă ea. Privirea i se tulbură cînd din mașină coborî Gunvald. Se împlineau exact patru ani de cînd își văzuse fiul în uniforma gărzii. Astăzi el purta uniforma de locotenent al armatei norvegiene, și de data asta ținea capul sus.

Dybing, fostul lui profesor, aflase, nu se știe cum, de întoarcerea elevului său drag, cu care nu mai schimbase o vorbă din ziua cînd urcase la Helle pentru a-l convinge că e o nebunie ceea ce vrea să facă. Atunci plecase de acolo răscolit și furios, cu urechile împuiate de propaganda nazistă pe care Gunvald i-o servise pînă ce a ieșit pe poarta fermei.

Acum Dybing adusese o fanfară, care, cînd Gunvald și Kjell Soeyland au ajuns în Piața Mare, a intonat imnul național. Dar după părerea bătrînului profesor, aceasta era prea puțin, și sub conducerea lui entuziastă brațe viguroase îl purtară pe „trădător" în triumf pe străzile orășelului. Nimeni nu-și striga mai zgomotos bucuria decît aceia care-i doriseră moartea. Și nu știau ce să mai facă pentru a-i arăta respectul lor, recunoștința și marea lor bucurie că îl văd viu.

Cînd Gunvald veni la Flekkefjord a doua oară, în ziua de Rusalii, se duse cu mama lui la biserică, care era plină de oameni. S-au așezat în fund, la capătul unei bănci. După

primul psalm li se păru că aud numele de Gunvald. Crezînd că se înşală, nu au reacţionat, dar toată lumea se întoarse spre ei, iar vocea pastorului se înălţă pentru a-l ruga pe Gunvald Tomstad să urce la altar. Şi în timp ce sute de cetăţeni, cu inimile pline de recunoştinţă şi de bucurie, se uitau la el, bătrînul pastor îşi puse mîinile pe umerii lui Gunvald şi îl privi îndelung drept în ochi. Gunvald nu înregistră nici unul dintre cuvintele sale. Inima îi era atît de plină de bucurie, încît nu mai era loc pentru cuvinte. Pentru prima oară după ani de zile, el se simţea împăcat cu sine însuşi, se simţea fericit...

Fie se întoarse de la Stockholm în iunie 1945 şi cei doi tineri căzură de acord în privinţa căsătoriei lor. În ziua de 29 septembrie a aceluiaşi an, agentul dublu s-a căsătorit cu curierul său. Fie şi Gunvald au plecat la Helle, unde trăiesc de douăzeci de ani, fiind împreună şi la bucurie, şi la supărare.

Da, şi la supărare.

Mult timp după eliberare, cel mai neînsemnat zgomot neobişnuit era suficient pentru a-l face pe Gunvald să uite că e pace. Agitat şi nervos, el stătea la pîndă lîngă fereastră, încordat la maximum.

Şi, cu toate că au trecut douăzeci de ani de la sfîrşitul coşmarului, războiul continuă în sufletul lui Gunvald. N-are decît 47 de ani, dar, instalat în balansoarul său, pare bătrîn.

Zi şi noapte, timp de doi ani el a fost nevoit să joace rolul a două persoane complet diferite. Şi în momentele sale de depresiune s-ar putea spune că fiecare din aceşti ani l-a îmbătrînit cu douăzeci de ani. În timpul ocupaţiei se temea uneori ca jocul dublu să nu-l urmărească şi în timp de pace asemenea unei umbre sinistre. Se mai temea, de asemenea,

ca nu cumva capsula cu otravă să i se pară şi mai necesară după zdrobirea definitivă a nazismului.

Dacă numeroase ceasuri au fost dureroase, profunda cunoaştere de către el a inimii omeneşti i-a dat puterea de a continua să trăiască. Să găsească un sens vieţii în timp de pace i s-a părut uneori foarte greu acestui om, care acceptase să moară pentru a menţine în funcţiune cît mai mult timp cu putinţă emiţătorul clandestin.

Dar Fie i-a dăruit două fiice şi un fiu şi este alături de el la fel de devotată ca atunci cînd, trecînd prin liniile inamice, i-a adus lui „Tom" mesajul cu privire la *Bismarck*.